

MÚVELŐDÉSTÖRTÉNETI ÉRTEKEZÉSEK
13. SZÁM.

A
NAGYBÁNYAI EV. REF.
FŐISKOLA
(SCHOLA RIVULINA)
TÖRTÉNETE
1547-1755.

(FÜGGELÉK: MATRIX ILLUSTRIS SCHOLAE RIVULINAE.)

IRTA
THURZÓ FERENC.

NAGYBÁNYÁN,
NYOMATOTT MORVAY GYULA KÖNYVNYOMTATÓ MŰINTÉZETÉBEN
1905.

ELŐSZÓ.

E tanulmány a hazai közoktatás történetében oly nevezetes jelentőségű nagybányai ev. ref. főiskola múltját öleli fel, melyhez lelkiismeretesen igyekeztem minden adatot kikutatni, egyben közölni, hogy minél jobban megvilágíthassam az elpusztult főiskola életét. Ezért is adom a függelékben a „Matrix illustris scholae Rivulinae”-t, mely a főiskola anyakönyvét, a könyvtár katalógusait, a törvényeket stb. foglalja magában.

Őszinte köszönetemet fejezem ki dr. *Békefi Remig* egyetemi ny. r. tanár úrnak, ki tanácsaival lekötelezőleg támogatott; ugyszintén dr. *Schönherr Gyula* m. nemzeti múzeumi igazgató-őr úrnak is.

Mély köszönettel emlékezem meg nagytiszteletű *Bencsik István* nagybányai egyházmegyei esperes és nt. *Soltész Elemér* nagybányai ev. ref. lelkész uraknak előzékenységeről, kik szivesek voltak az egyházmegye és az egyház levéltárából a „Matrix”-ot és több jegyzőkönyvet kikölcsönözni.

Budapest, 1904. november 25.

Thurzó Ferenc

Tartalom.

	Oldal.
<i>Előszó</i>	III.
<i>Tartalom</i>	V-VI.
<i>I. Fejezet: A reformatio. A reformatio kezdete Szatmár vármegyében. Nagybánya reformatioja 1547-ben</i>	1 - 2
<i>II. Fejezet: A „Schola Rivulina” története. A „Schola Rivulina” megalapítása 1547-ben. A „Matrix illustris scholae Rivulinae” vagy „Album”. A „Schola Rivulina” története. A főiskola épülete. A felirat. A város.</i>	3 - 14
<i>III. Fejezet: A rectorok és praeceptorok. A rectorok. A rectorok fizetése s névsora idő- és betűrendben. A rectorok életrajza. A praeceptorok. A tanítók fizetése és névsora</i>	15-38
<i>IV. Fejezet: Az iskolai törvények. A törvény története. A törvények fejezetei, forrásai. Zsinati határozatok és Horti István rector hármasság conditiója</i>	39-50
<i>V. Fejezet: Az iskola belső élete. A szervezet, módszer, nevelés, fegyelmezés. Érdekes megjegyzések a „Matrix”-ból. A tanulókorokban elhalt diákok. Az öltözet. A tandíj. A tantárgyak, tankönyvek és órarend.</i>	51 - 60
<i>VI. Fejezet: A tanulók. A „Matrix”. Az illetőség. A főiskola tanulóinak betűrendes névsora 1547 — 1755. A tanulók száma. A nevezetesebb tanulók életrajza</i>	61 - 93
<i>VII. Fejezet: A tanulók iskolai hivatalai. A coetus. A senior. A seniorok, contrascribák, collaborator, cantor, decanus, oeconomus, coquus, explorator, számtartó, vigil és ezek névsora</i>	94-103
<i>VIII. Fejezet: A főiskola fentartására tett adományok.</i>	104-108
<i>IX. Fejezet: A »Schola Rivulina« könyvtára. A könyvtár története, katalógusai és statisztikája. Magyar írók művei. A főiskola könyvtárából megmaradott könyvek jegyzéke. A negyedik katalógusban foglalt könyvek szakok szerint való betűrendes jegyzéke</i>	108 - 129
<i>X. Fejezet: Külföldi iskolázás. A tanulók segélyezése. Debreczeni Syderius István levele Nagybánya város tanácsához 1638-ból. Leleszi János levele 1639-ből. Csehi András levele 1648-ból. Enyedi János levele 1668-ból, 1670-71-ből. Bihari P. János levele 1684-ből. A külföldi akademián járt ifjak névsora</i>	130-149
<i>A dolgozatomhoz használt művek jegyzéke.</i>	150-154

	Oldal.
Függelék: <i>Matrix illustris Scholae Rivulinae</i>155-275
Az Album	
1 - 17. lapján	Első könyvtárkatalogus 155-164
17-56.	Második „ 164-171
57. lap üres.	Matricolae Scholae Rivulinae 171-210
58 -63.	De studiosis. A dekokrol 211-220
64 -67. a.	Series dominorum subscribendorum ab anno 1756 220-222
67. b. üres.	
68 -70. a.	De ordinariis exercitiis studiosorum et puerorum. A Deákoknak és gyermekeknek tanulási renderül. 223- 226
70. b. — 71. üres.	
72. -73. a.	De regimine studentium. A Tanuloknak igazgatásokról. Leges scholae Felső- bányae. 226-229
73 b. üres.	
74 -76. lap. ¹	
76 b.—84. üres.	
85-89. lapján	Harmadik könyvtárkatalogus 229-233
90-95. „	Negyedik „ 233-246
96-98. a. üres.	
98. b. —102. a. lap.	Ötödik „ 246 - 251
102. b. —111. üres.	
112-113. a. lapján	Memoriale 252-254
113. b. - 114. a. üres.	
114. b. — 128. lapján	Leges in usum scholae Rivulinae con- ceptae 254-272
129. „	Esküformák 269 - 272
130. a. üres.	
130. b. — 131. lapján	Catalogus rectorum . . . 1633-1755. 273-275
132. b. —134. a. ^{2 3}	

1 A rectorok névsorát 1776—1832. nem közlöm.

2 A rectorok névsorát 1755 — 65. nem közlöm.

3 Ezután következik az Albumban 40 üres számozatlan lap.

I. FEJEZET.

A reformatio.

A reformatio kezdete Szatmár vármegyében. Nagybánya reformatioja 1547-ben.

A reformatio kezdete Szatmárvármegyében. A reformatio Szatmárvármegyében már elég korán ösmeretes volt. Következtetni lehet ezt abból is, hogy Nagybánya elmagyarosodott szász lakosai — kereskedők¹ és bányászok — szoros összeköttetésben voltak az erdélyi szászokkal, a kik a németországi reformatioval igen hamar megösmerkedtek.² A reformatio e vidéken a bélteki Drágfyak voltak első apostolai.³ Batizi András, erdődi pap a Szilágyságban reformáló Derecskei Demeterrel együtt megnyerte a Drágfy családot a reformatiohoz, azután a lakosságot.⁴

Bizonyos, hogy a XVI. század első felében a reformatio egész Szatmárvármegyében s főleg Erdőd vidékén teljesen elterjedt. Ugy, hogy 1545-ben már bevezetett tény volt Szatmárvármegye reformatioja, mit az 1545. szeptember 20-án tartott erdődi legelső magyar protestáns zsinat összehívása is igazol.⁵

1 „Kereskedelem és művelődés egy uton jár.” *Dr. Ballagi Aladár*: A magyar nyomdászat tört. fejlődése. 19. l.

2 *Soltész János*: A nagybányai ref. egyházmegye tört. 15. l. - *Katona Lajos*: A nagybányai ev. ref. egyház papjai 1547-1700. Magy. Prot. Figyelő. 1881.

3 *Décsényi Gyula*: A nagybányai Szent István templom maradványai. 28. l.

4 *Soltész János* id. mű. 216. l.

5 *Kiss Kálmán*: A szatmári ref. egyházmegye tört. 77. l.

Nagybánya reformatioja 1547-ben. „1547-ben az erdődi, már reformált ecclesiából *Kopácsi Istvánt* hívják Nagybányára, ki is az itt való lakosokat reformálta, quod est certo certius; a mi bizonyosnál bizonyosabb." Ez a közel egykorú feljegyzés olvasható Nagybánya szabad királyi városra nézve, a hivatalnokok esküformáit tartalmazó jegyzőkönyvnek első lapján.

A „Kapcsos könyv”-ben ¹ pedig ez áll: „Hogy nagy és nevezetes város lett légyen Nagybánya, meg tetszik abból is, mivel alig hallatott meg a reformatio hire, legottan Erdődről a Drágfi Gáspár várából papjoknak és oskolatanítóknak hívták Kopácsi Istvánt, a ki legelsőben is Veress Mihály akkori plébánost tizenegy káplányjával együtt reformálta s azután a népet.”

Hitelesen megállapíthatjuk tehát, hogy a nagybányai protestáns egyház 1547-ben alakult meg, szervezkedett és pedig úgy, hogy a reformatiot az egész város elfogadta.² Kopácsi István 1547-48-ban Nagybányán tartózkodott és ott iskolát alapított.³

1 A nagybányai ev. ref. egyház levéltárában.

2 *Soltész Elemér*: A nagybányai reformált egyház tört. és 1896. évi állapota. 3., 4. l.

3 *Morvay Győző*: A középoktatás tört. Nagybányán. 13. l.

II. FEJEZET.

A „Schola Rivulina” története.

A „Schola Rivulina” megalapítása 1547-ben. A „Matrix illustris scholae Rivulinae” vagy „Album”. A „Schola Rivulina” története.

A főiskola épülete. A felirat. A város.

A „Schola Rivulina” megalapítása 1547-ben. *Kopácsi István* reformátor 1547-ben megalkotta a nagybányai protestáns egyházat és iskolát, még 1548-ban is ott tanított. Az iskola rövid idő múlva rendes főiskolává lett, hol lelkészeket és tanítókat képeztek. Főiskolának nevezhetjük a „Schola Rivuliná”-t, mert benne nemcsak gymnasiumi tantárgyakat, hanem teológiát is tanultak. A praeceptorok vagy köztanáítók az elemi iskolában és az alsóbb latin osztályokban tanítottak, a rector a logikát és teológiát adta elő.

A diákok élelmezéséről a város gondoskodott, a végzett ifjak közül a kitünőbbeket saját költségén külföldi akademiákra küldte.¹

A „Matrix illustris scholae Rivulinae” vagy „Album.” A „Matrix” vagy „Album”² egy bőrbe kötött könyv, mely magában foglalja a főiskola anyakönyvét a tanulók neve mellé irt érdekes megjegyzésekkel. Meg vannak benne a főiskola törvényei, a könyvtárnak öt különböző időből való katalógusa, ezenkívül sok érdekes adatot őrzött meg a nagybányai ev. ref. egyház híres főiskolájának történetéből.

¹ *Gergely Károly*: Az iskolabeli körte. (Adatok egy régi nagybányai iskolához.) „Nagybánya és Vidéke” 1893., 52. szám.

² A nagybányai ev. ref. egyház levéltárában őrzik. - A függelékben egész terjedelmében közlöm.

Tartalma a következő: *A könyvtár első katalogusa* az Album 3 . – 10. lapján, középen csonka, mert az 5. és 8. lap hiányzik. *Cime: »Labore ac industria admodum reverendi ac clarissimi domini Stephani Eszéki rectoris scholae ejusdem meritissimi facta anno 1669. circiter die 23.«*¹ Ezután következik a könyvtár jegyzéke „Series librorum scholae Rivulinae” címmel.

A könyvtár második katalogusa is csonka (11.-16. lapon), eleje hiányzik, a meglevőnek első részét tévesen a kézirat első levele után kötötték.

Ezután van a »*Matrix*« cime. A „*Matrix*” 1633-tól sorolja elő a rectorok és diákok nevét.

A „*Schola Rivulina*” története. Nagybánya szab. kir. város középkori magyar nevének, vagyis Asszonypatakának, latin fordítása „*Rivulus dominarum*” után nevezték a nagybányai protestáns főiskolát „*schola Rivuliná*”-nak.

A főiskolát Kopácsi István alapította 1547-ben, a város reformálásával egyidejűleg és még 1548-ban is ott tanított, a következő évben Sárospatakra ment.

A XVI. századból nagyon keveset tudunk a főiskoláról.

A rectorok közül Kopácsin kívül csak kettőt ismerünk, u. m. *Ujfalvi Katona Imrét* 1589-ből és *Ruckschlosz Dánielt* 1589. körül. A tanulók sorából a XVI. századból csak *Balsarati Vitusz János* neve ismeretes, ki Kopácsi István tanítványa volt.

Csak 1633-tól kezdve válnak bővebbé az iskola történetének forrásai, innen kezdve maradtak fenn az iskola történetére vonatkozó adatok nagyobb számban, itt kezdődik a „*Matrix*.” A „*Matrix illustris scholae Rivulinae*” a schola Rivulina történetét megvilágosító adatok gazdag tárháza. Ennek alapján és a városi levéltárnak szintén a XVII. század elején bővülni kezdő adatai alapján lehet bemutatni a schola Rivulinát úgy, ahogy a XVII. században virágzott, úgy amint a XVIII. század első felében hanyatlott s végre elenyészett.

¹ A hónap hiányzik.

1653. május 25-én a városi levéltár egy oklevelében „collegium”-nak nevezik a nagybányai ref. főiskolát.

1656. ápril 8-án a testvérváros, Felsőbánya tanácsa, iskola tanítói nem lévén a nagybányai „celebris schola”-ból, - miként átiratában nevezi - kér tanítókat, „régí szokás szerint” az ottani ev. ref. particulához: kér egyszersmind „moderatore” is.¹ A *schola Rivulina főeredménye volt a felsőbányai particula megteremtése.*²

1661. augusztus 4-én a török sereggel Nagybányán járt *Evlija Cselebi* török történetíró, ezt írja: „A nagybányai várnak . . . főiskolája, papi házai, bazárja jól rendezettek és szépek.”³

A schola Rivulina története szorosan összefüggött a nagybányai protestáns egyházak sorsával és ezé a magyar protestantismus, a magyar nemzet történetével. A nagybányai protestáns egyházzal egyidejűleg keletkezett főiskola az egyházzal fejlődött, erősödött és virágzott is a XVII. században, míg a független Erdélyország fennállott; majd az ellenreformatio idején egyház és főiskola együtt szenvedték a megpróbáltatásokat, elnyomást, üldözést.

Szépen fejezi ezt ki *Révész Imre*:⁴ „Amint a Habsburgok hatalma Magyarország felett megerősödött, amint az erdélyi nemzeti fejedelemség végórája közelgett: akként hanyatlott a magyar protestáns iskolák nyugalmanak és szabadságának, sőt életének napja is.”

Pázmány Péter maga az ellenreformatio. Ő teremti meg az ellenállásra és hódításra képes magyarországi róm. katolikus egyházat.⁵

A katholicismus első s legfontosabb fegyverei voltak

1 Vár. lt.

2 *Dr. Morvay* id. mű 9 - 10 . 1. - E particula történetével más munkámban fogok foglalkozni.

3 *Karácson Imre*: A török sereg átvonulása Erdélyen 1661-ben. Századok, 1901. évf. 932. 1.

4 „Adalékok a magyar protestáns iskolák autonomiájának történetéhez” című munkájában 9. 1.

5 *Barczán Endre*: Az ellenreformatio kezdete Magyarországon. 51. 1.

a jezsuiták s más szerzetes rendek. A jezsuiták iskolákat szerveztek s elsőrendű tanítókká váltak. Rövid idő alatt az övék volt a nemesség fiatalsága úgy Magyarországon, mint Erdélyben.¹

Szatmáron 1634-ben telepedtek le a jezsuiták. Rövid idő múlva felállították a nagybányai, színérváraljai, giródtótfalusi és felsőbányai missiót.

A Wesselényi-féle összeesküvés vérbe fojtása után nagyobb erővel megindult *ellenreformatio*, amivel együtt járt a Habsburgház hatalmának terjesztése is, Nagybányán is megkezdődött a magyar protestáns egyháztörténelemben „gyász évtized” néven ismert időszak (1671-81.) elején.

1673. ápril 13-án a szepesi kamara felszólította a várost, hogy a nagytemplomot adja át a katolikusoknak. Spankau tábornok 1674. ápril 14-én fegyveres erővel hajtotta végre a

felsőség akaratát.² November 25-én az iskolát is elvették.³ A papokat, tanítókat, deákokat szétkergették, jövedelmeit lefoglalták és zár alá tették. Az ev. ref. egyház 1674. ápril 14-től, 1675. november 19-ig pap nélkül volt.

Ekkor lépett az egyház ismét birtokába a lefoglalt épületeknek és javadalmaknak.⁴

1675-ben a szepesi kamara egy ref. lelkes és egy scholamester tartását engedte meg.⁵

I. Lipót 1676. ápril 18-án *Geödy* atyát felhatalmazta, hogy az összes protestáns templomokat, az iskolát és prédikátorok lakásait minden tartozékaival és jövedelmeivel a protestánsoktól elvéve a jezsuitáknak örökre adja át.⁶

1677-ben az iskola szünetelt a pestis miatt.

1680. október 25. A ref. egyház szétzavarása miatt az itteni „öreg deákok” száma igen megapadt, úgy hogy februárban csak kettő, júniusban négy, szeptemberben pedig már hat volt, az év végén azonban ötre szállott. Ezek tartására személyenként havonta 50 denárt adott a tanács,

1 *Barczán* id. mű 127. 1.

2 *Décsényi* id. mű 29. 1.

3 Vár. lt.

4 *Katona Lajos*: A nagybányai ev. ref. egyház papjai.

5 Vár. lt.

6 Országos lt. Res NB. Fasc. II. 160., 161.

kenyérnek való gabonával pedig - egész október haváig, a piaci vásárvámúl szedett — u. n. „lapát búzá”-ból tartotta. Októbertől kezdve a *Teleki Mihály* által „conferált” dézsmabuzából hetenként - számukhoz képest — egy-két véka búzából süttetett kenyeret a tanács.¹

1681-ben a város megadta *Apafi* erdélyi fejedelemnek a követelt 2000 köböl bort. Erre a fejedelem menedéklevelet adott, mely szerint a scholát minden erőszakoskodástól meg fogja menteni;² de mégis elfoglalták a templomokat 1687-ben. Április 5-én *Károlyi László* báró, Szatmár vármegye főispánja lefoglalta a vendégfogadót, ispotályt, szőlődézmát, malmokat és megerősítette a katolikusokat a templomok tulajdonában. A reformátusok hajléktalan papjuk és tanítójuk számára a várostól kértek lakóházat.

Április 6-án az iskolai tanulók annyira szétszórattak, elüldöztettek, hogy az „öreg deákok” közül csak öt maradt meg a városon, kiket egyesek tartottak fenn élelemmel.³

A foglalás érvényben maradt, csak annyit engedtek meg, hogy az iskola a török veszedelem miatt egy ideig még a város falain belül maradjon.

1688-ban a főiskolát is betiltották. Egy bizottság azt a könyvtárt és egyházi javakat kereste, melyeket a protestánsok 1 1/2 század előtt a kolostorokkal együtt birtokukba vettek.⁴

1688. július 2. Elfoglaltatván a templomokkal együtt az iskolák is, a kerítésen kívül, a külvárosban levő sörháznál rendezett be a város egy kis „együgyü scholácskát” s bár a „deákok száma ötre szállott le”, a többiek „elbujdosván”, a város azért a rendes öt tanítót megtartotta s tovább is fizette. Ez az iskolahely igen alkalmatlannak találtatván, a tanács „a vendégfogadó-házhoz”⁵ transferálta a nyomorodott és bujdosó scholácskát” s itt rendezett be

1 Vár. lt.

2 Vár. lt. 1681. 25. sz.

3 Vár. lt.

4 Ref. egyház jegyzőkönyve.

5 E fogadó a Magyar-utcán volt.

hirtelenében egy alkalmasabb helyiséget a tanítók s tanulók befogadására.¹

1689-ben a pap, tanítók, senior, contrascriba és tanítványok (öt öreg diák és több kisebb) a városból elűzettek. A coetus Magyarkékesre vonult.

1690. október 2. Az a sok fáradság, költséges utazás, követek küldözése, ajándékozások, melyeket a város a templomok és főiskola visszaszerzésében, papjai, tanítói visszahelyezése végett tett, hiábavalók voltak.²

Pár év múlva a coetus Magyarkékesről visszajött Nagybányára, a külvárosba.

I. Lipót 1691. július 20-án kelt oklevelével megerősítette a nagybányai jezsuiták jogait. Az iskola a jezsuitáké lett.³

1692-ben a jezsuiták lefoglalták a scholaházat a könyvtárral.⁴

1696. ápril 10. A templomok, iskolák, harangok stb. elfoglalása, papok, tanítók, deákok szétkergetése után egy időre megszűnt a protestánsok üldözése Nagybányán.

1706. die 9 Januarii. „A nemes ország magyar confoederatus statusi consensusából tekintetes nemzetes *Orosz Ádám, Kazinczy Ferencz és János* commissarius uraimék által itt városunkban s más helyeken is a helveticusoknak templom, schola, parochiak, dezma cum omnibus appertinentiis ecclesiasticis, úgy az augustanusoknak is templomok és a nemes város malmai is restituáltattak.⁵

1706. július 23-án adta ki a fejedelem a jezsuiták eltávolítására vonatkozó 9 pontot.

1711-ben a jezsuiták öt évi távollét után felkeresték ismét elhagyott residentijukat.

1711. die 17. Octobris. „Reggel 7-kor sok instantiára

1 Vár. lt.

2 Vár. lt.

3 Vár. lt. 18. - *Morvay* id. mű 26. l. facsimile.

4 Vár. lt. R. oec. 25. - II. sz. jkv. 379. l. - Ref. egyh. lt. No. 23, 3. p.

5 Vár. lt. II. sz. jkv. 410. l.

a nagytemplom a lutheránusoknak és reformátusoknak a scholával együtt restituáltattak obester uram által per compositionem ad diaetam. NB. A templom, a schola, harangokkal való élés ad ulteriorem dispositionem futurae diaetae resignáltattanak."¹

1711. október 18-án a város a ref. papot, a scholamester és diákokkal együtt a városházára fogadta.

1712. január 11-én szüntette meg *Pater Lenkes Pál* jezsuita plébános a szepesi kamara hatása folytán és *Grabarics Jakab* pénzverő inspector közbenjárásával a scholát. Ekkor történt, hogy *Aszalai Sámuel* rector vezetése alatt a diákok és gyermekek szép renddel

„a sikátoron kijövén, szomorú éneket éneklettek, volt hét diák és gyermek igen sok". A coetus kiment a városból, a könyveket magával vitte,² de háza a folszereléssel együtt a jezsuitáké lett. A Hid-kapun kívül levő szemétdombon kaptak helyet templomuknak. Január 15-én az iskola nyilvánossága is megszűnt.

1712. die 25. Maii. „Mostan városunkban érkezett jezsuita kérvén a scholát, resolváltatott, minthogy annak és a templomnak békességes birodalmában confirmáltatott ad diaetam, azért semmiképpen nem adják, sőt protestáltatik, hogy attól supersedeáljon, mert a Nemes Város tartja magát commissiójához."³

1717-ben az iskola a malomhoz költözött.⁴

1720, 1721, 1753 és 1755-ben szigorú inquisitiót tartottak a jezsuiták. Tárgyukat főként az iskolák, könyvtár, a tanítás és a régi katolikus birtokok képezték.

A protestáns iskolák helyzete III. Károly uralkodásának utolsó tizedében válságos lett, midőn a király az 1715. XX. és 1723. LXX. tc. végrehajtására rendelt országos bizottságnak, az u. n. pesti commissiónak munkálatai és a bécsi ministeri értekezletnek ezekre vonatkozó rendelete

1 Vár. lt. V. sz. jkv. 35.

2 *Morvay* id. mű 19. 1.

3 Vár. lt. V. sz. jkv. 7. 1.

4 A nagybányai ev. ref. egyházmegye jegyzőkönyve. 1717., II. 7.

alapján meghozta márczius 31-én a határozatot, melynek az iskolákat illető pontja: „A triviális iskolák, mint a nyilvános vallásgyakorlathoz tartozók, bármely articularis helyen a grammatikáig bezárólag a nem katolikusoknak is engedélyezendők; a magasabb iskolák ellenben — ha csak e tekintetben külön királyi szabadalom és engedély fenn nem áll — mivel e nélkül a katolikusoknak sem szabad felsőbb iskolákat állítani, egyszerűen beszüntetendők. Azon alkalommal pedig, amidőn a nem katolikusok magasabb iskolák állításának szabadalmáért fognak a királyi felséghez folyamodni, különösen arra kell ügyelni, hogy állandó és biztos alappal rendelkezzenek, melyből, bárminemű gyűjtések és következképen az ország lakosainak minden megterhelése nélkül, tanítóiknak és tanáraiknak illő ellátásáról gondoskodhassanak.”¹

„Ezt a király helybenhagyta, ez az u. n. *Resolutio Carolina*. A XVIII. század közepéig buzgón végrehajtotta a helytartótanács, lefokozva számos protestáns gymnasiumot a grammatikáig; és a királyi szabadalomért folyamodók szándéka elé a nép megterhelésének ürügye alatt lehetőleg számos akadályt gördítve. E rendelet alapján szüntette meg a kormány a humanisztikus osztályokat, illetve filozofiai tanulmányokat mindenütt, ahonnan a helytartótanácsához magasabb protestáns iskolák tartását katolikus részről bejelentették.”²

A protestáns iskolákra az 1731. királyi elhatározás annyival végzetesebb lön, mivel visszahatólag is intézkedett, a mennyiben megszüntetni rendelé a grammatikainál felsőbb mindazon tanfolyamaikat, melyekre nem volt királyi engedelmeük. Több tanintézetüknel a helytartó tanács részletes nyomozást rendelt el, kitudandó, hogy „micsoda osztályokban, micsoda tantárgyak, hány tanító által, hány tanulónak és kinek költségén taníttatnak?”³

Természetesen a protestáns főiskolák megszüntetése öregbítette a jezsuita iskolák látogatottságát.

¹ ² *Fináczy Ernő*: A magyarorsz. középisk. multja és jel. 34. 1.

³ *Molnár Aladár*: A közokt. tört. Magyarországon a XVIII. században 284. 1.

1749. október 21-én királyi rendelet tiltja a katolikus gyermekeknek a protestáns iskolába való föl vételét, mégis eljártak a scholába.¹

1750. január 30. A protestáns iskolák, ha felsőbb tudományokat ezentúl is akarnak előadni, mutassák fel az erre őket felhatalmazó privilégiumot.

A református főiskola folytonos zaklatásoknak kitéve és inquisitiók által támadva még 1755-ig állott fenn a régi szellemben és rendben. Nyilvánossága nem volt. Az inquisitiók szerint e korszakban poeticát, rhetoricát, philosophiát mint azt a Resolutio Carolina tiltja, nem tanítottak.

1755. február 10-én elrendelte a helytartótanács a második pap elmozdítását. Márczius 3-án a jezsuiták a városi hatóságot kérdezték meg, ez pedig a református egyház előljáróságát, hogy miért tart két papot ? miből fizeti ? hány tanító van ? honnan fizetik ? hány tanuló van ? mit tanítanak ?

Márczius 13-án eltiltották az iskola tartást. Ápril 11-én a helytartótanács jóváhagyta intézkedésüket.²

1755. die 2 Junii. „Sacratissimae caesareoregiae maiestatis benignissimo rescripto regio, medio excelsi regii consilii locumtenentialis, publicato occasione, amovendi secundi ministri helv. conf. scholas pariter altiores usque ad grammaticam inclusive tollendas clementer praecipiente, communitate porro helvetica ad effectuationem praemissi utriusque benigni mandati regii sub 12-a adhuc Aprilis sub verbo regio praemonita, ut amotus habeatur praedicans secundus; quia tamen idem adhuc dum in vestibus thalaribus moraretur, neque grammatica sublata haberetur, ut potius totidem et de facto cum rectore sustinerentur togati, quot in antecessum illorum fuere. Et quia illuc usque minus satis fieret benigno mandato regio quousque amotus praedicans hic loci moraretur, docentiumque numerus non reduceretur; determinatum itaque est concordibus votis ad exigentiam benigni rescripti regii in ordine cuius sublatis altioribus usque ad grammaticam inclusive scholis, minui deberet, numerus docen-

1 Vár. lt. VIII. 37. VII. 25-26.

2 Morvay id. mű 41. 1.

tium, quo nimirum aut praedicans hinc removeat, aut si hic loci manere cupit, depositis vestibus ministerialibus, seculares induat vestes, grammatica porro simpliciter reducta, per consequens quinque docentibus, ad duas personas restrictis, exutis pariter togis, duo duntaxat in incidentes vestitu tollerentur, ni gravem altifatae suae maiestatis sacratissimae incurrere velint animadversionem."¹

1755. die 30 Junii. „Humillima cum subiectione lectum et publicatum gratiosum excelsi regii consilii locumtenentialis decretum, . . . ipso facto ineundae instituendae relegationis scholae vero usque ad grammaticam inclusive admittantur, duobus aut ad summum tribus (sitamen necessitas exegerit,) paedagogis in consuetis prioribus vestibus."²

1755-ben szűnt meg a „Schola Rivulina” miután 208 évig nevelte a magyar ifjúságot.

A „Schola Rivulina” épülete. Az egykori nagybányai református főiskola épülete ma is fennáll, a XVII. századból való. A városi levéltár egy oklevele bizonyítja, hogy 1644-ben a főiskola a mai „Szentháromság”-ról nevezett róm. kath. plébánia templom helyén állott „Szent Márton”-ról nevezett ág. hitv. templommal szemben volt.³

A főiskola a piac és cinterem között levő Harácsek-ház telkén épült, a vár-utcai oldalon. Az egy emeletes épületben lakott a rector és a deákság nagy része. Az iskola bejárata a piac vagy a városháza felől lehetett, mivel a mai cinterem temető volt, a melytől fal választotta el az iskolát és az iskolai törvények a fal áthágását szigorúan tiltották.

Az egykori iskolaépület most lizstraktár. Egy óriási mestergerendán levő vésett *feliratból* leolvashatjuk, hogy a főiskola itt volt. A gerenda egyik része az emeleten van, másik vége a földszinti padlásgerendázat alatt. Újabb időben az épület megrövidítése alkalmával ketté fűrészelték

1 Vár. lt. XVIII. sz. jkv. 229. sz.

2 Vár. lt. IX. sz. jkv. 67. 1.

3 Vár. lt.

és egyik darabját a rajta levő felirattal nem törődő ácsok megfordítva tették fel a falra.¹

A felirat a következő:

SCHOLA ECCLAE HELVETICAE CONFESSIO;
N.BANSIS. RESTAURATA SUB JUD. GRSI. D. SF. DE ..²
S F. HUNYAD ET STF. IEREMIAS CVRAT B S.³

Azaz magyarul: „A helvét hitvallású nagybányai egyház iskolája, kijavították nemes De István úr bírósága, Hunyadi István és Jeremiás István gondnokok idejében.” Ez az idő ismeretlen.⁴

A ref. főiskola nyilvánosságának megszűntével az iskola épülete és telke 1712. január 15-én a jezsuitáké lett, hol a róm. kath. elemi iskolát helyezték el.

1770-ben a város az egri püspökség közbenjárásával egyezsége lépett a jezsuitákkal, mely szerint: 6. pont. A szerzet lemond a cinteremben levő kálvinistáktól épített iskolaházról.

A város. A „Schola Rivuliná”-t a város tartotta fenn. A városi tanács és a református egyházi előljárással egygyé olvadt. Belőlük alakult az iskolai patronatus, mely a városi tanácsból, a curatorok és predicatorokból állott.

A patronatus választotta a rectort, megerősítette és megváltoztatta az iskolai törvényeket.

A nagyobb vétségekben a városi hatóság ítelt, pl. *Bessenyei András* ügyében 1657-ben, ki a vásárbirót kardjával megsebesítette.

A szegény tanulókat segítette és a külföldi akadémiaakra utazó tanulók költségeit fedezte.⁵

A város tartotta fenn az iskola épületét, új tantermet épített (1657.), fizette a rectort s a tanítókat. Havonként 10 frtot adott az ifjak segélésére. 1645-ben pl. a város csak

1 V. ö. *Gergely Károly*: Az iskolabeli körte. (Adatok egy régi nagybányai iskoláról.) „Nagybánya és Vidéke” 1893. 52. sz.

2 A kipontozott helyen a gerenda vége a falba van építve.

3 E sor a gerenda végén az alsó épületrészben van.

4 A kipontozott helyre jönne a bíró neve és az évszám.

5 V. ö. a külföldi iskolázásról szóló fejezettel.

az „öreg deákok"-nak 66 köböl búzából süttetett kenyeret saját költségén. 1661-ben a város elrendelte, hogy a mészárosok is úgy fizessenek, mint a többi lakosok. Szokásban volt a coquia, vagyis a deákok részére való sorban főzés is. 1711-ben a városi tanács beszüntette a coquiát és helyette 12 frtot rendelt a deákoknak. 1709. aug. 28-án elrendelte a tanács: „A szegény deákoknak a régi usus szerint, a hus minden zugolódás nélkül kiadják (a mészáros mesterek), a hus pedig alkalmas legyen."¹

1655-ben a rector havi 6, a három praeceptor 2 - 2 frt. fizetést kapott a várostól. 1693-ban a rector évi 93 frt 41 den. kapott.

1702-ben a rector évi 75 frtot, 5 köböl búzát, 55 köböl bort kapott.

A városi polgárok is sokat adakoztak az iskola és a külföldre menő diákok javára.²

Mennyire gondozta a város deákjait, kitűnik abból, hogy mikor 1649-ben egy „iskolabeli öreg deák" szolgájának lába elfagyott, a városi tanács az egész „borbély czéhet" táblajáratással hívta össze, hogy a beteg deák felett tanácskozzanak.³ — 1689-ben pedig, mikor a coetust kiűzték a városból, a város néhány frt. utravalót adott nekik, távozásukkor pedig vacsorát és egy köböl búzából süttött kenyeret.⁴ — 1686-ban a város Budavárának a töröktől való visszavétele ünneplésekor a deákokat három veder borral vendégelte meg.

1 Vár. lt.

2 V. ö. az iskola javára tett adományok és külf. iskolázás című fejezettel.

3 Vár. lt.

4 *Dr. Morvay* id. mű 229. 1.

III. FEJEZET.

A rectorok és praeceptorok.

A rectorok. A rectorok fizetése, névsora, idő- és betűrendben. A rectorok életrajza. A praeceptorok. A tanítók fizetése és névsora.

A rectorok. A „Schola Rivulina” 1651. évi törvényeinek „De docentibus et praeceptoribus classicis” című fejezete elrendeli, hogy a rector a református vallásnak igen jó hive legyen és nemcsak az emberi bölcseségre, tudományra, hanem a vallásra és erkölcsre is tekintettel legyen.

Az osztálytanítók a rectortól függenek, aki iránt tisztelettel tartoznak és tudta nélkül semmit se szabad változtatniok a tanítás rendszerén.

Ha olyan nagy dolog történnék, hogy a rector nem tudna abban az iskola törvényei szerint eljárni, akkor a városi hatóság ítél.

A „Matrix”-ban meg van a rectornak XVIII. század-ból való eskümintája.¹ „Én N. N. ígérem és Istenemre esküszöm, aki atya, fiú szent lélek, hogy ebben az albumban foglalt iskolai törvényeket megtartom, az iskola polgárai által is megtartatom, a zavargókat és az iskolai törvénynek ellenszegülőket az egyház gondnokainak bejelentem, a tanítás rendében semmit sem fogok változtatni a prédicatorok és gondnokok beleegyezése nélkül. Isten engem úgy segítjen!”

A rectort választották. A nagybányai ref. főiskolának egy rectora, azaz egy tanára volt, mint a legtöbb hazai ref. főiskolának. A deákok kézzel és esküvel kötelezték magukat előtte az iskolai törvények megtartására.

¹ Szabad fordításban közlöm.

A rector gyűjtötte össze és osztotta szét a deákok között az éneklés és temetésekből befolyt pénzt. A hanyag vagy gyenge tanulókat alsóbb osztályba küldhette. A felsőbb osztályokban tanított.

A vasárnapi istentisztelet után a rector catechisatiót tartott és a szent zsinat rendeletére catechesist recitált.¹

A rector ügyelt fel a senior-könyvtárnok működésére. Az iskola anyakönyvét vezette, beírta a tanulókat.

A „*Schola Rivulina*” XVI. századi rectorai közül csak három ismerünk. A „Matrix” 1633-tól kezdve tartotta fenn a rectorok nevét az iskola megszűntéig. Debreczenből, Sáropatakról, Váradról, Kolozsvárról, Szatmárról, Ecsedről, a XVIII. században pedig leginkább Nagyenyedről hoztak rectorot. „1660. die 6. Febr. Scholamestert hova hamarébb hozzanak Patakról vagy Váradról.”² Abból, hogy melyik főiskolából való volt a „*Schola Rivulina*” rectora, megállapíthatjuk mindig, hogy Debreczen, Várad, Patak, Nagyenyed hatása alatt volt a nagybányai református főiskola.

1729. április 22-én a nagybányai református egyház és az iskola gondnokai öt pontban foglalták össze a rectornak adandó utasítást.³ Az első pontban elrendelik, hogy mivel az iskola felügyeletét a prédikátorokra bízta mint főgondnokokra, ezért a rector a papoktól függ és ujitást nem hozhat be. A papok távollétében végzi az istentiszteletet és csak akkor mehet útra, ha a papoknak jelentette. A harmadik pont szerint, ha „generale funus” van, az iskolával együtt menjen ki, ha particulare, annyi osztályt adjon, ahányat kérnek. Ha öt is hívják, menjen el a temetésre, ha nem hívják, ne menjen. A negyedik pont elrendeli, hogy a diákokkal az időt hiába ne töltesse, hanem a szokott órákon tanítson. A vasárnapi istentiszteletre menjen el és a gyermekekre vigyázzon, hogy jól viselkedjenek. Az ötödik

1 Deliberatam S. Synodi generalis. Anno 1701. 15. Sept.

2 Vár. lt. III. sz. jkv. 106. 1.

3 Album 112-3. 1.

pont értelmében a coetus könyveiről utódjának számot adni tartozik.

A rectorok fizetése. 1655-ben a rector havi 6 frt. fizetést kapott.¹ *Nánásy István* rectornak 20 - 25 frt fizetése volt, mit öt szekér szénáért örömost felcserélt. Ezenfelül minden rector a három nagy ünnepen a cantióból 3 frtot kapott. 1663. július 23-iki feljegyzés szerint a scholamester borbéli fizetése 80 veder volt.² 1693. deczember 15. Az iskolamester 93 frt. 41 dénár fizetést kapott a várostól, havi részletekben.³ 1702-ben a rector évenként 75 frtot, 5 köből buzát, 55 köből bort kapott. Övé lett a nundinale sabbathalen kapott pénz, a három főünnepi éneklésből 9 frt, mi eddig a városé volt. Az 1722. évi ápril 22-én kelt öt pont szerint⁴: 2°. „Az Banyai Mester fizetése ha Rhetoricat és Poesist nem tanít, hanem tsak hat hét syntaxistat, fizetése 70 frt, nem több. 3°. Generale funus-on legkevesebb egy máriást kap a rector.”

A rectorok névsora időrendben:

Kopácsi István. 1547 - 48.
Ujfalvi Katona Imre. 1589.
Ruckschloss Dániel. 1589. körül.
Szepsi István. 1611.
Lévai János. 1619.
Teyfalvi Csiba Márton. 1623. után.
Vetthési Z. István. 1626. IV. 22.⁵
Gönczi M. János. 1626. XII. 2.
Callovius P. Sámuel. 1627. IV. 21.
Daróczi Bálint. 1629. IX. 5.
Géressy Mihály. 1630. XI. 27.

1 Vár. lt. Rer. oec. 41.

2 Vár. lt. III. sz. jkv. 216. 1.

3 Vár. lt. X. 49-50.

4 Album 112-3. 1.

5 Vetthésitől Eszékiig bezárólag e hat rector nevét a „Kaposcsos könyv” 71, 77, 97, 107, 129. l. őrizte meg korunkra. (Nagybányai ev. ref. egyh. lt.)

Eszéki István. 1633. IV. 27.
Tasnády István. 1633. XII. 24.
Debreczeni Syderius István. 1636. III. 24.
Ujfalusy András. 1642. III. 19.
Gönczi Mátyás. 1642. VIII. 15.
Szilágyi János. 1643. XI. 18.
Kovácsnai Pastorius Pál. 1644. XII. 22.
Vilmányi Mihály. 1644.
Panyty Mihály. 1646.
Nánási István. 1646. végétől.
Csehi András. 1649.
Horti István. 1651. V. 1.
Püspöki János. 1652. V. -.
Kolozsvári H. István. 1654. IV. 24.
Buzinkai Mihály. 1655.
Püspöki János. 1658. XII. 29.
Bajtsi Kotsinus András. 1660.
Váradai János. 1661. után.
Bajtsi Kotsinus András. 1664. VI. 21.
Sárfői Mihály. 1666. VI. 28.
Eszéki István. 1667. IV. 25.
Pányoki Mihály. 1669. IV. 27.
Enyedi János. 1671. VIII. 27.¹
Bihari János. 1680. XII. 5.
Nánási István. 1683. V. 5.
 „ *Mihály.* 1684. V. 5.
Váradai Sámuel. 1685. V. 4.
Szathmári Pap János. 1686. XI. 13.
Sásvári Pengős Mihály. 1688.
Hajdu András. 1692. IV. 22.
Szólósi András. 1693. III. -.
Felsőbányai György. 1695. IV. 21.
Veszprémi K. János. 1696. VI. 7.
Váradai György. 1698. V. 22.
Hosdāti András. 1700. V. 2.
Babos Farkas. 1741.

1 Ezután az Album 38. lapja hiányzik.

Illyefalvi E. Mátyás. 1702. IV. 29.
Csávási V. Dániel. 1703. V. 3.
Szigeti Gyula István. 1704.
Bányai Fodor Mihály. 1707.
Almási István. 1709-1710.
Vitéz János. 1711. XI. -.
Aszalai Sámuel. 1712. V. 23.
Vásárhelyi Márton. 1712. után.
Komlosi András. 1716. V. 12.
Szathmári Sámuel. 1719. V. 9.
Zágoni Gábor. 1721. IV. 9.
Albisi Gábor. 1723. IV. 1. körül.
Pakei Antal. 1725. IV. 24.
Tövissi Márton. 1728. IV. 24. körül.
Matoltsi Sámuel. 1730. „ „
Kéméndi Ferenc. 1734.
„ *András.* 1737.
Bölöni György. 1737.
Bekő István. 1738.
Maksai István. 1740.
Babos Farkas. 1741.
Tompai N. György. 1742.
Fagarasi Órás András. 1742. után.
Visolyi András. 1747. V. 20.
Papolczi József. 1748. IV. 24.
Gétz Sándor. 1751. IV. 24.
Salamon Mózes. 1753. IX. 4.
Nagy Elek. 1755. II. 1.

A rectorok betűrendes névsora.

Albisi Gábor. 1723. IV. -.
Almási István. 1710.
Aszalai Sámuel. 1712. V. 23.
Babos Farkas. 1741.
Bajtsi Kotsinus András. 1660.
„ „ „ 1664. VI. 21.

- Bányai Fodor Mihály.* 1707.
Bekő István. 1738.
Bihari János. 1680. XII. 5.
Bölöni György. 1737.
Buzinkai Mihály. 1655.
Callovius P. Sámuel. 1627. IV. 21.
Csávási Dániel. 1703. V. 3.
Csehi András. 1649.
Daroczi Bálint. 1629. IX. 5.
Debreczeni Syderius István. 1636. IX. 21.
„ „ „ 1640. III. 24.
Enyedi János. 1671. VIII. 27.
Eszéki István. 1633. IV. 27.
„ „ 1667. IV. 25.
Fagarasi Órás András. 1742. után.
Felsőbányai György. 1695. IV. 21.
Géressy Mihály. 1630. XI. 27.
Gétz Sándor. 1751. IV. 24.
Gönczi János. 1626. XII. 2.
„ *Mátyás.* 1638. IX. 14.
„ „ 1642. VIII. 15.
Hajdu András. 1692. IV. 22.
Horti István. 1651. V. 1.
Hosdátí András. 1700. V. 2.
Illyefalvi E. Mátyás. 1702. IV. 29.
Kéméndi András. 1737. IX. 21. körül.
„ *Ferenc.* 1734.
Kolosvári H. István. 1654. IV. 24.
Komlósi András. 1716. V. 12.
Kopácsi István. 1547 — 48.
Kovácsnai Pastorius Pál. 1644.
Lévai János. 1619.
Maksai István. 1740.
Matoltsi Sámuel. 1730. IV. 24. körül.
Nagy Elek. 1753.
Nánási István. 1646. végétől.
„ „ 1683. V. 5.

Nánási Mihály. 1684. V. 5.
Pakei Antal. 1725.
Papolczi József. 1748. IV. 24.
Pányoki Mihály. 1669. IV. 27.
Pányty „ 1646.
Püspöki János. 1652. V. —.
„ „ 1658. XII. 29.
Ruckschloss Dániel. 1589. körül.
Salamon Mózes. 1753. IX. 13.
Sárfői Mihály. 1666. VI. 28.
Sásvári Pengős Mihály. 1688. IX. 9.
Szathmári Sámuel. 1719. V. 9.
Szathmári Pap János. 1686. IX. 13.
Szepsi István. 1611.
Szigeti Gyula István. 1704. 1708.
Szilágyi János. 1643. XI. 18.
Szőlősi András. 1693. III. -.
Tasnády István. 1637. IX. 6.
Teyfalui Csiba Márton. 1623. után.
Tompai N. György. 1742.
Tóthfalusi István. 1637. IX. 6.
Tövissi Márton. 1728. IV. 24. körül.
Ujfalvi Katona Imre. 1589.
Ujfalusi András. 1642. III. 19.
Váradai János. 1661. után.
Váradai György. 1698. V. 22.
„ *Sámuel.* 1685. V. 4.
Vásárhelyi Márton. 1712. után.
K. Veszprémi János. 1696. VI. 7.
Vetthési Z. István. 1626. IV. 22.
Vilmányi Mihály. 1644.
Visolyi János. 1711. XI. —.
Vitéz János. 1711. XI. —.
Zágoni Gábor. 1721. IV. 9.

A rectorok életrajza. *Kopácsi István* a XV. század végén vagy a XVI. század elején született. Ifjan lépett a minoriták rendjébe és később házfőnökké választották.

Perényi Péter a sárospataki uradalom birtokosa protestáns lett és Sárospatakon Kopácsi István és Sztáray Mihály segítségével híres egyházat és iskolát alapított 1531-ben.

Kopácsi azután Wittenbergbe ment, hol Melanchton buzgón hallgatta.¹ Wittenbergből 1542-ben tért vissza.

Drágffy Gáspár Erdődre hívta, hol Kopácsi az egyházat és iskolát igazgatta, latin- és görögnyelvet is tanított. Előkölt az 1545-iki erdődi, első magyar protestáns zsinaton és a hozott cikkelyeket aláírta.

1547-ben Kopácsi Istvánt Nagybányára hívták, hol az egész várost reformálta és ott híres iskolát alapított, az u. n. „schola Rivuliná”-t, így nevezve Nagybánya latin nevééről (Rivulus dominarum). Társul szegődött Kopácsihoz Balsaráti Vítusz, kit Kopácsi latin- és görögnyelvre, hittanra és a bölcsészet elemeire tanított.² *Kopácsi István volt a nagybányai ref. főiskola első rectora. 1547—49-ig működött Nagybányán.*

1549-ben Perényi Péter fia, Gábor, a sárospataki egyház- és iskola igazgatása végett visszahívta Sárospatakra, hol 1562-ig tanárkodott. 1562. körül halt meg.³

Kopácsi Istvánt a közelmúlt „szent és nagy Kopácsi”-nak nevezték.⁴

1 V. ö. *Bartholomaeides*: „Memoriae Ungarorum . . .” című műve 15-16. lapjával: „1542. 24. Jun. Stephanus Kopatz. Ung. Memorabilis prae ceteris vir hic fuit. Eo auctore Perényium Evangelicum factum, alios ad amplectenda eodem sacra perduxisse, Pázmány in Hodego Lib. III. P. VI. §. 10. adfirmat. Lampius eundem fundatorem ecclesiae et scholae Patakiensis nominat, atque primum inter pastores eiusdem coetus ponit et ad an. 1550. synodo Erdődiensi interfuisse scribit. Vid. lib. cit. p. 597. et 98. et Kleinii Biograph. P. II. p. 397.”

2 Basilii Fabricii Szikszóvíáni oratio in obit. Joh. Vit. Balsarat. - *Bod*: In Gerdesii scrin. antiqu. 7. k. 349. 1. - Magyar Athenás 21. 1. Erdélyi Féniks az előbeszéd után.

3 *Dr. Soltész János*: A sárosp. főisk. tanárainak életr. Sárospataki Füzetek 1864. - *László János*: A sárosp. tanárok életr. Sárospataki Lapok. 1885. 865.-868. 1. — *Kiss Kálmán*: A szatmári ref. egyházmegye tört.

4 *Balogh Ferenc*: A magyar prot. egyháztört. részletei. 41. l.

Ruckschlosz Dániel Bazinban született, atyja Farkas, ottani pap volt. Először hazájában tanult. Majd 1589. körül¹ nagybányai tanító lett. A wittenbergi egyetemen is tanult.²

Ujfalvi Katona Imre 1589-ben nagybányai rector volt. Szilvásujfaluban született Baranya-vármegyében. Több évig tanult a sárospataki ref. főiskolában. Azután két évig a szepsii iskola élén állott. A wittenbergi egyetemen két évig tanult nyelveket és theológiát. Innen Heidelbergbe ment, hol négy hónapig tanult. Keckermann és Pareus Fülöp előadásait hallgatta. 1599-ben tért vissza hazájába.

„Ez az Ujfalvi Imre volt az, a ki midőn a nagybányai iskola tanítására meghívták, a Rhenus mellyékéről sokféle oltani való gyümölcsfa ágakat hozott magával, a mellyek közül egy körtvély nemét a nagybányai iskola udvarán egy vad csemetébe beoltván, iskolai körtvélynek nevezte és az onnan sokfelé elterjedett Szatmár vármegyében és egyébütt is azon nevezet alatt.”³

1596. esztendő tájban debreceni tanár volt, azután debreceni pap lett. Ekkor összeszedte az énekeket, a melyeket halottak temetésére készítettek és énekeltek és kinyomatta „*Halotti Énekek*”⁴ cím alatt legelőször Debrecenben 1598-ban. Ezt *Funeralis*-nak is nevezik.

1599-ben sárospataki tanár lett néhány évre. Majd Rákóczi Zsigmond udvari papjává, azután szepsii lelkipásztorrá, később gönci pappá lett, Kereszturon is paposkodott. Végre váradi pap és esperes lett. Ellensége volt a püspöki igazgatásnak.

1 *Frankl Vilmos*: Hazai és külföldi iskolázás a XVI. században. 128. l.

2 *Bartholomaeides* id. mű 91. l. „Daniel Ruckschlosz natus est Bazingae, patre Wolfgango, dicti oppidi per annos 18. Pastore. Studiis dicatus, primum in patria sub Georgio Colacinate, litteras percoluit. Vratislaviam profectus sub Nicolao Steinbergero, easdem continuavit. Postea Nagybányae officio praeceptoris defunctus est. Domum reversus ad Ministeriumque vocatus, Vitebergae ordinatus fuit Dominica Jubilate. 1591.”

3 Nagybányai ref. egyházmegye lt. Kapcsos könyv.

4 *Szabó*: RMK. I. 302.

Bod Péter szerint (Magyar Athenás. 328. 9. 1. 134-135.) 1615-ben Bethlen Gábor fejedelem száműzetésbe küldte és ott halt meg.

Irt „De libero arbitrio, contra theses Andreae Sárosii.” „Tractatus de patrum, conciliorum et traditionum autoritate circa fidei dogmata, cultus item moresque vivendi. Ex iisdem potissimum patribus, contra patrologos verius quam theologos pontificios. Authore Emerico Katona, Uifalvino-Baronio Hungaro. Cum praefatione Davidis Parei D. ad Dn. Petrum Alvinczi ecclesiae Cassoviensis pastorem de eodem argumento, cum vita authoris ab eodem descripta et cum indice etc. Francofurti ad Moen. in Bibliopolio Jonae Rhodii. A. 1611. in 8.”

A XVII. századból Szepsi István az első nagybányai rector, kiről adataink emlékeznek. Szepsi Csombor Márton Kassán, 1620-ban „Europica varietas . . .” cím alatt megjelent művében ezt írja:

„ . . . 1611. esztendőben . . . Erdélynek megszemlélésére menék, az honnan kitérvén, minden scholáknak felette, az nagybányai scholát (melyben akkor a tudós és jó erkölcsökkel tündöklő férfiú, Szepsi István az deákságnak igazgatását tartya vala) megszerettem és bizonyos fautorim s commendatorim által bémenvén, két egész esztendeig csak egy hólnap hia ott laktam.”¹

Az 1669-ben villámcsapás folytán leégett „Szent István torony” gombjában levő irások szerint 1619-ben *Lévai János* volt iskolamester, „emporii literarii magister”. 1629-től kezdve nagybányai prédikátor volt. 1638. vagy 1639-ben halt meg.²

Tejfalvi Csiba Márton Beregszászon született nemes szülőktől. 1623-ban külföldi akademiákra ment, azután nagybányai rectorrá lett.³

Munkája: „Romanokategorus az az, Az Apostoli

1 *Szamota István*: Régi magyar utazók Európában. 1532.—1770. 75. l.

2 *Katona Lajos*: A nagybányai ref. egyház papjai 1547-től 1700-ig. Magy. Prot. Figyelő. 1881. 236.-246. l.

3 *Ferenczy - Dánielik*: Magyar írók.

vallással ellenkező, minapi, Római-Catholikusok, tudományának mutató Laistroma. Mellyet az Nemes-Szemely Tey-falvi Chiba Marton egy Papista vallásra tevelyedet Attyafianak irt: es Beregszaszi Praedicator lévén, hazájának ajánlot. Anno 1637.¹

Vetthési Z. István, Gönczi M. János, Callovius P. Sámuel, Daróczi Bálint (1626.-30. évi) rectorokról nevükön és hivatalba lépésüknek idején kívül, más adatot nem találtam.

Géressy Mihály 1631. november 27-én lett rectorrá, talán azonos azzal a Géresi Mihálylyal, aki 1636-ban külföldi akademián járt.

Eszéki Istvánról csak annyit tudunk, hogy 1633. ápril 27-én választották rectorrá.

Tasnády Istvánról is keveset tudunk. 1633. december 24-én iktatták be hivatalába. 1629-ben külföldi akademiákra ment.

Debreczeni Syderius István első ízben 1636. szeptember 21-én foglalta el a nagybányai ev. ref. főiskola rectori állását, azután 1638-ban a leydai egyetemen volt, 1640. március 24-étől ismét nagybányai rector lett. 1641-ben színérváraljai pappá választották.

Tóthfalusi István 1635.-36-ban a leydeni és franekerei egyetemet látogatta, 1637. szeptember 6-tól nagybányai rector volt.

Gönczi Mátyás előtt *Ujfalusy András* volt rector 1642. III. 19-től.

Gönczi Mátyás ev. ref. theologus volt 1640. június 19-étől a franekerei egyetemen, hol neve Gunzinak van bejegyezve. 1638. szeptember 14-től volt rector. 1638-ban meg akarván hálálni a tanács jóindulatát, tiszteletét versekbe foglalva adta át. A tanács rámbába tette és a város termében kifüggesztette.²

Munkái: 1. Disputatio I. De officio Christi. 84.-86.

1. - 2. Disputatio II. De sanctificatione et cultu Dei per

¹ Szabó: RMK. I. 667.

² Morvay id. mű 246. l.

bona opera lege morali praecepta (167.-174. l.). Mindkettő Nicolai Vedelii, Collegium Hungaricum. Franekeræ, 1640. cz. gyűjteményben jelent meg. - 3. Theses theologicae ex nono decalogi praecepto depromptae; praes. Joh. Maccovio. Franekeræ. 1642. (Tört. Tár. 1886. 605. 1: Uj. M. Athenas. 551. l.)¹

Gönczit *Szilágyi János* követte a rectorshipban 1643. november 18-án. Kiról valamint utódjáról *Kovácsnai Pastorius Pálról*, ki 1644. december 22-étől volt rector, nem tudunk semmit sem.

Vilmányi Mihály 1644-től 1646. augusztus 29-éig volt rector, ekkor második nagybányai pappá választották. Kevés ideig volt pap, mert októberben már meghalt.²

Pányty Mihály 1646-ban volt rector és ugyanezen évben a német akadémiákra ment.

Nánási István volt debreceni contrascriba 1646. végétől 1649-ig volt rector Nagybányán.

Mikor 1649. július 26-án Nánási István rector külföldre indult: a város nagy lakomát rendezett kedvenc rectora tiszteletére. Az egész tanács és a papok megjelentek. Öt tagú küldöttség kísérte Szatmárig. Utravalóul kenyeret, sajtot, sódort, húst, csirkét adtak. Visszatérve (1649. okt. 31.) lazur posztóból készült felöltővel tisztelték meg, mely 25 frt. 50 dénárba került.

Nánási István, akit pedig kegyeltek, cathedaticuma (az oktatásért járó díj) miatt összekocant a várossal, 20 - 25 frt. fizetés helyett 5 szekér szénát követelt. Végre meg- egyeztek és megadták követelését. Egy vasárnapi predika- tiója miatt, melyben a lakosság szívére kötötte a coquia főntartását, ellenkezésbe került a várossal. Ekkor már a város nem engedett, nehogy a polgárságra még a szószék- ről is rákényszerítsék a külön költségeket.³

Angol nyelvből fordította a «*Szü títka*» című munkát,

1 *Szinnyei*: Magyar Irók.

2 *Katona Lajos*: A nagybányai ref. egyház papjai 1547.-1700. Magy. Prot. Figyelő. 1881.

3 *Morvay* id. mű. 246.-7. l.

mely 73 predikációt foglal magában s midőn ezeket az egyházi beszédeket egyenként elmondta hivei előtt, azok annyira megtetszettek a tanácsnak, hogy a város költségén 1670-ben Kolozsvárrt kinyomatta és a tanács tagjai között szétszította, a fölős példányokat eladta.¹

Nánási a franekerai egyetemről hazatérve Máramaros-szigeten nyert alkalmazást, de 1651-ben már nagybányai pap volt. 1655-ben ismét Szigeten működött, hova 1652-ben térhetett vissza. 1660-ban újra Nagybányára ment és ott halt meg 1683. táján.

Munkái a „Szű titká”-n² kívül Loci de Statu hominis sub Lapsu Disputatio II. et III. Quas . . . Praeside . . . Johanne Clopenburgio . . . Publico examini subjcit Stephanus L. Nanasi . . . Franekerae, 1650³

1 *Katona Lajos* id. mű.

2 *Nánási István. Szű titka.* Az az: Az ember szívének természet szerént való romlottságából, és annak kovetéséből származott ezer csalárdságinak ki-nyilatkoztatása és orvoslása. Mellyet, Az o sziveket Istennek tisztán, szeplotelenol készeteni, minden dolgokban igazán, csalárdság nélkül jámi és idvezulni akaró keresztyén embereknek nagyob épülésekre; és az szu gonosságában meg-rothadt, de meggyogyulando, térendo bunosoknak Isten kegyelme által orvoslásokra, egy nevezetes Anglus Authornak errol valo Discursusának, és mint egy Practicus Commentariusának (in loc. Jer. 17. v. 9.) rendi szerént, prédikatio formára rendelt és ki-adott: annak részeit punctumit, bizonyos Szent Irásbéli helyekre szabván és alkalmaztatván: sokkal, kozel meg-annyival sok helyeken interpolált, ujjitgatot, világositot és oregbitet az Ur Jézus Christusnak leg méltatlanb, alkalmatlanb, együgyü szolgája Nanasi L. Istvan. A Nagy-Bányai Keresztyéni Reformata sz. Gyulekezetben edgyik méltatlan lelkitanito. Colosvárat. Kinyomtatott Nagy-Bánya Nemes Királyi Városának költségével. Veres-egyházi Szentyel Mihály által. 1670. esztendoben. 4. r. 767. lap. - Elöl: címlap, ajánlás (Nagybánya tanácsához), az olvasóhoz, üdv. versek, 1. 2. mut. tábla 20., végül: 3-dik mut. tábla és nyomt. hibák 7. számozatlan levél. Az előbeszédben olvassuk: „Ez fo részént Anglus Author Daniel Dike munkája ugyan Angliai nyelven.” - „Nem tudom pedig hogy másunnan egész predikatiot helyheztettem volna ide, hanem a Goodvin Tamásét, ki is Anglus volt.” (Erd. Muz. Egyl. Évkve 1868.-70. 146.1. - *Szabó Károly*: Az erdélyi közkönyvtárak régi magyar könyveiről.

3 *Szinnyei*: Magyar Irók.

Csehi András 1648-ban a franekerai egyetemet látogatta, 1649-ben volt rector.

Horti István 1651. V. 1-től 1652. májusáig volt rector Nagybányán és 1654. IV. 24-től újból.

„1658. die 12. Aug. habita congregatione etc. A becsületes tanács és város bizonyos legátusit küldvén scholamester Horti István uramhoz a végre: hogy ő kegyelme ekkédiglen való excessusit a deákoknak maga scholában való lakásával orvosolja meg, ő kegyelme ilyen resolutiot tett stb. Annak okáért egy szóval ő kegyelme nem megyen fel lakni a scholába,"¹

„1658. die 14. Okt. habita congregatione etc. Horti uramnak előbbi borbéli rendelt fizetésében² ez esztendőben semmit nem adnak, nem érdemli, azt mondják."³

„1658. die 5. dec. habita etc. Horti István schola mester borfizetéséből 10 vedret csak ugyan le von a tanács helytelen magaviselete miatt, mint az a jegyzőkönyvben van s utoljára is elmozdított állásáról s helyibe Püspöki János hozatott Ecsedről. Ugyanekkor a régi tanrendszer állíttatott vissza, melyre nézve a jkv. margójára ez van feljegyezve: Nb. Az, hogy az előbbeni nagy confusiora menjünk vissza ugy-e ? De elváltozott tandem e végezés, hála Istennek."⁴

Még 1660-ban itt schola-mesteri hivatalt viselt Horti Istvánt alkalmazta lelkipásztornak a város tanácsa, de később Nánási István mindkét pap teendőit elvállalván, Horti még 1660-ban az iskolához visszament. 1662-ben Horti Istvánt rendes második pappá választották és 1663-65-ben Nánásival együtt nagybányai pap volt. 1665-ben a tanács kimondta elbocsáttatását; de nagy nehezen erre az évre megmarasztotta.⁵ 1674-ben id. Nánási István mellett Horti

1 Nagybánya város lt. III. sz. jkv. 31. l.

2 80 veder.

3 Nagybánya város lt. III. sz. jkv. 37. l.

4 Nagybánya város lt. III. sz. jkv. 43., 44., 47. l.

5 *Katona Lajos*: A nagybányai ev. ref. egyház papjai 1547-1700-ig. Magy. Prot. Figy. 1881. 236.-246. l.

István lett második nagybányai pap; 1665-ben bocsátotta el a tanács, de időközben - nem tudjuk mikor - visszahívta.

Horti István a gyulafehérvári ref. főiskolában tanult, külföldi egyetemeket is látogatott, nagybányai rector, majd nagybányai pap, végre fogarasi, azután gyulafehérvári pap lett. 1684-ben az erdélyi ref. egyházkerület püspökévé lett.¹

Püspöki János 1652. május hónapjától 1654. áprilig, majd újból 1658. dec. 29-től 1660. január 15-ig volt a nagybányai ref. főiskola rectora.

„1658. die. 4. Dec. habita congregatione etc. Jövendő schola mesterségre a becsületes tanács Püspöki János uramnak hivatalt adván; s promotorának s egyszersmind atyafiának becsületes Balogh Péter uramnak levelet írván Ecsedben, e dolog felől, hogy ő kegyelme is ebben ellent ne tartson, hanem inkább legyen jó szerző stb.”²

Püspöki Jánosról az 1658. dec. 5-ikén kelt városi jkv. aljára ezt jegyezte fel a jegyző: „A cseberből a vederbe.” Valószínűen ez sem volt jobb Horti uramnál.³

„1660. die 15. Jan. habita etc. Clarissimus dominus Joannes Püspöki hactenus rector scholae Rivuliensis, scholae nostrae ac officio valedicere volens ac Varadinum proficiscendi animum habens, libere dimittitur, quippe cui tempore etiam vocationis per senatum et communitatem promissum erat, ut si necessitas tempusque efflagitaret, medio etiam termino et tempore, eidem facultas abeundi permitteretur; nunc ante eo magis expleto officii sui termino, potestas, quo velit, abeundi per senatum et communitatem conceditur, imo ad exercenda studia professionis suae - ut praetendit, in patriam dimittetur. Discessit die 19. Januarii 1660.”⁴

Buzinkai Mihály Buzinkai György kövesdi pap és a zempléni egyházmegye esperesének fia a sárospataki kollégiumban tanult Szentpéteri János, Tolnai János, Nóg-

1 Bod: Smirnai Szent Polikárpus. 131.-135. l.

2 Nagybánya város lt. III. sz. jkv. 41. l.

3 Nagybánya város lt. III. sz. jkv. 43., 44., 47. l.

4 Nagybánya városa lt. III. sz. jkv. 103., 104. l.

rádi Mátyás, Váczi András, Szőlősi János tanárok idejében. 1648. december 24-én íratott be a togátus diákok anyakönyvébe.¹ 1651. márciusától 1652. márciusáig senior volt 1652-ben az utrechti egyetemre ment. Néhány év múlva hazájába visszatért. 1655-ben mint akademikust a nagybányai ref. főiskola rectori állására hívták meg és ottan Lampe szerint a nyelveken kívül bölcsészetet és teológiát is tanított. „Buzinkay Mihály 1652-ben nagybányai akademikus rector irt Logicát, Rhetoricát és Oratoriát. NB. Erről különös traditio az, hogy az ő Logicáját könyv nélkül akarván tanulatni a deákokkal, minthogy igen bajosan boldogulhattak vele, azt irták reája”:

„Megérdemli Buzinkai,
Hogy a kovács Thorotzkay,
Bé vesse az Vas Hámorban
És megtörje apró porban.”²

„Szép hire elterjedvén, vitetett a Pataki Kollégyiomba Professornak, holott nagy haszonnal tanított mind addig, míg 1672-dik eszt. a Kollégyiom elszélesztetett.”³

1656-ban ment Buzinkai Sárospatakra tanárnak. Nagy hirrel adta elő a logicát és szónoklattan.⁴

1664. május 4-én I. Rákóczi Ferencz katonai erővel foglaltatta el Buzinkai Mihály tanár lakását. Csak 1669-ben kapta vissza Buzinkai erőszakkal elvett tanári szállását.

1671. október 20-án Báthori Zsófia elfoglaltatta a sárospataki iskolát, ekkor Buzinkay és Pósházi az ifjúsággal Kenézlőre ment, innen pedig Pósházi Debrecenbe. 1672. elején került a sárospataki iskola Gyulafehérvárra.

1656. márciustól 1683. november 23-ig, haláláig tanárkodott a sárospataki ref. főiskolában Buzinkai.

Művei: Institutio rhetoricarum libri duo. Ex probatis

1 Sárospataki főisk. anyakönyvének 159. oldalán látható név-aláírása.

2 Nagybányai ev. ref. egyházmegye lt. Kapcsos könyv.

3 *Bod Péter*: Magyar Athenas. 52.-53. 1.

4 *László János*: A sárospataki tanárok életrajza. Sárospataki Lapok. 1889. évf. 910.-911. 1.

quibusdam authoribus, potiori ex parte excerpti: methodo nova illustrati et ad usum paedagogii patachiensis accomodati. Patakini. 1658. 8°. 121. lap.

Elöl: címlap, praefatio, Posaházi üdvözlő verse 4 számozatlan levél.

Második kiadása Lócse, 1687. 12°. 166. 1.

Harmadik „ „ 1691. 12°. 166. 1.

Negyedik „ „ 1703. 12°. 160. 1.

2. Institutiones oratoriae. Ex optimis authoribus collectae, methodo accurata donatae, usibusque paedagogii patakiensis consecratae. S. Patakini 1659. 8°. 153. 1.

Második kiadás Lócse, 1690. 12°. 216. 1.

Harmadik „ „ 1703. 12°. 209. 1.

3. Institutonum dialecticarum libri duo. In quibus praecepta universae logicae perspicue proponuntur, clare explicantur, exemplis illustrantur, ad praxim applicantur, et ab objectionibus praecipuis nervose vindicantur. Patakini. 1659. 8°. 472. 1.

4. Compendii logici libri duo. In quibus universa artis bene disserendi praecepta, methodo accurata et perspicua ita sunt disposita, ut tyro semestri spatio fundamenta logicae cum fructu jacere queat. Patakini, 1661. 8°. 163. 1.

Második kiadás S.-Patak, 1668. 12°. 169. 1.

Harmadik „ Lócse, 1696. 12°. 208. 1.

Negyedik „ „ 1702. 12°. 207. 1.

Bajcsi András első ízben 1660-tól volt rector, majd másod ízben 1664. június 21-től. Nagybánya szab. kir. város levéltárában, a III. számú jegyzőkönyv 378. oldalán a következők olvashatók róla: „1666. die 24. Maii. Bajcsi András uram, scholamester ki volt, a mesterségnek tisztiből hivattatván Szamosujlakra papságra, háládatlanul nem akarván elmenni, solenniter a becsületes Tanácstól és universitástól elbucsuzék cum gratiarum actione.”

1662-ben a leydeni egyetemet látogatta.

Váradi János 1661. után volt rector.

Sárfői Mihály 1665-66-ban az utrechti egyetemet látogatta.

1666. június 28-án iktatták be a rectorságba.

Eszéki István a szatmári ref. pap fia volt, ugyanott tanult, majd Sárospatakon. Itt 1659-ben írta be nevét a főiskolai ifjak névsorába.¹ Felsőbb tudományok tanulása céljából Batáviában, Utrechtben, tartózkodván - mint Aristoteles bölcsészetének heves védője - a cartesianusok ellen lépett fel a „Prima veritas defensa” című művével. Hazájába visszatérvén, 1667. ápril 25-től 1669-ig nagybányai rector volt. 1669. ápril havában rectorása alatt rendezték a főiskola könyvtárát. Később udvarhelyi pap lett, majd az udvarhelyi ref. egyházmegye esperese; 1673-ban Bethlen János, a székelyudvarhelyi főiskola alapítója, az iskola egyházi főgondnokává, „ecclesiasticus curator”-ává tette.² 1707-ben halt meg.

Munkái: 1. *Disputatio theologico-philosophica determinens quae et quanta sit autoritas Sacrae Scripturae in versionibus.* Ultrajecti. 1665. - 2. *Prima veritas defensa: sive, Necessaria responsio, in qua exercitationes et argumenta cuiusdam clarissimi et doctissimi viri, contra communem ac veram omnium, tam reformatorum, quam Antiquorum theologorum et philosophorum existentiam dei, cognitionemque eius naturalem probandi methodum: Et pro nuper conflictata idea dei innata, probataque ex ea, aut non sine ea dei existentia ad veritatis et pietatis normam accurate examinatur, distincte resolvuntur et placide resutantur.* Rheno-Trajecti. 1666. 12⁰.³ - 3. *Necessaria responsio contra reformat.* Amstelodami, 1666. — 4. *Halotti Magyar Oratio . . . Gróff Rhédei Ferenc urunknak . . utolsó érdemlet tisztessége megadásának okáért . . .* Sárospatak, 1668. — 5. *Diarium Theologicum Sive Universa Theologia . . . Claudiopoli, 1675.* — *Cseh Csuzi Jakab tiszteletére a Lux in tenebris (Franequerae, 1665.) c. munkába latin verset írt.*⁴ Magyarul birunk tőle „Rithmusokkal

1 *Szinnyei Gerzson*: A sárospataki főiskolai könyvtár tört. Sárospataki Lapok. 1882. 92. 1.

2 *Bod Péter*: Magyar Athenas. 77.-78. 1.

3 *Czvittinger Dávid*: Specimen Hungariae Literatae. 136. l.

4 *Szinnyei*: Magyar Írók.

szent beszélgetés”-t (Kolosvár, 1669.), mely a Messiást váró zsidók ellen van intézve.¹

Pányoki Mihály 1669. ápril 27-től volt rector. 1671-ben külföldi akademián volt.

Enyedi János 1668 —71-ig a göttingai és leydeni egyetemet látogatta. 1671. augusztus 27-én lett rector.

Bihari P. János 1680. december 5-étől kezdve volt rector Nagybányán. 1684-ben az amsterdami egyetemet látogatta.

Nánási Lovász István a hasonlónevű 1646. évi nagybányai rector fia 1683. május 5-étől 1684. május 5-éig volt rector. Atyja, id. Nánási István, halála után nagybányai pap lett. Külföldi akadémiákon is tanult.

Nánási Lovász Mihály, id. Nánási István második fia, a debreceni református főiskolában tanult. 1684-ben volt a nagybányai református főiskola rectora. 1687-ben a leydeni egyetem hallgatója volt.

Munkája: Disputatio Theologica Tripertita de Sacerdotio Christi. Pars Prima. Quam Sacerdote Summo adjuvante sub Praesidio . . . Stephani Le Moyne . . . Publice ventilandum proponit . . . Auctor et Defendens . . . Pars Secunda. Pars Tertia. Sub Praesidio Jacobi Triglandii. Lugduni Batavorum, 1687.²

Váradai Sámuel 1685-ban volt rector.

Szathmári Pap János 1686. XI. 23-tól 1688-ig volt a nagybányai ref. főiskola rectora. Szatmártt született, ott tanult, a franekerai egyetemet is látogatta. Franekerában adott ki egy jó nagy könyvet 1685-ben. Címe: Philosophia prima seu Metaphysica brevibus aphorismis delineata. 1686. Bod Péter szerint 1682-ben jelent meg e mű. (Magyar Athenas. 252. 1.)

„NB. Ez a Szatmári János volt székelyudvarhelyi tanár is 3 évig a nagybányai rectora után, azután zilahi, deési és kolosvári predicator, a kinek fia volt Szathmári Pap Sigmond előbb kolosvári predikátor, azután erdélyi

1 *Danielik*: Magyar írók. II. 71. 1.

2 *Szinnyei*: Magyar Írók.

superintendens, ennek pedig ama hírrel névvel ékeskedett Szathmári Pap Mihály kolosvári theologiae professor, a ki a 19-ik század elején holt meg." ¹

„Irt egy könyvet a könyörgésről közönségesen, nevezetesen az Uri Imádságnak magyarázatját. Kolosvár. 1707. 8°."

Sásvári Pengős Mihálytól Szigeti Gyula Istvánig élt rectorokról csak nevüket s hivataloskodási idejüket tudjuk. (1688-1704.)

Csávási V. Dániel enyedi contrascriba 1703-ban lett rector.

Szigethi Gyula István Szigethi György máramaros-szigeti ref. pap fia 1678-ban született. Öt évig a szatmári ev. ref. iskolában tanult, 1693-ban a nagyenyedi ev. ref. iskolába ment tanulmányait folytatni. ²

1704-ben a labancok elől Nagyenyedről Nagybányára menekült és az itteni ev. ref. főiskola rectora lett, egy évig volt itt.

1705-ben a német és holland akademiákra ment. Két évig volt Frankfurtban a királyi alumniumban. A belga hires iskolákat bejárván Franekerába ment. Ottan Andala igazgató alatt „De Operationibus Spirituum" disputált és olyan értekezést adott ki, melyet a lipsiai tudósok méltónak tartottak arra, hogy írásaik közé bétegyék. ³

1708-ban tért vissza hazájába és újból nagybányai rector lett s tanította a deákokat. Azután Szinérváraljára hívták papnak, 1711-ben Szatmárra azaz Németibe, 1712-ben pedig Felsőbányára.

1714-ben foglalta el nagyenyedi tanári székét, hol 1738-ig tanított. Fegyelmet tartó, fáradhatatlan tanár volt. Mikor jó emberei kérdezték, miért nem ad ki könyvet, mely emlékezetét fentartaná holta után? Azt szokta volt felelni, könyv elég vagyon; holta után nem könyveket, hanem jó tanítványokat akar hagyni. Az egyházi éneklést

1 Kapcsos könyv. Nagybányai ev. ref. egyházmegye lt.

2 *Bartók Gábor*: A szatmári és németi ref. egyházak és iskolák története. Sárospataki Füzetek. 1860., 310. 1.

3 *Bod Péter*: Smirnai Szent Polikárpus. 175.-181. 1.

megigazította és javította a Gaudimélus Dávid francia dallamai szerint.

1737-ben erdélyi ref. püspökké választották. 1738-ban a Rákóczi József-féle betörési kísérlet alkalmával elfogatván Gyulafehérvárra hurcolták s 1739-ig fogságban tartották több erdélyi főúrral együtt. Ekkor ártatlanoknak nyilvánították őket. 1740. július elsején halt meg.¹

Bányai Fodor Mihályt 1707-en választották rectorrá, mikor a kolosvári ref. kollégiumot elhagyva szüleinél időzött. 1708. július elején meghalt.

Almási István 1709-10-ben volt rector, midőn már hét évet külföldi akademiákon töltött.

1711. november havában *Vitéz János* a gyulafehérvári collégium „assessora” lett rector s hat évig viselvén hivatalát 1717. ápril 12-én Erdélybe ment a szászokhoz.

Aszalai Sámuel erdélyi származású ifju 1714-15-ben Franekerában theológiát és bölcseletet tanult. Enyedi contrascriba korában választották nagybányai rectorrá.

Munkája: Summa theologiae supernaturalis. Franequerae, 1715. (A munkához iskolatársai: Komáromi József, Tunyogi László latin, Csernatonyi József pedig héber költeményt irtak. A munka megjelenési évét Cornides, Horányi és Básthly hibásan teszik 1745-re.)²

Vásárhelyi Márton 1712. után volt rector.

Komlósi András erdélyi származású, 1716. május 12-én lett rector. Munkája: Exercitatio theol. theor. practica de militia spirituali. Frankof. ad Viadr. 1719.³

Szathmári Sámuel Nagyenyeden tanult, 1719. május 9-én lett rector. 1721. május 8-án meghalt.

Zágoni Gábor erdélyi születésű volt. 1721. ápril 9-étől kezdve két éven át viselte a rectorrágot. Két értekezést irt s egyiket január 23-án, a másikat január

1 *P. Szathmáry Károly*. A gyulafehérvár-nagyenyedi Bethlen főtanoda tört. Nagyenyed. 1863. 8°. 315.-6. 1.

2 *Szinnyei*: Magyar Írók.

3 *Szinnyei*: Magyar Írók.

26-án, 1726-ban Utrechtben védte, melyeknek tárgya:
„Vaticinium Psalm. II. 6., de rege salutis in Sionem uncto.”¹

Albisi Gábor Nagyenyeden tanult. 1723. ápril 1-jén lett rector. Két évig tanított Nagybányán. 1725-26-ban a franekerai egyetemet látogatta.

Pákei Antal szintén Nagyenyeden tanult, 1725. ápril 24-től volt rector, azután a német akademiákra ment.

*Tövissi Márton*² a nagyenyedi ref. főiskola „primarius.” volt, 1728. ápril 24-e táján lett nagybányai rector. Két évig tartó rectorisége után pap lett, végre áttért a r. kath. vallásra.

Matoltsi Sámuel a gyulafehérvár-nagyenyedi ref. főiskolában tanult. 1730. ápril 24-től kezdve két évig volt nagybányai rector, azután városi polgár lett.

Keméendi Ferenc 1734-ben viselte a rectori hivatalt.

Bölöni György 1737-től kezdve két évig volt rector, azután megnősült és nagybányai polgár lett.

Kéméendi András 1737-ben volt rector, megnősült és városi polgár lett.

Bekő István Nagyenyeden tanult. 1738 — 40-ig volt nagybányai rector. Megnősült és városi polgárrá lett.

Maksai István is Nagyenyeden tanult. 1740-ben választották rectorrá.

Babos Farkas Nagyenyeden végezte iskoláit, 1741-ben választották nagybányai rectorrá, de csak másfél évig volt állásában.

Tompai N. György szintén Nagyenyeden tanult. 1742-ben lett rector. Rectorsága után városi polgár lett.

¹ *Uj Magyar Athenas*: Adalékok Czvittingerhez Fabó András-tól. 604. l

² „Anno 1730. die 13. Junii congregatio assessorum Nagybaniae, ubi prima. Admissio humanissimi domini Martini Tövissi antea rectoris Rivuliensis ad pastorum per plebem urgetur. Quam hactenus venerabilis fraternitas certas ob causas denegaverit, quarum secundo: Praenominatus rector Humanissimus Tövissi sic vocatus se obligavit ecclesiae absque scitu pariter clarissimi domini senioris ac consensu venerabili societatis.” Album et protocolum tractus Nagybanyiensis 1703-1806. a nagybányai ev. ref. egyházmegye levéltárában.

Fagarasi Órás András nagyenyedi „*assessor primarius*” 1742. után volt nagybányai rector. 1752-ben külföldi akademiákra ment.

Visolyi András Nagyenyeden tanult. 1747. május 20-tól volt rector. Az év vége felé külföldi akademiára ment. Majd hazájába visszatérve, sárdi pap lett.

Papolczi József hihetőleg azonos azzal a Papolczival, aki 1740. május 22-én iratkozott be Nagybányán. 1748. ápril 24-étől kezdve három évig volt rector. Szatmárról nősült és szatmári polgárrá lett.

Géty Sándor Nagyenyeden tanult. Nagybányán 1751.—53.-ig volt rector. Azután a város polgárai közé vétette be magát.

Salamon Mózes is Nagyenyeden tanult, 1753-tól volt nagybányai rector egy év és három hónapig.

Nagy Elek 1755. február 1-től két év és három hónapig át végezte a rectori teendőket.

A praecceptorok. A magyar protestáns iskolákban a nagyobb tanulókból alkalmazták a „köztanítók,-at (*publicus praeceptor*).¹

A „*Schola Rivulina*” törvényei szerint a tanítóknak vallásosoknak kell lenniük. Az osztályok tanítói a rectorától függenek, akit tisztelniük kell. A tanítás módján nem szabad változtatniuk. A tanulókkal nyájasan bánjanak. A tanító elnököl a versenyeken. A legelső osztályban az olvasást és írást tanítja az abc-és könyvből és a hittanból öt fejezetet magyar nyelven. A második és harmadik osztályban a törvényekben előírt tananyagot tanítja. A tanító javítja ki a gyakorlatokat. A tanítóknak gondja legyen a házi dolgozatokra, főleg a latinról magyarra és magyarról latinra fordításra.

A *praeceptores privati* külön oktatást adtak a tanulóknak. A rector tudta nélkül senkinek sem volt szabad magántanítványt vállalni, vagy a felvállaltat másra bízni. A magántanítók az osztályokban előadottakat és hallottakat gyakorolják.

¹ *Molnár Aladár*: id. mű. 111. 1.

A rectoron kívül a város rendesen három tanítót tartott, de 1688. tájban négy is volt.

A tanítók fizetése. A város pénzt, bort vagy ruhát adott a tanítóknak. 1655-ben 2 — 2 frtot kapott a három tanító havonként.¹

A tanítók névsora:

1669. *Franciscus Kovásznai* praeceptor classis quartae manachus factus.

1669. *Johannes V. Kolosvari* praeceptor 2. classis.

1671. *Georgius Szendrei* praeceptor primarius.

1677. Maii. 19. *Andreas Versolgi* praeceptor.

1684. V. 5. Nánási István rector idejében „mansiones suas habuerunt superiores exceptis *Francisco Banyay* et *Michaele Daroczi*” . . .

1689. *Stephanus P. Gönczi*.

Stephanus P. Szokolyai.

1695. IV. 21. F. Bányai György rector idejében „cuius ferulae obtemperarunt communes suprascripti exceptis tribus prioribus, scilicet *S. Tecsi*, *M. Bányai*, *P. Tsernatonj*.

1707. Ego *Samuel Bodoki* . . . praeceptoratui classis syntacticae fidelissima defunctus . . .

1710. Ego *Stephanus N. Borosnyai* subscripsi legibus scholae Rivuliensis anno 1710. die 30. Junii. Syntactici praeceptoratus, officio defunctus salutavit collegium Enyediense.

1710. *Martinus Ikafalvi* senior et etymologiae praeceptor, collegium Enyediense salutavit.

1710. *Sigismundus Tsernatonj* officio senioratus et classis syntacticae praeceptoratu probe defunctus, concessit in illustre collegium Enyediense. 1714. obiit in patriam.

1710. Ego *Andreas Sárközi* subscribo legibus scholae Rivuliensis anno 1710. die 30. Junii. Syntactici praeceptoratus officio defunctus salutavit collegium Enyediense.

1718. *Samuel Matolcsi* per triennium defuncto suo officio praeceptorali honeste salutavit collegium Enyediense.

¹ Vár. lt. Rer. oec. 41.

IV. FEJEZET.

Az iskolai törvények.

A törvény története. A törvények fejezetei, forrásai. Zsinati határozatok és Horti István rector hármaskondíciója.

A „Schola Rivulina” életét az iskolai törvények és zsinati határozatok szabályozták.

A „Matrix illustris scholae Rivulinae” őrizte meg korunkra a főiskola törvényeit. Az első törvény-gyűjtemény 1651-ből való, a másik 1654-ből.

A törvény története. Az 1651. évi, nagybányai egyházmegyei synodus elhatározta, hogy az iskolabeli coetus nyilvános egyházi gyűléseken adjon számot a befolyó pénzről és a könyvtár állapotáról. Míg ez meg nem történt, sem a rector, sem alantásai, a senior és contrascriba, felmentésben ne részesedjenek. (Album.) Ugyanekkor szentesítik a tanítási tervet. — 1654. október elsején a város tanácsa, mint a ref. főiskola fentartója s legfőbb felügyelője, az iskola törvényeit, melyek a tanuló ifjúságnak nemcsak magaviseletét szabályozzák és köztük s a tanítók közötti viszonyt állapítják meg, tanítók s tanítványok kötelességeit megszabván, de a tananyagot, órarendet is meghatározzák, ünnepélyesen megerősíti. (III. sz. jkv. 335.)

1657-ben Horti István indítványára a törvényeket megváltoztatják és újabb pontokkal bővítik.

1660. die 10. April. „A schola törvényi (melyeket a scholának reformatiojakor csináltak) elolvastattanak s a város minden részeiben approbálta, confirmálta, excepto

hoc, hogy a gyermekek is halott temetni el ne menjenek."¹ A tanács a papok és tanítók által „iskolai szabályok” kidolgoztatását rendelte el, úgy, hogy az elkészített szabályok jóváhagyás végett, hozzá beadassanak. A tanács helyben is hagyta a szabályokat.

1665. november 10. A város újból helybenhagyja a kevés változtatással hozott iskolai törvényeket.²

1669. A reformáció óta használt iskolai törvényeket ismét átvizsgálta a város és az időközben hozott változtatással együtt véglegesen elfogadta, azon pont kivételével, mely az ifjúságnak a temetésekre való járását elrendeli.

1729. ápril 22-én a ref. egyház és az iskola gondnokai öt pontból álló utasítást készítettek a rector részére.³

A **törvények fejezetei.** A régibb törvénygyűjtemény szól „A deákok”-ról, latin-magyar szövege 31 pontra oszlik. — „A deákoknak és gyermekeknek tanulási renderül” szóló törvény, latin-magyar szövegű, 9 pontból áll. Törédék. — „A tanulóknak igazgatásokról” című törvényt szintén latin és magyar nyelven irták be az Albumba. Ez a törvény 6 pontból áll.

Az újabb, 1654. évi törvénygyűjtemény címe: „Leges in usum scholae Rivulinae conceptae. Prioribus non quidem antiquatis, sed auctis et in alium ordinem digestis; immutato enim hactenus usurpato docentium et discentium ordine necesse est, ut praesenti statui, studiorumque methodo leges conformentur, publicaue autoritate sancitae posteris commendentur.” E törvény fejezetei: „De pietate et humanitate” 2. §, „De studiosis” 3. §, „De docentibus et praeceptoribus classicis” 3. §, „De classibus in genere” 7. §, „De lectionibus et discipulis” 5. §, „De libellis et methodo docendi” 6. §, „De privatis praeceptoribus” 4. §, „De consuetudine” 2. §. - A „De officialibus scholae” című fejezet tartalmazza „Seniore et contrascriba”-ról szóló 4 pontot, benne van a „De Oeconomis, explora-

1 III. sz. jkv. 110. 1. Vár. lt.

2 Vár. lt. 25.-1681.

3 Album 112.-113. 1.

toribus et cocis" című 1. §, „Poenae transgressorum” 14. §, „Senioris officia” 7. §, „Officia contrascribae” 3. §, „Officia oeconomi” 11. §. A törvénygyűjtemény végén van a „De dependentia scholae” című fejezet, a senior és contrascriba eskümintája és még 6. §. a seniorról.

A törvényeket megerősítette a város bírása és a tanács.

Az Alumban találjuk a XVIII. század elejére mutató írással a diákok eskümintáját, valamint a rectorét.

A törvény forrásai. A „Schola Rivulina” törvényei 1651-ből és 1654-ből maradtak fenn. Az 1571. évi wittenbergi törvényeken alapuló debreceni és sárospataki iskolai törvényekből készültek a „Schola Rivulina” törvényei is. Először a debreceni 1657. évi és a nagybányai iskolai törvényeknek egyező pontjait sorolom fel, azután a sárospatakiakét.

Debreceni törvények :¹

(De moribus scholarium II.)

Vestitutu usitato,
decoro et decente utuntur;
crines calamistratos indecore
ne alunto . . .

III.

Nemo sine toga schola
exito; ... nisi peregre pro-
ficiscatur; . . .

V.

Ad prandium commune
scholasticum coenamque
convenientes, benedictio-
nem et gratiarum actionem . . ;
et cibum modeste

Nagybányai törvények:

(De Studiosis. VI.)

Singuli vestitu iuxta usi-
tatum praxin decente et
decoro utuntur, crinibus nec
calamistratis . . .

VII.

Nemo toga sine talari
schola exeat;... nisi peregre
proficiscatur . . .

XIII.

Prandium . . . benedic-
tione auspicabuntur et gra-
tiarum actione claudent,
cibum sumentes modeste
sermonibus honestis iisque

¹ Dr. Békefi Remig: A debreceni ev. ref. főiskola XVII., XVIII. századi törvényei.

ac decore sumentes, ... honestis sermonibus, iisque latinis sese oblectando, . . .
Qui secus fecerit, .. denariis tribus privator.

VIII.

Conventicula, confluxus inordinatos, . . . verum confluxus omnis, necessitate ita postulante, non nisi scitu et venia rectorum instituitur. Si quis contrarium fuerit, virgis caesus schola eliminator.

XVI.

Nemo studiosorum ad prandium vel coenam invitatus, tempore nocturno schola emanere audeto; verum mature audito pulsu vespertino, sine mora in scholam honeste redito . . .

XVIII.

Loca scholae, quae munda . . . , nemo alvi et vesicae excrementis defoedare pertentato; . . .

XIX.

Nullus studiosorum pueri alicuius curam insciis curam insciis rectoribus suscipito; . . .
. . . Secus si quis fecerit, discipulis privator.

latinis sese exercentes, secus facturus tres denarios privator.

(1654. évi törvény. De studiosis.V.)

Conspirationes, coniurationes et inordinati confluxus . . . qui secus facere praesumpserint, caesi schola nostra eliminabuntur. Si quo tamen concursu in casu necessitatis, venia id fiat demandatur.

(1651. De studiosis. XII.)

Studiosi ad prandium vel caenam invitati mature revertuntur emanentes . . .

XV.

Munda scholae loca nemo excrementis desordare attentet observato a quovis...

XXXI.

Nemo studiosorum sine venia et assensu rectoris discipulos privatim instituendos . . . secus facturus discipulis privator.

XXI.

. . . praeter lusum pilae,
. . . , reliquos omnes, . . .
telorum iaculationes, lucta-
tiones, bombardarum ...
vexillorum gestationes . . .

XXII.

... depopulationis horto-
rum . . . abstineto.

XXIII.

Usus chartarum lusoria-
rum, alearum, chorearum,
abusus fidium, . . .

XXIV.

Profugi studiosi, aliique
cuiusvis sortis homines,...
in scholam sese recipientes ...
ne habento.

De officio senioris.

IX.

Senior ne in posterum
vigesimam proventus scho-
lae partem accipito . . .

I.

Contrascriba, tanquam
fidelis senioris scholae col-
lega, . . .

I.

... omnia, quae communis
societatis est, adeoque

XX.

Lusum egressi non telo
luctationes, bombardis et si-
milibus, sed pila vel conis ...
ludunto . . .

XVII.

Nemo studiosorum in
hortis oppidanorum, non
invitatus aberret fructusque
depopuletor, . . .

XXI.

Nemo chartis pictis et
aleis ludito, musica abutitor.
Choreas ducito . . .

XXIV.

Nemo vagabundis hos-
pitium in schola praebeat...

Officia senioris.

V.

Senior vicesimam par-
tem pecuniarum . . . sibi
sumat . . .

I.

Contrascriba tanquam
fidelissimus collega seni-
oris . . .

II.

Contrascriba omnia, quae
communis societatis est,

totius scholae existimationem, salutem et incolumem conservationem concernunt, debito quodam administrationis iure, post Senio rem scholae ad se pertinere arbitrator. Ac proinde rem communem ea fide ac diligentia, quam rectori scholae, universoque coetui, data dextera fidei tessera, coram universa fratrum congregatione adeoque in conspectu Dei optimi maximi promisit, procurato . . .

II.

Numus (igy) adstationis ac cantationis diligenter inspicio, monetasque adulterinas a bonis seiungendo, eas sibi reservato, bonas ad Senio rem scholae, numerum earum fideliter assignando, ..

IV.

Absentes a choro et generalium funerum deductione . . .

De officio oeconomi.

I.

Oeconomus signum surgendi seu exitatorium, simul

adeoque totius scholae existimationem, salutem et incolumitatem concernunt, debito quodam administrationis iure post senio rem ad se pertinere arbitretur. Ac proinde ea fide diligentia rem communem procuret; quam ipse rectori scholae universoque coetui data dextera fidei ipsius tessera coram universa fratrum congregatione adeoque in conspectu Dei Maximi promisit.

III.

Ad contrascribam pertinet nummos adstationis et cantationis diligenter inspicere, monetasque adulterinas a bonis seiungendo sibi reservare. Reliquas ad Senio rem in publicum aera rium transmittere fideliter numerum earum assignando . . .

III.

. . . absentes a choro et generalium funerum deductione . . .

Officia oeconomi.

I.

Primum omnium, oeconomus summo assurgere

ac hora tertia matutina audita fuerit, . . .

III.

Puerorum in schola omnique processu clamores, . . . cohibeto . . .

IV.

... omnia, opera domesticorum puerorum, diebus Mercurii et Sabbathi . . . purgato et scopas, ne dissipantur...

V.

Vesperis ad praeces solitas lectionemque bibliorum ordinariam . . . audita hora septima signum dato . . .

IX.

His omnibus fideliter peractis, tandem die Sabbathi orationem proprio Marte conscriptam, . . . memoriter publice habeto. Si quis vero orationem auditorio dignam ipsemet componere nequeat, duo vel tria capita ex Bibliis ediscito ac declamato.

mane... tertia excitatorium dare, . . .

II.

... in funus processus... puerorum curare . . . et a clamore cohibeant.

IV.

Postremum munditiam aedium publicarum . . . die Mercurii et Sabbathi adhibere diligenter debet, numerumque scoparum . . .

III.

Deinde destinatum vespertinarum precum horam sextam . . . dato signo . . . convocet praeces . . .

XI.

Ad extremum officium suum oeconomatus absolvens orationem ligata sive soluta propria sua arte composita et memoriae fideliter mandata vel si maluerit capite uno vel pluribus ex sacris Bibliis ex memoria recitatis . . .

A sárospataki főiskola régi törvényeit 1621-ben átdolgozták. A régi törvények forrása a wittenbergi 1571. évi törvény volt. Az 1621-iki sárospataki törvények egy-része szórolszóra megegyezik az Alsó-Palatinatuséval.

**A sárospataki
ev. ref. főiskola 1621-iki
törvényei.¹**

Leges de constitutione et
functione scholae Patachinae
Alumnorum.

XI.

Ad preces vespertinas
bibliorumque ordinariam
lectionem omnes in schola
habitantes, . . . dato signo,
mature conveniunto . . .

Leges de moribus.

V.

Ad prandium quoque
communes convenientes, be-
nedictionem et gratiarum
actionem summa reverentia
celebranto; et cibum modeste
ac decore consummentes,
urbanis et honestis
sermonibus, iisque latinis sese
oblectando.

XVII.

Loca scholae, quae tum
honestas, tam valetudo ipsa
munda esse postulant, alvi et
vesicae excrementis de-
foedare, etiam atque etiam
prohibemus; . . .

**A „Schola Rivulina”
törvényei.**

Officia oeconomi.

III.,

Deinde destinatam ves-
pertinarum precum . . . dato
signo ad easdem convocet
praeces . . .

De studiosis.

XIII.

Prandium et coenam a
cibi benedictione auspica-
buntur et gratiarum actione
claudent, cibum sumentes
modeste sermonibus ho-
nestis iisque latinis sese
exercentes.

XV.

Munda scholae loca ne-
mo excrementis desordare
attentet observato . . .

¹ A törvény szövegét Dr. Békefi Remig: „A sárospataki ev. ref. főiskola 1621-iki törvényei” című művéből vettem. (Értekezések a tört. tud. köréből. 1899/1900.)

XVIII.

Sepes, quibus schola
munitur, neque violare, neque
transcendere praesumat; . . .

XX.

Chartis lusoriis, alea, ...
prohibemus . . .

XXIII.

Profugi studiosi,
refugium in schola ne ha-
bento . . .

De officio oeconomi.

I.

Surgendi signum mane
hora tertia tum aestate, quam
hyeme quotidie dato . . .

VI.

Publicum atriorum mun-
ditionem, . . . puerorum die
Mercurii et Sabbathi hora
prima procurato.

Poenae transgressorum.

XI.

Qui preces scholae ves-
pertas et sacrorum biblio-
rum praelectionem neg-
lexerit, quatuor numis legi-
bus satisfacito.

XVI.

Nemo saepes scholae
transgreditor . . .

XXI.

Nemo chartis pictis et
aleis ludito, . . .

XXIV.

Nemo vagabundis hospiti-
um in schola praebeat ...

Officia oeconomi.

I.

Primum omnium, oecono-
mus summo assurgere
mane hibernoque tempore
audita statim. tertia dare . . .

IV.

Postremum munditionem
aedium publicarum . . . bis
in septimana die Mercurii
et Sabbathi adhibere . . .

Poenae transgressorum.

II.

Negligentes precum in
schola vespertinarum pari-
ter denariis tribus multa-
buntur.

Az 1651. évi nagybányai iskolai törvények „De studiosis,” „De ordinariis exercitiis studiosorum et puerorum,” „De regimine studentium” című részeinek az Albumban levő magyar fordítását szóról-szóra átvette a „Schola Rivulina” particulája, a felsőbányai ev. ref. iskola.¹

Zsinati határozatok és Horti István rector hármaskorlatja. „Már a 17-ik század elején is sokan találtattván az Akadémiákra menendők közül, a kik a Patronusoktól önként ajánlott beneficiumot hijában valósággra vesztegetvén, vissza jövedelekkkel nem akartanak egyházi szent szolgálatot viselni, sőt a mellett holmi hiában való Haeresistól meg engedvén magokat vesztegettetni, azt alattomosonn nem szégyellették hintegetni — ezekre nézve a Báthorban die 7. Septembris anni 1635. tartott generalis Synoduson ilyen végzés tétetett: Ut deinceps nulli patrociniū offerat: nisi quis iure iurando hisce subsequentibus conditionibus subscripserint”:

1°. „Ut beneficium a Patrono oblatum non nisi promovendi studii causa expenset.”

2°. „Inani et tantum animi lactandi gratia suscipiendae peregrinationi super sedebit.”

3°. „Studiis Theologicis etcetera diligentem navabit operam etcetera.”

4°. „Ab omnibus satis etcetera penitus abstinebit etcetera. Deinde ubi in Patriam redieret Ministerialiter deo et ecclesiae inservire non subterfugiet.”

„Nb. Leg elsőbben ebben a tractusban a fentebb meg nevezett pontok alá subscribált Margitai Miklós mint Szinér Várallyai rector és Academiae candidatus. Die 18. Maii 1645.”²

„1647. 3^a Aprilis Rivulini determinatum. Si quis studiosorum Rivuliensium ex vinea uvas maturas aut alios fructus clam abstulerit, primum privabitur denarios 25, secundo denarios 50, tertio e schola ignominiose eiicitur. —

1 E törvényeket közli Nagy Lajos: „A felsőbányai ev. ref. egyház multja és jelene” című munkája 22.-27. 1.

2 Kapcsos könyv. 680. 1.

Singuli deinde pueri scholae Rivulinae collaboratori festi diebus exhibeant nummos duos, hae leges exstabunt etiam in libro scholae." ¹

„Constitutio Sanctae Synodi partialis 1647. 3. die Aprilis Rivulini celebratae. 3°. Studiosus scholae Rivulinae ad rectoratum educendus ne sit rigidus florenorum trium exactor, sed committat se benevolentiae educantium hominum." ²

„Constitutio . . . Teyfeles Totfalvini. 1647. 21. Junii. 2°. Si quis studiosorum Rivuliensium scholae ex vinea uvas maturas aut alios fructus clam abstulerit, primum privabitur d. 25, 2°. denarios 50, 3°. e schola ignominiose eiicitur." - „3°. Singuli pueri scholae Rivulinae collaboratori festis diebus ex cantatione exhibeant denariolos (aut rectius) nummos duos. Hae leges exstabunt etiam in libro scholae." ³

„1651. 29. Martii. Rivulini. Statuit sancta Synodus, ut singulis mensibus praesertim autem tempore valedictionis suae senior scholae Rivulienses praesente domino rectore, contrascriba et collaboratore primario, exactissimam de omnibus libris coetus reddat rationem, tum pecuniarum hinc illic collectarum, tum a senatu levatarum etcetera." - „Ez a tzikely a N. Bányai iskola akkori virágzásáról bizonyosságot téssen." - „1755-ben megfosztatván a n. bányai ekklésia a két prédikátortól és az egész ministérium tsak egyre hagyódván, igen sok baj volt a Rectoraik exmissiojokkal, a mint ezt láthatni az 1702-ik eszt: Protocolum 173-ik levelén és a 1704-iken is." ⁴

„Die 2. Junii. 1657. Scholamester *Horti István* Ur ilyen *hármias conditios kívánságít* per literas ad amplissimum senatum et universitatem missas producálván, ex publica deliberatione confirmáltatott és helyben hagyatott ilyen limitatióval mindazonáltal.”

„1. Hogy classisonkint akarja a böcsületes város mint

1 Kapsos könyv. 682. 1.

2 Album et protocolum. 247. 1.

3 Album et protocolum. 247. 1.

4 Kapsos könyv. 683. 1.

eddig ugy ezután is a scholát igazgattatni, melyet Isten kegyelméből fel kezdett volt állatni a böcsületes város, mig Isten ő kegyelmeknek tehetségét s elégségét annak a rendnek fenntartására engedi, megtartják."

„2°. Hogy a halotti temetésre való órák a schola mestertől adattassanak, ne a cántortól, a hová pedig gyermekek hivattatnak, egy-egy classist elbocsásson ő kegyelme. Oly nevezetes ember temetésére pedig mindet elbocsássa."

„3°. Egyik classis számára erigáltassék egy auditorium a kőfal mellé, a cinteremben, innen a piacz felől való oldalában, melyet berenázattal bekerítettnek és foglaltatnak a scholához ő kegyelmek, Isten építésében elősegítvén ő kegyelmeket. Mely conditiók, hogy observáltassanak és effectuáltassanak a protocollumba beíratott ex commissione senatus et universitatis." ¹

„1699. IX. 27. Ex hac synodo partiali in Karasznaini in Sylvania: Canon. IV. Valamely deák a collégiumban, a Szent Ministériumra be nem köti magát, celebris ekklésiákban, ne exmittáltassék, a ki pedig magát le köti s az után fel bontya, fizetését vegyék el." - „V. Minden praedikátor, mester és deák hoszszu ruhát viselleyék, hogy tisztességekben meg maradgyanak." - „VI. A schola mesterek, két esztendőnél tovább ne lakhassanak, hanem ha ki Académiába készül, az illyen talállya meg T. Superintendens Urunkat." ²

1 II. sz. jkv. 199. 1. Vár. lt.

2 Album et protocolum. 461. 1.

V. FEJEZET.

Az iskola belső élete.

A szervezet, módszer, nevelés, fegyelmezés. Érdekes megjegyzések a „Matrix”-ból. A tanulókorokban elhalt diákok. Az öltözet. A tandíj. A tantárgyak, tankönyvek és órarend.

Az iskola szervezete és módszere. A „Schola Rivulina” szervezete megegyezik a többi hazai református főiskolák szervezetével. A „Schola Rivulina” anya-iskolájának Debrecenre tekinthetjük, mert az iskolai törvények nagyon sok pontja azonos. Azonban nagy hatása volt rá a pataki, váradai, kolozsvári, nagyenyedi főiskolának is. Mert minden rector annak a főiskolának rendszerét követte, amelyikből kikerült.

A nagybányai református főiskolának egy rectora volt és kivülről az alsóbb osztályokban a köztanítók (publici praeceptores) tanítottak. Rendesen három tanító volt a rectoron kívül. 1688-ban a rectorot beleszámítva öt tanítót tartott a város. Itt is meg voltak az ifjúság által megválasztott senior és a többi tisztviselők. A városi hatóságnak és az egyház két papjának is beleszólása volt az iskola ügyeibe. Az iskolának volt három alsó osztálya és három felső. A három alsó osztály megfelelt a triviális iskolának, a felsőbb osztályokról kapta az iskola a főiskola nevet.

A módszer. Az iskola rendjét, módszerét, az iskolai törvények szabták meg. A „De ordinariis exercitiis . . .” című törvény elrendeli VIII. és IX. cikkelyében, hogy hónapoként declamatiókat tartsanak gondnokok és censo-

rok jelenlétében. Minden évben két vizsgálat legyen, az első husvét előtt való héten, a másik szeptember utolsó napjain.

A „Tanulóknak igazgatásokról” szóló törvény I. pontja elrendeli, hogy a tanítók nyájasan bánjanak a gyermekekkel. Az engedetleneket vesszővel és ne bottal fenyítsék.

A „De docentibus et praeceptoribus classicis” című törvény III. pontja elrendeli, hogy durvaság és kegyetlenség nélkül bánjanak az ifjakkal, a rosszakat zárják ki az iskolából. — A törvény „De classibus in genere” című fejezetének II. pontja elrendeli, hogy a latin nyelvet örökösen gyakorolják; a magyar nyelv használatát csak ott engedik meg, ahol a szükség követeli. (III.) Az osztályokban a mindennapi-, hetenkénti ismétlés virágozzék. (IV.) Egyes heteken szavakat tartanak és azt a tanító és mások bírálják meg. A törvény „De libellis et methodo docendi” II. fejezete elrendeli hogy a tanulók a gyakorlatokat könyvbe írják. — (III.) Ne csak az iskolában tanuljanak, hanem a tanítóknak legyen gondja a házi gyakorlatokra is, főleg az írásra és az egyik nyelvről a másikra való fordítást ők maguk készítsék. - (IV.) A tanulók örökösen versenyezzenek egymással a helyért és más jogért.

A nevelés. „A Deákokról” című törvény szerint (I.) az ifju kézadással kötelezi magát az iskola előljárói és a rector iránti engedelmességre. — (II.) Feddhetetlen életet éljen. — (IV.) Aki a könyörgésen való megjelenést ok nélkül elmulasztja, 1 -1 pénzt fizet. (V.) A templomba és temetésre menetkor illedelmesen viselkedjék. Először megintik, másodszor 6 pénzt fizet, harmadízben degradálják. (VIII.) Fegyverrel ne járjon, vért ne ontson, A büntetés az iskolából való kivetés. - (IX.) Ha a deákat valamely polgár megbántotta, jelentse a városi hatóságnak. - (X.) Tilos a bosszuállás, rágalmazás, csufolódás, lopás. E bűnök büntetése verés és kidobás. - (XI.) A diákok a rectort ne sértsék meg. - (XII.) Akik vacsorára hivatván tíz óra után mennek vissza az iskolába, először 12, másodszor 24 pénzt fizetnek, harmadszor kizáratnak.

- (XIII.) Az ebédet és vacsorát asztali áldással kezdjék és hálaadással végezzék. — (XIV.) Ne részegeskedjenek. Először 12, másodszer 24 pénz a büntetés, harmadszor kizárás. (XV.) Akik az iskolát bepiszkolják 6 pénzt fizetnek.
- (XVI.) Tilos az iskola kerítésének áthágása, az épületek, eszközök rongálása. Első büntetés 24 pénz, második kidobás és kártérítés. - (XVII.) Gyümölcsöt ne lopjanak. - (XVIII.) Aki a templom cintermébe és a temetőbe lovat, vagy más marhát visz, 50 pénzt fizet, másodszer elkobozzák a marhát. - (XIX.) Az iskolában 3 pénz terhe alatt tilos a dohányzás. - (XX.) Játékra kimenvén tilos nyíllal, tegezzel, puskákkal küzdeni, hanem laptával vagy tekével játszódjanak. A játék rendes idején kívül tilos játszani. (XXI.) A kártyázást, kockajátékot, tulságos zenét, táncot tiltja 3 pénz büntetés alatt. - (XXII.) Hiába ne esküdjenek, szitkozódjanak, fajtalan éneket ne énekeljenek. A büntetés a kizárás. - (XXIII.) A rector engedélye nélkül tilos a városból kimenni. - (XXV.) A városiakat eltiltják az iskola szükségtelen látogatásától. - (XXVI.) A cantatiókból gyűlt pénzt a rector osztja el a diákok közt. - (XXIX.) Az iskolától elbucsuzó diákok puskaropogás és dobolás nélkül kísérik ki. Ugyanez tilos az iskolában is.
- (XXX.) A diákok a tiszántuli superintendia és az esperes currenseit gyorsan vigyék el. - (XXXI.) Tilos a rector engedelmével tanítványt vállalni.
- „De ordinariis exercitiis studiosorum et puerorum” törvény előírja az órarendet s meghatározza a vizsgák idejét.
- „A Tanulóknak igazgatásokról” szóló törvény a tanítók kötelességéről tülzi ki, hogy nyájasan bánjanak a gyerekekkel. - IV. Tilos puskaport vinni az iskolába és „kolts puská"-val járni. - Osztályok szerint járjanak kántálni, hogy ne zavarják a városiakat. - VI. Kimenvén esztendőnként mulatságra és seprü csinálásra a dobot és zászlót ne vigyék ki.¹

¹ Marosvásárhelyt is szokásban volt a tavaszi napokon hetenként szerda és szombat d. u. a mezőre játszani kimenni, katonák módjára, rendben, páronként, felváltva ének- és dobszó mellett zászlókkal; minden osztálynak volt zászlója. Ez 1848-ig megvolt Marosvásárhelyen. *Koncz József: A marosv. koll. tört. 162. l.*

Az 1651. évi törvények a vallásosságról és a jó magaviseletről intézkednek. „De studiosis” I. Tiszteljék a rectort. — V. Tilos a zavargás. A bűnöst kivetik az iskolából. - VI. Egymást szeressék. — VII. Tilos a kimaradás. Aki először marad ki, az egy hétig oconomus lesz. Éjjel 12 óra után senkit se eresztenek be az iskolába. - X. Tilos a csúf beszéd, lárma, éneklés, erkölcstelenség.

Az 1651-iki törvény „Poenae transgressorum” című fejezetében megszabja minden vétségnek a büntetését.

A törvény végén van a „De dependentia scholae” fejezet. Amint az iskola polgárai a rectortól függnek, úgy az egész iskola a városi tanácstól függ, mint patronustól. A tanács beleegyezése nélkül nem szabad változtatni a törvényeken. A rectorok alkalmazkodjanak a törvényekhez. Ha valamely dolgot a rector nem tudna eligazítani a törvények szerint, bizza a városi hatóságra.

Fegyelmezés. Összesen 42 tanulót csaptak ki az iskolából. Ezek közül „virgis caesus eiectus est” *Michael Bagosii* inobediens 1636-ban, *Stephanus Debreczeni* „virgis caesus ignominiose expulsus urbe” 1639-ben, „*Michael Szigethi* ignominiose egressus est et caesus” 1644-ben, „*Martinus Gyarmathi* profecto caesus virgis” 1660-ban és végre „*Andreas Gyarmathi* ignominiose eiectus caesus est” 1660-ban.

„*Franciscus Farkasfalvi* ignominiosum exitum habuit propter nequitiam foeminarum”, *Mándi Tamás*, *Ujlaki Miklós*, *Miskolczi György* ugyanebbe a hibába esett.

Az album 12 tanulót nevez hitványnak (fircifer).

A deákok neve mellé irt *érdekes megjegyzések a „Matrix”-ból*: „*Nicolaus Hodászy* Debrecinum migravit, illinc tandem pro rectore a magnifico Davido Zolyomi ductus.” — „*Johannes Nemes* sacrae caesaris regiaeque maiestatis tricesimator factus.” — „*Matthias Kálnai* obediens, sine oratione discessit, ingratus fucus.” - „*Michael Gyügyei* matrimonium contraxit Dobravicaei.” — „*Johannes Perneszi* matrimonium contraxit.” — „*Thomas*

Diaki Mediomontem ductus ad dirigendas habenas scholae 1637." - „*Paulus Dobozi duxit uxorem ex platea rák 1642.*" — „*Caspar Nagy uxorem duxit ex platea Rák 1642. XI . . .*" — „*Andreas Küküllővári nullius valoris fuit, ut furcifer noluit discere et ita sibi acquisivit rectoriam.*" - „*Johannes Rivulinus eiectus, az meghazutta magát az furciter.*" - „*Tobias Lipschensis ductus ad paedagogiam Kővarinum anno 1648.*" — *Ferenczi Istvánt 1649-ben magyarosan irták be az albumba. —*

„*Thomas Galambfalvi uxorem duxit*” 1653-ban. - „*Thomas Solymosi eiectus, exturbator*" 1654-ben. — „*Stephanus Enyedi discessit, ut nequam*" 1658-ban. — „*Michael Szaniszlai contumax, negligens, canistro quaesivit rectoriam*" 1660-ban. — „*Petrus Majtini emissus, ut vini bibax inobediens*" 1660-ban. - „*Stephanus Szőlőskei venit in bellum*" 1671-ben. — „*Georgius Szabadszállási apostata factus*" 1685-ben. - „*Stephanus Sz. Györgyi nolens se legibus subiicere, dimissus absque commendaticiis*” 1698-ban. - „*Daniel Borosnyai . . . Quia sterilis avena erat, dimissus est*" 1702-ben. - „*Stephanus Vasarhelyi (1710. után) . . . ductus rectoratum Mezeinum, ibidemque Tibiscum ingurgitatus.*" - „*Petrus K. Vásárhelyi, A pályinkába fult.*" 1723-ban.

Tanulókorukban meghaltak: Debreczeni rector idejében

„*Martinus Gyarmathi obdormivit in Christo.*" -

„*Petrus Geőczy die 17. Augusti 1637. morte obiit.*” - „*Matthias Ujfalvi 27. Octobris 1638. mortuus.*" - „*Samuel Ujhelyi*

obdormivit in Christo 1645." - „*Daniel Zilahi excessit e vivis 1660.*" - „*Johannes Váradi solvit debitum naturae 1660.*" -

„*Michael Gyarmathi placide obdormivit in Christo 1660.*" -

„*Martinus Varallyai anno 1664. die 7. Septembris mortuus.*” -

„*Thomas P. Leszfalvi* satisfecit honeste anno 1667., profectus Patakinum in Christo occubuit." - „*Balthasar Kibédi obiit 1681.*” -

„*Paulus P. Decsei obiit in domino 1694. IV. 11.*”

Az öltözet. „A tanulókról" című törvény VI. és VII. pontja írja elő, hogy mindenki köntöse a rendes szokás

szerint való legyen és tisztességes, haja se fodorított, se hosszú ne legyen. Senki se menjen ki toga nélkül az iskolából a templomba vagy a városba. A nagybányai diákok kardot is viseltek. Bizonyítja ezt Bessenyei András deák esete.

„1658. Die 1. Junii. Habita congregatione amplissimi senatus et totius communitatis, conclusiones factae; a partialis, egy *Bessenyei András* nevű gonosztevő deáknak fogságán indigne megindulván (:aki ezelőtt egy néhány héttel egy este kardoskodott, a vásárbirót *Némethi Ötvös Pált* rutul karjában megsebesítvén:) a böcsületes tanácscsal in litem decendáltak és ebbeli scholán tett violentiát (:a mint ők mondják:) el nem akarván az ecclesianak (:hogy már:) praerogativája és szabadsága ellen szenvedni; kívánságokat bizonyos punctumok szerint, cum annexa poena követek által proponálták, melyek renddel így következnek . . . Másodszor, hogy kegyelmetek azt a fogoly deákot in instanti az ő competens forumára, ugy-mint a scholai törvény alá remittálja; ezt is kívánják ő kegyelmek.”¹

A diákok öltözetét meghatározza az 1699. évi krasznai synodus: „Végeztetett, . . . 2. Minden prédikátor, mester és deák hosszú ruhát viseljen.”

A tandíj. „Anno 1644. die prima Junii. Rivulini. Pro conformitate Didacticum scholarium pro informatione puerorum annuatim exigere solentium, determinatum.

„1°. Logicam vel syntaxim Philippi repetentes solvit florenos 1 denarios 50.”

„2°. Grammatistae - - - 1 flor.”

„3°. Donatistae - - - 50 den.”

„4°. Abecedarii - - - 25 den.”

A tantárgyak. A „De studiosis” című törvény II. pontja a logicát, görög nyelvet, teológiát említi a tantárgyak közül. A III. pont szerint, aki a deák nyelv

¹ Vár lt. III. sz. jkv. 23 -26. 1.

gyakorlására rendelt helyen magyarul mert beszélni, 1 pénz büntetést fizetett. Szent Dávid zsoltárait is tanulták énekelni.

A „De regimine studentium” című törvény „De lectionibus et discipulis” című fejezetének első pontja elrendeli, hogy a legelső osztályban a tanító a gyermekeket a pontos olvasásra és írásra tanítsa az abc-és könyvből s a hittanból öt fejezetet magyarul. — II. A második osztályban Alstedius rudimentáját tanulják, a nyelvtan főszabályait, a vallástan alapelemeit előbb magyarul, azután latinul. Ügyeljenek a helyes kiejtésre. Hetenként legalább egy órában tanítsák a mennyiségtan elemeit. —

III. A harmadik osztályban tanítsák az egész nyelvtant, hangtant (prosodia), szóelemzést (etimologia), syntaxist, amint boldogemlékü Alstedius tárgyalta nyelvtanában, a „Janua linguae latinae”-ből jó stylust és fogalmazást tanuljanak. Ezenfelül nagyobb latin hittant tanulnak, Cicero válogatott leveleit és a számtan elemeit bővebben gyakorolják. - IV. A felső osztályokban költészettant és szónoklattant kivéve más tárgyról nem szól a törvény.

Az 1629. év június 17-én tartott váradai közzsinat végzése a tiszántúli püspökségre: „Az iskolarektorok szorgalmasan tanítsanak és pedig régi szokás szerint először logicát, azután valamely szónokot magyarázzanak; 9 órákor közvizsgát tartsanak; ebéd után először valamely poeta magyaráztassék. Aki másképp tesz, hivatalától megfosztatik. A jelesebb iskolákban a kitűnő görög írók is, mint Homeros, Demosthenes, Plutarchos, Isokrates, Photilides, Pythagoras közórán magyaráztassanak. Az esperest az iskolai tanulókat is szorgalmasan megvizsgálja.”¹

A protestáns gymnasiumokban főtárgy volt a latin grammatica és rhetorica s a számtan elemei; a nagyobb iskolákban görög nyelv és irodalom, sőt héber nyelv is.²

¹ Molnár Aladár : id. mű. 319. 1.

² Dr. Fináczy Ernő: A magyarorsz. középiskolák multja és jelene.37.1.

A nagybányai iskolai törvények a héber nyelv tanításáról nem szólnak, de valószínű, hogy azt is tanították. A könyvtárban több héber könyv volt.

A tantárgyak közül a hittan volt az első. A nagyobb tanulók a heidelbergi kátét tanulták.

A bölcsellettudomány részeit: dialectikát (logica), physikát, metaphysikát, ethikát tanították. Aristoteles iratainak keresztyén szempontból való fejtegetése képezte a bölcsészeti oktatás tárgyát.¹

Tankönyvek. A XVI. s XVII. századi tudományos oktatásnak főcélja volt: a vallási eszmék és a classicismus elsajátítása. E korban a vallás lévén az uralkodó eszme, a többi tantárgyaknak jó sokáig külön kézi könyveik nem is voltak.²

Hogy Patakra a wittenbergi tanítási módot hozták be, mutatja Melanchton Fülöp tankönyveinek használata is. Nagybányán is használták Melanchton könyveit, a könyvtárban sok műve meg volt. Az egész tanításban annyira uralkodott Keckermannnt Heidelbergből hozták be, hol könyveiből s főleg logikájából tanultak. A sárospataki református főiskolából Tolnai Dáli János rector küszöbölte ki az arisztotelesi bölcséletet s az arra épített Keckermann-féle logikát, melyet Heidelbergből beszámazva, negyven év óta tanítottak Patakon.³ Legelterjedtebb volt Joannes de Sacrobusco számtana. Csillagászatant ugyanennek „De sphaera” című művéből tanultak. Nagybányán is megvolt a könyvtárban.⁴

Az Album Memoriale 1669-ből előírja az általános használt tankönyveken kívül a következőket: „1. Systema Theologicum Essenii. vol. 2.” - „2. Joann. Macarii: Collegium, ac loci communes Theologici.” — „3. Altingii: Theologia Elenchica nova. Item exegesis Aug. Conf.

¹ Frankl Vilmos: A hazai és külföldi iskolázás a XVI. században. 45. 46. 1.

² Kiss Áron: A nevelés- és oktatástörténet kézi könyve. 94., 109. 1.

³ Molnár Aladár: id. mű. 407., 416. 1.

⁴ Frankl: id. mű.

eiusdem." — „4. Joannis Scharpii: Cursus Theologicus." —

5. Spanheimii: Syntagma Disput. Theol." - „6. Vendelini: Theologia Christianorum. Editio nova." - „7. Maresii: Exegesis confessionis Belgicae."

Nagy befolyást gyakorolt a hazai protestáns iskolákra a XVII. század második felétől kezdve Amos Comoenius is sok kiadásban megjelent tankönyveivel.¹ A „Janua . . .”-t a nagybányai iskola törvényei is előírták.

Az 1651. évi nagybányai iskolai törvények „De libellis et methodo docendi" című részének első pontja elrendeli: Az elfogadott tankönyveket ne változtassák meg a gondnok beleegyezése nélkül.

Órarend. A „De ordinatiis exercitiis studiosorum et puerorum" című 1651. évi törvény (II.) a deákok tanítására két reggeli órát rendel szerdán és szombaton kívül. (III.) Őszől tavaszig reggel 5-6 -ig a deákok theológiát és logikát tanulnak. 6-7 -ig a gyermekek elmondják leckéjüket és a tanítók tanítják őket az osztályokban. 8-9 -ig a deákok theológiát vagy logikát tanulnak. 9-10 -ig a gyermekeket tanítják. 10-11 -ig a magán tanítványokat tanítják. Tavasztól ősziig 7-8 -ig a gyermekeket tanítják. IV. A gyermekek szerdán és szombaton 7-8 -ig felmondják az ismétlést, a diákok 8-9 közt a theológiából vagy logikából disputálnak. 9-10 óráig a gyermekek stylust irnak. 10-11 -ig a magán tanítványokat tanítják. V. Délután 1-2 -ig szerdát és szombatot kivéve a gyermekek előbb felmondják a leckét s azután gyakorlatot irnak. Két óra után templomba mennek. 3-4 -ig felolvassák a gyakorlatokat. 4-5 -ig a könyörgésre mennek. Azután akinek magántanítója van, attól tanul. VI. A kántor a gyermekeket szerdán és szombaton 1-2 -ig Szent Dávid zsoltárainak éneklésére tanítja. VII. A vasárnap reggeli istentisztelet után a rector catechisatióján a deákok és gyermekek jelen legyenek.

Az iskolai törvények „De classibus in genere" című fejezetének VII. pontja szerint vasárnap minden

¹ Fináczy. id. mű.

osztályban gyakorolják a vallástant, tanítsák a hit elemeit, énekeljék a zsoltárokat. Szerda és szombat délután szünet legyen.

A törvény „De libellis et methodo docendi” című fejezetének VI. pontja elrendeli, hogy a rector a közönséges előadásokra naponként három órát fordítson, ha pedig a magasabb tudományokat ő adja elő, kettőt. A tanítók minden osztályban reggel 7-től $\frac{3}{4}$ tízig, délután 1-től $\frac{1}{4}$ négyig tanítsanak.

VI. FEJEZET.

A tanulók.

A „Matrix”. Az illetőség. A főiskola tanulóinak betűrendes névsora 1547-1755. A tanulók száma. A nevezetesebb tanulók életrajza.

A „*Matrix illustris scholae Rivulinae*” gazdag tárháza a nagybányai ev. ref. főiskola történetének. Csaknem az összes hazai ev. ref. főiskolákról tartalmaz adatokat. 1633-tól kezdve megőrizte a tanulók nevét, a nevük mellé irt érdekes megjegyzésekkel.

Az illetőség. A főiskola a helybeli, megyei és a szomszédos vármegyebeli tanulókat nevelte, de Erdély távolabbi részeiből is sok tanulója volt.

A főiskolába lépő ifju kézzel és esküvel és neve aláírásával kötelezte magát a törvények megtartására. A felvett tanulót az iskola anyakönyvébe jegyezték, hol a saját neveirása mellett a törvények megtartását hitelesítette. Az aláírás formálája ez volt: „Ego N. N. subscribo legibus scholae Rivulinae.” Nánásy István rector idejében, 1684-ben, kezdték a tanulók saját maguk aláírni az iskolai törvényeket, az iskola anyakönyvében.

Alább adjuk a főiskola tanulóinak betűrendes névsorát 1547-től 1755-ig. Bizonyos, hogy sokkal több tanulója lehetett a főiskolának eltekintve az első anyakönyvtől is, amely elveszett. Tény, hogy még abból az időből is, amiről a „Matrix” szól, több olyan, tanulóra akadtunk, akiknek nevét a „Matrix”-ban nem találtuk.

A tanulók névsorának kiadására az az óhaj is indított, amit Szalay Károly fejezett ki a „Prot. Egyh. és Isk.

Lap" 1888. évi folyama 603. lapján: „Szükséges volna kiadni a most is fennálló és az elpusztult ref. főiskolákban tanult ifjak lajstromát.”¹

1547-től 1755-ig 942 diák írta alá az iskolai törvényeket.
Elég tekintélyes szám.

A „Schola Rivulina” diákjainak névsora.

(1547-1755.)

- 1 Johannes *Abarai*. (1658.) (1660.)
Michael *Adorjani*. (1660.)
Gabriel *Ajtai*. 1746. V. 3.
Georgius „ (1660.)
Gregorius „ (1658.)
Stephanus „ (1680.)
„ *Aknai*. 1695. IX. 13.
Gasparus *Akosi*. (1667.)
Gregorius *Albaensis*. (1646.)
10 Johannes *Albensis*. (1660.)
Ladislaus *Albert*. 1750. IV. 23.
Azarias *Albisi*. 1702. VIII. 22.
Sigismundus *Albisi*. 1747. V. 13.
„ B. „ „
David *Almási*. 1656.
Franciscus „ 1695. V. 20.
Georgius „ (1654.)
Gregorius „ (1632. e.)
Martinus „ (1646.)
20. Stephanus „ (1654.)
Georgius *Angyalosi*. (1644.)
Johannes „ (1651.)

¹ A tanulók névsorát az „Album”-ból közlöm betűrendbe szedve, az „Album”-ban időrendben van. - A nevek mellett () zárjelben levő évszám azt az évet jelöli, mikor az illető tanuló idejében működő rector hivatalba lépett. A zárjel nélkül levő évszám azt az évet jelenti, amelyikben a diák aláírta a törvényeket. A [] zárjelben levő név az „Album”-ban nem fordul elő.

- Michael *Angyalosi*. (1646.)
Petrus „ (1644.) 1645. (1651.)
Nicolaus *Apadi*. (1654.)
Franciscus *Apahidi*. 1654.
Michael *Apati*. (1660. 1664. 1667.)
Paulus „ (1680.)
Andreas *A.(ranyos) Medgyesi*. 1710. XI. 3.
30. Stephanus *I. Ardai*. 1642. VIII. 9.
Samuel *Arkosi*. 1683. VIII. 22. (1685.)
Stephanus *Aszalai*. 1753. V. 1.
„ *Baczoni*. 1638. VIII. 27. (1640.)
„ „ 1736. IV. 27.
Michael *Bagosii*. (1636.)
Paulus *Bajomi*. (1633.)
Stephanus *Bakai*. (1636.)
Georgius *P. Balai*. (1632. e.)
„ „ „ „
40. Ladislaus *Balanni*. 1735. V. 12.
[Joannes Vitus *Balsarati*. 1547-48.]
Johannes *Banyai*. 1644. (1667.)
„ „ (1667.)
„ „ 1707. III. 12.
„ „ 1719. V. 20.
„ „ 1725. IV. 25.
Josephus „ (1723.) 1723. IV. 18.
Ladislaus „ 1684. III. 2. (1685.)
Michael „ 1693. III. 30.
50. „ „ „
„ B. „ 1722. IV. 27. (1723.)
Stephanus „ (1640)
„ „ (1669., 1670.)
„ „ de Felső. (1671.)
Valentinus „ (1644.)
Franciscus *Barátosi*. (1728.)
Johannes „ 1721. IV. 21.
Stephanus *Bardi*. 1745. V. 20.
Johannes *Barsi*. 1633. V. 13.

- Samuel P. *Barsi*. 1642. IV. 3.
Stephanus „ (1669.)
Samuel P. *Baasai*. (1642.)
Michael *Baskai*. (1680.)
Gregorius *Batizi*. (1638.)
Martinus *Batthi*. (1632. e.)
Michael *Bathi*. 1641. II. 1.
Andreas *Batori*. (1654.)
Franciscus „ (1654.)
Georgius „ (1654.)
70. Stephanus „ (1649.)
„ R. „ (1632. e.)
„ „ „ „
Johannes *Becsi*. 1688. IX. 9.
Andreas *Bede Borosnyai*. 1717. IX. 24.
Michael *Bekesi*. 1638. IX. 6.
Johannes *Belmegyesi*. (1644.)
„ P. „ 1644. XI. 26.
Adamus *Bender*. (1660.)
Matthaeus *Benedek*. 1755. IV. 29.
80. Georgius *Benedeki*. (1644.)
Michael „ (1644.)
„ *Benei*. (1640.)
Stephanus *F. Benei*. (1636.)
Andreas *Benyei*. 1656.
Johannes „ (1644., 1646.)
Michael „ (1644.)
Johannes *Berekghy*. (1632. e.)
„ *Berekszászi*. (1633.)
Laurentius „ (1632.e.)
90. Michael „ (1671.)
Paulus „ (1632. e.)
Stephanus „ (1654.)
Georgius *Berkeszi*. (1636.)
Michael „ (1644.)
Andreas *Berki*. 1639. VIII. 16.
Nicolaus *Bernard*. (1633.)

- [Andreas *Bessenyei*. 1658.]
Johannes *Besenyei*. 1645. (1646.)
 „ H. „ 1692. IV. 27.
100. „ „ 1710. X. 2.
Michael K. „ (1642.)
 „ „ (1644.)
Moses „ 1715. IV. 29.
Johannes *Beszermenyi*. 1642.
Georgius *Besztery*. (1632. e.)
Thomas *Bethfalvi*. (1660.)
Georgius *Betuliensis*. (1660.)
 „ *Biczey*. (1632. e.)
[Joannes P. *Bihari*. 1684.]
110. Franciscus *Bikfalvi*. (1658.)
Michael „ (1633.)
Thomas „ (1658., 1660.)
Johannes *Bilaki*. (1654.)
Georgius *Bisztrici*. (1658.)
Martinus „ „
Georgius *Bisztriciensis*. (1644.)
Johannes „ 1652.
Martinus „ (1654.)
 „ „ „
Stephanus *Bodaki*. (1649.)
Michael *Bodoki*. 1705. V. 4.
 „ H. „ 1744. IV. 23.
Samuel „ 1707. III. 12.
Michael P. *Bodolai*. (1660.)
Emericus T. *Bogathi*. (1633.)
Stephanus *Bonchidai*. (1658.)
Martinus *Bonyhai*. (1654.)
Stephanus „ (1660.)
Daniel *Borosnyai*. 1702. VII. 28.
130. Gaspar „ (1633.)
Michael N. „ 1684.
Stephanus N. „ 1710. VI. 10.
Martinus *Borsai*. (1654.)

- Stephanus *Bökényi*. (1660., 1664., 1667.)
Petrus B. *Böszörményi*. (1642., 1644.)
Stephanus „ 1648. IV. 28.
„ „ 1665.
Christophorus *Breznobanyai*. (1638.)
Petrus *Brullyai*. (1652., 1654.)
140. Johannes *Budai*. 1725. IV. 25. (1728.)
Samuel „ 1685. VIII. 20.
„ „ 1718. XI. 2.
„ *Burjan*. 1715. IV. 29.
„ „ 1755. IV. 29.
Georgius *Cassai*. (1642., 1644.)
Paulus *Cegei*. 1644. XII. 15.
Matthias *Cibiniensis*. (1642.)
Abrahamus *Comjaty*. (1632. e.)
Petrus *Coronensis*. (1652.)
150. Johannes *Crassay*. (1632. e.)
Valentinus „ „
Michael *Czehi*. (1642.) 1642. X. 7.
Johannes F. *Czengeri*. (1633.)
Jacobus *Czernatoni*. (1644.)
Stephanus „ 1639. III. 11.
Paulus *Czetmeki*. (1649.)
Andreas *Csapai*. (1644.)
Georgius *Császlai*. (1652.)
Paulus *Csegei*. (1644.)
Stephanus *Csegyei*. (1649.)
[Andreas *Csehi*. 1651.]
Johannes „ (1651.)
Michael „ (1644.)
[Samuel „ 1695.]
[Paulus *Csekei*. 1666.]
Petrus „ 1720. IV. 15.
Thomas „ (1660.)
„ „ (1669.)
Michael *Csengeri*. 1692. VIII. 25.
170. Johannes *Csernatfalusi*. (1728.)

Georgius M. *Csernatonii*. (1644.)
Johannes „ „ (1649.)
Michael „ „ 1722. IV. 27. (1723.)
Nicolaus K. „ „ 1747. V. 13.
Paulus „ „ 1693. VI. 24.
Johannes *Csertatoni*. 1649.
Andreas *Csomos*. (1644.)
Joannes *Csötörtöki*. (1649.)
Stephanus *Csuzi*. 1669.
Gabriel B. *Dalnoki*. 1737. V. 11.
Georgius „ „ 1717. IV. 27.
Paulus L. „ „ 1745. V. 25.
Petrus „ „ (1644.)
Johannes *Danyadi*. (1642.)
Stephanus *Darmadi*. 1640.
Georgius *Daroczi*. (1660.)
Michael „ „ 1683. VI. 23.
Samuel „ „ (1649.)
„ P. „ „ (1652.)
Daniel *Debreczeni*. (1632. e.)
Johannes „ „ (1669.)
[„ Gelle „ „ 1658-59.]
Michael „ „ 1669.
Nicolaus „ „ (1658.)
Stephanus „ „ (1638.)
Johannes *Deési*. 1702. IV. 5.
Martinus *Desi*. (1654.)
Paulus P. „ „ 1693. I. 14.
Johannes *Dévai*. (1651.)
200. Michael „ „ (1666.)
Thomas *Diaki*. (1637.)
[Andreas *Diósi*. 1688.]
Michael *Dioszegi*. (1640.)
„ S. „ „ (1642.)
Petrus M. „ „ 1685. I. 11.
„ „ „ (1685.)
Samuel „ „ (1644.)

- Stephanus *Dioszegi*. (1654.)
„ „ 1703. XI. 21.
Matthaeus *Dobolyi*. (1632. e.)
Paulus *Dobozi*. (1642.)
Samuel *Dobrai*. (1637.)
Matthias *Dobraviczay*. (1632. e.)
Daniel P. *Dobszay*. (1632. e.)
Thomas *Domokosi*. 1649.
Sigismundus *Duranczki*. 1699. V. 19.
Johannes *Eczedi*. (1642.)
„ *Ecsedi*. 1737. V. 12.
Nicolaus „ 1688. IX. 9.
220. Sigismundus „ 1703. V. 12.
Martinus *Egeresi*. (1642.)
Ladislaus *Egerpataki*. 1706. III. 27.
Basilius *Eghazfalvi*. (1640.)
[Johannes *Enyedi*. 1668-71.]
Josephus „ 1739. V. 9.
Michael „ 1671. VIII. 31.
Stephanus „ 1658. (1664.)
Georgius *Enyedinus*. (1632. e.)
Josephus *Erdélyi*. 1741. V. 28.
Stephanus *Eszkarosy*. (1632. e.)
Clemens *Etfalvi*. 1736. IV. 24.
Michael „ (1646.)
Samuel „ (1664.)
Andreas *Faber*. (1660.)
„ *Fagarasi*. 1734. V. 6.
Georgius *Farczadi*. (1646.)
„ *Farczendi*. (1644.)
Franciscus *Farkasfalvi*. (1636.)
Nicolaus *Farnady*. (1632. e.)
Stephanus *Farnasi*. (1642., 1644.)
Johannes *Fecskai*. (1652.)
Laurentius *Fegyverneki*. (1660.)
Johannes *Fejervari*. (1666.)
„ *Feketési*. (1644.)

- Christianus *Felbarthi Crucensis.* (1651.)
Salamon *Felseőbányai.* 1702. XII. 10.
Johannes *Fenczeri.* (1660.)
Ferenci István. (1646.)
Lucas *Filesdy.* (1632. e.)
250. Andreas *Fintahazi.* 1639. VI. 13.
Franciscus *Fogarasi.* (1660.)
Michael „ (1644.)
„ „ „ (1646.)
Paulus „ (1644.)
„ „ „
Stephanus „ (1654.)
Michael *Fonyi.* (1642.)
Johannes *Forgoláni.* (1638.)
Petrus *Forrai.* (1667.)
260. „ „ „
Gaspar *Fotosi.* (1640.)
Gregorius „ 1638. VI. 19.
Andreas *Földvári.* (1658.)
Samuel *Fülei.* 1743. VI. 6.
Johannes *Füleki.* 1695. II. 5.
Stephanus *Gacsallyi.* (1669.)
Thomas *Galambfalvi.* (1651., 1652.)
Stephanus *Galfalvi.* 1681. I. 18.
Joannes de *Gálfî.* 1714.
Joannes *Gállffi.* 1709. X. 23.
Georgius *Gelyenesy.* (1632. e.)
Petrus *Geőczi.* (1637.)
[Michael *Géresi.* 1636.]
Georgius *Gidofalvi.* (1654.)
Isacus „ (1658.)
Ladislaus „ (1642., 1644., 1646.)
Michael „ (1654.)
Petrus „ (1649., 1652.)
Stephanus „ (1646.)
280. „ „ (1654.)
Johannes *Gönczi.* (1633.)

- Johannes *Gönczi*. (1644.)
Stephanus P. „ 1689. VIII. 30.
Gregorius *Gyalai*. 1707. VI. 5.
Johannes *Gyalakuti*. (1654.)
Andreas *Gyarmathi*. (1636.)
„ B. „ (1644.)
„ „ (1644.)
„ „ (1660.)
290. Franciscus „ „
„ „ 1671.
Johannes „ (1646.)
Ladislaus „ (1660.)
Martinus „ (1636.)
„ „ (1660.)
Michael „ (1633.)
„ „ (1644.)
„ „ „ 1644. XII. 29.
„ „ (1660.)
300. „ P. „ „
Stephanus „ „ (1636.)
„ „ (1658.)
Franciscus *Gyöngyösi*. (1660.)
Johannes *Gylai*. (1640.)
Michael *Gyügyei*. (1633.)
Valentinus *Halasy*. (1632. e.)
Georgius *Halmagi*. (1658.)
Michael „ 1744. V. 11.
Matthias *Harsanyi*. (1652.)
310. Andreas *Hathazi*. (1654.)
Johannes *Heczei*. (1646.) 1646. IX. 26.
Stephanus *Henczei*. (1642.)
Samuel *Henter*. 1741. XI. 4.
Stephanus *Hetfalusi*. 1653.
Franciscus B. *Hidvégi*. 1684. VI. 23. (1685.)
Martinus *Hiripi*. (1664.)
Nicolaus „ 1637.
„ „ 1640.

- Stephanus *Hiripi*. (1660.)
Nicolaus *Hodaszy*. (1632. e.)
Andreas *Homalyosi*. (1642.)
„ *Homorodi*. (1642., 1644.)
Johannes *Hosszumezei*. (1636.)
[Paulus *Hunyadi*. 1619.]
Michael *Huszt*. (1644., 1646.)
Sigismundus „ 1681.
Johannes *Husztinus*. (1633.)
Georgius *Idensis*. (1654.)
Martinus *Ikafalvi*. 1670.
330. „ „ 1710. VI. 30.
Michael „ (1728.)
Laurentius *Illyefalvi*. (1658.)
Stephanus „ (1644.)
Andreas *Ilobai*. „
Stephanus *Inanczi*. (1646.)
„ *Janczi*. „
Andreas K. *Jánky*. (1632. e.)
„ *Janki*. (1640.)
Johannes „ (1646.)
Michael *Jantso*. 1721. IV. 21.
„ *Jarai*. (1646.)
Caspar *Jenei*. (1658.)
Stephanus „ (1640.)
Michael *Jerczeni*. (1642.)
Johannes *Jesztrebi*. (1633.)
Samuel *Jósa*. 1755. IV. 29.
Franciscus *Kabai*. (1666.)
Gerhardus „ „
Martinus „ (1664.)
350. Andreas P. *Kállai*. (1644.)
Georgius „ (1632. e.)
Johannes *Kalmandi*. (1658.)
Matthias *Kálnai*. (1633.)
Petrus „ (1658.)
Georgius *Karolyi*. (1633.)

- Lucas P. *Karolyi*. (1632. e.)
Michael „ 1638. VIII. 29. (1640.)
Valentinus *Kasni*. (1633. e.)
Georgius *Katona*. 1742. X. 13.
Johannes *Kecskemethi*. (1658.)
Moses *Kemesi*. (1658.)
Thomas *Kerecsenyi*. 1705. V. 4.
Petrus *Kereszenczi*. (1660.)
Georgius *Kereszturi*. (1637.)
Johannes „ (1649.)
Paulus „ (1667.)
Valentinus Sz. „ 1652.
Franciscus *Keszeg*. 1740. IV. 25.
Petrus *Ketskeméthy*. (1632. e.)
370. Stephanus „ (1644.)
Balthasar *Kibédi*. (1680.)
Martinus „ 1698. VII. 2.
„ R. „ 1714. V. 28.
Samuel P. *Király-Daroczi*. 1649.
Jacobus *Királyhelymeczi*. (1644.)
Petrus *K. Hermeczi*. (1646.)
Stephanus *Kis*. 1745. V. 20.
„ *Kisjenei*. (1633.)
Alexander *Kismádi*. (1642. 1644.)
Laurentius *Kis-Sinki*. (1646.)
Michael *Kis-Toronyai*. (1651.)
Martinus *Kisvardai*. (1636.)
Samuel „ (1666.)
Stephanus „ (1637.)
Johannes P. *Kobori*. (1660.)
Stephanus „ (1646.)
Johannes *V. Kolosvari*. (1669.)
Josephus „ 1738. V. 14.
Martinus „ 1681.
Georgius *Komaromi*. 1698. V. 29.
Andreas *Korodi*. (1637.)
David *Koronpai*. 1694. V. 29.

- Franciscus *Kovasznai.* (1667.)
Johannes „ (1660.)
„ „ 1671.
Martinus „ (1636.)
Michael „ (1633.)
Nicolaus *Kovásznai.* 1683. V. 6.
Stephanus „ 1736. IV. 24.
400. Sigismundus B. „ 1716. V.2.
Georgius *Kováts.* 1745. V. 20.
Stephanus *Kovátnai.* 1713. IV. 21.
Andreas *Kökényesdi.* (1633.)
Michael „ (1644.)
Paulus *Kölczei.* (1633.)
Georgius *Köleséri.* (1664.)
Franciscus *Körtövényfái.* (1680.)
Ladislaus N. *Kőröspataki.* (1644.)
Michael *Kőszegi.* 1735. V. 12.
410. Johannes Sen. *Krassai.* (1640.)
Stephanus A. *Krisbai.* 1684. VI. 13. (1685.)
Andreas *Küküllővári.* (1644.) 1645. (1646.)
Johannes „ 1710. X. 4.
Gabriel „ (1660.)
Paulus Conr. *Ladányi.* (1640.)
Mathias *Laki.* 1681.
Johannes *Laskoi.* (1658.)
Thomas *Lattinensis.* (1642.)
Stephanus *Láposi.* 1638. V. 2.
Martinus *Lázary.* (1632. e.)
[Joannes *Leleszi.* 1639.]
Johannes *Lepsei.* (1669.)
Andreas S. P. *Leszfalvi.* (1633.)
Michael „ 1717. IV. 27.
Stephanus „ 1652.
„ K. „ „
Thomas P. „ (1667.)
Stephanus *Lévai.* 1640.
„ „ (1644.)

- Tobias *Lipschensis*. (1646.)
Samuel P. *Lisznyai*. (1660.)
Stephanus „ (1646.)
„ „ (1654.)
Georgius *Losonczy*. 1695. IX. 13.
Nicolaus *Ludas*. (1652.)
Michael *Lukafalvi*. (1658.)
Johannes *Luskai*. (1646.)
Valentinus *Madai*. (1658.)
Georgius *Madarasi*. 1685. VIII. 31.
440. „ *Madi*. (1651., 1652.)
„ *Magyari*. 1734. V. 6.
Johannes „ (1652.)
„ „ (1723.) 1724. IV. 24.
Michael *Magyarosi*. (1651., 1652.)
Stephanus „ (1649.)
Michael *Majtini*. (1658.)
Petrus „ (1660.)
Andreas S. *Makay*. (1632. e.)
„ *Makfalvi*. (1642., 1644.)
450. Michael „ (1654.)
Stephanus „ (1646.)
Johannes *Maklari*. (1660.)
Michael „ (1667.)
Samuel „ 1742. X. 13.
Thomas *Mandi*. (1636.)
„ „ (1640.)
Franciscus *Mandoki*. (1658.)
Johannes „ (1667.)
Stephanus „ (1669.)
460. Thomas „ (1644.)
Samuel *Marci*. 1739. IV. 29.
Stephanus P. *Margitai*. (1660.)
Johannes *Marjai*. 1669.
Michael „ „
Georgius *Markosfalvy*. (1632. e.)
Valentinus „ (1677.)

- Johannes *Matoczi*. (1652.)
„ *Matoltsi*. (1646.)
Samuel *Matolcsi*. 1715. IV. 23.
„ *Matoltsi*. 1753. V. 1.
Stephanus *Matolczi*. (1649.)
Franciscus *Maxai*. „
Georgius *Málnási*. (1642.)
Thomas *Mándoki*. „
Andreas *Mediomontanus*. (1642.)
Franciscus „ (1654.)
„ „ (1660.)
Gregorius „ (1633.)
„ S. „ (1637.)
480. Johannes „ (1638.)
Martinus „ (1642., 1646.)
Petrus „ (1633.)
„ „ (1638.)
Stephanus „ (1651.)
„ B. „ (1654.)
„ *Megyesi*. (1638.)
Andreas *Mezei*. 1688. IX. 15.
Johannes „ (1644.)
Michael „ (1638.)
490. Paulus „ 1683.
Petrus „ 1694. III. 1.
„ „ 1694. III. 11.
Stephanus „ (1660.)
[Johannes *Mezőlaki*. 1666.]
Balthasar *Mihályfalvi*. (1658.)
Georgius „ „
Johannes „ 1654.
Michael „ (1658.)
Lucas *Miklóslaki*. 1636. VI. 2.
500. „ „ 1638. X. 16. (1640.)
Johannes K. *Milatay*. (1632. e.)
Georgius *Miskolczi*. (1642.)
Michael *Miskoltzi*. 1734. V. 6.

- Andreas *Miszi*. 1715. IV. 29.
Stephanus *M. Toffalusi*. 1730. IV. 29.
Johannes *Mogyorosi*. (1651.)
„ *Magyarosi*. „
Thomas *Mogyorosi*. 1699. V. 19.
Stephanus *Mohácsi*. (1660.)
Petrus *Mohainus*. (1664.)
Jacobus *Molvai*. (1640.)
Johannes *Monai*. (1646.)
Stephanus *Monaki*. (1660.)
Valentinus „ 1647. IV. 3.
Johannes *Monostorszegi*. 1637. XI. 15.
„ *Montanus*. (1658.)
Stephanus „ (1652.)
„ *Munkaczi*. 1638. XII. 16.
520. Laurentius *Musnai*. (1646.)
Michael „ 1725. IV. 28.
Daniel *Nabadi*. 1666.
Johannes *Nadmellyeki*. (1671.)
Gaspar *Nagy*. (1642.)
Johannes „ 1743. VI. 6.
Michael „ (1637.)
Thomas *Nagi*. (1669.)
Franciscus *N. Banyai*. (1683.)
„ *Nagyszöllősi*. 1669. V. 3.
530. Petrus *Nameni*. (1636.)
Georgius *Necsei*. (1666.)
Michael *Nehy*. (1632. e.)
Johannes *Nemes*. „
Michael *Novillanus*. (1652.)
Andreas *Némethi*. (1633.)
„ *Sz. Uj*. „ (1654.)
„ „ „
Georgius „ „ (1646.)
„ „ „ (1660.)
540. Johannes „ „ (1637.) 1639. VIII. 9.
Martinus „ „ 1653.

- Martinus Sz. *Némethi.* (1654.)
Michael „ (1644.)
„ S. „ 1644.
„ „ (1723.) 1724. V. 7.
Samuel „ (1666.)
Stephanus „ 1633. VI. 2.
„ „ (1636.)
„ „ (1642. 1644.)
550. „ „ (1652.)
„ „ (1664.)
„ „ (1669.)
Michael *Novillanus.* (1654.)
Johannes *Nyerges.* (1728.)
Michael *Nyiresi.* (1658.)
Nicolaus *Nyirieghazi.* (1644.)
Georgius *Olthonai.* (1654.)
Ambrosius *Oltományi.* (1652.)
Matthias P. „ (1642.)
Georgius *Oltzondi.* (1652.)
Josephus *Onadi.* 1730. XI. 20.
Stephanus *Orbai.* (1654.)
„ *Ordasi.* 1670.
Franciscus *Oroszi.* (1633.)
Matthias *Óváry.* (1632. e.)
Valentinus „ „
Stephanus *Óvári.* (1644.)
„ „ 1688. IX. 9.
Petrus *Ökörítai.* (1642.)
570. Andreas *Pakai.* „
Johannes „ 1706. IX. 26.
Nicolaus „ (1654.)
Andreas *Pakei.* (1660.)
Petrus „ 1723. IV. 13.
Johannes *Paniti.* 1668.
Daniel *Papolczi.* 1750. IV. 25.
Franciscus „ (1654.)
Josephus „ 1740. V. 22.

Thomas *Papolczi*. (1644. 1646.)
Stephanus *Pastoris*. (1644.)
Matthias *Pasztai*. (1651. 1652.)
Johannes *Pataki*. (1692.) 1694. IV. 17.
Franciscus *Patóházi*. 1669.
Paulus „ „
Paulus *Panyoki*. (1633.)
Andreas *Papai*. (1660.)
Michael „ „
Andreas *Pavai*. (1640., 1642.)
Balthasar „ (1680.)
590. Ladislaus K. „ 1747. V. 13.
Petrus „ 1688. IX. 9.
Samuel „ 1713. IV. 21.
Stephanus „ 1649.
„ „ (1653.)
„ „ (1643.)
Paulus *Peczi*. (1640.)
Alexander *Pécsi*. 1726. IV. 28.
Franciscus „ 1709. X. 8.
Demetrius *Peleskei*. (1640.)
Michael „ (1632. e.)
Stephanus „ (1666., 1669.)
Samuel *Penyigei*. (1660.)
Johannes *Pentyigei*. (1646.)
Andreas *Pereczeni*. (1658.)
Johannes *Perneszi*. (1633.)
Stephanus *Perthi*. (1658.)
Johannes *Peterfalvi*. (1660.)
Michael „ (1658.)
Johannes *Petki*. (1660.)
Andreas *Petkoranyi*. (1654.)
Martinus *Petlandy*. (1632. e.)
Franciscus *Pocsai*. 1652.
Georgius *Pohai*. (1640.)
„ *Pokai*. (1644.)
Stephanus *Porczalmi*. (1632. e.)

- Stephanus *Putnoki*. 1711. XI. 24.
Petrus *Püspöki*. (1642.)
David *Radnothi*. 1694. III. 29.
Nicolaus „ (1632.e.)
Stephanus „ 1682. IX. 25. 1685.
Nicolaus *Rapolti*. 1706. VI. 31.
Michael *Reczei*. 1645.
Thomas *Regmensis*. (1644.)
Andreas *Rettegi*. (1638.)
Johannes „ (1632. e.)
Martinus „ (1660.)
Michael „ „
Stephanus „ (1654.)
„ *Retty*. 1633. I. 4.
Michael *Rivuliensis*. (1654.)
Georgius *Rivulinus*. (1642., 1644.)
630. Johannes „ (1638.)
„ „ (1646.) 1646. XI. 22.
„ „ (1651., 1652., 1654.)
Michael „ (1638.)
„ „ (1642.)
„ „ (1652.)
Stephanus „ (1658., 1660.)
Valentinus „ (1644.)
Petrus *Ramocza*. (1642.)
Laurentius *Ruszkai*. (1660.)
Bartholomeus *Saadai*. (1642.)
Michael *Sárdi*. (1642.)
Georgius *Sajokereszturi*. (1646.)
„ *Sajoviensis*. (1658.)
Michael *Salanki*. (1642., 1644., 1646.)
Stephanus „ (1632. e.)
Georgius *Sarollyai*. (1640.)
„ *P. Sarollyani*. (1638.)
Stephanus „ (1636.)
Andreas *Sárközi*. 1710. VI. 30.
650. Johannes „ (1660.)

- Michael *Sartoris*. (1652.)
Georgius *Saskői*. (1660.)
Nicolaus *Sasvari*. (1667.)
Ladislaus *Sarospataki*. (1644.)
Petrus *Saxopolitanus*. (1654.)
Georgius *Schulerus*. (1652.)
Johannes *Segesvari*. 1706. X. 25.
Paulus *Sellyei*. (1658.)
Seligsadri (?)¹ (1660.)
660. Michael *Senczi*. (1644.)
Petrus *Sepsiszentgyörgyi*. 1722. IV. 27.
„ „ (1723.)
Simon *Serpenyős*. (1644.)
Johannes *Sibai*. (1642.)
„ „ (1646.)
Johannes *Sipos*. 1753. V. 1.
Thomas *Solymosi*. 1654.
Simon *Sövensegi*. (1660.)
Georgius *Szabadszállási*. (1685.) 1685. V. 30.
Johannes „ (1660.)
Georgius *Szacsvai*. 1716. V. 2.
Johannes *Szajko Kissenki*. (1644.)
Matthias „ „ 1645. I. 17.
Andreas *Szalaczi*. (1654.)
Johannes „ 1670.
Martinus „ (1654.)
Michael „ (1640.)
Franciscus *Szaldobosi*. 1658.
Johannes „ (1660.)
680. Michael „ (1642.)
Johannes *Szalkai*. 1635.
„ *Szalontai*. 1652.
Valentinus „ (1660.)
Michael *Szaniszlai*. „
Petrus „ (1632. e.)

1 Olvashatatlan.

- Johannes *Szarmaszagi.* 1671.
Michael *Szász.* 1741. XI. 7.
Paulus *Szaszfalvi.* 1648.
Nicolaus *Szaszvari.* (1669.)
690. Paulus „ (1633.)
Andreas *Szatmari.* (1660.)
Michael „ „
„ „ „
„ „ „
„ „ (1665.)
„ „ 1669. IV. 30.
Stephanus „ (1652.)
Georgius „ 1753. V. 31.
Johannes „ (1649.)
700. Michael „ (1644.)
Johannes *Szederkenyi.* (1669.)
„ *Szegedi.* (1644.)
„ „ 1684. VI. 28.
Benedictus *Szekeresi.* (1664.)
Samuel „ „
„ „ 1705. VII. 31.
Michael *Szeki.* 1636.
Stephanus „ 1697. VI. 28.
Michael *Szenczinus.* (1642.)
Franciscus *Szendrei.* (1654.)
Georgius „ (1671.)
Stephanus *Szentbenedeki.* (1669.)
Paulus M. *Szentelki.* (1637.)
Gregorius *Sz. Erzsebeti.* (1654.)
Michael *Szentes.* (1645.)
„ *Szentesi.* (1644.)
„ „ *Vaji.* (1644.)
Andreas *Szentgyörgyi.* 1720. IV. -.
Sigismundus „ (1644., 1646.)
720. Stephanus „ (1652.)
„ „ 1698. VI. 4.
Thomas „ 1651. VI. 3.

Gregorius *Szentiváni.* (1642.)
Stephanus „ (1664.)
„ *Szentkirályi.* (1632. e.)
Martinus *Szentsi.* (1660.)
Daniel *Sz. Királyi.* 1699. VI. 13.
Martinus *Szentmartoni.* (1642.)
Johannes *Szentmiklósi.* (1637.)
Martinus „ (1642.)
Johannes *Sz. Peteri.* (1669.)
„ *Szepsi maior.* (1632. e.)
„ B. „ „
[Martinus *Csombor Szepsi.* 1611-12.]
Petrus *Szeredahellyi.* (1654.)
Stephanus *Szeredai.* 1738. V. 14.
Andreas *Szerenyei.* (1638.)
Franciscus *Székell.* 1734. V. 6.
Georgius *Széki.* (1637.)
Johannes *Szépmezei.* (1642.)
Franciscus V. *Szigeti.* (1632. e.)
„ „ (1638.)
Thomas „ (1644.)
Andreas *Szigethi.* (1646.)
Michael „ (1644.)
Paulus „ 1682. V. 14.
Simon „ (1642.)
„ „ 1646. XI. 22.
Thomas „ (1642.)
Andreas *Szikszaí.* 1670.
Demetrius *Szilagyi.* 1692. V. 3.
Johannes „ (1652.)
Martinus „ 1702. IV. 29.
Petrus „ (1685.) 1685. IV. 26.
Stephanus „ 1733.
Michael *Sziltensis.* (1644.)
Martinus *Szilvási.* (1642.)
„ K. „ (1644.)
Stephanus „ (1640.)

Samuel *Szinyei*. 1703. V. 12.
Andreas *Szoboszlai*. 1638. XI. 13.
Stephanus *Szokolyai*. 1688. IX. 9.
Andreas *Szotyori*. (1654.)
Georgius *Szőke*. (1633.)
Franciscus *Szölősy*. 1688. IX. 28.
Michael *Szölősy*. (1660.)
Casparus *Szöllősi*. (1652.)
Franciscus „ (1669.)
Matthias „ (1660.)
David *Szölőskei*. (1671.)
Nicolaus *Tarczali*. (1664.)
Josephus *Tarcsai*. (1652.)
Michael *Tarpai*. (1667.)
Nicolaus „ (1658.)
Martinus *Tartlerus*. 1654.
Andreas *Tasi*. 1642. X. 4.
[Stephanus *Tasnády*. 1629.]
„ *Tasnadi*. (1646.)
„ „ (1658.)
Johannes *Tatai*. (1632. e.)
Michael „ (1651.)
Johannes *Teczi*. (1671.)
Michael „ 1653.
Stephanus „ (1652., 1654.)
Andreas *Tecsi*. 1671.
Stephanus „ 1693. III. 20.
„ „ 1693. V. 20.
„ Sz. *Terebesi*. (1651., 1652.)
„ *Tetsi*. (1660.)
„ *Técsi*. 1709. XII. 1.
Samuel *Thordaji*. 1718. IV. 25.
Petrus *Tirnavius*. (1664.)
Samuel *Tiszabecsi*. (1667., 1669.)
Martinus *Tivarady*. (1632. e.)
Johannes *Tordanus*. (1658.)
„ *Torgolanyi*. (1637.)

- Johannes P. *Torjai*. (1664.) 1665.
Thomas „ (1644.)
„ *Tornyai*. (1646.)
800. Andreas J. *Toronyai*. 1637. IX. 8.
Johannes „ 1669. (1669.)
Stephanus „ 1639. VIII. 20.
Gaspar *Totfalusi*. 1638. IX. 16.
Johannes „ (1642.)
Stephanus „ (1640.)
Gaspar *Tottfalusi*. (1636.)
Johannes „ (1644.)
Stephanus „ (1654.)
„ „ (1667.)
810. Valentinus „ (1652.)
Michael *Tothfalusi*. (1654.)
„ „ (1658.)
Stephanus P. *Tothfalusy*. (1632. e.)
„ *Török*. (1646.)
„ *Törsvári*. 1656.
Johannes *Trancsini*. (1660.)
„ *Trinczeni*. (1664.)
Josephus *Tsahi*. 1734.
Johannes N. *Tsahocy*. (1632. e.)
Andreas *Tsegledi*. (1658.)
Michael *Tsehi*. (1644.)
Stephanus *Tsekei*. (1660.)
Paulus *Tsengeri*. (1632. e.)
Andreas *Tsernatonj*. 1702. V. 31.
Paulus *Tsernaton*i. 1693. VI. 24.
Sigismundus „ 1710. (?)
Valentinus „ 1730. V. 22.
Andreas *Türi*. 1637. IX. 29.
Stephanus „ (1651.)
830. Johannes *Udvarhelyi*. (1633.)
Sigismundus P. „ (1642.)
Jacobus *Udvári*. (1638.)
Matthias *Ujfalvi*. (1638.)

- Petrus *Ujfalvi.* (1646.)
Samuel „ (1644.)
[Gregorius *Ujhelyi.* 1646.]
Georgius „ (1671.)
Paulus „ (1644.)
Andreas *Ujlaky.* (1632. e.)
Emericus *Ujlaki.* (1633.)
Johannes „ (1660.)
Nicolaus „ (1640.)
Petrus „ (1636.)
Stephanus *Ujvarinus.* (1632. e.)
Franciscus *Uzoni.* (1654.)
Gregorius „ (1646.)
„ „ (1651.)
Johannes „ (1646.)
„ „ (1652., 1654.)
850. „ „ (1660.)
Martinus „ 1713. V. 16.
Petrus „ (1642., 1644.)
Thomas „ (1644., 1646.)
Stephanus *Vaáry.* (1632. e.)
Georgius *Vaczi.* (1652.)
Johannes „ (1664.)
Stephanus F. „ (1633.)
Johannes K. *Váczy.* (1633.)
„ *Vajai.* 1712. IV. 30.
860. Samuel V. *Hunyadi.* 1692. VIII. 25.
Georgius *Vallai.* (1660.)
„ „ (1667.)
Stephanus „ (1680.)
Martinus *Vamfalusi.* 1684. V. 11.
Andreas *Vanyai.* (1664.)
Johannes *Varadi.* (1660.)
Joannes „ 1702. IV. 29.
Michael „ (1640.)
Petrus „ 1670.
870. Andreas *Várallyai.* 1721. II. 28.

	Franciscus	<i>Várallyai.</i>	1642.	IX.	22.
	Georgius S.	„	(1640.)		
	„ Tamas	„	(1632. e.)		
	„	„	(1642.)		
	„	„	(1667.)		
	Isacus	„	(1649.)		
	Martinus	„	(1664.)		
	Michael	„	(1638.)		
	Paulus Szent	„	(1651., 1652.)		
880.	Stephanus	„	(1642.)		
	„	„	(1658.)		
	„	<i>Vary.</i>	(1632. e.)		
	„	<i>Vari.</i>	(1664.)		
	Nicolaus	<i>Varsoczi.</i>	(1652.)		
	„	<i>Varsolci.</i>	(1654.)		
	Andreas M.	<i>Vasarhelyi.</i>	1704.	V.	19.
	Petrus	„	1698.	V.	29.
	Laurentius H.	„	1714.	V.	28.
	Michael K.	„	1700.	IV.	28.
890.	Petrus D.	„	1684.	VII.	30.
	„	„	1722.	IV.	27. (1723.)
	Samuel	„	1684.	V.	1.
	Stephanus K.	„	(1651., 1652., 1654.)		
	Johannes P.	„	1718.	IV.	25.
	Samuel	„	(1644.)		
	Georgius	„	(1654.)		
	Jacobus	„	„		
	Michael	<i>Vásárhelyi.</i>	(1644.)		
	„	„	(1658.)		
900	„	„	1712.	V.	11.
	Petrus	„	(1685.)		
	Samuel Contra	„	(1642., 1644.)		
	„	„	(1680.)		
	„	„	(1686. I. 8.)		
	Stephanus	„	(1644., 1646.)		
	„	„	(1654.)		

- Stephanus *Vásárhellyi.* 1710. X. 7.
Valentinus „ (1660.)
Paulus *Vay.* (1646.)
910. Sebastianus *Vay.* (1633.)
Johannes V. „ (1636.)
Paulus *Vécsi.* 1700. IV. 28.
Georgius *Veres.* 1732. V. 22.
Johannes *Veresegyházi.* (1633.)
Nicolaus *Veresmarti.* 1669.
Stephanus „ (1638.)
Andreas *Versolgi.* (1667.)
Johannes *Vetési.* (1638.)
Stephanus „ (1632. e.)
Josephus *Vida.* 1738. V. 19.
Paulus *Viski.* 1706. IX. 6.
Stephanus „ (1660.)
„ „ (1666., 1669.)
Andreas *Zabolai.* (1652.)
Georgius „ (1644.)
Jacobus „ (1652.)
Johannes K. „ 1747. V. 13.
Nicolaus „ 1689. II. 3.
Andreas *Zagoni.* (1642., 1644.)
930. „ „ (1660.)
Basilus „ 1640. XII. 31.
Georgius „ (1642.)
Johannes „ (1654.)
Ladislaus „ „
Martinus „ 1721. IV. 21.
Matthias *Zalányi.* (1632. e.)
Andreas *Zilahi.* 1755. IV. 29.
Daniel „ (1660.)
Andreas *Zilai.* „
Michael K. *Zolyomi.* 1670.
940. Stephanus P. „ (1638.)
Sigismundus *Zombori.* (1751.)

A tanulók száma. A XVI. századból a tanulók közül csakis Balsaráti Vitusz Jánost ismerjük. 1633 előtt volt 78 diák.

					Diák.	
<i>Tasnády</i> István	rector	alatt	volt	1633. XII.	24.	29
<i>Debreczeni</i> S. István	„	„	„	1636. IX.	21.	21
<i>Tóthfalusi</i> István	„	„	„	1637. IX.	6.	22
<i>Gönczi</i> Mátyás	„	„	„	1638. IX.	14.	31
<i>Debreczeni</i> Syderius Istv.	„	„	„	1640. III.	24.	31
<i>Gönczi</i> Mátyás	„	„	„	1642. VIII.	15.	67
<i>Kovácsnai</i> Pastorius Pál	„	„	„	1644. XII.	22.	50
<i>Vilmányi</i> Mihály	„	„	„	1644.		58
<i>Pányty</i> Mihály	„	„	„	1646.		14
<i>Nánásy</i> István	„	„	„	1646.		41
<i>Csehi</i> András	„	„	„	1649.		14
<i>Horti</i> István	„	„	„	1651. V.	1.	23
<i>Püspöki</i> János	„	„	„	1652. V.	-.	54
<i>Kolosvári</i> Horti István	„	„	„	1654. IV.	24.	63
<i>Püspöki</i> János	„	„	„	1658. XII.	29.	44
<i>Bajtsi</i> Kotsinus András	„	„	„	1660.		79
„	„	„	„	1664. VI.	21.	26
<i>Sárfői</i> Mihály	„	„	„	1666. VI.	28.	9
<i>Eszéki</i> István	„	„	„	1667. IV.	25.	23
<i>Pányoki</i> Mihály	„	„	„	1669. IV.	27.	40
<i>Enyedi</i> János	„	„	„	1671. VIII.	27.	8
<i>Bihari</i> János	„	„	„	1680. XII.	5.	16
<i>Nánási</i> István	„	„	„	1683. V.	5.	7
„ Mihály	„	„	„	1684. V.	5.	8
<i>Várad</i> Sámuel	„	„	„	1685. V.	4.	13
<i>Sásvári</i> Pengős Mihály	„	„	„	1688. IX.	9.	10
<i>Hajdu</i> András	„	„	„	1692. IV.	22.	11
<i>Szőlősi</i> András	„	„	„	1693. III.	—	7
<i>Felsőbányai</i> György	„	„	„	1695. IV.	21.	4
<i>K. Veszprémi</i> János	„	„	„	1696. VI.	7.	1
<i>B. Várad</i> György	„	„	„	1698. V.	22.	7
<i>Hosdát</i> András	„	„	„	1700. V.	2.	4
<i>Illyefalvi</i> E. Mátyás	„	„	„	1702. IV.	29.	5

		Diák.
<i>V. Csávási</i> Dániel	rector alatt volt 1703. V. 3.	11
<i>Szigeti</i> Gyula István	„ 1704.	3
<i>Bányai Fodor</i> Mihály	„ 1707.	11
<i>Almás</i> István	„ 1710.	4
<i>Vitéz</i> János	„ 1711. XI. --.	-
<i>Aszalai</i> Sámuel	„ 1712. V. 23.	3
<i>Komlósi</i> András	„ 1716. V. 12.	19
<i>Szathmári</i> Sámuel	„ 1719. V. 9.	-
<i>Zágoni</i> Gábor	„ 1721. IV. 9.	15
<i>Albisi</i> Gábor	„ 1723. IV. --.	7
<i>Pakei</i> Antal	„ 1725.	-
<i>Tövissi</i> Márton	„ 1728. IV. 28.	5
<i>Matoltsi</i> Sámuel	„ 1730. IV. 24.	7
<i>Kémé</i> ndi Ferenc	„ 1734.	-
<i>Bölö</i> ni György	„ 1737.	-
<i>Kémé</i> ndi András	„ 1737. IX. 21.	36
<i>Bekő</i> István	„ 1738.	-
<i>Babos</i> Farkas	„ 1741.	2
<i>Maksai</i> István	„ 1740.	-
<i>Tompai</i> N. György	„ 1742.	-
<i>Fagarasi Órás</i>		
<i>Visolyi</i>	„ 1747.	-
<i>Papolczi</i> József	„ 1748.	-
<i>Gétz</i> Sándor	„ 1751. IV. 24.	1
<i>Salamon</i> Mózes	„ 1753.	-
<i>Nagy</i> Elek	„ 1753.	4
- -	- 1755-ben	4
<i>Papoltzi</i> Dániel	„ 1758. VI. --.	-
- -	- 1756-82-ig	40

Összesen 1089

A nevezetesebb tanulók életrajza. A XVI. századból a „Schola Rivulina” tanulói közül csak Balsaráti Vitus Jánost ösmerjük.

Balsaráti 1529-ben született Dombegyházon. A törökök szüleit rabságra vitték, mikor szülőfaluját kirabolták. Balsarátit, mint három hónapos csecsemőt csak egy török

könyörületessége mentette meg, kivívén az égő házból az utcára. Egy rokona három nap múlva visszajött az elpusztított faluba s megtalálta a kis csecsemőt s Balsarát nevű faluban dajkát keresett neki, ezért nevezik Balsarátinak. Jakszit Péter özvegye vette pártfogásába, Gyulán taníttatta, majd Erdődre küldte Kopácsi Istvánhoz. Kopácsi 1547-ben Nagybányára ment és magával vitte Balsarátit is, hol a latin- és görög-nyelvre tanította. 1549-ben Kopácsival együtt Sárospatakra ment. Jakszit Péter leánya, Anna segélyével 1549-ben Melanctonhoz ment a wittenbergi egyetemre. 1554-ben „philosophiae magister” lett. Az orvosi tudományokkal is foglalkozott. Perényi Gábor költségén 1556-60-ig Bolognában és Pataviumban az orvosi tudományokat tanulta. IV. Pál pápa udvarában mint orvos fél évig működött. Majd pedig visszament Bolognába.

Hazájába visszatérve Perényi Gábor udvarában szolgált 1560-67-ig. Miksától címeres levelet kapott. 1570-ben lisztkai pap volt. Mint Sárospataki tanár halt meg 1575. ápril 7-én.

Művei: 1. A keresztyén vallás minden ágazatát rövid summába foglalta 1571-ben. 2. A döghalál gyógyításáról irt 1564-ben. 3. Magyar-nyelven irt négy könyvet a sebészetről.¹

Szepsi Csombor Márton 1595-ben született. Ő maga így ír nagybányai diákságáról „Europica Varietas” című, 1620-ban Kassán megjelent művében: „...csak igen nevéndéken koromban 1611. esztendőben, . . . Erdélynek megszemlélésére menék, az honnan kitérvén, minden scholáknak felette, az nagybányai scholát (melyben akkor az tudós és jó erkölccsekkel tündöklő férfiú Szepsi István az deákságnak igazgatását tartya vala) megszerettem és bizonyos fautorim s commendatorim által bémenvén, két egész esztendeig csak egy hólnap hia ott laktam.”² Szepsi

¹ *Bod Péter*: Magyar Athenas. 19-24. 1. - *László János*: A sárosp. tanárok életr. Sárospataki Lapok. 1885. - *Soltész János*: A sárosp. főiskola tanárainak életr. Sárospataki Füzetek. 1864. - *Dánielik*: id. mű.

² *Szamota István*: Régi magyar utazók Európában 1532-1770. 75. l.

Csombor Márton már 1611-ben bejárta Erdélyt. Előbb gönci tanító, (1614—15.) majd 1615-16-ban telkibányai tanító volt. 1616-ban utnak eredvén, bejárta Lengyel-, -Cseh-, Német-, Francia-, Angolországot, Dániát, Hollandiát. Ez a műve „Europica Varietas” az 1711-ig megjelent régi magyar nyomtatványok között az egyetlen utleírás. - „Udvari Schola” című műve Bártfán 1623-ban jelent meg. 12°. 201. l.¹

Hunyadi Pál a nagybányai főiskola növendéke, a „Szent István-templom” tornyának új sisakkal való ellátásakor, 1619.-ben, könyörgést tartott.²

Gidófalvi István erdélyi származású ifju, 1646-ban a nagybányai ref. főiskolában tanult. 1648. július 22-től a franekerai egyetemet látogatta. Munkája: 1. „Disputatio theologica”.

2. „De methodo fidei, qua scripturis editur. Franekerae, 1653. (J. Clappenburch professoris Exercitationes super locos communes theologicos.)³

Kereszturi Sz. Bálint Sylvanus 1652-ben irta alá a nagybányai ref. főiskola törvényeit. Utrechtben és Gröningenben tanult; 1660-64. közt Londonban is volt. 1671-ben debreceni pap volt és 1680. körül halt meg. - Munkái: 1. „Disputatio Metaphysica De Principio Individuationis et Suppositivitatatis, Quam Cum Annexis Philosophico-miscellaneous Favente Deo Opt. - Max. Sub Praesidio D. M. Danielis Voet . . . Placidiae cujuslibet censurae subjicit et publice defendere conabitur, Valentinus Sylv. Keresztúri, Hungarus, Ad diem 7. Julii . . . Ultrajecti, 1658.” — 2. „Disputatio Theologica Inauguralis De Jehova Elohim, Sive de Sacro-Sanctae Personarum Trinitate in unica et simplicissima Dei essentia. Quam Auxiliante Deo Trinuno Ter Opt. Max. Ex Autoritate . . . Rectoris . . . Tobiae Andreae . . . Pro laurea Doctorali, summisque S. S. Theologiae honoribus consequendis, finito quinque dierum

1 *Szabó Károly*: RMK. I. 527.

2 *Décsényi Gyula*: A nagybányai „Szent István-templom” maradványai. 28. l.

3 *Szinnyei*: Magyar Irók.

Examine hic solito, Placidae cujuslibet censurae et publicae . . . subjcit Valentinus S. Kereszturi Sylvano-Ungarus. Habitur in Templi Academici Choro ad dies 27. et 28. Februarii, An. 1660 ... Groningae." - Héber üdvözlő verset irt Jászberényi Pál „Examen doctrinae . . . Londini 1662." című munkájába.¹

Misztótfalusi Kis Miklós 1650-ben született a Nagybánya városa mellett levő Alsó-Misztótfaluban. Ő maga írja „Mentség"-ében, hogy Nagybányán a tanulást az „etymológiá"-n kezdte, tehát a „rudimentá"-t előbb másutt el kellett végeznie. 1662. körül ment a nagybányai iskolába Kis Miklós. Az „Album" nem említi. Itt végezte „syntaxisi", „poeticai" és „oratori" osztályokat Bajtsi András és Buzinkay Mihály rectorok vezetése alatt. Horti István nagybányai rector, ki erdélyi ref. püspök lett, pártfogásába vette Kis Miklóst. Nagybányáról 1666. körül Nagyenyedre ment Kis Miklós a tanulást folytatni.² Később Fogarasra ment. A betükészítés mesterségét oly tökélyre vitte, hogy európai hirre tett szert. 1685-ben Amsterdamban kinyomatta a bibliát magyar nyelven, saját költségén. Csécsi János és Kaposi Sámuel helyesírási jegyzeteit kijavította, melyeket „Observationes orthographico-grammaticae de recta hungarice scribendi et loquendi ratione" cím alatt Pápai Páriz Dictionariumában (Lócse, 1708.) adtak ki. Rágalmazói ellen „Tótfalusi Kis Miklósnak, . . . mentsége ..." című munkájában (Kolosvár, 1698.) védekezett. 1702-ben halt meg.

Bökényi István 1660-67-ig tanult a nagybányai református főiskolában. 1669-ben két könyvet ajándékozott a főiskola könyvtárának.

Onadi József 1730. november 20-án írta alá a nagybányai református főiskola törvényeit. Orvos lett. A mun-

1 *Szinnyei*: Magyar Irók.

2 *Dr. Dézsi Lajos*: Magyar író és könyvnyomtató a XVII. században. Misztótfalusi Kis Miklós. Bp. 1889. M. Tört. Életr. XIV. - *Bod Péter*: Magyar Athenas. 300-303. 1.

kája címlapján „Medio-Montano Hungarus”-nak, az az felsőbányainak nevezi magát. Munkája: „Dissertatio theologica de patrono electorum dei, sive angelo alio intercessore. Juxta apoc. VIII., 3. 4. qua super adspirante Paracleti illius Joh. XIV. 16. és XVI., 7. 15. omnia scrutantis 1. Cor. II. 10. gratia. Praeside Paulo Gyöngyössi a Pettyen, author . . . in templo academico universitatis Viadrinae anno P. C. J. N. 1742. die 1. Junii. Francofurti ad Viadrum.¹

1 *Szinnyei*: Magyar Irók.

VII. FEJEZET.

A tanulók iskolai hivatalai.

A coetus. A senior, contrascriba, collaborator, cantor, decanus, oeconomus, coquus, explorator, számtartó, vigil és ezek névsora.

A coetus. A coetus kormányozta a iskola belügyeit. Minden tagja, a cantort kivéve togában járt. A nagybányai coetus sokban egyezik a debrecenivel, de vannak eltérő helyi megkülönböztetései. A coetus vezette az oktatást és nevelést.¹

A Wittembergben tanuló magyar ifjaknak a XVI. században külön magyar bursájuk volt, önálló és saját szervezettel. Ennek a „coetus”-nak élén a senior állt. - Trotzendorf Bálint goldbergi iskolájában a tanulóknak a tanításban, fegyelmezésben és az anyagi dolgok végzésében is teret nyit.

A coetus a tanulók által vitt tisztségekkel a sárospataki iskola 1621. évi törvényeiben is megjelen. Wittemberg és Trotzendorf hatása alatt.² Debrecenben az 1657. évi törvényekben jelenik meg a coetus.³ A kollegiumot képezte a coetus. A coetus állt a tanárokból s tanuló ifjuságból.⁴

A senior. Az 1651. évi nagybányai iskolai törvények előírják, hogy a senior a contrascribát mint tisztársát tisztelje, a contrascriba pedig a seniort feljebbvalójának

1 *Morvay* : id. mű. 237. 1.

2 *Dr. Békefi Remig*: A sárospataki ev. ref. főisk. 1621. évi törvényei. 32. 1.

3 *Dr. Békefi Remig*: A debr. ev. ref. főisk. XVII. és. XVIII. sz. törvényei. 62. 1.

4 *Molnár Aladár*: id. mű. 426. 1.

tartsa és mindenben egyetértve cselekedjenek. A jó rendről gondoskodják a senior és jól gazdálkodják. A senior minden félévben a rector, contrascriba és a legfelső osztály tanítójának jelenlétében a coetus összes könyveiről számot ad. Az elveszettek árát a pénztárba befizeti, a reábizott 30 forintról pedig hónaponként tartozik számolni.

A senior kötelességei közé tartozik, hogy vallásos legyen és a becsületesség mintaképe, kegyes, józan, békeszerető és fegyelmet tartó. A tanulóknak ajándékozott javakat gondozza, azok jövedelmét igazságosan szaporítsa. A resteket, rágalmazókat, rendetleneket intse, a makacsokat feddje meg s pénzbüntetéssel fenytse. A senior az éneklésből és temetésekből összegyűlt pénz huszadrészét megtarthatja magának, a többi az ifjuságé. Felmentik az iskolai terhektől. Ha a senior összeesküvést vesz észre a tisztesség, a tanító és a közösség ellen, inti őket s a rector tudósítja.

A senior esküje a következő:¹ „Én N. N. a coetus közös szavazatával választott senior igérem és Istenemre esküszöm, ki atya, fiu és szent lélek, hogy e könyvben foglalt törvényeknek öre leszek s igérem, hogy mindenki ellen megőrzöm. Hú leszek ez iskola polgáraihoz és rectorához; azok javait gondozni fogom és igazságosan osztom szét, a zavargásokat bejelentem a rectornak. Így segítsen engem a három személyű egy Isten.”

Az 1660. évi törvények szerint a senior ítélje meg, hogy kinek adjon és mennyit. Vigyázzon arra, hogy rossz vagy hamis pénzt ne fogadjon el, ne fogadja el a Nagybányán vert „Lisibon garassa” nevű garast, hacsak 50-et nem adnak 1 forintba és tiszták és épek nem lesznek. Senkinek se kedvezzen a senior, senkit se bocsásson el az iskolából adóssága lefizetése előtt.

Az 1651. évi szent zsinat elhatározta, hogy a senior hivatala letétele előtt a rector, contrascriba és collaborator jelenlétében igen pontosan adjon számot a coetus összes

1 Szabad fordításban közlöm.

könyvéről; ha pedig a senior hanyag volna, tisztségétől elmozdítandó, s előbbi állapotába megy vissza. Ha pedig egyes könyvekről nem tudna számot adni, a leltárakból megállapítva a hiányt, míg a tiszteletes lelkészek ítéletének eleget nem tesz, nem bocsáttatik el.

A seniorok névsora időrendben.

1633. előtt. Andreas *Maxai*.
„ Daniel *Debreczeni*.
1633. Johannes *Szepsey*.
„ Gaspar *Borosnyai*.
„ Andreas *Leszfalvi*.
1637. Gregorius *Mediomontanus*.
1638. „ *Fotosi*.
„ Michael *Békesi*.
„ „Stephanus *P. Zolyomi* ex communi
suffragio electus senior."
1640. Georgius *Varallyai*.
1642. Johannes *Krassai*.
(1640.) Basilius *Zagoni*.
(1642.) Andreas „
1642. Samuel *Dioszegi*.
1643. Michael *Nemethi*.
1644. Thomas *Uzoni*.
(1644.) Georgius *M. Csernatoni*.
„ Michael *Tsehi*.
1644. Andreas *Gyarmathi*.
„ Samuel *P. Vasarhelyi*.
„ Nicolaus *Nyiregyhazi*.
„ Ladislaus *Sarospataki*.
(1648.) Stephanus *Lisznyai*.
1649. Martinus *Mediomontanus*.
(1652.) Stephanus „
„ Samuel *P. Daroczi*.
„ Stephanus *Montanus*.
(1654.) „ *Fogarasi*.
„ „ *Gidofalvi*.

(1658.)	Andreas	<i>Tsegledi.</i>
(1660.)	Gerhardus	<i>Kabai.</i>
„	Michael	<i>P. Bodolai.</i>
(1665.)	Andreas	<i>Vanyai.</i>
(1669.)	Nicolaus	<i>Szaszvari.</i>
1671 -1672.	Stephanus	<i>Banyai de Felső.</i>
1671.	Johannes	<i>Tecsi.</i>
„	„	<i>Szarmaszagi.</i>
1681.	Stephanus	<i>Ajtai.</i>
„	„	<i>Gálfalvi.</i>
„	Balthasar	<i>Pavai.</i>
1683.	Samuel	<i>Arkosi.</i>
1685.	„	„
1692.	Johannes	<i>H. Besenyei.</i>
1695.	Georgius	<i>Losonczi.</i>
1698.	„	<i>Komaromi.</i>
(1703.)	Sigismundus	<i>Ecsedi.</i>
1704.	Andreas	<i>M. Vasarhelyi.</i>
1705.	Thomas	<i>Kerecsenyi.</i>
1706.	Johannes	<i>Segesvari.</i>
1709.	Franciscus	<i>Pécsi.</i>
1710.	Martinus	<i>Ikafalvi.</i>
„	Sigismundus	<i>Tsernaton.</i>
1713.	Stephanus	<i>Kovátsnai.</i>
1714.	Laurentius	<i>K. Vasarhelyi.</i>
1715.	Andreas	<i>Miszi.</i>
1716.	Sigismundus	<i>B. Kovásznai.</i>
1717.	Johannes	<i>Vajai.</i>
„	Georgius	<i>Dálnoki.</i>
1720.	Andreas	<i>Szentgyörgyi.</i>
1722.	Petrus	<i>Csekei.</i>
1724.	„	<i>K. Vasarhelyi.</i>
„	Johannes	<i>Magyari.</i>

A *contrascriba*. A *contrascriba*, jóllehet a senior leghűbb tisztvársa, a pénzből nem kap huszadrészt mint a senior. A *contrascriba* a senior ellenőrzője. A *contrascriba* az éneklésből befolyó pénzt megvizsgálja s a hamisat a

jóktól különválasztja; a többbit hűségesen feljegyezvén, átadja a seniornak. Kötelessége a karból, a temetésekről s más iskolai gyakorlatokról elmaradók nevét feljegyezni s a jegyzéket a seniornak átadni. Kötelessége az oeconomusoktól hetenként pontos számadást követelni s azt a seniornak átadni. A törvény áthágóit a seniorral együtt megbünteti.

Ugyanolyan esküt tett, amelyet a senior.

A contrascribák névsora.

1633. előtt.	Mathias <i>Ovary.</i>
„ „	Valentinus <i>Halasy.</i>
„ „	Georgius <i>Enyedinus.</i>
„ „	„ <i>Kállay.</i>
„ „	Johannes <i>K. Milatai.</i>
1633-ban.	Gaspar <i>Borosnyai.</i>
„	Paulus <i>Bajomi.</i>
„	Johannes <i>K. Vaczy.</i>
1634-ben.	Stephanus <i>Krizbai.</i>
(1639.) ⁶	Gregorius <i>Batizi.</i>
„	Johannes <i>Némethi.</i>
„	Stephanus <i>Megyesi.</i>
1640-ben.	Michael <i>Váradí.</i>
(1640.)	Paulus <i>Ladányi.</i>
1640. XII. 31.	Basilius <i>Zágoni.</i>
1640.	Paulus <i>Ladányi.</i>
1642.	Michael <i>K. Bessenyei.</i>
„	Samuel <i>Vasarhelyi.</i>
„	Thomas <i>Mandoki.</i>
„	Petrus <i>Püspöky.</i>
1643.	Michael <i>Gyarmathi.</i>
1644.	Martinus <i>Szilvásy.</i>
„	Georgius <i>Pokai.</i>
„	Samuel <i>P. Vasarhelyi.</i>
„	Nicolaus <i>Nyiregyhazi.</i>

6 A () zárjelbe tett évszám a contrascriba idejében hivatalba lépett rector évszámát jelöli.

(1644.)	Johannes	<i>Gönczi.</i>
1646.	Stephanus	<i>Vasarhelyi.</i>
„	Martinus	<i>Almasi.</i>
„	Stephanus	<i>Lisznyai.</i>
(1647.)	Martinus	<i>Almasi.</i>
1648.	Johannes	<i>Gyarmathi.</i>
1649.	Samuel	<i>Daróczy.</i>
„	Johannes	<i>Gyarmathi.</i>
„	Stephanus	<i>Inanczi.</i>
(1652.)	Johannes	<i>Uzoni.</i>
(1654.)	Stephanus	<i>K. Vasarhelyi.</i>
„	„	<i>Lisznyai.</i>
(1660.)	„	<i>P. Margitai.</i>
„	„	<i>Viski.</i>
„	Johannes	<i>P. Kobori.</i>
1665.	Michael	<i>Apati.</i>
(1666.)	Stephanus	<i>Vari.</i>
1666.	Johannes	<i>Banyai.</i>
(1667.)	„	„
1669.	Andreas	<i>Szikszai.</i>
(1670.)	Martinus	<i>Ikafalvi.</i>
„	Andreas	<i>Szikszai.</i>
(1671.)	Johannes	<i>Técsi.</i>
„	„	<i>Sarmasági.</i>

A collaborator. A XVII. század elejéig Debrecenben collaboratornak nevezték az idősebb tanulókat, kik az alsóbb tanfolyamban tanítottak. A XVII. századtól kezdve praceptoroknak nevezték őket.¹ A collaborator kisebb teendőket végzett, segített a könyvtár rendezésénél, a takarításnál.²

A nagybányai iskolai törvények nem emlékeznek meg a collaboratorról.

1644-ben *Nicolaus Nyiregyházi* és *Andreas Makfalvi* collaborator primarius és *Michael Némethi*; 1645-ben *Andreas B. Gyarmathi* collaborator primarius, majd

1 *Molnár Aladár*: id. mű. 504. l.

2 *Morvay*: id. mű. 238. l.

pedig senior. Ugyancsak 1645-ben *Ladislaus N. Kőröspataki* collaborator, később decan, végre senior. Csak erről az öt collaborátorról tudunk.

„1647. 3^{ia} Aprilis Rivulini determinatum. . . . Singuli deinde pueri scholae Rivulinae collaboratori festi diebus exhibeant nummos duos, hae leges exstabunt etiam in libro scholae.”¹

„1647. VI. 21. . . . 3. Singuli pueri scholae Rivulinae collaboratori festis diebus ex cantatione exhibeant denarios (aut rectius) nummos duos hae leges exstabunt etiam in libro scholae.”²

Cantor. A cantor nem tartozott teljesen a coetushoz, csak külső tagja volt. Rendkívüli tanító, éneket tanított. A deákokat a templomba vezette.³

Decanus. Decanust a debreceni és sárospataki ev. ref. főiskolánál nem találunk. Nagybányán is csak egyről emlékeznek forrásaink.

(1645.) „*Ladislaus N. Kőröspataki* decanus factus.”

Az oeconomus. Az 1651. évi törvény „De officialibus scholae” című fejezetében azt rendeli, hogy a senior vagy annak távollétében a contrascriba jelöli ki munkáját és utasítást is ad neki. Ha pedig úgy viselkedik, hogy nemcsak a közjót, hanem az iskola méltóságát megsérti, megfosztatik tisztségétől.

Az oeconomusnak kötelessége, hogy legkorábban keljen és téli időben rögtön három órakor adjon jelt a felkelésre. Kinyitja a bezárt kaput és annak őrizetére őrt küld. Később jelt ad a templomba menetelre, vigyáz a gyermekekre, hogy ne zajongjanak. Óvakodik a verekedés és pofozkodástól. Majd esti könyörgésre 6 órára összehívja a diákokat. Megvizsgál mindent, hogy rendben van-e és azután a kaput bezárja 8 órakor s ismét jelt ad. Felügyel az iskola tisztántartására, szerdán és szombaton

1 Kapsos könyv. 682. 1.

2 Album et protocolum. 247. 1.

3 *Morvay*: id. mű. 237. 1.

takarított és a seprüket megőrzi. A 8 órán túl kimaradókat bejelenti a contrascribának. Akik neki ellen szegülnek, azok 25 dénár bírságot fizetnek. Akik elmulasztják az iskola hetenként való kétszeri tisztítását, ugyanannyit fizetnek. Az iskola bemocskolói hasonló büntetéssel bűnhődnek. Ha az oeconomus nem teszi le tisztségét az utolsó napon, a következő héten is viseli azt. Az oeconomusnak utolsó kötelessége, hogy egy kis beszédet készít s azt szabadon előadja. Aki erre nem képes, az a szentírásból tanul be egy fejezetet, vagy többet s azt adja elő.

A nagybányai főiskola oeconomusainak neve nem maradt reánk.

A *coquus*. Az 1651-iki törvények szerint a senior vagy annak távollétében a contrascriba jelöli ki munkája kezdetét teljes utasítást adván. Ha pedig a közjót, vagy az iskola méltóságát megsérti, tisztségétől megfosztják.

A tanulók esküformájának végén ez áll: „NB. Modum seu formam, quae nunc viget, coquia obtinuit ad calcem anni currentis 1725. die 11. Novembris . . .”

Nagybányán is meg volt a coquia, vagyis a diákok részére való sorban főzés.

1666. „Noha ez előtt való esztendőkbén olyan rendtartás volt a becsületes város lakosai között, hogy az scholában tanuló ifjak sustentiójára, gratitudinis ergo, hogy a böjtben hét hetek alatt főzzenek domatim, de mivel a város lakosi a böjtben igen ki oszolnak a szőlő mivre és hegyen való lakásra és így kevesen fordul meg a coquia, azért ugy tetszék ő kegyelmeknek . . ., hogy mostan kiskarácson után hét hét alatt ki ki főzessen, ebben pedig szabott rendi legyen a deákoknak, mennyit fizessenek, hogy így hamar percurrálván a várost és annak lakosait a coquiával onerálván, rendetlenül cselekedni megzaboláztassanak.”¹ Ezt a rendtartást 1711-ben eltörölték s „coquia helyett a deákoknak fl. 12 conferáltatott.”

A coquus szedte össze az ételt a városi polgároktól.

1 Vár. lt III. sz. jkv. 351. l.

Főiskolánkban *coquusok* voltak:

(1658.) „Michael *Nyiresi* satisfecit gerendo coquiam.”

„ „ *Lukafalvi* „ „ „

1665. „Stephanus *Böszörményi* satisfecit coquiam gerendo.”

Az *explorator*. Az 1651. évi nagybányai törvények egy pontban rendelkeznek az *oeconomusokról*, *exploratorok* és *coquusokról*. Az *exploratorok* munkájának kezdetét a senior, vagy távollétében a *contrascriba* jelöli ki és teljes utasítást ad nekik. Ha az iskola méltóságát, vagy a közjót megsértik, tisztségüket veszítik.

Az *exploratorok* megtudakolták, hogy hol lesz vendégség. Csak oda mehettek énekelni társaikkal, ahol legalább két asztal vendég volt.¹

Az *exploratorok* névsora időrendben.

1633. e. Johannes *Tatai*.

„ Franciscus *V. Szigeti*.

1645. Petrus *Angyalosi*.

(1649.) Johannes *Uzoni*.

„ Stephanus *Magyarosi*.

„ Franciscus *Maxai*.

„ Stephanus *Csegyei*.

„ „ *Bodaki*.

„ Petrus *Gidofalvi*.

„ Stephanus *Matolczi*.

„ Isacus *Varallyai*.

(1651.) Thomas *Szentgyörgyi*.

(1652.) Stephanus *Sz. Terebesi*.

(1654.) Andreas *Nemethi*.

„ Johannes *Gyalakuti*.

(1666.) Samuel *Szekeresi* satisfecit *exploratoriae*.

(1671.) Johannes *Debreczeni*. „ „

„ Paulus *Patóházi*. „ „

„ Michael *Enyedi*. „ „

„ Johannes *Szarmaszagi*. „ „

¹ *Morvay*: id. mű. 27. 1.

A számtartó. Rationistát sem a debreceni, sem a sárospataki ev. ref. főiskolában nem találunk, Nagybányán is csak kettőről maradt említés.

(1654.) Andreas *Hatházi* rationista factus.

(1658.) Michael *Vasarhelyi* ductus ad officium rationistae.

A vigil. A „Schola Rivulina” vigiljeinek neve nem maradt fenn. Az 1651. évi törvények ott, ahol az oeconomus kötelességeit sorolják fel, az első pontban elrendelik, hogy az oeconomus nyissa ki a kaput és annak őrzésére rendes kapust rendeljen.

A „De studiosis” című törvény VII. pontja szerint, aki először marad ki, az büntetésből egy hétig oeconomus lesz.

VIII. FEJEZET.

A főiskola fentartására tett adományok.

A nagybányai ref. főiskolát a város tartotta fenn, de a gazdagabb polgárok is hozzájárultak bőkezű áldozatkészségükkel a főiskola fentartásához.

A város a főiskolai ifjak segélyezésére havonként 10 forintot és azonkívül búzát adott.¹

Szokásban volt az ifjak részére való házankénti főzés (coquia) is. 1711-ben a tanács a coquiát megszüntette és helyette havi 12 forintot rendelt a diákoknak.

A város fizette a rectort és a tanítókat is. Valóban nem lehet eléggé dicsőíteni az elődöket, akik ezelőtt háromszáz évvel áldozatkészségükkel elősegítették az iskolázást, vagyis ami azzal együtt jár, az ismeretek, a tudományos műveltség terjesztését.

1618. november 10. A *Décsi István* kovács és neje, Orsolya által 1618. nov. 10-én tett végrendeletének utoljára 1622-ben általuk ez függesztetett: „Ezek után egyenlő értelemből és szabad akaratunkból a templomhoz hagyunk 10 frtot, a scholabeli deákoknak is 10 frtot, az ispotályban is 10 frtot.”²

¹ „Anno exeunte 1621. Amplissimus senatus Rivuliensis ad intercessionem atque admonitionem e suggestu in sacro fidelium coetu a nobis factam, consultavit de provisione alumnorum scholae in hunc modum, ut ad singulas neomenias, idest tempore novi lunii f. 10., ad septemanam vero quamlibet frumentum ex duabus molis cubicula 4. conferata. Id quod annuatim praestare decrevit et quidem perennaliter. Rivulini *Josephus Gönczi* m. p.” - Tractus Rivuliensis Protocolum vetus ab anno 1620-1702. (Nagybányai ev. ref. egyházmegye lt.)

² Városi lt.

1624. március 13. *Bánrévi János* végrendelete szerint 200 forintot hagy a scholabeli deákoknak.¹

1642. aug. 30. A városi tanács a ref. főiskola ifjai segélyezésére havonként 10 forintot szokott adni; azonban minthogy számuk lejjebb szállott az előbbénél és mert rossz magukviselete által erre magukat az ifjak érdemtelenné tették, megvonta tőlük e 10 forint segélyt. Az ifjak ezért megharagudván elhatározták, hogy eltávoznak az iskolából s azt üresen hagyják. Erre a tanács ismét utalványozta a havonkénti 10 forintot, bizonyos feltételek alatt.²

Megnyerve a segélyt e feltételek alatt,³ azt kívánták az ifjak, hogy az rendes és állandó legyen s hogy azt a tanács ne vonhassa el tőlük; e kívánságukat nem teljesítették, mert a tanács és város kimondta, hogy csak: „usque ad beneplacitum senatus et civitatis ita, ut eiusdem subsidii et administratio et subtractio vel mero moderatio, in solo praecise senatus et civitatis mero arbitrio semper sit locata et posita.”⁴

1645. febr. 17. Az itteni iskola virágzására és népességére lehet következtetni az ezen évi városi számadások azon tételéből, melyekben fel van jegyezve, hogy ebben az évben a város csak az „öreg deákok” élelmezésére

1 Városi lt. I. sz. jkv. 307-310. 1.

2 1. „Ne ipsi, prout antea, exigua quavis occasione, duos aut tres civitatenses incolas una convivantes, sub recordationis praetextu, sua praesentia molestent.”

2. „Ne singulis, aut vero alternis et alternis diebus Dominicis ante fores templi astando, per fratrum suorum assistentium mendicent.”

3. „Ne, dum eorum aliquis incolarum civitatis aut extraneorum quispiam conveniet et visitaverit, pro praeparandis et cumulandis prandio vel caena, hospitibus apponendis, domatim et ordine incolas civitatis et praecipue discipulorum domesticorum parentes tam crebro et saepe intempestivis temporibus, ut solent inverecunde molestent.”

3 Lásd az előbbi jegyzetet.

4 Városi lt. II. sz. jkv. 33. 1.

szükséges kenyérre 66 köből vámbuzát adott s ezt kenyérnek a város sütette meg a maga költségén.¹

1649. ápril. 30 forint folyt be az iskola borának eladásából.²

1652. június 21. *Hodászi Miklósné* az itteni iskolák szükségére végrendelet szerint 100 frot hagyományozott, melyet a tanács a megnevezett célra még 1652-ben el is költött.³

1653. május 25. „A szegény *Varjasi János* ur özvegyének, *Gaál Erzsébet* asszonyomnak megengedtem, hogy a házban benne lakhassék, miglen eladhatja, . . . adja el és 2000 frot tegyen le a collegium számára a nagybányai tanács kezébe. *Csulyai György* inspector ecclesiarum reformatarum per Transilvaniam. Locus sigilli.”⁴

1658. május 1. „Habita congregatione stb. A scholabeli öreg deákok helytelen inquietudojuk és contumax háládatlanságuk miatt, melyből magukat az isteni szolgálattól absentálták, jobb magok viseletére igérvén magukat, ezért tőlök kevésbé abnegálni akart lapát buzához ragasztatott buzabeli beneficiumot, tiszteletes esperes uram és mellette levő atyafiaknak instantiájokra megadatni rendeli a városi tanács.”⁵

1658. *Lukács N.* papné 100 frot ad a főiskolának.⁶ Az

1661-ben elhalt *Várad János* végrendelete szerint javai az iskolára maradtak. 30 frot kaptak értük.⁷

1661. február 10. „Ekkédiglen a mészáros mesterek exemptusoknak tartván magukat bőjtben a deákoknak való rend szerint való fizetéstől, mivelhogy ők nekik szombat-hust adnak pro valore d. 16. Ő kegyelmeknek ez vissza tetszván rendeltetett, hogy ezután a mészárosok is renddel úgy fizessenek, mint akárki a lakosok közül.”⁸

1 Vár lt.

2 Album.

3 Nagybánya város lt.

4 II. sz. jkv. 158. 1. Városi lt.

5 III. sz. jkv. 18. 1. Nagybánya város lt.

6 Nagybánya város lt.

7 Album.

8 III. sz. j. v. 140. 1. Vár. lt.

1667. május 20. *Csongorádi Máté* végrendelete:

„... hagyok az scholához is nro. 100 tallért . . .”¹

1670. január 16. *Német György* fendellyi szőlőjét hagyja az iskolának.²

„1670. die 21. Martii. Néhai *Pávai Andrásnének, Boros Kata* asszonynak testamentuma meg áll és e szerint a schola számára legált bonumok sequestráltattak és a scholához applicáltak in iusta medietate.” - „Meg áll *Pávai András* utolszori testamentuma is az ő része jókból dispositiója szerint a fl. 100 schola számára kiszakasztatnak.”³

1677. die 31. Martii. *Balázs Deák Ferenc* a malombeli egy negyed részt a praedicator, cantornak „s ha Isten helyben állítja scholánkat abban levő deákoknak sustentációjokra . . .” adja.⁴

1677. szeptember 8. *Kőrösfői Korposs István* és felesége apro deákoknak egy frtot hagy.⁵

1679. november 17. *Kazai Sámuel* 50 ft. értékű javait az iskolára hagyja. December 23-án pedig *Talpas Mihály* 38 ft. értékű bort hagy.⁶

1669. január 16. *Özvegy Balogh Istvánné, Miskolczi Ilona* így végrendelezik: „... a veresvízi méhkeres szőlőmet hagyom a scholabeli deákok szükségére . . .”⁷

1679. szeptember 11. *Csehy János* végrendelete: „Gyermekeim tartozzanak 200 frtokat a nagybányai orthodoxa schola megmaradván arra adni és előmozdítására.”⁸

1687. október 3. *Teleki Mihály* Gernyeszegen kelt levelében tudatja Nagybánya város tanácsával, hogy Kővárvidékén levő összes majorságbeli dézsma buzájának

1 Vár. lt.

2 Vár. lt. II. sz. jkv. 269-270. 1.

3 III. sz. jkv. 668. 1. Vár. lt.

4 Liber testam. disp. pag. 8. 9. Vár. lt.

5 Vár. lt.

6 Matrix.

7 Lib. test. disp. pag. 12. 13. Vár. lt.

8 Lib. test. disp. pag. 15. 16. Vár. lt.

felét, „mely most 200 kalongya vagy kereszt fog lenni” évenként való segélyül a nagybányai ref. iskolának adományozza; a tanácsra bizván, hogy azt akár szalmájában szállítsa el, akár ott helyben csépeltesse ki.¹

XVII. század év nélkül. *Had. Szabó és Deák Sámuel*től 88 frtot kapott az iskola.^{2 3}

1 Vár. lt.

2 Vár. lt.

3 A külföldi akadémiákra menő ifjak javára tett adományokat a külföldi iskolázásról szóló fejezetben sorolom fel.

IX. FEJEZET.

A „Schola Rivulina” könyvtára.¹

A könyvtár története, katalogusai és statisztikája.

Magyar írók művei. A főiskola könyvtárából megmaradott könyvek jegyzéke.

A negyedik katalogusban foglalt könyvek szakok szerint való betűrendes jegyzéke.

A könyvtár története. A főiskola első könyveit *Veress Mihály* katolikus plébános és tizenegy káplánjának a reformált hitre való áttérése (1547.) szolgáltatta. Ekkor jutottak a parochia könyvei a főiskola tulajdonába.

A város is gyarapította a könyvtárt, kitűnik abból, hogy pl. 1646. március 10-én *Ujhelyi Gergelynek*, ki németországi akademián tanult, 1 aranyat küldött és 1¹/₂ tallért, hogy ezen a város számára egy magyar bibliát vegyen.²

1655. július 19-én *Técsi István* váradi prédikátor a „jóhirű” református főiskolának könyveket ajándékozott. A város 5 forintot fizetett a könyvek szállításáért.³

1669-ben *Bókinyi István* tiszteletes úr két-, *Olasz-teleki Máthé* tiszteletes úr pedig négy könyvet adott. 1717. november 5-én *Kolosvári István* tiszteletes úr 5 könyvet, 1724-ben *Nánási Sára*, *Decsi János* és *Kőszegi Sámuel* 16 könyvet, 1742-ben *Némethi József* végrendeletileg 14 könyvet adott.⁴

A könyvek áráról csak két adat nyújt felvilágosítást.

Az első katalogusban theca D. sedes secundában: „13. sz.

¹ V. ö. *Dr. Morvay Győző*: Két nagybányai régi könyvtár. Magyar Könyvszemle. 1896. évf. 16-41. 1.

² Vár. lt.

³ Vár. lt. Rerum oec. nr. 41.

⁴ Album.

Virgilius cum notis Thomae Farnabii. Hic liber est deperditus, cuius pretium nempe floreni 1. est in arca coetus."¹

1678-ban *Talpas Mihály* hagyatékából 38, *Kazai Sámueléből* 50 forintot, azaz összesen 88 forintot kapott az iskola. „Ex quibus in usum coetus empta sunt Biblia fl. 8. dr. 50.”²

A könyvtár az iskolának ma is fennálló épületében volt elhelyezve.

A könyvtárra a senior ügyelt fel, hónaponként a rector, contrascriba, collaborator jelenlétében a coetus előtt a könyvtár állapotáról beszámolt.³

A könyvtár történetéről szóló adatok nagyon hiányosak. 1669. ápril havában a coetus rendezi a könyvtárt *Eszéki István* rector idejében és elkészítette az első katalogust.

1688-ban a szepesi kamara betiltotta az iskolát.

1692-ben egy újabb bizottság az újból felállított iskolát a könyvtárral együtt elvette a reformátusoktól.

A későbbi katalógusok szerint a reformátusok a könyveket biztonságba helyezték és így a jezsuiták keveset kaptak.⁴

1696. ápril 26-án harmadszor, 1699. január 5-én negyedszer, 1723. május 22-én ötödször rendezték a könyvtárt.

1712. január 11-én a városból kivonuló coetus a könyvtárt magával vitte.

¹ Album.

² Album. 128. b. lap.

³ A törvény: „*De officialibus scholae. Seniore et contrascriba.*”

IV. Quovis semestri senior praesente Rectore, contrascriba et supremae classis Praeceptore exactissimam de omnibus libris coetus reddat rationem. Si quod vero damnum eius in curia coetus patiat, aestimatione rei perditione facta ad asse usque satisfaciatur; de triginta vero florenorum in manus eius commissorum summa singulis mensibus rationem reddere teneatur.” (Album.) - 1729. 5°. „Az coetus könyveit (a rector) szorgalmasan procurálja, ne vesztegesse, sőt annak idejébe azokról számot adván, successorának szám szerint által agya.” (Album.)

⁴ Ref. egyház lt. Nr. 23. 3. sz. - Vár lt. R. oec. 25. - II. sz. jkv. 379. l.

1755. május 25-én az ekkor már r. kath. városi hatóság közbenjárásával a schola Rivulinát megszüntették. Nem tudjuk, hogy hány könyv volt 1755-ben a könyvtárban és hogy hova lettek. Egy részét valószínű, hogy lefoglalták, a másikat a ref. egyház tartotta meg, vagy szétszították. A „Matrix”-on és 12 db. a ref. egyház könyvtárában őrzött könyvön kívül elveszett az egész könyvtár.¹

A könyvtár katalógusai és statisztikája. A könyvtár öt, különböző időben készült, katalógusa a „Matrix illustris scholae Rivulinae”-be van írva.

Az első katalógus a kézirat 3—10 lapján van, középről az 5. és 8. lap hiányzik. Címe: *Labore ac industria admodum reverendi ac clarissimi domini Stephani Eszéki rectoris scholae eiusdem meritissimi facta anno 1669. circiter die 23.*² Ezután van a könyvtár jegyzéke: *Series librorum scholae Rivulinae.* A katalógus a könyvtár elhelyezése szerint sorolja fel a könyveket. A könyvtár thékákra, a théka sedesekre volt osztva.

Különben a könyvtár beosztását a munkámhoz függetlenül csatolt „Matrix”-ből könnyen észlelhetjük.

Az első katalógusban volt 213 mű 248 példányban. A második katalógus is csonka, a kézirat 11-16. lapját foglalja el. A megmaradt részből az elsőt tévesen a kézirat első levele után kötötték. Van benne 330 mű 359 példányban. A harmadik katalógus az Album 85 - 89 . lapját foglalja el. 1696. április 26-án készült. 232 műnek 253 példányát foglalja magában. A negyedik katalógus³ az Album 90-95. lapján van. 1699. január 5-én készítette Váradi György. Van benne 354 mű 376 példányban. Az ötödik katalógus az Album 98-101. lapján van; Albisi Gábor rector idejében, 1723. május 23-án készült. 91 munkát sorol fel 107 példányban. A könyvtárnak ajándékozott művek száma 49.

¹ Dr. Schönherr Gyula: Könyvtárainkról. „Nagybánya és vidéke.” 1887. 36. sz.

² A hónap neve hiányzik.

³ Közölte dr. Morvay Győző a „Magyar Könyvszemle” 1896. évf. 21 – 36. l.

	I. katalógus		II. katalógus		III. katalógus		IV. katalógus		V. katalógus		Ajándékok		Összesen	
	mű	péld.	mű	péld.	mű	péld.	mű	péld.	mű	péld.	mű	péld.	mű	péld.
Angol	2	2	51	51	-	-	1	1	-	-	-	-	54	54
Görög	11	13	11	16	5	6	14	17	3	6	-	-	44	58
Héber	6	10	7	8	4	4	8	9	1	1	-	-	26	32
Latin	48	57	42	45	30	34	49	51	14	17	3	3	186	207
Német	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	1	2	2
Orvosi	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	3	3
Bölcsészeti	13	13	29	31	15	19	43	50	6	7	3	3	109	123
Paedagogiai	2	4	1	1	-	-	1	1	-	-	-	-	4	6
Mennyiségtani	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	1
Kalendarium	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1
Jogi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1
Természettud.	6	6	9	11	2	2	9	10	-	-	-	-	26	29
Theologiai	118	133	170	186	171	183	218	226	64	71	36	36	777	835
Történelmi	5	5	10	10	4	4	11	11	1	1	2	2	33	33
Összesen	212	244	330	359	231	252	355	377	90	104	49	49	1267	1385

Mintegy 283 író műve volt meg a könyvtárban, 39 munka szerzőjének nevét nem említik a katalógusok.

A könyvtárban 682 munka volt. Nyelvészeti művek: angol 4,¹ görög 19, héber 12, latin 91, német 1; bölcsészeti 68, orvosi 3, paedagogiai 4, jogi 1, kalendarium 1, mennyiségtani 1, theologiai 442, természettudományi 12, történelmi 17, lexicon 3, szótár 3.²

Magyar írók művei.

I. katalógus:

Conpendium logicae *Buzinkai*. (Patakini, 1661.)

Deliciae poetarum Hungaricorum.

(Francofurti, 1619.)

Tartalma: 1. Jani Pannonii episcopi

Quinqueecclesiensis Poemata.)

1 50 angol műnek a címét nem említi a katalógus és így nem oszthattam szakokba.

2 21 munkát nem lehetett szakokba osztani, mert címük igen hiányosan volt feljegyezve.

Prima veritas defensa: *Stephano Eszéki Szakmariensi*. (Ultrajecti, 1666.)

Johannis Honteri: Rudimenta cosmographiae. (Coronae, 1541., 1542., 1570.)

Idea Christianorum Hungarorum sub dispositione variorum.

Pauli Kismarjai: Institutiones linguae Hebraicae quinque exemplaria. (Franecker, 1643.)

Dictionarium Latino-Ungaricum *Alberti Molnár*. (Nürnberg, 1604. - Hanau, 1611. - Heidelberg, 1621.)
3 példány.

Isagoge rhetoricae *Péczely* Ungari. (II. Oppenheimio, 1612.)

Stephanus Vetési: De pane vitae. (Francofurti, Saec. XVII.)

II. katalogus:

Defensio simplicitatis ecclesiae a *Bacha Szathmari*. (Franecker, 1649.)

Compendium logicae *Buzinkai*.

Antonii Phaii (Fáy): Enchiridion theologicum.

Edgy jo Varadi Biblia in folio magyar. (*Károlyi Gáspár*: Szent Biblia. Várad - Kolozsvár, 1660-1661.)

Három feő és nevezetes esztendős innepekre való predikatio. (*Kecskeméti János*. Debrecen, 1615., 1624., 1643.)

Kismarjai: Institutio linguae Hebraicae. (2 példány.)

Confessio Catholica. (*Melius Péter*.)

Temetési pompa. (Gróf Bethlen Krisztina fölött. Debrecen, 1632. - Gróf Bethlen Péter fölött. Várad, 1646. - Bocskay Ujlaki Ferenc fölött, 1673.)

III. katalogus:

Comaromi Csipkés: Schola Hebraica. (Ultrajecti, 1654.)

Fai: Enchiridion theologicum.

Kismarjai: Grammatika Hebraica. (2 példány.)

Szegedi: Loci communes Danaei opuscula.

IV. katalogus:

Comaromi: Grammatica Hebraea.
Faji (Fáy): Enchiridion seu Systema theologiae.
Gregorius Horváth et Sebastianus Ambrosius:
De ubiuitate certantes.
Biblia Ungarica Varadina. (*Károlyi Gáspár*.)
Kismarjai: Grammatica Hebraea.
Confessio Catholica (ab Hungaris Agriensibus eorumque
vicinis exhibita Ferdinando imperatori. *Melius*.)
(*Nánási István*.) Szü titka.
Stephani Szegedi et Petri Martyris: Loci communes.
Pauli Szenczi: Illustratio in theologiam Amesii.
(Franeckeræ, 1670.)

V. katalogus:

Biblia Hungarica.
Calvinus Hungaricus.
Cronica Hungarorum.
Enchiridion theologiae *Antonii Fajii*.
Grammatica Graeca *Petri Caroli*.
(*Nánási István*.) Szü titka.
Loci communes *Szeged et Martyris*.
Liber de variis nugis. *D. R. Tövissi*.

Az ajándék könyvekből:

Calendarium cum Csengetyü.
(*Nánási István*.) Szü titka.

Tehát az első katalogusban 9 magyar írónak ugyan-
ennyi munkája volt meg 15 példányban; a másodikban
8 íróé 9 példányban; a harmadikban négyé öt példány-
ban; a negyedik katalogusban 9 magyar író munkája; az
ötödikben 8 író műve; az ajándékok közt 2 magyar mű.
Összesen tehát 25 hazai munka 46 példányban. Ebből
magyar nyelvű munka volt 6 kilenc példányban.

***A főiskola könyvtárából megmaradott könyvek
jegyzéke.***¹ 1. Sermonum decades quinque, de
potissimis

¹ Ezt a jegyzéket nt. *Soltész Elemér* úr volt szives velem közölni,
akinek e helyen mondok köszönetet.

Christianae religionis capitibus, in tres tomos digestae, auth. H. Bullingero . . . Tiguri, Anno 1567.

2. In Acta Apostolorum... homiliae, auth. R. Gvalthero. Tiguri, 1569. (Ugyanezen kötetben:) In epistolam D. Pauli apostoli ad Romanos homiliae ... R. Gvalthero, Tiguri 1572.

3. In priorem D. Pauli ad Corinthios epistolam homiliae . . . R. Gvalthero, Tiguri 1572. (Ugyanezen kötetben:) In posteriorem D. Pauli apostoli ad Corinthios epistolam homiliae . . . R. Gvalthero (A vége hiányzik).

4. Sacrae Scripturae in Divinarum Litterarum *Byblia* universa. Lipsiae 1544. (Ó- és ujszövetség Rotterdami Erasmus fordításában.)

5. Sacrorum parallelorum libri tres . . . Opera Francisci Junii Biturigis. 1558. (Ugyanezen kötetben:) Defensio Catholicae doctrinae de S. trinitate personarum in unitate essentiae Dei... Op. Fr. Junii Biturigis, Heidelbergae 1572.

6. Philippi *Melanthonis* (sic!) elementorum Rhetorices libri duo. Basiliae. (Az előszó datuma: 1563.)

7. Abrahami *Sculteti* . . . Idea concionum in Jesaiam prophetam Genevae, excudebat Petrus Aubertus MCDX. (sic!) (A praefatio végén datum: (1609.) CIO. IO. CIX.)

8. (Az előbbi szám alatti művel azonos, de a nyomása más nyomdára mutat; hogy hol nyomtatott, nem tudom, mert a címlapja alsó része hiányzik. Azonban kétségtelen, hogy a 7. és 8. száma egy és ugyanaz a munka.)

9. Expositio brevis dictorum selectorum ex libris veteris Testamenti a m. Johanne *Piscatore* . . . 1598.

10. Commentarii . . . in Proverbia Salomonis, Auth. Thoma *Cartuvrighto* . . . Lugduni Batavorum. 1617.

11. Amandi *Polani* in librum profetiarum Ezechielis Commentarii. Basiliae CIO. IO. CIIX. (1608; sajtós jelzés.)

12. Comparatio grammaticae Hebraicae et Aramicae ... auctore *Bonaventura Carnelio Bertramo* (A mű végén, mely zsidósan, hátulról kezdődik:) Parisiis, Excudebat Andreas Wechelus A. D. 1572. (E kötet első fele: Nicolaus Clenardus görög grammaticája 1530-ból. - Elöl hiányos.)

13. Omnium operum D. Aurelii *Augustini* Hipponensis episcopi I-mus tomus, Basiliae 1543. II-dus tomus, 1541. (Erasmus Rotterd. kiadása.) III-ius tomus 1541.

(Mindezen 13 kötet el van látva a „Schola R. Rivuliensis” jelzéssel; az itt következő 3 kötet nem az iskola könyvtárából való, de mint nevezetes dolgokat közlöm:)

Szent *Biblia* . . . Váradon, 1660. Szenczi Kertész Ábrahám nyomdájából. (Belül a fedelén későbbi bejegyzés szerint: „Vette a nagybányai szent ekklesia templombéli közönséges haszonra a katedrara 1670-ben.” Kívül a bőrfedélbe nyomtatva: „*Civitas Nagy Banya. Anno 1670.*”)

Dávid *Zsoltárai* (Johannes Borbély de Várad anno 1641. és társai gyűjteménye; nagy folio alaku kéziratos könyv, tartalmazza a 150 zsoltár hangjegyeit és verseit, meg egynehány dicséretet.)

Nánási L. István: Szü Titka. Colosvarat 1670. (A Lugossy József könyvtárából való. Lugossy ajándékozta 1877-ben Katona Lajosnak, ez pedig 1889-ben az egyháznak.)¹

Szótárak:

I. katalogus. Dictionarium Latino-Ungaricum Alberti Molnár. (Szabó: R. M. K. I. Nürnberg. 1604. 392. 393. - Hanau. 1611. 428., 429. - Heidelberg 1621. 513.)

II. katalogus. Calepinus: Septem linguarum. (2 példány.)
Calepinus: Undecim linguarum. (Szabó: R. M. K. I. Basel. 1590. 231. - H. n. 1594. 277. - Basel 1598. 300. - Basel. 1605. 395.) Dictionarium Alberti Molnár.

III. katalogus. Calepinus: Undecim linguarum.

V. katalogus. Dictionarium Calepini. (3 példány.)

Lexikonok:

Lexicon Pagini Hebraicum. (I. katalogus.)

Scapulae: Lexicon Graeco-Latinum. (III. katalogus.)

Lexicon Hebraeum Forsteri. (V. „ ”)

¹ A ()-ben nt. *Soltész Elemér* úr megjegyzéseit közlöm.

IV. katalógus.¹

Nyelvészeti művek angol nyelven:

Thesaurus linguae Romanae et Britannicae *Cooperi*.

Görög munkák:

Grammatica Graeca *Loniceri*.

Budaei: Commentarius linguae Graecae. (Paris 1539.)

Clenardi: Institutio in linguam Graecam. (4 példány.)

Gresseri: Institutio in linguam Graecam.

Eobani Hessi: Commentarius in Sophoclis Thebaidos Tragoedias.

Eobani Hessi: Grammatica Graeca.

Homerus Graeco-Latinus.

Orationes *Isocratis*.

Posselii: Syntaxis Graeca.

Riccii: Commentarius in Hesiodum.

Rulandi: Synonima (Graeca).

Henrici Stephani: Epigrammata Graeca.

Hieronymi Volphi: Isocratis scripta cum interpretatione.

Héber művek:

Avenarii: Grammatica Hebraea. (2 példány.)

Grammatica Hebraea *Martinio-Buxtorfiana*.

Comaromi: Grammatica Hebraea.

Drusii: Grammatica Hebraea.

Kismarjai: Grammatica Hebraea.

Munsterii: Grammatica Hebraea.

Pentateucus Hebraicus.

Schindleri: Grammatica Hebraea.

Latin művek:

Auli Gellii: Noctes Atticae.

Bebelii: Varia grammatica.

Comment. in prophanum Virgilium *Fabricii Chemnicensis*.

¹ Mert legteljesebb, azért közlöm a könyvtár negyedik katalógusát szakok szerint csoportosítva.

- Cicero*: Ad Atticum et ad Quintum fratrem.
Ciceronis: Epistolae familiares.
Ciceronis: Rhetoricalia et epistolae quaedam.
Johannis Claji: Prosodia.
Thesaurus linguae Romanae et Britannicae *Cooperi*.
Leonhardi Culmanni: Grammatica Latina.
Lorichi Damarii: Commentarius grammaticus.
Dionysius: Grammatica Latina.
Eberi: Dialectica.
Enarrationes variorum doctissimorum virorum in omnes orationes *Ciceronis*.
Euripidis: Tragoediae Latine redditae.
Joachimi Fortii: Grammatica, rhetorica, dialectica, mathematica, divinationes etc.
Frigii: Illustratio orationum *Ciceronis* aliquarum.
Gossii: Convivialium sermonum tomi III.
Jacobi Grossii: Dialectica.
Hegendorfini: Stichologia seu ratio scribendorum versuum.
Philippi Melanctonis: Dialectica.
Homerus Graeco-Latinus.
Horatius.
Keckermanni: Rhetorica. (2 példány.)
Justi Lipsii: Epistolae.
Lossii: Annotationes in Grammaticam *Philippi Melanctonis*.
Manutii: Commentarius in epistolas *Ciceronis* ad Atticum.
Manutii: Commentarius in epistolas *Ciceronis* ad Junium Brutum et ad Quintum fratrem.
Manutii: Commentarius in orationem (*Ciceronis*) pro Sexto.
Philippi Melanctonis: Dialectica et Rhetorica.
Melanctonis: Dialectica et Rhetorices libri II.
Philippi Melanctonis: Erotemata dialectices.
Philippi Melanctonis: In epistolarum *Ciceronis* libros IV. commentarius.
Grammatica *Philippi Melanctonis*. (Szabó: RMK. II. Claudiopoli, 1556. 71. - Coronae, (saec. XVI.) 305.)
Philippi Melanctonis: Rhetorica.

Neandri: Opus aureum et scholasticum. Continens Pythagorae carmina, Phocilid. Theognid. Poemata et Gnomologia.
Nizolius: In Ciceronem.
Francisci Philelphi: Epistolae. (2 példány.)
Polydori: Vergilii Adagia.
Francisci Philelphi: Orationes.
Rami: Dialectica. (Páris. 1543., 1556.)
Riccii: In comedias Terentii, Heautont. et Adelphos scholiae.
Schindleri: Sylva vocabulorum.
Selneceri: Poemata Theognid., Pythag., Phocylid., Tyrtaei, Sol., Homeri, Hesiodi.
Prosodia *Selneceri*.
Prudentius: Poeta et consolationes *Ciceronis*.
Snellii: Exegesis in Dialecticam Rami et Rhetoricam Talaei.
Terentii: Comoediae.
Thesaurus linguae Latinae.
Ulneri: Copiosa supellex Germaniae et Latinae linguae.
Vossii: Grammatica Latina.

Német mű:

Ulneri: Copiosa supellex Germanicae et Latinae linguae.

Bölcsészeti munka:

Methodus Alstedii: Metaphisicae.
Amerbachii: De anima.
Aristotelis: Epitome et apotheoseos libri III.
Aristotelis: Ethicorum.
Aristotelis: Florum libri tres continentes illustriora ex universa eius philosophia collecta.
Logica *Aristotelis*. (2 példány.)
Aristotelis: Organon.
Aristotelis: Thesaurus philosophicus.
Bartholini: Enchiridion Metaphisicae.
Martini Bedae: Axiomata philosophica.

- Casi:* Dialectica et ethica.
Ciceronis: Philosophica.
Crellii: Isagoge logica.
Gesneri: De anima.
Goclenii: Philosophica conciliatio.
Rudolphi Goclenii: Problemata logica et philosophica.
Disputandi ratio etc. (2 példány.)
Goclenii: Repulsio vindiciarum Keckermanni.
Helychius: De philosophis.
Petri Hispani: Logicales summalae.
Chrisostomi Javelli: Metaphisicae quaestiones.
Keckermanni: Disputatio philosophica.
Keckermanni: Logica. (3 példány.)
Keckermanni: Logicae. Systematis pars altera; alias
Gymnasium Logicum.
Keckermanni: Logica praecognita et metaphysicum
systema.
Liebleri: Philosophia Aristotelis.
Johannis Ludovici: De anima et vita libri tres.
Magisi: Psychologia.
Jacobi Martini: Praelectiones in logicam Keckermanni.
(2 példány.)
Philippi Melanchtonis: De anima.
Piccolomini: Definitiones rerum.
Petri Rami: Metaphysica.
Julii Caesaris Scaligeri: De subtilitate tractatus.
Scharfii: Compendium logicae Aristotelicae.
Timpleri: Metaphysica. + NB. Deest diu.
„ „ (3 példány.)
Timpleri: Metaphysica cum notis Goclenii.
Toleti: Commentarius in Aristotelis logicam et philosophica
quaedam capitula.
Logica *Vendelini.*
Vicomercati: De anima rationali.
Windenbergii: Dialectica.

Windelbergii: Philosophia naturalis, rationalis et moralis.

Zabarellae: Opera logica et physica.

Zabarellae: Opera in 5 tomos divisa (et Schengkius in 4 Aristoteli organon libros).

Paedagogiai művek:

Chytreus: De ratione discendi.

Természettudományi művek:

Aristotelis: Physica. (2 példány.)

Frejtagii: De esulentorum et potuum facultatibus.

Hawenreuteri: Compendium physicae Aristotelis.

Keckermanni: Physica. Apsychologia et empsychologia.

Magisi: Physica.

Plinii: Tomus primus, 2, 3, Historiarum mundi.

Johannis de Sacro Busco: Libellus de sphaera.

Selneceri: Physica.

Timpleri: Physica.

Theologiai művek:

Acta colloquii montis Belligartensis (inter Jacobum Andreae et Bezam.)

Acta synodi nationalis Dordrechtii.

Alexandri Alesii: Catechisatio.

Alstedii: Polemica. (Theol.)

Alstedii: Theologia prophetica.

S. Amania: De lectione Scripturae sanctae.

Aretius: Loci communes.

Aretius: In novum testamentum.

Aretius: In omnes canones divi Pauli canonicas et apocalipsim.

Barbarossae: Postilla.

Biblia Latina.

Biblia Latina. Editio antiqua. *Sancti Pagnini*.

Biblia Latina *Sancti Pagnini et Francisci Vatabli*, cui accessit index priorum nominum.

Biblia Latina *Tremelli*.

Biblia Latina *Francisci Vatabli*.

Biblia Sacra. (Antiqua Latina.)
Biblia Sacra vulgata.
Biblia Ungarica Varadina.
Bachmanni: Exercitatio theologica.
Baldvini: Phosphorus. (Hodego Petri Pasmanni oppositus.)
Bellarmini: Disputatio de verbo Dei scripto, castigata opera D. Parei.
Bellarminus: De gratia castigatus opera D. Parei.
Bellarmini: De sacramento eucharistiae Controversia.
Bellarmini: De summo pontifice controversia.
Bellarmini: Tertii tomi 4^{ta} controversia.
Indulgentiae; quinta controversia lex extrema unctione, ordine et matrimonio. Tomus secundus, tertius, quartus.
Besae: Homiliae in historiam resurrectionis domini.
Petri Bessaei: Conceptus in dominicas.
Petri Bessaei: Conceptus in festa sanctorum.
Theodori Bezae: Apologia.
Beza: De praedestinatione.
Bezae: Quaestionum et responsionum Christianorum libellus.
Bezae: Tractatus de polygamia et divortiis. (1582.)
Brentii: Commentarius in Leviticum.
Brentii: Homiliae XXV. De poenitentia et commentarioli in Estheram et Philem.
Bucanus: De formandis sacris concionibus.
Bucani: Institutio theologiae. (2 példány.)
Bullingerus: In praecipua religionis Christianae capita.
Bzovii: Conciones prophetica.
Catechesis.
Calvini: Institutio. (2 példány.)
Calvinus: In minores prophetas.
Casmanni: Mundus immundus. Cristianus suspirans et vademecum.
Chemnitii: Concilium Tridentinum. Examinis partes II. Examinis pars tertia et quarta.
Chemnitii: Harmoniae evangelicae.

- Pro Chemnitio*: Disputationes Lutheranae adversus Calvinistas.
Pro Chemnitio: Disputationes, contra articulos quosdam Concilii Tridentini.
Catechesis Chytraei.
David Chytraei: Enarratio in Genesim et Exodum.
Commentarius Chuonradi: In vetus Testamentum exceptis 4 prophetis maioribus et 12 minoribus.
Clenardi: Comparatio dialectorum Hebraicae et Aramicae s. Bonaventurae.
Colloquium Ratisbonense.
Concordantiae Bibliorum.
Confessio Catholica (ab Hungaris Agriensibus eorumque vicinis exhibita Ferdinando imperatori).
Corvini: Postilla.
Cypriani: Opera.
Damasceni: Opera.
Danaei: Disputatio de rerum creatarum origine.
Lamberti Danaei: Isagoges pars IV. et V.
Danaei: Opuscula omnia.
Danaei: Responsio ad tomum secundum contra Bellarmini 27. c.
Conradi Dieterici: Analysis evangeliorum dominicalium.
Dionisii Carthusiani: De quattuor hominis novissimis.
Dresseri: De festis Christianorum, Judaeorum et ethnicorum liber.
Erasmi: Adagia.
Erasmi: Apophtegmata.
Erasmi: Notae in Novum Testamentum.
Erasmi: Paraphrases in epistolas Pauli et omnes canonicas.
Eusebii: Tomus primus.
Fabricius: In psalmos Davidis.
Faji (Fáy): Enchiridion seu Systema theologiae.
Feugveri: Thesaurus in locos communes dogmatum et phraseon Sacrae Scripturae.
Gibbonis: Sermones funebres.
Jacobi Greteseri: De funero Christiano opus.

- Grossii*: Theatrum biblicum. (Vindicativum.)
Grossii: Theatrum biblicum vindicativum locorum Sacrae
Scripturae a corruptelis.
Gvalther: In acta apostolorum et epistolas ad Romanos.
Gvalther: In duodecim minores prophetas.
Gvalther: In epistolas ad Corinthios.
Gvaltheri: In epistolam ad Galathas.
Gvalteri: Homiliae in Johannem Euangelium et ad Galatas.
Gvaltheri: Homiliae in prophetas, quos vocant minores.
Gualther: In Marcum.
Gvaltherus: In minores prophetas.
Hemmingii: Postilla.
Hemmingii: Postilla seu enarratio evangeliorum dominicalium et
festivalium.
Eobani Hessi: Achillis et Moysis orationes.
Gregorius Horvath et Sebastianus Ambrosius: De ubiq̄itate
certantes.
Hunnii: Articulus de iustificatione peccatoris.
Hunnii: Methodus concionandi et Articulus de iustificatione
peccatoris:
Hunnius: De persona Christi, providentia et praedestinatione.
Hypperii: De theologia seu studio theologico libri IV.
Sancti martyris Ignatii epistolae.
Francisci Junii: Paralleli et definitiones locorum in Novo
Testamento, diversi modo citatorum.
Keckermanni: Rhetorica ecclesiastica.
Keckermanni: Systema theologiae.
Kirchneri: Explicatio capitum doctrinae coelestis.
Klingii: Matrimoniales causae.
Lactantii Firmiani: Divinarum institutionum libri VII.
Carmina de phoenice, pascha, passione.
Francisci Lamberti: Exegesis in Apocalypsin.
Johannis Lampadii: Censura ubiq̄itatis.
Lansbergii: Catechesis.
Lareni: Sacrarum meditationum pleias.

- L. Lavateri*: Conciones.
Lavateri: In Ezechielem.
Lavaterus: In Josuam, Chronica, Proverbia et Ezechielem.
L. Lavaterus: De spectris.
Lossius: In evangelia dominicalia.
Lucii: Corpus theologicum.
Lutheri: Commentarius ad Galatas.
Lycosthenis: Loci communes rerum similium seu similitudinum.
Expositio maiorum et minorum prophetarum compendiosa Lyrae.
Maresii: Confessio Belgica.
Marnixi: Via veritatis divinae.
Mathiae Martini: Commentarius in psalmum 2.
Mathiae Martini: Libri de Deo et Jesu Christo.
Matthias Martinus: De persona Christi.
Meisneri: Meditationes sacrae in evangelia dominicalia.
Philippi Melanctonis: Corpus doctrinae Christianae.
Philippi Melanctonis: Opera in epistolas ad Romanos, Corinthios, Colossenses, Timotheum et nonnulla alia.
Philippi Melanctonis: Operum pars secunda. Continet enarrationes in aliquos libros veteris testamenti et nonnulla alia.
Milii: Meletemata catechetica in catechismum Heidelbergensem.
Molinaei: Anatome (Arminiasmi.)
Molliti: Conciones Fabricii in psalmes in secundum volumen.
Molliti: Enarrationes in psalmos.
Mornaiei: Responsio ad librum Ebrocensis episcopi de colloquio Fontisbellaquei.
Philippus Mornaeus: De veritate religionis Christianae.
Philippus Mornaeus: De vita et morte.
Musculus: In evangelium Johannis.
Musculus: In Genesim et psalmos. (Non est.)
Musculus: In Matthaicum. (2 példány.)
Enchiridion *Musculi*.

- Nánási:* Szű titka. B. Debretzeni János úrnál.
- Neandri:* Erotemata sanctae linguae. Testimonia veterum
Hebraeorum de Christo. (Basel, 1656.)
- Nonni:* Paraphrasis in Johannem.
- Nonni Panopolitani:* Paraphrasis Graeca in Johannem.
- Christophori Obenheimi:* Promptuarium exemplorum scripturae
sacrae.
- Oseander:* In Esther, psalmos, Esdram, Nehemiam, proverbia,
ecclesiasticum, canticum, canticorum.
- Oseander:* In Josuam, Judicum, Ruth, Samuelem, regum,
paralippomenon.
- Oseander:* In omnes prophetas maiores et minores.
- Oseander:* In 5 libros Moysis.
- Parei:* Operum theologicorum tomus 2. (continens comm.
in Novum Testamentum.)
- Paraeus:* In epistolas Pauli ad Romanos et Corinthios.
- Davidis Parei:* Irenicum. Nemzetes Gálfi János úrnál.
- Pareus:* In Genesim Moysis.
- Pareus:* Ad Romanos et Corinthios.
- Simonis Pauli:* Methodi.
- Perkinsi:* Catechesis. Series causarum salutis.
Praedestinationis Ordo.
- Perzelii:* Argumentorum theologicorum pars tertia et quarta.
- Petri Martyris:* Commentaria in I. ad Corinthios epistolam Pauli.
- Piscator:* In Chronicum, Esther, Regum et Nehemiam.
- Piscator:* In Genesim, Exodum et Leviticum.
- Piscator:* In Jobum, psalmos, proverbia, canticum et
ecclesiasticum.
- Piscatoris* in Matthaicum et Marcum, nominanter in libros
Matthaei 16. 18. analysis.
- Piscator:* In Novum Testamentum.
- Piscator:* In Numerum, Deuteronomium, Josuam, Judicum, Ruth
et 2 Samuelis.
- Polani:* Partes theologicae et doctrina de praedestinatione.
- Polani:* De ratione legendi authores.

- Polani*: Syntagma theologicum. (2 példány.)
Polanus: In Ezechielem.
Polani: Symphonia hodiernae ecclesiae cum vetere apostolica.
Symphonia *Polani* seu Consensus dogmatum hodiernae et veteris apostolicae ecclesiae.
Proteratii: Metanoeia.
Prudentius: Poeta et consolationes *Ciceronis*.
Ravenspergeri: Causa dei.
Rhegi: Catechesis.
Riberae: Commentarius in epistolas ad Hebraeos.
Rhaetor fortis: Exercitationes apologeticae pro divina gratia.
Rudolphi: Sermones Dominicales vulgo Dormi secure.
Sarcerii: Catechesis.
Erasmi Sarcerii: Nova methodus in praecipuos scripturae sacrae locos.
Schultetii: Decas annalium Evangelii renovati.
Sculteti: Conciones dominicales.
Sculteti: Delitiae evangelicae.
Sculteti: In Esaïam. Conciones.
Sculteti: Idea concionum in Esaïam.
Caspari Sibellii: Conciones.
Josias Simlerus: Adversus Hebraeos pro deitate filii et spiritus sancti.
Smetius.
Smigleccii: Nova monstra novi Arianismi.
Sohnii theologia scripta methodica et theses de plerisque locis theologicis disputatae.
Sohnii: Tomus tertius. Continet exeg. psalmodum, selectorum et locos theologicos.
Spinaeus: De tranquillitate animae, iustitia Christiana, peccatorum agnitione et confessione et consolatione ad aegrotos.
Strigelii: Loci theologici.
Strigelii: Locorum theologicorum pars 3.

- Strigelii*: Notae in Novum testamentum.
Strigelii: Notae in Philippi Melanchtonis libellum de anima.
Sutlivius: De pontifice Romano.
Sutlivius: De vera Christi ecclesia, conciliis, monachisque.
Stephani Szegedi et Petri Martyris: Loci communes.
Pauli Szenczi: Illustratio in theologiam Amesii. (Szabó-Hellebrant: RMK. III. 1. Franekeræ. 1670. 25. 18.)
Anatom. confessionis Augustanae Tanneri.
Dialogi sacri Theodreti.
Tossani: In Novum Testamentum pars 2.
Tossani: Volumina 2 continentia Harmoniam evangeliorum et praelectiones in epistolas Novi Testamenti.
Trelcatii: Theologia.
Lucae Trelcatii: Theologia institutio.
Tremelli: 3. et 4. pars Bibliorum.
Ursini: Catechisatio. Pars I.
Ursini: Exercitationes theologicae.
Ursini: Explicationum (Catech.) pars 3. de sacramentis et IV. de gratitudine.
Valtheri: Totius scripturae harmonia.
Velleri: Annotationes in Samuelis utrosque.
Vendelini: Theologia.
Vitakerus: De peccato originali.
Vittakeri: Praelectiones theologicae et Tractatus *Scarprii* de iustificatione.
Vitthakerus: De conciliis.
Vitthakerus: De scriptura.
Vobelii: Theologia. (3 példány.)
Westhemeri: Commentarius in omnes psalmos.
Wigandius: Methodus doctrinae Christianae.
Zanchius: De incarnatione.
Zanchius: De operibus 6 dierum.
Zanchius: De statu peccati.
Zanchius: De 3-bus Elohim (3 példány.)
Zepperi: Politia ecclesiastica.
Zepperus: De sacramentis.

Történelmi művek:

Carionis: Chronici pars III.

Diogenis Historici: De vita et moribus philosophorum.

Dresseri: Isagoge historica.

Josephus Historicus: De bello Judaico.

Lalamantii: Exterarum gentium anni ratio et cum Romano collatio.

T. Livii: Historiarum Romanarum decas prima.

Arbor consanguinitatis *Georgii Maioris*.

Philippus Melanchton: In Chronicum Carionis.

Plutarchus.

Julii S.: Historiae.

Sallustii: Historiae de Catilinae coniuratione et bello Jugurthino.

Item orationes.

X. FEJEZET.

Külföldi iskolázás.

A tanulók segélyezése. Debreczeni Syderius István levele Nagybánya város tanácsához 1638-ból, Leleszi János levele 1639-ből, Csehi András levele 1648-ból, Enyedi János levele 1668-ból, 1670- és 71-ből, Bihari P. János levele 1684-ből. A külföldi akademián járt ifjak névsora.

A nagybányai ev. ref. főiskola tanulói közül is többen mentek ki a külföldi egyetemekre magukat a tudományokban képezni. A város áldozatkészsége tette lehetővé, hogy a főiskola tanulói közül aránylag elég sokan látogathatták a német, holland stb. egyetemeket. A városi polgárok is segítették a külföldi akademiákra készülő ifjakat.

A magyar protestáns ifjak közül a XVI. században legtöbben jártak a wittenbergi egyetemre, később a reformátusoknak inkább a holland és helvétiai, meg az angol főiskolák voltak fő tanulóhelyeik.¹ Amint a XVI. század második felében a két protestáns felekezet közt a szétválás bekövetkezett, a református ifjak 1592. óta Wittenberg helyett a heidelbergi egyetemet kezdték fölkeresni. Bethlen Gábor trónralépte óta különösen Pareus Dávid igazgató, a magyarok nagy barátja, vonzotta oda ifjainkat.² A harminc éves háború miatt és Heidelbergnek

¹ *Molnár Aladár*: id. mű. 25. l.

² *Koncz József*: A marosvásárhelyi ev. ref. coll. tört. 536. l.

Tilly által 1622-ben történt feldulása után kezdték látogatni a magyar református ifjak a holland és angol egyetemeket.¹

A kimenők 3 — 4, sőt több évet is a külföldi akademiákon töltöttek.

A franekeri egyetem a fries tartományok nyugati partján van. A „Schola Rivulina” több diákja tanult ott.²

A tanulók segélyezése. 1624. március 7-én *Kádas Márton* és felesége, *Zászlótartó Kata*, vagyonuk egy-negyed részét hagyják Németországba menő tanuló ifjunak, melyet vagy a becsületes város, vagy valamely jóakaró patronus promoveál.³

1629-ben *Tasnády István* utiköltséget kér a várostól, hogy a külföldi akademiáról visszatérhessen.⁴

1636. április 30-án *Géresi Mihály*, a város által külföldi akademiákon tanított ifju, tanulói pályáját bevégezve hazajön s jelenti a tanácsnak, hogy „ott künn adóssá maradt 46 aranyakkal”, kéri egyszersmind a tanácsot, hogy ezt fizesse ki helyette. A város a 46 aranyat (1 arany tett 3 frt. 33 dénárt, az egész adósság 153 frt. 18 dénárt) azonnal kifizette.⁵

„1641. aug. 9. *Szigeti Ferenc* uram a becsületes Tanács előtt maga személye szerint feleségével, *Nyirő Erzsébettel*, egyenlő akaratjokból a sz. Véreképénél levő szőlőjüket stb. . . . ajánlák és vállák minden határával és egész új sajtójával együtt a nagybányai Tanács és Város kezébe, hogy gondját viseltetvén, esztendőnként a culturára erogált expensákon kívül megmaradt és accumulált proventusa nem más szükségre, hanem idegen országi aka-

1 *Molnár Aladár*: id. mű. 324. 1.

2 *Hellebrant Árpád*: A franekeri egyetemen tanult magyarok. Tört. Tár. 1885-1886.

3 Vár. lt.

4 Vár. lt. Res. oec. 23.

5 Vár. lt. Res. oec. 42.

demiákban promoveálandó érdemes deákok szükségekre conferáltassék." ¹

1646. március 10. A tanács a németországi akademiákon tanuló *Panyiti Mihály* nevű alumnusának 86 tallért (154 frt. 80 denárt) küld; *Ujhelyi Gergelynek* 1 aranyat és 1¹/₂ tallért, hogy ezen a város számára egy magyar bibliát vegyen. ²

1649-ben a városi levéltár adatai szerint *Nánásy István* volt a város alumnusa. Mikor (1649. július 26-án) külföldre megy, a város nagy lakomát csap kedves rectora tiszteletére. Őt tagu küldöttség kíséri Szatmárig. Utravalóul kenyeret, sajtot, hust, csirkét adtak. 1651. október

13-án a németországi akademiákról hazajövén, *Megyesi Pál* helyére második pappá választották s e napon iktatták be. — Ez alkalomból őt a tanács egy lazur-posztóból készült felsőruhával is „feltisztelte”, (a posztó singje volt 4 frt. 25 denár, az egész öltözet került 25 frt. 50 denárba). Lakodalmára adott a város borra 25 frtot, 100 font tehén-

¹ Nagybánya város jkve.

„Quandoquidem plurimorum studiosorum ad exoticas Academias promotorum, eo devenit nequitia, ut nihil existimationi gentis suae et expensis Patronorum suorum consulant, susque deque pro libitu beneficium studiorum suorum promovendorum gratia a patronis suis acceptum in res turpes et non necessarias dilapident: plurimos ex suis popularibus ad extremam necessitatem suis mutuis erogationibus et sponsionibus adigere soleant. Sed et tales homines reperias, qui immemores beneficiorum acceptorum Deo et ecclesiae post reditum servire in ministerio recusent et praelatis praemoventibus insultent. Non post habentes etiam rationem Armeniasmi, qua Haeresi plurimum eam regionem infectam esse, tanquam hodie studii gratia alumni nostri adire cogantur, audiatur. Placuit itaque sanctae Synodo ad septimam diem Septembris Bathorinum in domino coactae, ut porro deinceps nulli patrociniū offeratur, nisi quis iure iurando hisce subsequentibus conditionibus subscripserunt.”

Conditiones.

„1. Ut beneficium a patrono oblatum non nisi promovendi studii causa expendet.”

„2. Inani et tantum animi lactandi gratia suscipiendae peregrinationi (nisi consensus patroni accesserit) supersedebit.”

² Vár. lt.

hust, 3 köből buzát s honoráriumban 4 tallért, azaz 7 frt. 20 denárt. Ez id. Nánási volt, a „Szű titka” írója, innen Máramarosszigetre vitték papnak, honnan 1660-ban visszahívták Nagybányára s itt halt meg 1684. tájban.¹

1658-ban Gelle János, a város alumnusa, a belgiumi franequerei egyetemen tanult. 1659-ben *Debreczeni Gelle János*, a város által külföldi akademiákon taníttatott ifju, továbbvaló künmaradhatása céljából segélyt kért a várostól. A város 10 aranyat és 36 frtot küldött.² 1661. *Várady János* külföldi egyetemen volt, mint a város alumnusa.³

„1662. die 2. Martii. A scholamester *Bajcsi András* uram, akadémiákra készülvén és az ő kegyelmeknek segedelmeket implorálván, végezék ő kegyelmek, hogy a

„3. Populares aut etiam quosvis debito, supra conditionem extra casum infortunii, erogato, aggravari praecavebit.”

„4. Studiis Theologicis et Philosophicis diligentem navabit operam: nempe non solum librorum lectioni. Lectionum iterum exauditioni, sed et disputationi privatae et publicae seu collegii exercitationi pro more benemeratorum studiosorum, incumbendo.”

„5. Ab omnibus sectis et peculiaribus opinionibus orthodoxae et Helveticae confessioni contrariantibus poenitus abstinebit, ut eas pro vero profiteatur et agnoscatur.”

„6. Ut patronis a quibus beneficium suorum studiorum promovendorum gratia acceperant, debitam gratitudinem pro virili tandem exhibebunt.”

„7. Demum ubi domino suis studiis benedicente in patriam redierint, ministeri aliter Deo et ecclesiae inservire non subterfugiet.”

Formula subscriptionis.

„Ego N. N. Testimonium reddente mihi conscientia mea, istis conditionibus supra positis libera voluntate sine ullo fuco subscribo ac ad earundem observationem data fidei dextera pro virili me promitto. Anno domini 1645. 18. die Maii. *Nicolaus M. Margithai* p. t. Rector scholae Szinyervarallya. Salutavit Academia . . .

Joannes Lévai manu aliena ex mandato domini supradicti.” Lásd: „Tractus Rivuliensis Protocolum vetus ab anno 1620-1702.” 152. l.

1 Vár. lt.

2 Vár. lt.

3 Matr. sub. tit. Memoriale.

mostani sok szükség¹ szerint, a mire ő kegyelmek reá érkezhettek örömet succumbálnak. Adtanak volt fl. 100, azután aur. 12, azután tall. 30." ²

1665. november 2. „*Sárfői Mihály* uram levele érkezvén e mai nap Ultrajectumból, mely a becsületes Tanács és universitás előtt elolvastatván, melyben igéri szolgálatját élete napjaiban és cum gratiarum actione köszöni az ő kegyelmek promotióját, hozzája nyújtott segítséget." ³ - „1666. die 6. Martii. Sárfői Mihály akademiában levő alumnusa a becsületes városnak, megfogyaatkozván költségéből, el végezé a becsületes tanács, hogy a templomban publicáltassék és közönségesből is segítettessék és mostan *Csekei Pál* által kézhez administráltassék." ⁴

„1666. die 2. Aprilis. A belgiumi akadémiákban tanuló egy *Mezőlaki János* nevű ifju legény requirálván a becsületes Tanácsot levele által, hogy mivel bizonyos patronusa nem volna, lennének ő kegyelmek nekie valami subsidiummal meg szükült állapotjában. Azért a becsületes Tanács conferált nekie fl. 20, melyet ő kegyelmének praedicator uraiméknak kezekben is adtanak." ⁵

„1668. die 24. Aug. Az öcsém⁶ *Enyedi János* deák, becsületes Tanácsnak szóló levele olvastatott *Héczei* uram által, melyben köszöni s tovább is implorálja a becsületes tanács jó akaratját." ⁷ 1669. márc. 29. *Enyedi János*⁸ a város költségén a göttingai akademián tanulván, a város tanácsa a „közös”-ből⁹ 25 tallért utalványozott részére

1 Az 1661-ben erre vonuló török seregnek fizetett a város 10.000 tallér sarcot.

2 Vár. lt. III. sz. jkv. 179-180. 1.

3 Vár. lt. III. sz. jkv. 335. 1.

4 Vár. lt. III. sz. jkv. 366. 1.

5 Vár. lt.

6 Külföldi akademián volt. Bátyja, István, Nagybánya város jegyzője volt akkor. Enyedi János Göttingából írta ezt a levelet.

7 Vár. lt. III. sz. jkv. 509. 1.

8 Enyedi István főjegyző (később főbíró) öcscse.

9 Közpénztár.

azzal az ígérettel, hogy „több segítséggel is léssen a város hozzá”¹. „Enyedi János uramnak, szegény hazafiának az akademiában küldtek ő kegyelmek ez uttal Tall. 25; többel is lesznek ő kegyelmek.

1670. jan. 16. *Nimet György* végrendelete: „ . . . a fendelyi szőlőt . . . hagyok akademiában menendő ifjaknak promotiojokra . . . azon szőlőt feleségem holta után, . . .

eladván, az árának medietása a féle ifjaknak elősegéllésekre; másik fele, a házi szegényeknek való alamizsnálkodásra fordíttassék.”²

„1670. die 7. Febr. *Enyedi János* uramnak akademiában levő alumnusoknak ez uttal küldenek ő kegyelmek fl. 150 a szük költséghez képest: s iratnak is ő kegyelmek lejövetelinek rendiről; scilicet a jövendő Ujhelyi 1671. esztendőben esendő sokadalomra, hogy ő kegyelme lejöjjön etc.”³

1670. febr. 7. *Enyedi Jánosnak*⁴ külföldi akademiában, Göttingában, tanuló „alumnusának” meghagyja a város, hogy a következő 1671. évben jöjjön haza. Küldött a tanács utavalóul 150 frtot.”⁵

„1671. die 6. Martii. *Pányoki Mihály* scholamester uram instantiája olvastaték meg: melyben igyekeztvén az akademiába, implorálja a becsületes Tanács jó akaratját. — Lésszen is ő kegyelmek, a mennyire lehet jó akarattal; communicálván mind ez által a becsületes Communitással ő kegyelmek a dolgot.”⁶

„1671. die 7. Martii. Lecto supplice libello domini Michaelis Pányoki rector scholae, promotiorialis impetrante: ad eiusdem promotionem, unanimi consensu et voto collati sunt fl. 150 pro nunc.”⁷

1679. január 16. *Miskolczi Helena* 20 veder új bort ad *Enyedi Istvánnak*, a biró fiának promotiójára.⁸ 1682.

1 Vár. lt. III. sz. jkv. 572. 1.

2 II. sz. jkv. 269., 270. 1.

3 Vár. lt. III. sz. jkv. 656. 1.

4 Enyedi István főbiró fia volt.

5 Vár. lt. III. sz. jkv. 509., 656. 1.

6 Vár. lt. III. sz. jkv. 767. 1.

7 Vár. lt. III. sz. jkv. 768. 1.

8 Vár. lt. Lib. test. disp. p. 12., 13.

dec. 16. Enyedi István, a városnak ez időben főbirája, évekkel ezelőtt pogány rabságba esvén s onnan nagy nehezen kiszabadulván fogadást tett, hogy kiszabadulásának emlékezetére, legelső fiugyermekét Isten iránt való buzgóságából, az egyházi pályára fogja szentelni s nevelni. E célból, — minthogy fia már azon a ponton áll, hogy neveltetése a külföldi akademiákra való menetellel befejeztessék, — kéri emlékiratában a közgyűlést: hogy azon kegyes hagyatékokból, melyeket egyesek épen ily célra biztak az előljáróság kezelésére, legyen segítségére említett szent céljának elérésében. E kérelmét a város teljesítette. - 1683. Enyedi István deák külföldi akadémián volt, mint a város alumnusa.¹

1688. *Diósi András* Belgiumban, a franequerai egyetemen volt, mint a város alumnusa.²

1695. május 4. *Csehi Sámuel* nős ember, a belgiumi, franequerai egyetemen volt a város alumnusa.³

1704. „Post collegii Panoletriam Cadi ereptus vir Humanissimus *Stephanus Gyula Szigeti* admovetur regimini scholae Nagy Banyaiensis. Anno evoluto exoricas oras salutavit.”⁴ - „1705. die 10. Julii. Szigethi István scholamesterünk instantiájára a nemes tanács így concludált: mivel ő kegyelme már egyszer publicáltatott, hogy másodszor is publicáltassék, meg nem engedik s nem is lévén penig városunknak semmi olyan publicuma, a melyből pro hic et nunc felsegithetnök, ha a felső akademiákból, hova igyekezik, levele által ő kegyelme a nemes várost requirálандja, akkor aztán a publicatio megengedtetik és a mi collecta lészen, levén bizonyos embere, kezébe szolgáltatik.”⁵

1705. Szigethi Gyula István a város alumnusa.⁶

1 Vár. It. Lib. test. disp. 12. 13.

2 Vár. It.

3 Vár. It. IV. sz. jkv. 17. l.

4 Album.

5 Vár. It. V. sz. jkv. 21. l.

6 Vár. It. V. sz. jkv. 22. l.

„*Stephanus Almasi* dum in academiis septennium egisset, dat . . . 1710.”¹

„*Johannes Vitez*... anno 1712. diebus Aprilis exuto hoc regimine scholae, . . . viatico impetrato posset manere viam ad academias ducentem, quam ut feliciter emetiri possit cordicatur vovet schola Rivulina.”²

1723. „*Gabriel Zagoni* rector ... munere defunctus, tandem contulit se ad visitanda regna lycea exotica; cui deus dat felices successus, vovet successor.”³

1725. „*Gabriel Albisi* divino impulsus spiritu academias petiit exoticas. Cui quod felix faustumque sit, ubi amice tunc religiose vovet eius successor, laboris scholastici compos factus.”⁴

1725. „*Antonius Pakei* dein scholastico exacto labore maiores Germaniae scholas petiit.”⁵

1747. „*Andreas Visolyi* academiis salutavit.”⁶

1752. „*Oras Fagarasi* academias salutavit.”⁷

Debreczeni Syderius István levele Nagybánya város tanácsához 1638-ból. „Tiszteletes Atyáim, kegyes Patronusim, méltán és igazán vádoltatnám háladatlanságnak vétkével, hogy ha kegyelmeteket bizonyossá nem tenném, mind utaimról s mind pedig magam állapotáról. Az felséges Ur Isten utaimat megáldotta, mert kegyelmetektől kimozdulván, három hétre *Danczkára* jutottam (jól lehet sok nyomorusággal). Onnan meg indulván, és az Tengerre szállván egy hétre *Danczkának Elszinor* nevű városában jutánk, az holott sokat kellett várakoznunk, mivel hogy az Classis nem volt egész és nem bátorságos az Oczeánon széllal ide s tova jární az hires tengeri tolvajok között, 22 napján megindulván onnan is October-

1 Album.

2 Album.

3 Album

4 Album.

5 Album.

6 Album.

7 Album.

nek, csak elegy meheténk három mely földet, iszonyu tengeri háboru érkezék reánk, szélvész, a mely miatt tizenhárom hajókat ez mai napiglan sem tudnak hová löttének. Az mi hajósunk, minden marháját mikoron a tengerbe akarná hányni, az Ur Isten könyörgésünket meghallgatta, megállította az rettenetes habokat és egészségben Belgiomba hozta (jól lehet kimondhatatlan és megirihatatlan nyomoruságokat szenvedtem). Utaimnak pedig végben vitélében tölt el, két hónap és egy nap. Az Ur Isten itt is *Leydában* egészségemet megtartotta, az melyért áldassék szent neve. Tudós, Istenfélő nemzetség közé vezérlett, az melyek felől azt írhatom, egész Európában hozzájok fogható nincsen. — Csakhogy minden étel féle nálok felette drága, egy font hust négy stiferen adnak, az mely téssen, az mint computáltam, tizenegy avagy tizenöt Magyarországi pénzt, egy kicsiny kenyeret hasonlatosképen, az melyből egy *Oláh* megehetnék hármat is; meggondolhatja kegyelmed tiszteletes Uram, mint adják az többit. Ezek után Istennek kegyes gondviselése alá ajánlom kegyelmeteket. Adja a seregeknek Ura Istene, (mikor ő felségének tetszik) mind közönségesen s mind pedig kiváltképpen láthassam is egészségben kegyelmeteket. Dabam Leyda. 30 die Martii." ¹

Leleszi János levele Nagybánya város tanácsához 1639-ben. „Az Ur Istentől minden üdvösséges jókat, jó egészséges hosszú életet, annak az egész keresztyéni Istenfélő helynek és királyi szabad városnak boldogok igazgatására, az Istennek anyaszentegyházának oltalmaztatására és az ő felsége neve dicsőségének, mindenségén szegény országunkban terjesztésére szívem szerint kívánok kegyelmeteknek és a ti kegyelmetek kedveseinek.”

¹ Az évszámot a levélíró elfelejtette odaírni; azonban, hogy e levél 1638-ban kelt: bizonyítja Nagybánya város tanácsának a levél beérkezését tanúsító feljegyzése a levél hátlapján: „Accepta sunt litera Stephani Syderii Debreczeni ex Academia Leydensi missa. Anno 1638. die 9. mensis Julii.” - Eredetije a vár. lt.-ban. Közölte *Katona Lajos*: „Magy. Prot. Egyh. és Isk. Figyelő”-ben. 1884. 155. 1.

„Tiszteletes Uraim: Meg emlékeztén én az kegyel-
metek Istenes indulatjából hozzám mutatott jó akarat-
járól, melyet mutatott hozzám, az Istenben boldogult,
ki mult és üdvözölt Uraimnak és Pátrónusaimnak, Isten
tisztségére rendelt és hagyott kevés pénzének nekem
konferálásában, ez végre, hogy: én az idegen országban
a keresztyéni igaz vallásban teljességesen úgy megerősödjem,
hogy valahol a kegyelmes Ur Isten, az ő anyaszentegyházában, a
szent predikátori tiszteletben szolgálatomat kívánja, az ő felsége
kívánsága szerint szolgálhassak. Erről mondom a kegyelmetek
atyai jóakaratajáról megemlékezni, utam és helyben való jövetelem
felől, nem itélem illendőnek lenni, hogy mint Tiszteletes Uraimék
és az Urban atyáimat ne tudósítanám. Minthogy: utam felől
azt irhatom, kegyelmetek Tiszteletes Uraim, hogy áldott
a mi Istenünk nagy neve, utam mindenütt békességes volt,
noha nagy költséggel lehetett, szept. 20.-án értem a több
velem egy uton levő atyámfiaival *Frisiának Franiquera* nevű
várossában, holott szokott lenni akadémiájok az Frisusoknak.
Immár mig tetszedjék az én Istenemnek itt lakásom Ő felsége
tudja, mert kölcséggel fölötte nagygyal élnek ez országban
ugyannyira, hogy kölcségemnek kevés voltát meggondolván Isten
tudja mennyire kellene magamat faggatnom a sok gondolkodások
miatt. Mert jól tudhatja kegyelmetek tisztelt uraim minemű kevés
kölcségem volt énnekem ez utra indulásomban, azzal kellett ide
jönnöm, azzal itt ruhát szereznem, kevés könyveket, melyekből
Istennek szegény országunkban levő anyaszentegyházában való
szolgálatott tanulhatnék naponként. És mivel *Debreczeni István*¹
uramnak ő kegyelmének nagy szorulását láttam úgy annyira, hogy
sem velem itt nem lakhatott volna pénzének szük volta miatt, sem
pediglen mostanis haza nem mehetett volna tehát ő kegyelmének
is hazamenő utjára kellett abból a kevés kölcségből is
szakasztanom

¹ Debreczeni Syderius Istvánt érte, ki 1637-ben járt a leydai egyetemen
s most visszatérőben volt Magyarországra. A kölcsön adott 10 aranyat a
város Leleszinek később megtérítette.

10 aranyat kölcsön kegyelmekek becsületes tekintetét viselvén előttem, hogy az idegenektől szidalomba ne jusson Alumnussanak fölöttebb való megfogyatkozása miatt, az melyben eset volna és így immár csak igen kevés ideig érhetem kevés kölcséggel az mint jól látom. Minthogy tiszteletes uraim és az Urban kegyes atyáim mivel mostanis a kegyelmekek Istenes jóakarata által jöttem én ez idegen országra, kérem fiui bizodalommal kegyelmekek, emlékezzék meg kegyelmekek hozzám tött atyai ígérteéről és előbbi indulatairól és a mikor alkalmazossága leszen, kegyelmekek mutassa hozzám atyai jóakarata, hogy bár csak valami kevés ideig az Istennek dicsőségére való tudományokban nevedhessem ez idegen országban. Az melyett míg a kegyelmes Ur Isten éltet hálaadatos fiui szívvél meg igyekszik kegyelmekek hálálni kegyes emlékezet tételemmel és Istenhez nyújtott könyörgésemmel."

„Ezek fölött kérem fiui bizodalommal kegyelmekek mint az Urnak tisztességire engemet szüendő édes atyáimat, hogy ezen kegyelmekeknek irt levelem szemtelenségemnek jegyüül ne legyen kegyelmekek előtt, hanem kegyelmekekhez fiui bizodalommal folyamodásomnak bélyegéjül; mert az miképpen hogy kegyelmekek Atyai gondviseléséből jöttem ez idegen országra, így mostan is reménységem nincsen sehova, hanem Isten után kegyelmekekhez."

„Ezek után a kegyelmes Ur Isten legyen kegyelmekekkel tisztelt uraim és atyáim minden szent dolgaiban és cselekedgye ő felsége, hogy mindenkor vidámító örvendetes és egészséges híreket halhassunk kegyelmekek felől mind fejenként."

„Leleszi János kegyelmekek az Urnak munkájára szüendő fia minden idő beli hálaadatos szívvél való szolgálatát kegyelmekeknek ígéri."

„Dabam Franiquerae Frisior 11. die 8-bris. Anno domini 1639." ¹

¹ Eredetije Nagybánya város lt.-ban. Közölte *Katona Lajos*: „Magy. Prot. Egyh. és Isk. Figyelő” 1884. évf. 265-266. l.

Csehi András levele Nagybánya város tanácsához 1648-ban. „A Szent lélek megörvendezettő kegyelmének bőségét kívánom a kegyelmetek szívének kebelében jó és kifolyó mértékkel öntözni szívem szerint.”

„Jól tudom Tisztelendő Uram becsületes tanácsával együtt, hogy eddigis az én utaimnak és egészségemnek mivolta felől örömet akart volna érteni és hallani, hogy tudniillik ily hosszú és sokféle nehéz törődésekkel szorosán egybekötött utaimat mint vihettem véghez és minemű állapottal szenvedhettem ama feneketlen és habjait kevélyen felhajigáló tengernek is kegyetlenségét. Ime azért a mennyire az szoros alkalmatosság és az édes hazájokba siető atyafiaknak is állapotjuk engedi kevés szóval kegyelmeteknek örömet megjelteni e levelemben is. Istennek hála tiszteletes atyám uraim *Danczkára* jó egészségben jutottam, onnat viszontag *Frisiának Franequera nevű városába* hasonlóképen. Ugy van mindazáltal, hogy míg a zugó tengeren voltam, eléggé megrostált az a nagy otromba hajó a kegyetlen habok hánykodásai miatt közel három hétig, de mihelyt a szárazra kaphattam csak olyan lön mind ezelőtt való nyomoruságom, mintha soha nem is lett volna, avagy mintha ujjonnan születtem volna és most is jó egészségben vagyok, noha még szintén helyben nem szólhattam is, de első gondom Isten kegyelméből az leszen. Ez az ország Istennek hála mind szép s mind pedig békeséges és sokféle gazdagsággal ékes, de egy nagy fogyatkozás van benne, mert igen kevés avagy ugyan semmi barátság nincs benne, e világon minden marczone dologért, csak egy utcának megmutatásaért is mindjárt egy vagy két pinzt akarnak kérni, hát egyéb derekas szükséges dologban, miképen szolgálnának fizetés nélkül! Annak okáért tiszteletes atyám uraim, hogy istenesen elindított dolgomban jobb módjával előmehessek és jövőben kegyelmetekhez (ha az Ur engedi) nagyobb épülettel megtérhessek az elmaradt néhány pénzhez igyekezzen minden alkalmatossággal utánam iktatni, hogy valamiképen dolgomban meg ne gátolódjam, sőt mentől hamarabb

dolgomat kegyelmek atyai vigyázása által elő mozdítván alkalmaztathassam e czélra sietni. Hogy tiszteletes uraim ez ideig nem irhattam arról kegyelmepektől bocsánatot kérek, nem is volt bizony mód benne, hogy csak mostan is bővebben irhassak, mert fejem felett állottak csak míg ezt írtam és mindjárt hoztak. Ez lőn oka, hogy Hodászi uramnak ő kegyelmének sem irhaték egy sort is. Ezek után az Atyja szerelmes Fiajert az ő szent Orczáját világosítsa meg kegyelmeteken tiszteletes atyám uraim és szívének minden üdvösséges kívánságában boldogítsa."

„Amplissimis ac Prudentissimis Dominis in Dominis observatissimis."

„Andreas Csehi m. p.”¹

Enyedi János levele Nagybánya városa tanácsához 1668-ban. „Generosi, Amplissimi ac Consul-tissimi Domini, Domini Fautores et Patres, fideli obsequentia mihi humiliter colendi."

„Kívánatos és örvendetes áldását terjeszsze Isten kegyelmekekre Tiszteletes Uraim, tiszta szívből kívánom.”

„Tiszteletes uraim s atyáim! a mint Isten mindeneket bölcsen és igen szép rendel teremtett, ugyanazokat az ő végekre bizonyos eszközök által igen hatalmason igazgatja: mely bölcs Istennek örökké való Decretoma szerént, erre a bizonyos végre, ugymint: a tisztességes tudományoknak serényen való gyakorlására elválasztott; ki is eddig tudományomban boldogított, de hogy ezen véget nagyobb haszonnal s épülettel elérhessem, íme Isten ingyen való kegyelméből, erre a végre nézendő illendő s alkalmas eszközöket is megmutatta s kiszolgáltatta, a melyért legyen áldott az Urnak nagy neve. — Tiszteletes uraim ezen jó Isten felgerjesztvén a kegyelmek szívét s lelkét s egyszersmind indíttatván kegyelmek is Istenéhez s vallásához való buzgó szeretettül akarván kegyelmek az

¹ E levél írója elfelejtette felírni a levél kelte idejét és helyét. A városi tanács által feljegyzett érkezés ideje: „Praesentatus ex Franequera. die 25. Febr. 1648. ab Andreas Csehi Alumno Rivuliense" adja a dátumot. Eredetije a városi lt.-ban. Közölte *Katona Lajos*: „Magy. Prot. Egyh. és Isk. Figyelő" 1884. 267-268.1.

Isten dicsőségét ezzel is előbb mozdítani, mutatta kegyelmek én hozzám ilyen kegyes atyai indulatját s Istenes adakozása által tudományomban Istentől boldogittatván, szolgáljak az ő nevének dicsőségére, anyaszentegyházának épületére s kegyelmeknek hasznára s örömére. Melyre nézve én is a kegyelmek hozzám való kegyes indulatját s Istenes adakozását magamon megtapasztalván, nem akarván az rut háládatlanságnak undok nemével kegyelmek előtt megfertőztetni, ígérem és kötelezem arra magamat, hogyha Isten ez hosszas utamat megáldgya, feltett czélomra boldogul vezérel, tudományomban meg boldogít, abban a dologban melyre Istentől alkalmatossá tétetni, kész szívvel, fiui engedelmisséggel megigyekezem szolgálni és mindenkoron a kegyelmek hozzám megmutatott atyai indulatját, cum gratiarum actione refundalni el nem mulasztom, a kegyelmek örökké fennmaradandó hírének, nevének boldog kiterjesztésével együtt. Továbbra is kérem kegyelmeket mint becsületes Atyáimat, hogy ezen atyai hozzám való indulatját, ennekutánna is tőlem meg ne vonja, hanem Istenes adakozásával tovább is Istenes szándékomban előmozdítani méltóztassék, melyet én is köteles szolgálattal recompensalni igyekeztem. Az Ur segélye kegyelmeket szent igyekezetében életét kívánatos egészséggel virágoztassa számos időkip maga nevének dicsőségére anyaszentegyházának épületére. Dato Eperjesini¹ die 9. Aug. Anno 1668.

Enyedi János levele Nagybánya városa tanácsához 1670-ben. „Generosis, Amplissimis ac Consul-tissimis Dominis, Domino *Stephano Diószegi* Judici Pri-mario caeterisque Juratis Civibus et Senatoribus Liberae Regiaeque Civitatis Nagybánya gravissimis Patribus Patriae Maximis et Dominis Patronis et Fautoribus mihi filiali cultu et subiectione iugiter honorandissimis. ”

1 Nevezett ifju ezt a levelet ugyan Eperjesről írja, de e levél hátulsó lapjára a tanács feljegyezte: „Ekkor indult Németországba Eperjesről”. Közölte *Katona Lajos*: „Magy. Prot. Egyh. és Isk. Figyelő” 1884. 266-267. l.

„Generose Amplissimi ac Consultissimi Domini Domini Patroni mihi humiliter colendi.”

„Addictissimam, debitamque servitii mei oblationem. Kévánatos és örvendetes áldásával látogassa Isten kegyelmeiket: Tiszteletes Uraim Szivem szerint kívánom!”

„Becsületes Uraim! s pátrónusim! elvöttem az kegyelmeik én hozzám expediált levelit, mind az kegyelmeik én hozzám mutatott Patrociniumával edgyütt, melyet kegyelmeik mint Becsületes atyáimnak cum filiali submissione mindenkori kész szolgálattal meghálálni s szolgálni el nem mulatom. Az kegyelmeik nékem levelében aperiált kívánságát értem, ugymint dolgaimat ugy intézzem és rendellyem, hogy a kegyelmeiktől praefigált terminusra, ugy mint ez jövendő 1671 -béli Sz. György napjára vagy Pünkösdre (Isten azt adván érnem) le mennek. — Mely kegyelmeik ebbeli parantsolattyának s postulatumanak faveálni igyekezem, jóllehet szívesen akartam volna, ha továbbra való időm is engedtetett volna: mindazonáltal a szükség így kívánván Isten munkáimban megáldván, egészségemet kiszolgáltván azon lések, hogy ad terminum et diem praefatum az kegyelmeik szolgálattara jelen légyek. Hogy ha pedig casu quo valami obstaculumimtól impediáltatnám úgy hogy a megnevezett terminusról elmaradnék tehát azután csak hamar következő alkalmatossággal ugymint Lőrincz napjára minden kétség kívül absqui omni remora le menni el nem mulatom, hogy így a kegyelmeik kívánságát sokára ne prorogáljam, avagy kegyelmeiket valami disgustussal ne illessem, sem pedig kegyelmeik az én utánam való várakozásban meg ne fogyatkozzék. Továbbá kegyelmeik -hez mint Becsületes Atyáimhoz s kegyes Patronusimhoz submitte folyamodom, kérvén alázatosan kegyelmeiket, hogy a mint eddig való szükségemet kegyes patrociniumaival subleválta, dolgaimnak részét prómóveálta: úgy mostan is azon Atyai jó akarattját és patrociniumát kegyelmeik hozzám declarálni ez utolsó szükségemben méltóztassék hogy így a kegyelmeik Atyai beneficiumát magamon

megtapasztalván a mint nagyobb részét is minden szomorú, reám következhető szükség s meg-szorulás nélkül boldogul elvégezhessem és az kegyelmetek Atyai pátróciniumát cum gratiarum actione fiúi köteles kész szolgálattal refundálhassam. In reliquo Isten (a mostani háborúkat lecsendesítvén) a kegyelmetek életét örvendetes bóldog napokra terjeszsze kívánom."

„Datum Lugdúni Batavor 1670. Die 6. Decembris."

„Earum Generosarum Amplissimarum et
Consultissimarum

Dominationum vestrarum

Filius et alumnus humilimus

Johannes Enyedi m. p." ¹

Enyedi János levele Nagybánya város tanácsához 1671-ben. „Generosi, Amplissimi ac consultissimi Domini Domini Patroni mihi humiliter colendi."

„Addictissimam, debitamque servitii mei oblationem."

„Kévánatos és örvendetes áldásival látogassa Isten kegyelmeteket."

„Tiszteletes Uraim, szivem szerént kívánom! Becsületes Uraim, el vöttem volt az kegyelmetek becses levelét, mind az kegyelmetek nékem conferált kedves Patrociniával edgyütt, die 28. Julii, anni Praeteriti, melly felöll mindgyárt ugyan akkor Prima occasione mature et tempestive akartam kegyelmeteket certificalni; de az akkor a szegény hazában megindult Becsületes Atyafinak igen hirtelen indulása miatt, minden leveleim elmaradtanak, mely dolgon nem kevésé busultam. Annak utánna nem lévén semmi jó alkalmatosságom, kényszeritettem kegyelmetekhez levelemet Per Postán *Bécs* felé dirigálni, melly az szegény hazának akkori felháborodott s zürzavaros állapottyához képest ment e kegyelmetek kezéhez vagy nem? még eddig bizonyos felölle nem vagyok. Én az kegyelmetek akkori levelében nékem declaralt Postulatuma szerént, ugy igyekeztem volna dolgaimat disponálni s intézni, hogy a mostan megindult Becsületes Atyafiaktól el nem marad-

¹ Eredetije Nagybánya város levéltárában. Közölte *Katona Lajos*: „Magy. Prot. Egyh. és Isk. Figyelő" 1879. 51-52. 1.

tam volna, hogy ez eránt is a kegyelmetek kívánsága ne frustalódott volna bennem, de igen költségtelen lévén, annyira, hogy nem hogy olyan hosszas, sullyos, felette igen költséges utamat mertem volna fel venni; de a mi leg kisebb, tsak itt való mindennapi életemet is mint vihetem végben, nem tudom. Mely költségtelenség kényszerített minden indulásra való szándékomat suspendálni. Ehez képest kegyelmeteket mint becsületes Atyáimat s Patronus uraimat filiale cum submissione kérem, hogy ez utolsó szükségemet meg tekintvén, hozzám való kegyes s Atyai Patrociniumát declaralni méltóztassék, hogy így sullyos Peregrinátiónak sulyosabb részit boldogabbul végezvén, a kegyelmetek atyai jó-akarattját summa cum gratiarum actione refundalhassem. Melly kegyelmetek hozzám mutatandó atyai Patrociniumának gyümölsét percipiálván, azon lések, hogy ha Isten egészségemet megtartya s az le-menetelemnek alkalmatosságától valami újabb zenebona (kit Isten kegyelmesen fordítson el) el nem rekeszt; hogy az következő szent Lőrincz napra (Isten azt adván érnem) absque omni mora et dilatione, minden okvetetlen le mennyek, hogy így a kegyelmetek várakozásának sokáig való protrahálásával, valami disgustussal kegyelmeteket illetni ne comporiáltassam. In reliquis. Easdem Generosas, Amplissimas et Consultissimas Egregias Vestras diutissime foelicissime valere desidero. Datum Leyda die 14. Martii 1671. Egregiarum, Generosarum, Amplissimarum et Consultissimarum Dominationum vestrarum Filius et Alumnus humillimus Johannes Enyedi m. p."¹

Bihari P. János levele Nagybánya város tanácsához 1684-ben.

„Nemzetes *Enyedi István* Uramnak
Bizodalmas jó Uramnak
eő kegyelmének adassék becsülettel

Nagy-Bányán”

„Az Urnak áldása legyen kegyelmeden és az kegyel-
med egész házán Becsületes Uram szivből kívánom!”

¹ Eredetije Nagybánya város lt.-ban. Közölte *Katona Lajos*: „Magy. Prot. Egyh. és Isk. Figyelő.” 1879. 435-436. 1.

„Becsületes Uram! kegyelmed hozzám való jó indulattya s kiváltképpen való jó akarattya szüntelen előttem forogván bizodalmassan búsítom ez levelemmel mostani alkalmatossággal kegyelmedet, melly hogy örvendetes állapotban talállya kegyelmedet kívánom. Én Becsületes Uram gyakran az mostani veszedelmes időnek s hirtelen való változásnak mivóltán gondolkodván, eszemen is alig vagyok, és változtatnám ha lehetne (de később immár) alkalmatosságomat: mind azonáltal úgy kell lenni mint az mint Isten mindeneket bölcsen-rendelt. Azért mint Becsületes jó Uramat kérem kegyelmedet ez iránt légyen assistentiával és ő kegyelmek előtt¹ dolgaimat Promoveállya, én is cum gratiarum actione kegyelmed ez iránt hozzám való jó-akarattyarul megemlékezem. Költségemmel ugyan úgy itélem hogy még Esztendeig idevaló bujdosásomat megérem, de hogy hazamehessek (hanemha járuland az kegyelmetek Istenes Patrociniumja) nem lehet. Az nagy Istenért kérem kegyelmedet iterato, hogy extremitásra ne jussak munkálkodgya kegyelmed is azt, hogy idejében az nyomorult haza is, ha tetszik Istennek, lássa vékony szolgálatomat. Az Belgák az Gallussal 20 esztendőkig való békességet szerzetenek, mely immár megerősített, sok consultatiók után, mivel elején némely Provinciák az Auriacus Fejedelemmel

hadra inclináltak, masok pedig az békességre, de Istennek hálá az mint mondá az Békességre való menetel praevaleált. Az Gallus infestállya az Hispánust és egy igen jeles erősséget Luxenburgot Pünkösöd tájban megis vőtte. Semmi oly derék újságom nincsen, melly-ről tudósítanám kegyelmedet. A jövő Tavaszig még Franequeraba fogom lakni, s onnan Trajectumba megyek, hogy valami kevés idejig hallgassam *Vitzius* Uramat. Az mi nézi az Theológiát akármelyik Academiak is nem cedál most Franequera dicséretessen és hasznosan tanítván benne

Van der Wajen és *Vitringa* Uraimék. Iffiu *Enyedi István* Uramnak dolga mint legyen örömet kívánnám tudni; de semmit nem tudhatok ő kegyelme felől, En

1 T. i. Nagybánya tanácsa előtt.

utánam még magyar nem jött, hazafelé ugyan mentenek egynehányan, mint jutottak Isten tudgya. *Köleséri* Uram is elindult Pünkösöd után két héttel praeter Baraszló felé, Hambúrgúmból irt vissza Franequerából s írja hogy talán ez idénn haza nem mehet, hanem Baraszlóban lészen múlatása. *Az Bibliát nyomtattattya Tót-falusi Uram, most in Libris Chronicorum vagy az munka.* Asszonyomnak eő kegyelmének ajánlom becsülettel való szolgálatomat. Ezeknek utánna az jó Isten óltalmába ajánlom Becsületes Úram kegyelmedet

Amstelodam 31. Julii 1684.

kegyelmed legkissebbik jóakaró szolgája

Bihari P. János"

„P. S. Ha az nemes város mutatja valami jó akarattját hozzám ugy kellene inteződni, hogy az jövendő esztendőben ez idő tájban fel jönne mert ilyenkor tájban ha Isten meg maraszt életben meditabam rediturus in patriam.”¹

A külföldi akadémiákon járt ifjak névsora.

Sor szám	Év	Név	Hely	Jegyzet
1.	1629.	<i>Tasnády</i> István	-	
2.	1636.	<i>Géresi</i> Mihály	-	
3.	1638.	<i>Debr. Syderius</i> Istv.	Leyden	
4.	1639.	<i>Leleszi</i> János	Franekera	
5.	1646.	<i>Panyiti</i> Mihály	Német akademi.	
6.	1646.	<i>Ujhelyi</i> Gergely	-	
7.	1648.	<i>Csehi</i> András	Franekera	
8.	1649.	<i>Nánási</i> István	-	
9.	1658-1659.	<i>Debr. Gelle</i> János	Franekera	
	1661.	<i>Várady</i> János	-	
11.	1662.	<i>Bajcsi</i> András	Leyden	
12.	1665-1666.	<i>Sárfői</i> Mihály	Utrecht	
13.	1666.	<i>Csekei</i> Pál	"	
14.	1666.	<i>Mezőlaki</i> János	Belgiumban	
15.	1668-1671.	<i>Enyedi</i> János	Göttinga, Leyda	

¹ Eredetije a városi lt.-ban. Közölte *Katona* Lajos: „Magy. Prot. Egyh. és Isk. Figyelő.” 1879. 52-54. l.

Év	Név	Hely	Jegyzet
16. 1671.	<i>Pányoki Mihály</i>	-	
17. 1683.1685. VIII. 17.	<i>Enyedi István</i>	Franequera	
18. 1684.	<i>Bihari P. János</i>	Holland egyetemen.	
19. 1688.	<i>Diósi András</i>	Franequera	
20. 1695.	<i>Csehi Sámuel</i>	„	
21. 1707/8.	<i>Szigeti Gyula István</i>	„	
22. 1710.	<i>Almási István</i>	-	
23. 1712.	<i>Vitéz János</i>	-	
24. 1719. előtt	<i>Szatmári Pap Sámuel</i>	-	
25. 1721.	<i>Zágoni Gábor</i>	-	
26. 1725-1726.	<i>Albisi Gábor</i>	Franequera	
27. 1725.	<i>Pakei Antal</i>	Német akad.	
28. 1747.	<i>Visolyi András</i>	-	
29. 1752.	<i>Órás Fagarasi</i>	-	
30. 1631. VII. 16.	<i>Hodászi Miklós¹ theol.</i>	Leyden, Franequera	1632. e. iratk. be Nagybányán
31. 1636. VI. 22.	<i>Váry István theol.</i>	„ „	„ „ „
32. 1635.1636. X.3	<i>G. Totfalusi Istv. theol.</i>	„ „	„ „ „
33. 1639.	<i>Szepsi János</i>	Leyden	„ „ „
34. 1641.	<i>Csernátoni István</i>	„	„ „ „
35. 1646. VI. 16.	<i>Gönczi János theol.</i>	Franequera	1644 - ben „ „
36. 1648. VII. 22.	<i>Gidófalvi Istv. theol.</i>	„	1646 -ban „ „
37. 1653.	<i>Szentgyörgyi Tamás</i>	Utrecht	1651 - ben „ „
38. 1664. .V. 23.,1666	<i>Szathmári András</i>	Leyden, Franequera	1660-65. közt „ „
39. 1665.	„ <i>Eszéki Istv.</i>	Utrecht	
40. 1692.	<i>H. Szokolyai István</i>	„	1688. IX. 9. „ „
41. 1714-1715.	<i>Aszalai Sámuel</i>	Franequera	
42. 1716-1717.	<i>Wiski Pál</i>	„	1706 - ban „ „
43. 1724.	<i>Vásárhelyi Péter</i>	Utrecht	1722. IV. 27. „ „

1 A 30-43. sorszám alatt közölt tanulókról csak azon az alapon állíthatjuk, hogy külföldi egyetemen voltak, hogy nevük úgy a külföldi egyetem anyakönyvében, mint az Albumban, egyidejűleg fordul elő. – A városi levéltár adatai ezekről nem emlékeznek meg. – *Hellebrant Árpád*: A franekeri egyetemen tanult magyarok. Tört. Tár. 1885-1886. – *Antal Géza*: Az utrechti és leydeni egyetemeken járt magyar ifjak névjegyzéke. Prot. Egyh és Isk. Lapok. 1888. évf.

A dolgozatomhoz használt művek jegyzéke:

- Ábel Jenő:* Magyarországi tanulók külföldön.
I. kt. A jeni egyetemen. Mokos Gyula. 1890.
II. kt. A bécsi „ Schrauf Károly. 1892.
III. kt. A krakkói „ 1893.
Album et protocolum.
- Antal Géza:* Az utrechti és leideni egyetemeken járt magyar ifjak névjegyzéke. Prot. Egyh. és Isk. Lapok. 1888. évf.
- Apponyi Sándor:* Hungarica. Magyar vonatkozású külföldi nyomtatványok. Bpest. 1900. I. kt. XV. XVI. század. 8°. V. 478. I. - II. kt. 1902. XVII. XVIII. század. (1720-ig.)
- Ballagi Aladár:* A magyar nyomdászat történelmi fejlődése. 1472-1877. Bpest. 1878. 8°. 248. 1. Franklin.
- Balogh Ferencz:* A magyar protestáns egyháztörténelem irodalma. Debrecen, 1879. Városi kny. 8°. 93. 1.
- Balogh Ferencz:* A magyar protestáns egyháztörténelem részletei. Debrecen. 1872. 8°. 183. 1.
- Barczán Endre:* Az ellenreformatio kezdete Magyarországon. Makó, 1896. Gaál László kny. 157. 1.
- Bartholomeides János:* Memoria Ungarorum, qui in universitate Vitebergensi a tribus proxime concludendis seculis studia confirmarunt. Pestini. 1817. 8°. 310. 1.
- Bartók Gábor:* A szatmári és németii református egyházak és iskolák története. Sárospataki Füzetek. 1860.
- Dr. Békefi Remig:* Közoktatás. Bpest. Pesti kny. r. t. 8°. 77. 1.
„ „ „ A debreceni ev. ref. főiskola XVII. XVIII. századi törvényei 1899. 8°. 177. 1.

- Dr. Békefi Remig:* A sárospataki ev. ref. főiskola
1621-iki törvényei. (Érték. a tört.
tud. köréből. 1899/1900. 78. 1.)
- „ „ „ A marosvásárhelyi ev. ref. kollegium
XVII. századi törvényei. (Érték. a
tört. tud. köréből. 1898/1900. 41. 1.)
- Bod Péter:* Magyar Athenas. 1766. 8°. 28 + 360. A. 10. 1.
„ „ Smirnai szent Polikárpus . . . erdélyi ev. ref.
püspökök historiájok.
- Czvittinger Dávid:* Specimen Hungariae Literatae. Francofurt et
Lipsiae. 1711. 14 + 408 + 80 + 4 1.
- Csuthy Zsigmond:* Magyar protestáns egyház történelme.
1711-82. Debrecen, 1897. 8°. 315. 1.
- Décsényi Gyula:* A nagybányai szent István templom
maradványai. Bpest. 1893. 8°. 32. 1.
- Dr. Dézsi Lajos:* Magyar író és könyvnyomtató a XVII.
században. Misztótfalusi Kiss Miklós. (Magyar Tört. Életr.
1899.)
- Ferenczy - Dánielik:* Magyar írók. Életrajz gyűjtemény.
Pest. 1856. VIII. + 641 + X. 1. - II. kt. *Dánielik*.
Pest. 1858. VI. + 441. 1.
- Fináczy Ernő:* A magyarországi középiskolák multja és
jelene. Bpest. 1896. Hornyánszky kny. 8°. 208. 1.
- Frankl Vilmos:* A hazai és külföldi iskolázás a XVI.
században. Bpest, 1873. Athenaeum. 8°. 424. 1.
- Géresi Kálmán:* A gymnasium története a debreceni ev.
ref. kollégiumban. (A kollégium 1894/ 95.
évi értesítője. 1 - 40 . 1.
- „ „ Iskolai élet 1848. előtt. (Ugyanott.
143-160. 1.)
- „ „ A főkönyvtár története. (Ugyanott.
334—344. 1.)
- Dr. Gulyás István:* A 48 előtt használt tankönyvek. (U. ott. 204-
225. 1.)
- Gergely Károly:* Az iskolabeli körte. (Adatok egy régi nagybányai
iskolához.) „Nagybánya és Vidéke” 1893. 52. sz.

- Hellebrant Árpád*: A franekeri egyetemen tanult magyarok. (Tört. Tár. 1886. 599. 792 1. 1887. 170. 1.)
- Jöcher*: Allgemeines Gelehrten Lexicon. 1750.
- A nagybányai tiszteletes egyházi vidék újabb inventariuma, vagy protocolluma, mely jöllehet 1643-ik esztendőben készítettett légyen is, . . . újjólag használtatni kezdetett MDCCCVII-ben . . . (Nevezik ezt a kéziratot *Kapcsoskönyvnek* is. A nagybányai ev. ref. egyházmegye levéltárában őrzik Nagybányán.)
- Karácsony Imre*: A török sereg átvonulása Erdélyen 1661-ben. Századok. 1901. 932. 1.
- Katona Lajos*: Történelmi jegyzetek a nagybányai prot. egyház multjából a nagybányai városi levéltárból. (Kézirat a nagybányai ev. ref. egyház könyvtárában.)
- „ „ A nagybányai református egyház papjai 1547-1700. (Magyar Prot. Figyelő. 1881. 236-246. 1.)
- Dr. Kiss Áron*: A nevelés- és oktatás-történet kézi könyve különös tekintettel a magyar nevelés és oktatás történetére. Bpest, 1880. 8°. 283. 1. Franklin.
- Kis Ernő*: A dunántuli ref. egyházkerület pápai főiskolájának tört. 1531-1895. Pápa, 1896. 8°. 350. 1.
- Kis Ferenc*: Az udvarhelyi ev. ref. kollégium története. Székelyudvarhely, 1873. 8°. 108. 1. Okmánytár 6. 1.
- Kiss Kálmán*: A szatmári ref. egyházmegye története. Kecskemét, 1878. Tóth L. kny. 8°. 904. 1.
- Koncz József*: A marosvásárhelyi ref. kollégium története. 1889. Marosvásárhely. 8°. 774. 1.
- László János*: A sárospataki tanárok életrajza. (Sárospataki Lapok. 1885.)
- Magyar Prot. Egyh. és Isk. *Figyelő*. 1879-85. évf.
- Matrix illustris scholae Rivulinae vagy Album*: (Kézirat a nagybányai ev. ref. egyház levéltárában.)
- Molnár Aladár*: A közoktatás története Magyarországon a XVIII. században. Bpest, Athenaeum. 8°. 612. 1.

- Monumenta ecclesiastica:* Egyháztörténelmi emlékek a magyarországi hitújítás korából. Szerkesztették: Bunyitay V., Rapaics R., Karácsonyi J. . . . Első kt.: 1520-29. Bpest, Stephaneum. 1902. 8°. 591. 1. Második kt. 1530-34. Bpest, 1904. 567. 1.
- Dr. Morvay Győző:* A középkorok története Nagybányán. 1896. Nagybánya, Molnár Mihály kny. 8°. 309. 1.
- „ „ „ Két nagybányai régi könyvtár. Magyar Könyvszemle. 1896. 16 — 41. 1.
- „Nagybánya és Vidéke”, hetilap. 1879-1904. évf.
- Nagy Lajos:* A felsőbányai ev. ref. egyház multja és jelene. 1896. Nagybánya, Nánásy István kny. 8°. 127. 1.
- Protestáns Egyh. és Isk. *Lap.* 1842-1902. évf.
- Tractus Rivuliensis Protocolon vetus ab anno 1620-1702. - U. az. 1703-1806. (Nagybányán, az egyházmegye levéltárában.)
- Révész Imre:* A bázeli egyetemen tanult magyarok névsora. 1660-1852. M. Tört. Tár. 1861.
- Révész Imre:* Adalékok a magyar protestáns iskolák autonomiájának történetéhez. Sárospatak, 1869. Steinfeld B. kny. 8°. 89. 1.
- Sárospataki Füzetek.* 1857-1869. évf.
- „ *Lapok.* 1882- 1903. évf.
- Dr. Schönherr Gyula:* Könyvtárainkról. „Nagybánya és Vidéke”. 1887. 36. sz.
- Sinka Sándor:* A gymn. oktatásügy története 48-ig. (Debr. ev. ref. kollégium 1894-95. évi értesítője. 41-142. 1.)
- Soltész Elemér:* A nagybányai reformált egyház tört. és 1896. évi állapota. (Gergely Károly dolgozata alapján) Nagybánya, 1902. 8°. 23. 1.
- Soltész János:* A nagybányai reformált egyházmegye története. 1902. Nagybánya. 8°. 360. 1.
- Dr. Soltész János:* A sárospataki főiskola tanárainak életrajza. (Sárospataki Füzetek. 1864. évf.)

- Szabó Károly*: Az erdélyi közkönyvtárak régi magyar könyveiről. Erdélyi Múzeum-Egylet évkönyve. 1868-70. 146. 1.
- Szabó Károly*: Régi magyar könyvtár. Az 1531-1711-ig megjelent magyar nyomtatványok könyvészeti kézi könyve. Budapest, 1879. 8°. 751. 1. I. kötet.
- Szabó Károly*: Régi magyar könyvtár. II. kötet. 1473-tól 1711-ig megjelent nem magyar nyelvű hazai nyomtatványok kézi könyve. Budapest, 1885. 8°. 754. 1.
- Szabó Károly és Hellebrant Árpád*: Régi magyar könyvtár. Magyar szerzőktől külföldön 1480-tól 1711-ig megjelent nem magyar nyelvű nyomtatványoknak könyvészeti kézi könyve. I. rész. 1480-1670. Bpest, 1896. 8°. 800. 1.
- Szabó Károly és Hellebrant Árpád*: Ugyanaz. II. rész. 1671-1711. Budapest, 1898. 8°. 943. 1.
- Szamota István*: Régi magyar utazók Európában. 1532 — 1770. P. *Szathmári Károly*: A gyulafehérvár-nagyenyedi Bethlen-főtanoda története. Nagyenyed. 1868. 8°. 352. 1.
- Szilágyi István*: A gymn. oktatásügy története a magyarországi helvét hivallásuaknál. Sárospatak, 1861.
- Szilágyi István*: A máramarosszigeti helv. hitv. nyilv. gymn. tört. (1858-59. évi értesítő.)
- Szinnyei Gerzson*: A sárospataki főiskolai könyvtár története. (Sárospataki Lapok. 1882.)
- Id. Szinnyei József*: Magyar írók.
- Szűcs István*: Szabad kir. Debreczen város története. I - III. kötet. Debr. városi kny. 8°. 1104. 1.
- Urr György*: A marosvásárhelyi helv. hitv. főtanoda könyvtára. (1876-77. évi értesítő.)
- Zsilinszky Mihály*: A magyar országgyűlések vallásügyi tárgyalásai a reformatiótól kezdve. 3 kötet.

FÜGGELÉK :

Matrix illustris Scholae Rivulinae.

Labore ac industria admodum reverendi ac clarissimi domini
Stephani Eszeki rectoris scholae eiusdem meritissimi facta anno
1669. circiter die 23.¹

Series librorum.
Scholae Rivulinae.

Theca.

Commentatores et practici.

Sedes 1.

1. *Augustini* opera omnia in quatuor voluminibus.
5. Operum *Hieronimi* Tomus primus et secundus.
6. Pars aliqua bibliorum cum prologo *Hieronimi*.
7. Notae *Erasmi* in Novum Testamentum.
8. *Cypriani* opera Latine.
9. *Biblia* latina antiqissima. Anno 1099.
10. Opera *Philippi Melanthonis*, pars secunda.
11. Eiusdem opera, pars quarta.
 12. *Calepinus* in Esaiam, Jeremiam, Ezechielem et Danielelem.
 13. Idem in duodecim prophetas minores.
 14. Idem alias.
 15. Idem in omnes epistolas Pauli.
 16. *P. Martyris* commentarii in Genesim, item in libros Samuelis et Judicum.

¹ A hónap neve hiányzik.

Sedes secunda.

1. *Biblia* Latina.
2. *Marlorati* expositio in Novum Testamentum.
3. *Lavaterus* in Josuam, Chronica, Proverbia Salamonis et Ezechielem.
4. *Musculus* in Genesim et Psalmos.
5. Idem in Matthaicum.
6. Idem in Matthaicum et Gvalterius in Marcum in eodem volumine.
7. *Musculus* in evangelium Joannis.
8. *Aretius* in Novum Testamentum.
9. *Molleri* enarrationes in Psalmorum, item conciones *Fabricii* in Psalmos in eodem volumine.
10. *Vesthemeri* explicationes in Psalmos.
11. *Gvalter* in duodecim prophetas minores.
12. Idem alias.
13. Idem in acta apostolorum et epistola ad Romanos.
14. Idem in epistolam utramque Pauli ad Corinthios.
15. Decades *Bullingeri*.
16. Commentarius *Parei* in Galatas.
17. Eiusdem ad Romanos.

Sedes tertia.

1. *Biblia* Latina cum notis *Junii et Tremellii*.
2. Concordantiae Bibliorum.
3. Conciones *Fabricii* in omnes Psalmos Davidi.
4. *Parei* commentarii in Genesim et Hoseam et Matthaicum.
5. Idem epistola ad Romanos et priorem ad Corinthios et Apocalypsin.
6. Operum Gv. *Perknisi* tomus primus.
7. Item tomus secundus.
8. Promptuarium sacrosanctum *Christophori Obenheimii*.
9. *Piscatoris* exegesis in novum testamentum.
10. Idem alias.
11. *Lucae Oseandri* commentarii in totum vetus testamentum in quatuor voluminibus.

15. *P. Martyris* commentarii in epistolam priorem ad Corinthios.
16. *F. Junii* parallela et defensio doctrinae de trinitate.
17. Praelectiones Danielis *Tossani* (?)
18. Eiusdem operis tomus 2.
19. *Polanus* in Ezechiel.

Sedes quarta.

1. *Biblia* Latina.
2. Institutio religionis Christianae *Joannis Calvini*.
 3. *Piscatoris* analysis Veteris et Novi Testamenti in novem voluminibus praeter Apocalypsin.
12. Theatrum Biblicum *Grossii*.
13. Eiusdem operis volumen alterum.
14. Concionis *Abrahami Bezay*.
15. Postilla *Barbarossae*.
16. Promptuarium sapientiae *J. Flitneri* (?)
17. Conciones *Fabricii* in Hoseam.
18. Panarion *Johannis Busdei*.
19. Eiusdem viridarium.
20. *Scultetus* in Esaïam. Cl. Szecsy.
21. Idem alias.
22. Eiusdem Dominicalia.
23. *Strigelii* notae sive observationes in Novum Testamentum.

Sedes quinta.

1. Postilla *Nahumi*.
2. Exercitationes *Ursini*.
3. *Lansbergii* Catechesis et commentarius *Rolloci* in Danielelem.
4. *Milii* melethemata catechetica.
5. Conciones *Scotani* de praxi fidei Christianae.
6. *Nonni* Paraphrasis Graeca in evangelium Joannis; item notae *Francisci Nausi* in eandem paraphrasin.
7. *Herloni* analysis isagogica in Vetus et Novum Testamentum.

8. *Francisci Riberae* commentarii in epistolam ad Hebraeos.
9. *Keckermanni* Rhetorica Ecclesiastica, item *Polani*
Methodus concionum et ratio legendi authores cum analysi
aliquot psalmorum.
10. *Lichosthenis* similium loci communes.
11. *Lucae Lossy* notae in evangelia dominicalia.
12. *Corvinus* in Evangelia et Epistolas.
13. *Kircheri* expositio methodica doctrinae Christianae.
.....¹
7. *Philippi Melanchtonis* Erotemata dialectica.
8. *Lamberti Danaei* Phisica Christiana.
9. Epitome Philosophiae naturalis.
10. *Rami* dialectica.
11. *Johannes de Sacro-busco* de sphaera.
12. Idem alias.
13. Opera *Joachimi Forcii* (?).
14. *Machiavelli* de republica.
15. *Artemidanus Daldeianus* de interpresumptione
somniae.
16. *Strigelius* in libros Melanchtonis de anima.
17. *Chrisostomi Javelli Connapicii* Determinationes
methaphysicae.
- NB 18. *Franzy* historia animalium.
19. *Aulii Gelle* Noctes Atticae.
20. *Hoggendorfini* Stychologia, item rhetorica *Ciceronis*.
21. Adagia *Polyd. Vergilii*.

Sedes quinta.

1. *Selnecceri* Epitomae Phisicae.
2. *Horonimii Vildenbergii* Philosophia.
3. *Lodovici Vivis* de anima et vita.
4. Compendium Metaphysicae *Kekermanni*.
5. *Henrici Stephani* Epigrammata Graeca.
6. *Lucii Anneae Senecae* opera omnia.
7. *Schnellii* Commentarii in dialecticam P. Rami.

¹ Itt több lap hiányzik az Alumból.

8. *Johannes Honteri* Rudimenta cosmographiae.
9. *Philippi Melanchtonis* dialectica praelectiones.
10. Angelographia *Casmanni*.
11. *Casp. Bartholini*. Logica et phisica.
12. *Coetii Lactantii* opera.
13. Flores *Aristotelis* operibus collecti.
14. Prima veritas defensa, autore *Stephano Eszéki Szakmariensi*.
15. *Plinii* Historia in tribus voluminibus.
16. *Justini* historia, item mores et pietas omnium gentium.
- NB. 17. Medicina Salernitana cum notis *Johannis Curionis*.
18. *Dionysii Carthusiani* de quatuor hominis novissimis.
19. Axiomata philosophica *Beda*.
20. Thesaurus *Aristotelis*, item flores *Senecae*.
21. *J. Carionis*. Chronicorum libri tres.
- NB. 22. *Sleidanus* de quatuor summis imperiis.
23. *Deliciae* Poetarum Hungarorum.
24. Compendium logicae *Buzinkai*.
- (25. *Medulla Amesii* illustrata, autore *Paulo Antonio Szenczi*.)¹

Theca D.

Classici et Miscellanei.

Sedes 1.

1. Epistolae *Ciceronis* cum notis *Jodoci Badii*.
2. Institutio linguae Graecae *Clenardi*.
3. Idem alias.
4. Idem alias cum Grammatica Hebraica.
5. Phrases Linguae Latinae.
6. *Johannis Avenarii* Grammatica Hebraica.
7. *Hirfeldii* Phrases Latinae.
8. *Sebastiani Munsteri* Grammatica Hebraica
9. *Michaelis Neandri* Grammatica Graeca.
10. Grammatica Latina *Alstedii*.
11. *Pauli Kismarjai* institutionis linguae Hebraicae quinque exemplaria.

¹ Ki van törölve.

12. 13. 14. 15. eiusdem.
16. *Golii* Grammatica Graeca.
17. *Lossy*, Annotationes in grammatica *Philippi Melanchtonis*.
18. *Rulandi* Synonima Graeca.
19. *Thomae Erpenii* Grammatica Hebraica.
20. *Grecseri* Grammatica Graeca.
21. *Leon. Culmanni* Grammatica Latina.
22. Grammatica Anglico-Latina.
23. Dictionarium Latino-Ungaricum *Alberti Molnár*.
24. Idem alias.

Sedes 2^{da}.

1. Epitheta *Johannis Ravisii*.
2. *Drusii* opuscula Grammaticalia.
3. *Schindleri* sylvia vocabulorum et phrasium.
4. *Johannis Ravisii* Textoris Epitheta.
5. *Smetii* Prosodia.
6. Opera *Vergilii Maronis* cum indice et notis Nicolai Erithaei.
7. Opera *Virgilii Maronis*.
8. Opera *Horatii*.
9. Thesaurus Phrasium Poeticarum.
10. Comediae *Terentii*.
11. *Harphrecti* Poemata.
12. *Marcellus Palnigenius*.
13. *Virgilius* cum notis Thomae Farnabii. Hic liber est deperditus, cuius pretium nempe fl. 1. est in arca coetus.
14. Prosodia *Johannis Claji*.
15. Epitheta *Ravisii*.
16. *Odyssea Homeri*.
17. *Ovidii Nasonis* opera.
18. Idem alias.
19. *Ovidii Nasonis* opera.
20. Opera *Horatii*.
21. *Riccii* Commentarii in comedias *Terentii*.
22. *Iliada Homeri*.

Sedes 3^{ta}.

1. Orationum *Ciceronis* tomus primus cum notis Thomae Fresii.
2. Epistolae *Francisci Philelphi*. Item *Crispi Sallustii* historiae de coniuratione Catilinae et bello Jugurthino; item (omnes)¹ orationes aliquae *Ciceronis*.
3. Orationum *Ciceronis* volumen secundum.
4. *Pauli Manutii* commentarii in epistolas quasdam *Ciceronis*, item in orationem pro Sexto Roscio.
5. Epistolae et orationes selectae *Ciceronis*.
6. *Isocratis* orationes pure Graecae.
7. Operum *Plutarchi* tomus primus.
8. Item tomus II. uterque pure Graecus.
9. *Caspari Barlaei* orationes.
10. Isagoge Rhetoricae *Péczely* Ungari.
11. Praxis oratoria *Timpii*, item Rhetorica *Sarcerii*.
12. *Georgii Majoris* Quaestiones Rhetoricae.
13. Tragoediae *Euripidis* cum praelectionibus *Philippi Melanchtonis*.
14. *Sulpitii Saveri* Historia Sacra.
15. *Sebastiani Castellionis* dialogi sacri.
16. *Andreae Miseni* Annotationes in epistolas *Ciceronis*.
17. Eiusdem epistolae ad Atticum cum notis Lambrini.
18. *Pauli Manutii* commentarii in epistolas *Ciceronis*.
19. Epistolae familiares *Ciceronis*.
20. Idem alias.
21. Phrases Latinae *Aldi Manutii*.
22. *Riccii* Commentarii in Hesiodum.
23. *Johannis Amos Comenii* Schola Ludorum.

Sedes 4^{ta}.

1. Disputatio quaedam *Chemnicii* adversus Concilium Tridentinum.
2. Idea Christianorum Hungarorum sub dispositione variorum.

1 E szó törölve.

3. Disputationes variae variorum.
4. *Gretserus* de funere Christiano.
5. Opera *Isocratis* Graece et Latine per Hieronymum Volphinum.
6. *Samuel* Rhetor fortis exercit. pro divina gratia.
7. Lexicon *Patoris* Graecum.
8. Lexicon *Pagini* Hebraicum.
9. Deliciae Evangelicae *Sculteri*.
10. *Hunnii* Methodus concionandi, item de articulo iustificationis.
11. Controversia *Bellarmini* tomi primi tertia controversia generalis de summo Pontifice.
12. Item tomus secundus.
13. Item tomus tertius, tres controversiae generales.
14. Eiusdem tomi tertia controversia generalis de sacra Eucharistia.
15. Eiusdem tomi quarta controversia generalis.
16. Item tomus quartus vel tomus quartus *Bellarmini*.
17. *Franconis Burgersdici* institutiones.

Sedes 5^{ta}.

1. Novum Testamentum Graece et Latine.
2. Idem Latine cum brevibus notis *Theodosii Bezae*.
3. *M. Meandri* erotemata linguae sanctae.
4. *Amcsii* *Bellarmini* enervati tomus primus.
5. Biblia Latina Manualia ex versione *Junii et Tremelli*.
6. Compendium Theologicum *Vellebii*.
7. *Johannis Martini* commentarii in Psalmum secundum.
8. *Sebelius* de sacrificio Abrahami; item de monomachia Jacobi cum Deo.
9. Systema Theologica *Kekkermanni*.
10. *Ritheri* obstetrix animarum.
11. *Pasoris* manuale Graecum Novi Testamenti.
12. Idem cum syllabo accentuum Graecorum.
- [13. Collapsis (?) de Antichristo.]¹
14. Institutiones Scholasticae *Trelcatii*.

¹ Kitörülve.

15. Idem alias.
16. Nova Methodus locorum communium *Erasmi Sarcerii*.
17. *Jac. Gretseri* institutio linguae Graecae.
18. Catechesis religionis Christianae.
19. Idem alias.
20. „ „
21. „ „
22. *Andreas Hyperius* de ratione studii theologici.
23. Sermones funebres *Oleviani*.
24. *Schindleri* institutio linguae Hebraeae.

Sedes 6^{ta}.

1. Novum Testamentum Graece et Latine.
2. Chronica *Carionis*. Kár volt ezeket elsikkasztani.¹
3. Item eiusdem pars tertia.
4. *Gellii Senecani* Theologia Methodica.
5. Poemata *Jani Pannonii*.
6. *Finkius* adversus Bellarminum.
7. *Eubani Hessi* commentarii in Sophoclem.
8. *Philippi Melanctonis* notae in Evangelia Dominicalia.
9. Janua linguae Latinae *J. Commenii* Latine et Anglice.
10. Grammatica Latina *Philippi Melanctonis*.
11. *Stephanus Vetési* de pane vitae.
12. Grammatica Latina *Philippi Melanctonis*.
13. Novum Testamentum Latinum.
14. Idem alias.
15. *Johannis Claji* Meditationes et praedicationes in historiam passionis domini nostri Jesu Christi.
16. *Eubani Hessi* Psalterium Davidis metris comprehensum.
17. *Brentius* de Poenitentia.
18. Sermones Dominicales *Rudolphi Clutii*.
19. Systema logicum *Kekkermanni*.
20. *Bachmani* Exercitationes Theologicae.
21. Psalterium Hebraicum.
22. Compendium Theologicum *Vellebii* Debrecini excusum.
23. *Exemplar Ciceronis*, libri tres.

¹ Más kézzel.

24. Idem alias etcetera.

Reverendus¹ Dominus *Mattheus Olaszteleki* vicinus morti, legatione testamentali coetui scholae celebris Rivulinae obtulit:

1. Theologiam propheticam exhibentem rhetoricam et politicam ecclesiasticam *Johannis Henrici Alstedii*.
2. Coronidem ad collegium Hagiense, auctore *Guilielmo Amesio*.
3. Syntagma Theologiae *Amandi Polani* duobus voluminibus comprehensum.
4. Commentarium breve simplex et catholicum in sacrosanctos 24. Veteris Testamenti canonicos libros *Conradi Pellicani Rubeaquensis*.

In² usum celebris scholae Rivulinae dominus a *Stephanus Bökinyi* ex fraterno amore et pietate obtulit libros hos.

1. *Livium Patavinum*, Latinae Historiae Principem.
 2. *Homerus* ex parte Graece et ex parte Latine.
- Én³ *Pengő Görgy* (igy!) kirtem el az Ovidiust ad usum, ismett haza adom.

In anno 1679. m. p. Relatus

- [2. 1.]
54. *Phyliphus Melanton* in vetus Testamentum. -
 55. *Zanchius* de Tripus Elohim. - 56. *Philiphi* pars 4^{ta}. -
 57. Ad Romanos, Corinthios, Collosenses, Timotheum. -
 58. *Calepinus* 7. linguarum. - 59. *Lavaterus* in Josuam. - 60. *Lambertus Danei* omnia opera. - 61 Haebraica Biblia. - 62. *Musculus* in Matheum. - 63 *Junii Paralelli*. - 64. *Budei* comentarius linguae Graecae. — 65. *Gualter* in prophetas minores. — 66. Harmoniae Evangelicae. - 67. *Gerhardi*. 68. *Percinsii* secundus tomus Theologiae. 69. Lexicones *Scapule* . . . -70. *Perkinsii* omnia theologica. - 71. Orientalia initio et fine carens. - 72. Concordantia Bibliorum. - 73. *Gualter* in acta et Romanos. - 74. *Abrahami Bzobii* praedicatoris

1 Innen kezdve más írással egészen „Rubeaquensis” szóig.

2 Innen kezdve ismét a rendes előbbi írással.

3 Más írással „Relatus” szóig.

concionum tomus I. — 75. Confessio Catholica. - 76. *Erasmi*: Notae in Novum Testamentum. - 77. Biblia Veteris Testamenti *Francisci Vatabli*. - 78. *Brentius* in Leviticum Moysis. - 79. Opera omnia *Virgilio*. - 80. *Petri Martiris*: Loci communes. — 81. Biblia sacra Veteris et Novi Testamenti *Francisci Junii*. — 82. *Aretius* in Paulinas epistolas. - 83. Commentar. breve simplex et catholicum. - 84. *Nizolii Marii* observationes. — 85. *Gualther* in Corinthios. — 86. Promtuarium sacrosanctum *Christophori Obentianii*. - 87. *Johannes Calvinus* in duodecim prophetas. - 88. *Cypriani* opera. - 89. Pars tertia Bibliorum *Tremellii Junii*. — 90. *Calvinus* in 5. libros Moysis. — 91. *Vestinerus* in omnes psalmos Davidis. — 92. *Gualterii* homiliae in prophetas minores. —

93. Concordantia Bibliorum. - 94. *Pareii* tomus primus operis theologici. — 95. *Phyliphus Melanthon* ad Romanos, Corinthios, Timotheum et Colossenses. — 96. *Phorsteri* Augustani. — 97. *Davidis Pareii* operum theologicorum pars altera. — 98. *Gualterii* Homiliae in minores prophetas. - 99. *Zanchius* de tribus Elohim. - 100. Adagia *Erasmi*. — 101. *Conradii Pellicani* praefatio in libros canonicos prophetales. — 102. *Musculus* in Evangelium Johannis. Bullingeris sermones in decadibus quinque. —

103. Enciclopedia *Alstedii*. - 104. Expositio ad Colossenses. - 105. Orationes *Ciceronis*. - 106. Thesaurus linguae Britannicae. - 107. Syntagma Theologiae. - 108. Theatrum Biblicum *Grossii*. - 109. *David Pareus* in Romanos. — 110. *Petrus Martir* in epistolam I. ad Corinthios. - 111. *Martini Kemnicii* Examen decretorum. — 112. Collegii Connemricensis (?) Commentariorum. - 113. *Grossii* Theatrum Biblicum. — 114. *Zanchii* volumen theologiae tractationis. - 115. Bibliorum codex sacer. - 116. Institutiones *Cleandrae* in Graecam linguam. - 117. Iterum. - 118. Institutiones *Cleandrae* in Graecam linguam. — 119. *Michaelis Neandrae* opus aureum. — 120. *Nicolai Eccii* ideae concionum ad Haebreos. - 121. *Phosphorus Balthvini*. - 122. *Piscator* in omnes prophetas. - 123. *Ose-*

ander in S. libros Moysis. - 124. Institutiones *Cleandrae* in linguam Graecam. — 125. Liber sextus de providentia dei actuali. — 126. *Thossani* in novum Testamentum. - 128.

Anatomiae Arminiasmi *Petri Molinei*. - 129. Examinis Tridentini Concilii partes 2. - 130. *Pezelii* loci theologicae. — 131. *Gerhardi Mattisii* Commentarius Aristotelis. — 132. *Barbarossae* Niclos. - 133. *Piscator* in Job, Psalmos, Proverbia, Cantica et ecclesiastes. -

134. Disputatio *Davidis Pareii* notis illustris ex collegio Antibelarminiano. - 135. Thesaurus totius scripturae a *Guilielmo Teguerino(?)*. - 136. *Isocratis* scripta a Volphio. - 137. *Alstedii*: Theologia Polemia. - 138. *Sculteti* Annalium. - 139. *Mornei* Responsio librorum episcopi Haebreiensis. — 140. *Antonii Phaii* Enciridion theologicum. — 141. Institutiones *Calvini*. -

142. *Lamberti Danei* Responsio ad tomum secundum contra Bellarminum. - 143. Confessio Belgica *Meresii*. -

144. *Piscator* in Numeri Deutronimii, Josuae, Judicum. - 145. Postilla *Antoniae*. - 146. *Julius Caesar Caliger* de subtilitate. - 147. *Francisci Phyliphi* epistolarum liber. - 148. *Zanchius*, de incarnatione filii dei. - 149. Commentaria epistolarum *Henrici Dedeli*. -

150. Isagogae Fortunatae. — 151. *Johannis Magni* libri 6 physiologiae. - 152. Disputationum Josuae. — 153. Idea quarta controversia hominis de sacramento. - 154. Disputationum *Roberti*. - 155. *Piscator* in Nehemiam. -

156. Systema Logicae *Kekkermanni*. - 157. Analysis logicae ad Romanos. - 158. Institutio *Johannis Calvini*. -

159. *Sancti Martini* Epistolae. - 160. *Bartholomei Kekkermanni*. Physica. - 161. *Auli Gellii* Noctes Atticae. - 162. *Aurelii* enciridion. - 163. Sermones funebres. - 164. *Richardi Gibbonii*. - 165. *Milii* Melethemata. - 166. *Gocleni* Physica. - 167. *Bastnich*, Elenchus Papistae religionis. — 168. *Theologia Bucani* - 169. *Piscator* in Genesim, Exodum et Leviticorum. - 170.

Phyliphus Melanthon in epistolas Ciceronis. — 171. *Roberti Bellarmini* tertia controversia. - 172. Systema Rhe-

toricae. - 173. *Piscator* in Lucam. - 174. Commentarius in *Physica Aristotelis*. - 175. *Matheus Martinus* contra Arianos et ubique vitiorum. — 176. *Theologia Volebii*. —

177. *Ursini* Exercitationum liber primus. — 178. *Jacobi Martini* Praelectiones in logicam *Kekkermanni*. — 179. Sistema physicum *Kekkermanni*. - 180. Praelectiones *Vittacherii*. - 181. *Johannis Japhini* libri quatuor de emendatione vitae. - 182. Tertia controversia cardinalis *Roberti Bellarmini*. - 183. Cronica. - 184. *Sonii* operum tomus tertius. - 185. *Timpleri* Methaphisica. —

186. *Calepinus* undecim linguarum variarum. — 187. *Lossii* Annotationes in Evangelia dominicalia. — 188. *Jacobi Graeceli*. — 189. Institutio linguae Graecae. —

190. *Nonii Panopolitani* Graeca paraphrasis. — 191. *Philippi Lasbergii* Catechesis. - 192. Paraphrases *Erasmi* in epistolas Pauli. - 193. *Philippi Melanthonis* - 194. *Piscatoris* logica analytica. - 195. *Samuelis* rhetor fortis . . . — 196. Libellus *Bezae Vezelli* Quaestionum. —

197. Rhetorica ecclesiastica. — 198. *Robertus Bellarmini*. -

199. *Perkinsi* Catechesis. - 200. *Balthasaris Meisneri* Dominicalia. — 201. *Phylippi Melanthonis* Computus ecclesiasticus. - 202. *Achacii* Grammatica Haebraea. -

203. *Beza* de praedestinatione. - 204. *Augustinus* de haeresibus. - 205. Symphonia Catholica *Polani*. - 206. *Hunius* de persona Christi. - 207. Pleias sacrarum meditationum. - 208. *Vittacherus* de scriptura. - 209. *Mathei Sutlivii* adversus Bellarminium librorum. - 210. Nova Arianismus monstra. - 211. *Siesti* Fulmen Brutum. -

212. *Goglini* logica et philosophia. - 213. Grammatica Hebraea. - 214. Liber epistolarum familiarium *Ciceronis*. —

215. *Henrici Stephani* epigramma Graeca. - 216. *Avenari* prima pars grammatice Hebraeae. - 217. *Johannis Drusii* opuscula. - 218. *Kekkermanni* sistema logica. - 219. *Aristotelis* florum illustrium libri tres. - 220. *Polidoli Virgilii* Adagyia. - 221. *Theognidis* sententiae. - 222. Citreus in Genesim. - 223. Temetésí Pompa. - 224. *Golii Theof.* Educationis puerulis pars altera. - 225. De

persecutione piorum. 226. *Euripidis* tragoediae. -
227. Harom feő és nevezetes esztendős innepekre valo
predikatio. - 228. *Vittembergii Auri—Montani* logica. -
229. *Isocratis* Orationes. - 230. *Philphi* Erantoris (?). -
231. *Mathiae Martini* commentarius in psalmos. - 232.
Latinum et Graecum Novum Testamentum. - 233. *Valteri*
Harmonia totius scripturae. - 234. *Institutiones Calvini*. -
235. *Thesaurus Aristotelis*. - 236. *Rhani* Metaphisicarum
libri quatuordecim. - 237. *Hermanni Herspheldii* Copiosa
supellex. - 238. *Franciscus Lambertus* in Apocalypsin.
— 239. *Neandrae* Erothemata Haebrae linguae. -
240. *Diogenis* libri 20 Historiarum. - 241. *Johannis*
Piscatoris Analysis logica. - 242. *Eubani Hessi* commentarius. -
243. *M. T. Ciceronis* libri 16. - 244.
Abraham Scultetii. - 245. *Hieronimi Aurimontani* totius
Philosophiae (?) descriptio. - 246. *Liepii* epitome Philosophiae.
247. *Aristotelis* libri 10. - 248. Corpus
doctrinae *Melanipolis*. — 249. *Erasmi* Apostegmata. -
250. Exemplar comicum. - 251. Mundus in-mundus. -
252. *Joachimi Fortii* compendium. - 253. Isagoges
Christianaes pars quarta. — 254. *Amovius* in evangelium Marci. -
255. *Ursini* explicatio catechetica. - 256. Phrases *Antonii*
Scolastici (?). - 257. Liber Graecus Isagogae variorum *Plutarchi*
tomus secundus. - 258. *Hemmingii* Postilla. - 259. *Thomus* primus
convivium Draconum. -
260. *Francisci Ribbeli*. - 261. *Phylphi Melantolis*. -
262. *Plutarchi* Chaeronensis opera. - 263. *Aretii*
Theologia. - 264. *Amerbachii* libri tres de anima et vita. - 265.
Mathei Tressei Isagoges. - 266. *Abrahami Sculteti* Idea. - 267.
Mathei Sutlivii de pontifice
Romano 5. libri. - 268. *Erasmi Sarcerii* nova methodus. -
269. *Timpleri* Metaphysica. - 270. *Musculus* enciridion
sententiarum. — 271. *Marci Tullii Ciceronis* orationes
perpetuis logicis. - 272. Homiliae J. B. - 273. *Thimothei*
Kircher. - 274. Epistolarum *Ciceronis*. - 275. Comentarium
Pauli. - 276. Logica *Kekkermanni*. - 277. *Lamberti*
Danei logica. — 278. *Sebastiani Ambrosii*. -

279. *Stephani Riccii* Scaenae. - 280. *Nicolai Hemingii* postillum. -
281. *Crispi Sallustii* Historiae. — 282. Expositio *Horatii*. — 283.
Tertia pars cronici *Carionis*. -
284. Commentarius Pauli M. L. - 285. *Athanasii* Dialogus.
- 286. *Basilii* libri quatuor. - 287. *Lucae Lossii* Annotationes in
grammaticam. - 288. Methodus concionandi *Egidius Homii*. —
289. Biblia Latina. —
290. *Jacobi Martini* praelectiones extemporandae. -
291. *Polanis* Symphonia Catholica. - 292. *Johannis*
Cassai Othoniensis summa. - 293. *Jacobi Grogeii*
libri 10. — 294. Epitome expositionis catechismi. - 295.
Alexandri Alesii. — 296. *Terentii* Comoediae 6. —
297. *Rudolphi Semilii* praelectiones in dialecticam Rani. -
298. *Abrahami Sculteti* Idea concionum in Esaiam. -
299. *Riccii* Commentarius. - 300. *Titi Livii* Historiae. -
301. In epistolam Pauli ad Galatenses commentarius ex
Luthero collectus. - 302. De poligamia tractatus J. B. -
303. *Bucani Vilhelmi* tractatus de concionibus. - 304. *Ursini*
catechisatio. — 305. Libri 4 *Hepperi*. Tractatus *Vilhelmi Zepirus*.
- 306. *Kekermani* Disputationes philosophicae. - 307. *Georgii*
Sonii operis tomus primus. - 308. Dormi securae. - 309.
Chrisostomi Lanelli Tomisticum Dogma. - 310. Opus
grammaticum *Sebastiani*. - 311 Matheologia Sociana. - 312.
Johannis Magi libri 6 physiologiae. — 313. *Justi Lipsii*
epistolarum libri 8. - 314. *Mathei Drassei* Isagoges Historici. -
315. *Kekermani* logicorum tractatus 3. — 316. *Kekker-*
nanni Systema Theologiae. - 317. *Brencii* Homilia de poenitentia.
- 318. *Valentini Sulleri* Institutio Haebreica.
- 319. *Simonis Pauli* Methodi Logicorum. — 320.
Kekkermanni Logica. - 321. Problematum logicorum *Goglerii*
pars prima. - 322. *Artemidori* de somnorum interpretatione libri 5.
— 323. *Trencasii* loci communes. —
324. Exercitationum Theologicarum. — 325. *Homeri*
Odyssea. - 326. Epistolae familiares *Ciceronis*. - 327. *Francisci*
Odyssea. - 328. *Rulandi* Synonima. - 329. *Vilhelmi Zepheri*
politica ecclesiastica. - 330. *Johannes*

- Simlerus*. - 331. *Culmanni Grammatica Philippi Melanchtonis*. -
332. *Stichologia*. - 333. *Grammatica Philippi Melanchtonis*. -
334. *Philippi Mornelii liber de religione Christiana*. — 335.
Philipi Melantolis Rhetorica et dialectica. - 336. *Ving: Profanus*. -
337. *Eccardi Fasciculus controversiarum*. - 338. *Medula*
latinitatis. - 339. *Sebastiani Castellionis dialogorum libri 4*. - 340.
Theologia Volebii. - 341. *Johannis de Sacro Busco libellus*. - 342.
Psal. Pontificii. - 343. *Defensio simplicitatis ecclesiae a Bacha*
Szathmari. - 344. *Dionisius Carthusianus*. - 345. *Brevis institutio*
linguae Haebraicae. -
346. *Catechesis Palatinata linguae Haebraicae*. — 347.
Iterum eiusmodi. - 348. *Petri Rhani logica*. - 349. *Kismarjai*
institutio linguae Haebraicae. — 350. *Exemplar reconciliationes*.
— 351. *Calepinus septem linguarum*. -
352. *Plinii secundi Historiae tomorum trium distinctis*
voluminibus. - 353. *Flavii Josephi opera de Judaico*
bello. — 354. *Evangelium secundum Matheum*. - 355.
Volebii Theologia. — 356. *Ratio et disciplinae Bohemorum*. -
357. *Theologia Volebii*. - 358. *Kekkermanni Rhetoricae*
sistema. - 359. *Pesselii syntaxis*. - 360. *Lucae Trencacii*
loci communes. - 361. *Philippi Melantonis rhetoricarum libri*
duo. — 362. *Compendium logicae Aristotelicae*.
- 363. *Coronis Guilielmi Amesii adversus 5*. — 364.
Rudolphi Snellii commentarius. — 365. *Paulus Ebreus*. -
366. *Idea Aristotelis*. - 367. *Historia animalia Phransii*. -
368. *Ravisius T. Epiteta*. - 369. *Speculum lapidum*. -
370. *Grammatica Henrici Alstedii* - 371. *Erothemeta*
dialectica Philippi Melantolis. - 372. *Axiomata phi-*
losophica Bedae. — 373. *Prosodiae Joannis Claii*. -
374. *Logica*. - 375. *Compendium logicae Clr. Buzinkai*. -
376. *Ars tullialo more (?) epistolarum Jacobi*. - 377.
Prologus in Esaiaam. — 378. *Prologus Hieronymi in libros Josuae*.
- 379. *Ovidius*. - 380. *Conradi Licholensis*. -
381. *Suetius*. - NB. *Quinquaginta libri sunt Anglici*. -
433. *Ursini catechisatio*. - 434. *Prosodiae Johannis*
Claii libri 3. - 435. *Dictionarium Alberti Molnar*. -

436. Biblia sacra iuxta vulgatam editionem, doctoris studio emendata. - 437. Biblia *Francisci Vatabli*. - 438. *Kismarjai* Institutio linguae Hebraicae. - 439. Epitheta R. T. - 440. *Johannis Lorithii* grammatica. — 441. *Johannis Spinei* libri septem. - 442. *Ciceronis* epistolae familiares. - 443. *Caroli Lactantii* institutionum libri 7. - 444. Bibliorum codex sacer in quarto. — 445. Metaphisica *Timpleri*. - 446. Sylva vocabulorum et phrasium. - 447. Spicilegium oratoriae. 448. Edgj jó *Varadi Biblia* in folio magyar. - 449. Cursus theologicus *Scarpilii*. — 450. Institutio logica *Bursgerdicii* etcetera. Silva vocabulorum.
.....1

Matrix Illustris Scholae Rivulinae, id est nomina rectorum ad regimen scholae huius consueto solemniter ritu introductorum ab anno 1633. et studiosorum sub illis receptorum et nomina sua in albo hoc apponentium vel cum honore et gloria nominis e schola hac ad altiora emigrantium, vel cum dedecore et ignominia furtivo more discedentium, renovata anno reparatae salutis MDCLXXXIV. 13. Julii in hanc finem, ut bonos debita laus et nobilis gloria, malos vero et nequissima scholae huius illustris aliarumque pariter de honesta mente et terrae pondera, miserum et maculosum dedecus in perpetuum maneat.

Scriba *Stephanus Krisbaj*.

Matricolae Scholae Rivulianae.

h. or. ordo 2. lib. 1^s.

Joannes S: Szepsy senior, Rector factus Ujvarosiensis -
Andreas S. Makay, Rector factus Csehiensis et factus Rette: -
Matthias C: Ovary, Rector factus Rette.. - Valentinus C: Halasy,
rector factus Alsómisztótfalusiensis. - Daniel S: Debreczeni,
dimissus in pace bona. - Stephanus R: Báthory, profectus et Pat ...
- Georgius C: Enyedinus rector factus Medgy(es). - Matthias
Dobraviczay, rector

1 A kéziratban egy oldal üres.

factus Debreczinensis. - Stephanus Ujvarinus, eiectus est misere. - Petrus Ketskeméthy, eiectus. - Martinus Lázary, ductus Bösházinum ad rectoriam, factus secularis homo. - Nicolaus Radnothy. - Stephanus Vary Berekszaszinus discessit. — Johannes Rettegy Rector factus Berkesziensis et Felsőmisztótfalusiensis. - Andreas Ujlaky Debreczinum profectus est. — Nicolaus Farnady Georgius (igy!) eiectus est. - Paulus Tsengery, clam discessit, furcifer. - Stephanus Vaári eiectus. - Stephanus Vetésy Szatmarinum profectus. — Daniel P: Dobszay eiectus est. Est claviger secundus Varadiensis. - Georgius C: Kállay, rector factus Laposini. - Georgius Biczey, rector Szentkirályensis, item Bálványosváralljaensis. - Matthias Zalányi discessit. - Georgius P: Balay, profectus est Patakinum. - Lucas P. Károlyi, profectus Debreczinum. - Georgius Markosfalvy ductus Varholczinum, secundo ductus illinc. - Abrahamus Comjaty iter direxit Debreczinum. - Nicolaus Hodaszy Debreczinum migravit, illinc tandem pro rectore a magnifico Davido Zolyomi ductus. - Petrus Szaniszlai, ductus Tejfelestótfalu. - Valentinus Crassay, ductus Ujlakinum. - Johannes S: Szepsy, ductus Tothfalvinum. - Johannes K. Milatay, rector factus Sárközini. — Johannes N. Tsahocy, scholarcha factus Ujvárosini. — Stephanus P. Totfalusy postremo ingressus 2. novembris rector factus patriae scholae. - Johannes B. Szepsy profectus Debr(eczinum). - Stephanus Eszkarosy, rector factus Debreczini, secunda vice ingressus. - Lucas Filesdy, secunda vice ingressus die 17. septembris. - Martinus Petlandy ductus Felsőtothfalvi. - Georgius Besztery profectus Debreczinum. - Laurentius Berekszászy, ductus Kozárvár. — Georgius Tamas Varallyay Monainum ductus. - Paulus Berekszaszy ductus Felsőtothfalvi. - Stephanus R. Báthory profectus Patakinum. — Johannes Szepsy maior profectus Patakinum. - Gregorius Almásy, rector factus Laposiensis secundo Nagypaladi, illinc eiectus. - Gregorius B. Balay honeste discessit, ductus ad rectoriam. — Andreas K. Jánky, pastor factus Sofalviensis. - Johannes Berekghy rector factus Ber-

kesziensis. - Michael Nehy profectus Debreczinum. - Johannes Crassay profectus est Szathmarinum. - Martinus Tivarady rector Debreciensis. — Stephanus Salanky rector factus Teczőensis. - Gregorius Gellyeney, rectoratus officio functus Ardaini, anno 1618. secundo ingressus, 8. may 1629. eiectus. - Martinus Bálti, rector factus Sarkőziensis, hinc personae ecclesiasticae electus. - Matthaeus Dobolyi, Albam juliam migravit. - Michael Peleskey exivit voluntarie. - Johannes Rettegi Tottfalvinum ductus et Doboinum. - Valentinus Óváry obediens, profectus Debreczinum, ductus Terebesinum. - Stephanus Porczalmi, patriam insanus ductus obiit. - Johannes Nemes, sacrae caesaris regiaeque maiestatis tricesimator factus. — Stephanus Szentkirályi ductus Szakmarinum ad rectoriam. - Johannes Tatai satisfacit gerundio exploratoriae, ductus Ardainum. - Franciscus V: Szigeti satisfacit exploratoriae floreno 3. ductus Vámfalvinum. - Stephanus Retty a. 1633. die 4 ductus ad rectoratum. - Paulus Panyoki ductus Apainum, postea defunctus. — Johannes Barsi 1633. die 13. Maii. - Stephanus Némethi, 2. die. Junii anno 1633. ductus Hosszumezeinum et demum eiectus.

- Johannes Udvarhelyi obediens, ductus Ardainum, secundo Apainum. — Georgius Szőke, obediens, ductus Berkeszinum. - Andreas Kőkényesdi, obediens, ductus Hadadinum. — Paulus Kölcei, obediens, ductus Laposinum. Matthias Kálnai, obediens, sine oratione discessit, ingratus fucus. - Valentinus Kasni, obediens, ductus Remethinum. - Sebastianus Vay, obediens, ductus Szilagytelkinum.

*Clarissimus dominus **Stephanus Tasnády** conductus ad regimen Scholae Rivulianae 24. Decembris, Anno 1633.*

Paulus C. Bajomi obediens, ductus Mediomontem, senior factus. — Gaspar Borosnyai obediens, contrascriba et denuo senior electus. - Andreas S. P. Leszfalvi, anno 1633. ductus Retteginum. - Johannes F. Czengeri obediens ductus Ujvárosinum. — Johannes Gönczi obediens satisfacit,

exponendo florenos 3 denarios 50 his valedixit scholae. - Johannes Verese gyházi exclusus e societate honestissimorum juvenum. - Johannes Jesztrebi ductus Ujlakinum. - Paulus Szászvári satisfecit exponendo florenos 3. ductus Dobainum. — Johannes Husztinus ductus Monainum 1633. - Emericus T. Bogathi obediens ductus officium Berkesz. - Johannes K. Váczy ductus Felsőmisztótfalvinum. — Stephanus F. Váczi ductus Remethinum. - Emericus Ujlaki. — Nicolaus Bernard secunda vice ingressus. - Johannes Szálkai ingressus 1635. tandem eiectus. - Georgius Karolyi. — Franciscus Oroszi. - Sebastianus Vay. - Michael Bikfalvi secunda vice ingressus. — Gregorius Mediomontanus, ductus Rosalyinum. - Petrus Mediomontanus sponte valedixit, profectus in patriam. - Johannes Berekszászi, ductus Alsó-Misztótfalvinum. - Andreas Némethi eiectus. - Michael Gyügyei matrimonium contraxit Dobraviczai. - Michael Kovásznai. - Michael Gyarmathi a postico discessit furcifer. — Johannes Perneszi matrimonium contraxit. - Lucas Miklóslaki ingressus atque receptus anno 1636. 2. Junii, ductus Joseplaposinum. - Stephanus Kisjenei obediens.

Humanissimus D. Stephanus S. Debreczeni moderator scholae Rivulianae factus 21. septemb. anno 1636.

Michael Bagosii, inobediens, virgis caesus eiectus. - Johannes Tottfalusi. - Stephanus Sarollyáni, secunda vice ingressus. — Stephanus Gyarmathi, obediens. — Martinus Kovásznai, obediens. — Petrus Nameni, obediens, ductus Moniainum profectus Szathmarinum. — Michael Szeki obediens. — Stephanus J. Ardai, obediens secunda vice ingressus 1642. 9. aug. contrascriba eodem die factus est. — Johannes V. Vay obediens in omnibus. — Stephanus F.

Benei 13 die Mai, obediens. - Franciscus Farkasfalvi ignominiosum exitum habuit propter nequitiam aliquarum foeminarum. - Andreas Gyarmathi 14. Mai ductus Dobravicainum officium tandem privatus. - Martinus Gyarmathi obediens, obdormivit in Christo. - Paulus Kisvárdai,

3. die Junii eiectus. - Petrus Ujlaki, die 3. Junii, obediens.
— Stephanus Némethi, ille secunda vice ingressus. — Georgius Berkeszi. — Thomas Mandi ductus ad rectoriam Crassainam. - Stephanus Bakai die Junii. - Johannes Hosszumezei 2 Junii obedientiam praestitit, ductus Saboszlainum.

Clarissimus D. Stephanus Tóthfalusi ad moderandas habenas scholae Rivulianae introductus 6. die Septembris anno 1637.

Johannes Szentmiklósi obediens. - Andreas J. Toronyai obediens erga praeceptorem ac leges scholae a. 1637. 8 die Septembris. - Andreas Türi die 29. 7-bris. - Petrus Geóczy, die 17. Augusti 1637 morte obiit. — Johannes Monostorszegi, 15. die Novembris obedientiam promittit. — Nicolaus Hiripi a. 1637. - Thomas Diaki, Mediomontem ductus ad dirigendas habenas scholae. — Johannes Torgolanyi obediens. - Stephanus Kisvárdai, obediens ductus ad Rectoratum Berkeszinum. - Gregorius S. Mediomontanus, 2^{da} vice ingressus est, erat morosus. — Stephanus Láposi obediens, ingressus 2. Mai. - Sámuel Dabrai 2^{da} ingressus et eiectus. — Gregorius Tótos a. 1638. ingressus 19. Junii. - Georgius Kereszturi ductus ad pedagogiam a. 1638. - Paulus M. Szentelki ingressus, ductus Felsőtótfalvinum. - Georgius Szeki 2^{da} ingressus. - Stephanus Baczoni die 27. Augusti ingressus 1638. - Andreas Korodi obediens et eiectus. - Johannes Némethi ingressus, postea discessit. - Michael Károlyi 29. Augusti ingressus, obediens. - Michael Nagy, ingressus, eiectus. — Michael Bekesi, 6. Septembris, senior factus, tandem ductus Alsómisztótfalvinum.

Huminnissimus Dominus Matthias Gönczi conductus ad regimen Scholae Rivulianae, die 14. Septembris, anno 1638.

Gaspar Totfalusi, 16. Septembris ingressus, obediens. - Michael Mezei, ingressus et factus obediens. — Lucas Mikloslaki denuo ingressus anno 1638 16. Octobris, ductus ad Rectoriam. - Georgius P. Sarollyani obediens. -

Matthias Ujfalvi 27. Octobris mortuus. - Andreas Szaboszlai obediens 13. Nov. discessit ad rectoriam. - Jacobus Udvari 2^{da} vice ingressus, obediens. — Stephanus Munkaczi 16. Decembris ingressus secundum suum posse in omnibus suis suspicionibus obediens. — Stephanus Czernatoni obedientiam promisit ingressus anno 1639. 11 Martii in patriam . . . proficiscendi postulatus, demum rediit a furcifer. — Johannes Vetési obediens p. mil. ing. - Johannes Mediomontanus factus est dux Szige . . . - Michael Rivulinus ingressus ductus Sarmasinum. - Michael Varallyai obedientiam promisit Albam Juliam. - Andreas Rettegi ingressus 2^{da} fuit obediens. - Andreas Fintahazi ductus ad officium rectoratus, ingressus 2^{da} vice 13. Junii. - Andreas Szerenyeyi obedientiam commode com...
ingressus 2^{da} vice. - Gregorius Batizi 3^{tia} vice factus contra:, tandem ductus Vincinum. - Stephanus P. Zolyomi 2^{da} ingressus ex communi suffragio electus senior. -
Johannes Némethi 2^{da} vice ingressus 9. Augusti factus est, contrascriba, ductus Apainum. - Franciscus Szigeti, 2^{da} vice ingressus, ductus Berkeszinum. — Johannes Forgolámi 2^{da} ingressus ductus Fintaházinum. - Andreas Berki 16. Aug. ingressus est. - Stephanus Toronyai ingressus 20. Aug. ductus Ökörítőinum. - Johannes Mediomontanus 2^{da} ingressus obediens ductus Vamfalusinum. - Stephanus Veresmarthi, ingressus est 2^{da}, Baroviam tenuit. - Stephanus Megyesi contrascriba factus est, tandem ductus Felső-Banyainum. — Christophorus Bresznobányai ductus ad pedagogiam. — Johannes Rivulinus, hoste discessit. -
Petrus Mediomontanus ductus Felsőtótfalvinum. - Stephanus Debreczeni virgis caesus ignominiose expulsus urbe.

*Admodum Reverendus atque Clarissimus Dominus
Stephanus Syderius Debrecinus conductus ad regimen
scholasticum Rivuliense, anno 1640. 9. calendas
Aprilis.*

Stephanus Darmadi ingressus anno 1640. ductus Szilágyujfalvinum hinc postea discessit. - Nicolaus Hiripi a. 1640 ductus Monainum. - Stephanus Lévai a. 1640.

ductus Hiripinum. - Andreas Janki ductus Sárközinum ad officium. - Georgius S. Varallyai, profectus Patachinum. -

Stephanus Jenei, Albam profectus est. — Stephanus Baczoni, 2^{da} vice ingressus. - Jacobus Molvai, discessit data venia. - Caspar Fotosi, ibidem data venia abiit. — Michael Dioszegi, ductus ad officium rectoratus Apainum. — Stephanus Totfalusi 164 ...eiectus. — Paulus Peczi 2^{da} ingressus. - Georgius Pohai ingressus, ineptus nequam magna cum fraude valedicendo. — Stephanus Benei obediens 2^{da} ingressus ductus Miklosfalvinum. - Stephanus Banyai obediens omnibus. - Stephanus Szilvasi obediens

omnibus iterum ductus Viskinum. - Michael Károlyi 2^{da} vice ingressus, ductus Ujvarinum. — Demetrius Peleskei ductus Hosszumezeinum. - Lucas Mikloslaci 3^{ta} vice ingressus de Boozi (?) - Thomas Mandi 2^{da} ingressus, propter nequitiam aliquarum foeminarum postea discessit. — Paulus Contr. Ladanyi, bona pace missus. — Basilius C. S. Zagoni, ultima Decembris ingressus, senior factus erat, valedixit. - Nicolaus Ujlaki ingressus, propter aliquarum nequitiam foeminarum eiectus. - Michael C. S. Varadi obediens 1 Julii contrascriba factus est. - Michael Szalaczi ductus Misztotfalvinum. - Michael Bathi 1 die Febr. anni est subintellectus. - Johannes Sen. Krassai obediens factus, ductus Misztotfalvinum. - Johannes Gyulai honeste valedixit et Debreczinum profectus est. — Georgius Sarollyai, ductus 1641 Menyöinum. - Andreas Pavai ingressus ductus ad officium Sarosiensium. — Basilius Eghazfalvi fraternam obedientiam promisit, ductus Berkeszinum rectoriam.

Wenerandus ac Clarissimus Dominus Matthias Gönczi ad moderandas habenas scholae Rivulianae conductus 15. Augusti a. 1642.

Franciscus Varallyai, ingressus die 22. Septembris, ductus ad officium Crassainum. - Paulus Dobozi ingressus et duxit uxorem ex platea rák. — Petrus Ökörítai est ingressus clam discessit furcifer absque ulla satisfactione. — Michael Saárdi discessit Saárospatakinum. - Georgius

Málnási obediens. — Andreas Tasi ingressus 4. die Octobris.

- Michael Czehi ingressus a. 1642 7. 8^{bris}. - Caspar Nagy valedixit et uxorem duxit ex platea Rák Novembris. — Johannes Beszermenyi a. 1642 honeste valedixit. - Michael Czehi valedixit libere et discessit in schola Liszkaiana. -

Stephanus Henczei obediens. - Petrus Romocza ductus ad officium Alsólaposinum. — Michael Fonyi ductus ad officium Ökörítainarum. - Georgius Zagoni. — Martinus Mediomontanus ductus ad rectoratum. - Martinus Egeresi.

— Andreas Homalyosi ductus ad officium Gyarmatinum. — Samuel P. Barsi 3. Aprilis a. 1642. ductus ad officium Szilaginum. — Sigismundus P. Udvarhelyi. — Georgius Caszai obediens. — Georgius Várallyai honeste valedixit secundum voluntatem suam. — Gregorius Szentiváni, ductus ad officium rectoratus Hosszumezeinum. — Ladislaus Gidofalvi cum venia discessit. - Samuel Contra Vasarhelyi ductus ad officium rectoratus. - Michael S. Diószegi ingressus 2^{da} vice. — Thomas Szigethi satis fecit. - Simon Szigethi satis fecit. — Michael Rivulinus satis fecit. - Johannes Totfalusi satis fecit. - Thomas Mandoki contra satis fecit. - Martinus Szentmiklosi satis fecit.

- Matthias P. Oltományi satis fecit. - Petrus B. Böszörményi 2^{da} vice ductus Berkeszinum et valedixit. — Andreas Pakai. - Andreas Zagoni 2^{da} vice senior. - Michael K: Besenyei 2^{da} vice ingressus. - Stephanus Várallyai ductus Bősz - hazinum ad rectoratum. - Michael Száldobosi. - Matthias Cibiniensis. - Johannes Szépmezei; die 27 Junii Saxones satis fecerunt. - Thomas Lattinensis. - Bartholomeus Saadai. - Samuel P. Baásai 2^{da} vice ingressus. - Martinus Szilvási. - Johannes Sibai non satis fecit, clam discessit. - Petrus Püspöky contrascriba factus, et sine commendatione discessit. - Johannes Eczedi. - Martinus Szentmartoni. - Stephanus Pavai anno 1643 ingressi sunt. — Andreas Makfalvi. - Andreas Mediomontanus, profectus Berek-szaszinum. — Michael Jerczeni non satisfecit, sed dimissus ex domo studiosorum consensu. - Stephanus Nemethi profectus Albam. - Johannes Danyadi. - Andreas Pavai

2^{da} ingressus et eiectus. — Alexander Kismádi 2^{da} ingressus.
- Michael Salanki. — Georgius Rivulinus. — Georgius Miskolczi inhoneste eiectus est propter mulieres nequissimas.
- Michael Szencinus. — Petrus Uzoni. — Johannes P.
Belmegyesi ingressus a. 1644. 26. novembris. — Andreas Homorodi.
— Michael S. Nemethi obediens, ingressus 1644. - Stephanus Farnasi. — Michael C. Gyarmathi ingressus 2^{da} vice 29. Decembris.
- Paulus Cegei ingressus 15. Decembris.

Paulus Pastorius Kovasznai *recturam celebris Scholae Rivulianae potitus et inauguratus 22. Decembris anno epochae 1644.*

Georgius M. Cernatoni Senior ductus Felsőbányainum.
- Georgius Pokai contra ductus Tottfalvinum. — Andreas Makfalvi collaborator primarius, ductus Megyesinum. — Michael Tsehi senior factus... — Georgius Cassai mercedem laboris recepit. - Alexander Kismodi. — Andreas Homoródi ductus Miszttottfalvinum. - Martinus K. Szilvasi S. ductus Szigetinum. - Michael Gyarmathi. - Andreas Ilobai honeste valedixit. — Stephanus Némethi honeste valedixit. - Michael Salánky ductus Felsőmisztottfalvinum. - Georgius Rivulinus valedicendo profectus. - Michael Senczi Hosszumezeinum (profectus). - Michael Berkeszi H. v. - Samuel Dioszegi h. v. - Michael Nemethi collaborator primarius h. v. et profectus Lapossinum. — Petrus Uzoni ductus Kovaszinum. - Johannes Belmegyesi honeste valedixit. - Johannes Feketési ductus Felsőtöttfalvinum. - Stephanus Farnasi satisfecit flor. 4. - Paulus Csegei honeste valedixit. - Michael Kökényesdi honeste valedixit. - Michael Szentés a. 1645 ingressus. - Johannes Szajko Kissenki valedixit honeste. - Matthias Szajko Kissenki die 17. Jan. valedixit honeste. - Andreas B. Gyarmathi collaborator primarius senior factus dein honeste ductus Alsómisztottfalvinum. - Andres P. Kállai profectus Debreczinum. — Ladislaus N. Köröspataki, decanus factus, dein senior. - Michael Reczei ingressus anno 1645. - Michael Szigethi. - Stephanus Illyefalvi, eiectus ignominiose, non satisfecit. —

Petrus Böszörmenyi eiectus absque satisfactione. - Sámuel Vásárhellyi secunda vice ingressus. — Paulus Ujhellyi obdormivit in Christo. - Samuel Ujfalvi. - Michael Szatmari dignum meritum exitum. — Stephanus Vásárhellyi. — Johannes Mezei. — Valentinus Rivulinus fuerunt honesti et ingressi sunt a. 1645. die 18. Sept. — Michael Vasarhellyi ingressus in scholam. — Stephanus Ovari. - Andreas Küküllővári ingressus in hanc scholam a. 1645. - Michael Fogarasi honeste discessit. - Paulus Fogarasi sic.

— Michael Besenyei. - Petrus Angyalosi ingressus a. 1645. - Georgius Zabolai. — Johannes Szegedi. - Johannes Besenyei ingressus in hanc scholam anno 1645.

Clarissimus ac doctissimus vir Michael Vilmanyi solenni eoque consueto ritu inductus est ad moderandam scholam illustrem Rivulinam, anno 1644.

Defunctus est anno 1646. die 23 aug.

Andreas Gyarmathi senior ductus Misztotfalvinum. - Samuel P. Vasarhellyi contcascriba, senior ductus honorifice Csehinum. - Nicolaus Nyiriegazi collaborator, postea contrascriba honorifice ductus ad officium rectoratum, demum senior creatus. — Ladislaus Sarospataki senior factus, discessit Tottfalvinum. - Michael Gyarmathi ductus Vámfalvinum. - Stephanus Farnasi honestissime valedixit.

— Michael Szentesi honeste ductus Apainum. - Johannes Mezei 2^{da} vice evocatus. - Johannes Gönczi contrascriba factus, tandem eiectus. - Stephanus Levai ductus Zilainum. — Michael Szigethi ignominiose egressus est, et caesus. - Stephanus Vásárhellyi. — Georgius Zabolai. - Michael Vásárhellyi profectus Enyedinum. — Stephanus Óvári. -

Andreas Küküllővári ductus Sárközinum. - Michael Fogarasi honeste est ductus. - Michael Szentesi Vaji. - Michael Benyei. - Michael Szathmari. — Johannes Szegedi. - Michael Salanki. - Valentinus Banyai valedixit honeste. - Thomas Torjai. - Johannes Benyei. - Stephanus Ketskemethi. - Andreas Zagoni. - Jacobus Czernatoni ductus ad officium Berkeszinum. - Thomas Regmensis venia

reitoris discessit. — Michael Sziltensis venia reitoris discessit. — Paulus Fogarasi. - Sigismundus Szentgyörgyi.

- Georgius Benedeki ductus Csehinum reitor. — Georgius Angyalosi ingressus et satisfecit. - Andreas Csomos. — Petrus Angyalosi satisfecit exploratoria. — Andreas Csapai ignominiose satisfecit. — Simon Serpenyős. - Georgius

Bistriciensis venia reitoris discessit. - Ladislaus Gidefalvi.

- Michael Huszti satisfecit pro labore scholae. — Thomas Papolczi satisfecit pro labore scholae. - Georgius Farczendi satisfecit pro labore scholae. - Michael Benedeki satisfecit pro labore clam discessit. — Petrus Dalnoki satisfecit pro labore scholae. — Thomas Uzoni 2^{da} ingressus. — Petrus Uzoni ibidem. - Jacobus Királyhelymeczi satis fecit labore scholae, ductus Szigetinum. — Thomas Mandoki satis fecit labore scholae. - Michael Csehi. — Johannes Janki satis fecit labore scholae. - Thomas Szigeti. — Johannes

Heczei a. 1646. mensis 26 Octobris. - Stephanus Pastoris.

- Johannes Rivulinus ingressus 22. Novembris. — Simon Szigethi ingressus eodem anno. — Johannes Tottfalusi. — Stephanus Illyefalvi ingressus ignominiose eiectus.

*Clarissimus ac doctissimus vir **Michael Panyty** inductus est ad moderandam Scholam Illustrem Rivulianam, anno 1646.*

Thomas S. Uzoni. - Stephanus C. Vásárhelyi satisfecit. - Ladislaus Gidofalvi satisfecit. - Stephanus Janczi s. f. — Paulus Vay s. f. — Michael Fogarasi s. f. expendo florenos 4. - Thomas Tornyai s. f. expendo florenos 4. - Johannes Benyei s. f. expendo. - Sigismundus Szentgyörgyi s. f. expendo. - Michael Huszti s. f. - Georgius Farczadi s. f. - Thomas Papolczi. —

Johannes Janki s. f. - Johannes Heczei satisfecit.

*Humanissimus dominus **Stephanus Nanasi** contrascriba Debreczinus ad finem anni 1646 introductus ad regendam scholam Rivulianam.*

Michael Angyalosi honestus fuit, satis fecit exponendo fl. 3. et ductus Theczöinum. - Martinus Mediomontanus

constitutus senior in anno 1649. — Stephanus Böszörmenyi

28. Aprilis anno 1648 ingressus, ductus Szigetinum. - Johannes Besenyei 2^{da} vice ingressus, missus cum pace peregrinatu. — Johannes Mathotsi rectoratum ductus Ovarinum. — Valentinus Monaki 3. Aprilis ingressus, valedixit. — Stephanus Makfalvi ductus Berkeszinum. - Stephanus Tasnadi satis fecit. - Stephanus Kobori sine satisfactione discessit. - Georgius Albaensis. - Andreas Küküllővari nullius valoris fuit, az furcifer noluit discere et ita sibi acquisivit rectoriam. - Michael Salanki 3^{ia} vice ingressus, ductus ad officium Teczőinum. — Stephanus Gidofalvi. - Petrus Ujfalvi satisfecit, profectus in patriam. — Johannes Luskai satisfecit labore scholari. - Michael Ethfalvi missus est absque ulla satisfactione peregrinus. — Martinus Con: Almasi satisfecit labore scholae. — Johannes Rivulinus eiectus az meghazutta magat az furcifer. - Stephanus Con: Lisznyai senior factus ad officium Tejfeles-totfalvinum ductus et creatus. - Paulus Szaszfalvi anno 1648 absque valedictione discessit. - Tobias Lipschensis ductus ad paedagogiam Kövarinum anno 1648. - Georgius Nemethi. - Johannes Csertatoni anno 1649. ductus et satisfecit labori scholae. - Johannes Con: Gyarmathi Varadinum profectus. - Thomas Domokosi pro labore deponendo fl. 3. anno 1649. - Stephanus Török Retteginum ingressus et expulsus anno 1649. — Johannes Sibai. - Georgius Sajokereszturi nummis dependendo labori scholae. - Petrus K: Hermeczi. - Stephanus Pavai pro labore deponendo florenos 3. anno 1649. - Johannes Monai 13 Mai valedixit honeste. - Andreas Szigethi ductus Sárközinum. - Laurentius Musnai. - Laurentius Kis Sinki. - Michael Jarai valedixit. - Johannes Penyigei 2. Aug. valedixit. - Samuel P. Kiraly Daroczi anno 1649 satisfecit. - Johannes Uzoni ignoto die Octobris satisfecit gerendo explora. - Gregorius Uzoni 2^{da} vice ingressus, tandem ductus Porchalminum. - Ferenci Istvan, ductus in Tejffelestotfalva. - Stephanus Con. Inanczi satis fecit labori scholae. deponendo 3 florenos.

Clarissimus ac doctissimus vir Andreas Czehi conductus est consueto ritu ad moderandam scholam illustrem Rivulianam in anno 1649.

Paulus Czetneky Debreczinum migravit. — Stephanus Magyarosi satisfecit labori scholae gerendo explora. — Franciscus Maxai satis fecit gerendo explo. — Johannes Szathmari clam discessit furcifer. — Johannes Kereszturi similitudo a postico discessit nequam. — Stephanus Csegyei satis fecit labori scholae ger. exp. — Stephanus Bodaki satis fecit labori scholae ger. exp. — Petrus Gidofalvi satis fecit labori scholae ger. exp. — Joannes Csötörtöki 2^{da} vice ingressus. — Stephanus Bathori satisfecit ductus Megyesinum. — Stephanus Matolczi satis fecit ge. ex. ductus Berkeszinum. — Isacus Varallyai satis fecit gerendo . . . ductus Felső-Misztottfalvinum. — Samuel Con. Daroczi 2^{da} vice ingressus. — Johannes M. Csernathoni 2^{da} vice ingressus.

*Humanissimus ac doctissimus vir **Stephanus Horti** conductus est consueto ritu ad moderandam scholam illustrem Rivulianam anno Millesimo sexcentesimo quinquagesimo primo, die 1. Maii.*

Gregorius Uzoni 2^{da} vice ingressus, tandem ductus Porcsalminum, illinc comiter discessit. - Thomas Szentgyörgyi salutavit 3. die Junii, satisfecit gerendo explo. - Stephanus Türi eodem modo satisfecit. - Michael Kis Toronnyai satisfecit exponendo florenos 3, dein amisit spiritum. — Johannes Dévai ductus Szigetinum satis fecit. - Stephanus Mediomontanus satisfecit labori scholae. - Johannes Mogyrosi valedixit anno 1652, ductus Tejfelestottfalvinum. - Johannes Angyalosi salutavit scholam sine labore discessit tamquam talis. — Petrus Angyalosi salutavit schola. — Johannes Rivulinus receptus est. — Stephanus Sz. Terebesi satisfecit g: ex: — Georgius Madi acceptus est. - Michael Tatai ingressus 23 die Februarii. - Johannes Magyarosi valedixit. - Johannes Csehi valedicendo discessit Liszkainum. - Christianus Felbarthi Crucensis. - Stephanus K. Vásárhellyi. — Stephanus Mediomontanus senior factus

satisfecit. - Michael Magyarosi receptus est 3^{tia} vice. - Paulus Szent Várallyai. - Mattias Pasztai. - Thomas Galambfalvi satisfecit honeste ingressus.

Humanissimus ac doctissimus dominus Johannes Püspöki introductus est ad moderandam scholam illustrem Rivulinam die Maii anno 1652.

Senior Samuel P. Daroczi satis fecit labore. — Contr: Johannes Uzoni. — Stephanus Terebesi satis fecit honeste. — Stephanus Montanus satis fecit honeste. - Johannes Rivulinus satis fecit honeste. - Johannes Magyari satis fecit honeste. - Georgius Madi Szigetinum ductus ad officium rectoratus. - Stephanus K. Vásárhellyi satis fecit honeste. - Stephanus Montanus satis fecit senior factus. - Michael Magyarosi satis fecit. - Paulus Varallyai satis fecit honeste. - Matthias Pasztai eiectus. — Stephanus Némethi satis fecit. - Thomas Galambfalvi ductus Berkeszinum. — Michael Sartoris est obediens. - Valentinus Sz. Kereszturi satis fecit honeste est receptus anno 1652. - Franciscus Pocsai satis fecit eodem anno. — Casparus Szöllösi. - Stephanus Leszfalvi satisfecit et receptus anno 1652. - Stephanus K. Leszfalvi satisfecit et receptus eodem anno. - Matthias Harsanyi satisfecit. - Johannes Szalontai receptus est anno 1652. - Nicolaus Ludas est eiectus. - Johannes Feckai. - Johannes Bisztriciensis receptus anno 1652. — Georgius Császlai. — Stephanus Szatmari satis fecit. - Valentinus Tottfalusi. - Stephanus Hetfalusi receptus 1653. - Ambrosius Oltomanyi satis fecit. - Johannes Uzoni satis fecit. - Johannes Szilagyí. - Johannes Matoczi secunda vice ingressus satis fecit. - Michael Teczi receptus anno 1653. - Martinus Nemethi receptus anno 1653 satis fecit. — Josephus Tarcsai profectus Albam Juliam satis fecit. - Stephanus Teczi. - Petrus Coronensis clam discessit sine labore. - Andreas Zabolai satis fecerunt, Jacobus Zabolai satis fecerunt. - Petrus Gidofalvi. — Georgius Vaczi satis fecit. — Thomas Galambfalvi secunda vice receptus, uxorem duxit. - Nicolaus Varsoczi satis fecit. - Johannes Mihályfalvi satis

fecit honeste anno 1654. — Georgius Schulerus satis fecit. — Martinus Tartlerus anno 1654. satis fecit. — Stephanus Szentgyörgyi satis fecit ductus Menyöinum. — Andreas Sz. Uj Nemethi receptus anno 1654. - Michael Rivulinus satis fecit. - Thomas Solymosi receptus anno 1654. eiectus, exturbator. - Georgius Oltzonai. - Petrus Brullyai. — Michael Novillanus.

*Clarissimus ac doctissimus vir dominus **Stephanus H. Claudiopolitanus** introductus ad regendam scholam illustrem Rivulianam. 1654. die 24 Aprilis.*

Stephanus B. Mediomontanus satis fecit florenos 3. - Stephanus K. Vasarhelyi satis fecit contrascriba. — Martinus Sz. Némethi satisfecit fl. 3. — Stephanus Teczi satisfecit exponens fl. 3. - Nicolaus Varsolci satisfecit et factus rector. - Stephanus Lisznyai factus contrascriba et satisfecit. - Georgius Idensis satis fecit exponens flo. 5. - Martinus Bisztriciensis satis fecit. - Andreas Nemethi satisfecit exploratoriae. — Michael Rivuliensis satis fecit fl. 3. - Johannes Gyalakuti satis fecit explo. - Georgius Olthonai, satis fecerunt, profecti sunt hi tres. - Petrus Brullyai, satis fecerunt, profecti sunt hi tres. — Michael Novillanus satis fecerunt, profecti sunt hi tres. — Johannes Uzoni 2^{da} vice ingressus. - Franciscus Papolczi satis fecit. - Andreas Petkoranyi. — Ladislaus Zagoni. — Franciscus Mediomontanus. - Michael Tothfalusi. - Stephanus Gidefalvi senior factus. - Franciscus Apahidi anno 1654 satisfecit solvendo fl. 3. - Michael Makfalvi satis fecit solvendo fl. 3. cantoriam subivit Mediomontanum.

- Martinus Szalatzi satis fecit. - Andreas Szalaczi. — Nicolaus Apadi honeste satisfecit exponendo fl. 3. - Petrus Szeredahellyi. — Stephanus Dioszegi anno 1655 satis fecit exponendos flo. 3. — Franciscus Mediomontanus satis fecit exponendo. - Stephanus Pavai s. f. expo fl. 3. - Franciscus Batori fl. 3. s. fecit rector Varally. - Jacobus Vasarhelyi satis fecit, profectus Varadinum. - Johannes Zagoni fl. 3. satis fecit profectus Varallya. — Andreas Szotyori flo. 3. satis fecit. - Stephanus Almasi satis fecit. - Stephanus

Vásárhellyi satis fecit, Berekszaszinum profectus. - Georgius Almási satis fecit. — Andreas Batori satis fecit. — Franciscus Szendrei satis fecit profectus Patakinum. - Stephanus Berekszaszi satisfecit, abivit satis inhoneste. - Martinus Borsai fl. 3. satis fecit; rector Mediomontanus. - Gregorius Sz. Erzsébeti satis fecit fl. 3. — Andreas Hathazi satis fecit flo. 3. rationista factus est. - Stephanus Fogarasi satis fecit fl. 3. senior factus, profectus Patakinum. - Georgius Vasarhellyi satis fecit rector tottfalu. - Martinus Bonyhai satis fecit fl. 3. — Nicolaus Pakai satis fecit. - Michael Gidofalvi satis fecit fl. 3. profectus Varadinum. - Stephanus Orbai. — Martinus Desi amissus cum pace. - Georgius Batori satis fecit flo. 5. - Ladislaus Zagoni 2^{da} vice ingressus. - Petrus Saxopolitanus laborem peregit honeste. — Stephanus Rettegi 5. Mai laborem perfecit. - Stephanus Törsvári 1656 satis fecit. - Stephanus Tothfalusi deposuit laborem fl. 3. - Johannes Rivulinus 3^{ia} vice receptus. — Martinus Bisztriciensis satisfecit. — Johannes Bilaki laborem perfecit fl. 3. - Georgius Gidofalvi 2^{da} vice ingressus. — David Almasi receptus anno 1656 satis fecit. — Franciscus Uzoni receptus anno 1656 satis fecit. - Andreas Benyei 1656 satis fecit honeste valedixit.

*Clarissimus ac doctissimus Joannes Püspöki
introducitur ad moderandum scholae regimen anno
1658. 29 X^{bris.}*

Franciscus Szaldobosi anno 1658 ductus ad rectoriam. - Johannes Abarai ductus Megiesinum. - Georgius Mihalyfalvi ductus Szigetinum. - Andreas Perczeni. - Laurentius Illyefalvi satisfecit fl. 3. - Michael Nyiresi satisfecit gerendo coquiam, ductus Tottfalu. - Michael Lucafalvi satis fecit gerendo coquiam, ductus Várallyainum. - Stephanus Rivulinus. - Johannes Montanus satisfecit flo. 3. - Stephanus Perthi satis fecit. - Stephanus Enyedi discessit, ut nequam. — Johannes Tordanus defunctus. - Stephanus Bonchidai satis fecit flo. 3. - Franciscus Bikfalvi satis fecit labore. — Georgius Halmagi satis fecit labore. - Georgius Bisztrici satis fecit labore fl. 5. - Georgius

Sajoviensis satis fecit labore fl. 5. — Caspar Jenei satis fecit labore. — Stephanus Varallyai satis fecit fl. 3. - Paulus Sellyei satis fecit fl. 3. ductus Alsómisztótfalvinum.

- Valentinus Madai ductus Mediomontem. — Franciscus Mandoki satis fecit fl. 3. - Gregorius Ajtai satis fecit. - Thomas Bikfalvi satis fecit. - Michael Mihályfalvi satis fecit. - Michael Tothfalusi satis fecit. — Michael Peterfalvi satis fecit flo. 3. — Nicolaus Debreczeni satis fecit labore. - Balthasar Mihályfalvi satis fecit labore. - Isacus Gidofalvi. — Martinus Bisztrici. — Nicolaus Tarpai ductus Sárközinum. - Johannes Laskoi satis fecit ductus Szigetinum. - Andreas Tsegledi satis fecit senior factus, ductus Ujvaros. — Moses Kemesi ductus Husztinum. — Johannes Kalmandi emissus, ut nequam. — Johannes Kecskemethi satisfecit labore ductus Apa. - Petrus Kalnai profectus Kaszovinum. — Stephanus Gyarmathi ductus Szigetinum. - Michael Majtini satis fecit remissus. - Andreas Földvári. - Michael Vasarhelyi ductus ad officium rationistae. — Stephanus Tasnadi satis fecit fl. 3. ductus Miszt.

Humanissimus, ac doctissimus Andreas Bajtsi Kotsinus introductus ad scholae regimen anno 1660.

Adamus Bender satis fecit flo. 5. — Andreas Faber satis fecit flo. 5. - Johannes Albensis. - Andreas Pakei. - Gerhardus Kabai senior factus, profectus Debreczinum. — Johannes Abarai 2^{da} vice ingressus ductus Medgyesinum. — Johannes Petki. - Stephanus Tsekei satis fe. fl. 3. prof. Claudiopolim. - Franciscus Gyöngyösi satis fe. ductus Mediomontem. - Thomas Bethfalvi respondent rebus nomina saepe suis, subscribendo discessit. — Stephanus Rivulinus ductus Jcheghazinum (?). — Michael Szölösi. - Daniel Zilahi excessit e vivis. - Martinus Szentsi Nemethinum ductus. — Michael P. Bodolai satisfecit labore senior factus ductus Mediomontem. — Georgius Nemethi satisfecit labore ductus Claudiopolim. — Laurentius Fegyverneki satis fecit labore. - Johannes Varadi solvit debitum naturae. — Franciscus Mediomontanus profectus Claudiopolim. - Laurentius Ruzskai satisfecit flo. 3. praeceptor

factus. — Michael Apati 2^{da} vice ductus Siboinum. - Franciscus Fogarasi satis fecit flo. 3. - Thomas Bikfalvi

2^{da} vice ingressus. — Stephanus Tetsi satis fecit labore fl. 3. - Michael P. Gyarmathi satis fecit fl. 3. - Stephanus

P. Margitai satis fecit labore nummis, contra factus, tandem profectus in Transilvaniam. — Michael Rettegi inobediens. - Georgius Daroczi satis fecit flo. 3. — Michael Szatmari satis fecit flo. 3. valedixit. — Johannes Sárközi satis fecit labore ductus Apainum . . . — Johannes Szabadszallasi.¹ - Michael Papai satisfecit labore ductus Ujvaros. - Johannes Peterfalvi satis fecit flo. 5. — Georgius Ajtai missus, ut nequam. - Michael Gyarmathi placide obdormivit in Christo. — Martinus Rettegi satis fecit labore ductus Varallya. — Andreas Papai satis fecit labore. - Johannes Kovasznai satis fecit labore. - Valentinus Vásárhellyi satis fecit labore. - Martinus Gyarmathi profecto caesus virgis. - Andreas Szatmari satis fecit flo. 3. — Michael Szaniszlai contumax, negligens, canistro quaesivit rectoriam. — Samuel P. Lisznyai satis fecit labore ductus Girottotfalvinum. - Matthias Szöllösi satis fecit labore, praeceptor factus. - Stephanus Viski satis fecit contrascriba electus. — Petrus Majtini emissus ut vini bibax inobediens. - Michael Rettegi ingressus de Vamfalva. — Simon Sövenegi s. f.

flo. 5. — Georgius Saskói satisfecit labore. - Johannes Maklari satisfecit fl. 3. ductus Vamfalvinum. - Johannes P. Kobori s. f. labore, contrascriba factus. - Johannes Ujlaki. - Stephanus Mezei. - Andreas Zagoni. - Ladislaus Gyarmathi. — Michael Szatmari legibus obediens. - Johannes Fenczeri legibus obediens. — Michael Szatmari satis fecit labore. — Johannes Trancsini satis fecit nummis. — Stephanus Monaki satis fecit Hosszumező. - Andreas Zilai satis fecit ductus Tottfalvinum. - Petrus Kereszenci satis fecit, praeceptor. — Franciscus Gyarmathi functus officio paedagog. - Valentinus Salontai ignominiose emissus. — Andreas Gyarmathi ignominiose eiectus caesus est. — Johannes Uzoni utquamque satisfecit. — Johannes

1 Egy kéz, de más fakult tinta.

Szaldobosi ignominiose emissus. - Johannes Seligsadri¹ satis fecit flo. 5. - Georgius Betuliensis satis fecit flo. 5. — Gabriel Küküllővári solvit denarios 148. — Georgius Vallai solvit flo. 3. — Stephanus Hiripi satis fecit labore, emissus. — Stephanus Bonyhai satis fecit labore, ignominiose emissus. - Michael Adorjani satis fecit labore. - Samuel Penyigei satis fecit labore. — Stephanus Mohacsi satis fecit labore. - Stephanus Bökenyi functus officio praeceptoris Husztini. — Thomas Csekei satis fecit labore. - Samuel P. Lisznyai 2^{da} vice ingressus ignominiose eiectus.

*Clarissimus ac doctissimus vir dominus **Andreas Bajtsi Koczinus** introductus ad, regendam Scholam illustrem Rivulinam, anno 1664. die 21. Junii.*

Petrus Tirnavius satis fecit nummis. - Stephanus Szentivani satis fecit fl. 3. - Johannes Banyai anno 1664. fl. 3. - Martinus Varallyai anno 1664. die 13 7^{bris} mortuus. - Martinus Kabai satis fecit. - Stephanus Böszörményi anno 1665 satis fecit coquiam gerendo. - Stephanus Enyedi satis fecit labore. - Johannes Torjai subscripsit satisfecit 1665. — Michael Apati contra ductus Totfalvinum 1665. - Michael Szatmari receptus est anno 1665. - Stephanus Nemethi ingressus secunda vice. - Johannes Trinczeni 2^{da} vice ingressus. — Johannes Vaczi satis fecit labore. - Petrus Mohainus . . . - Samuel Etfalvi satis fecit ductus Varallyainum. — Stephanus Bökenyi 2^{da} vice ingressus. — Andreas Vanyai senior electus satis fecit honeste. — Nicolaus Tarczali satis fecit honeste, ductus Thotfalvinum.

- Martinus Hiripi satis fecit labore 1666. - Samuel Kisvárdai anno 1666. - Daniel Nabadi emissus anno 1666. - Stephanus Vari contrascriba factus. - Benedictus Szekeresi ductus ad officium rectoratus Karasinainum. - Samuel Szekeresi satis fecit exploratoriae. — Johannes P. Torjai ductus ad officium Hosszumezeinum 2^{da} vice, anno 1666. — Georgius Köleseri ductus Sarközinum.

1 Olvashatatlan név.

Clarissimus, nec non doctissimus vir dominus Michael Sárffői conductus ad regimen scholae celsissimae Rivulinae anno 1666. die 28 Junii.

Michael Devai discessit anno 1666 ut furcifex. - Georgius Necsei discessit ut furtifex et eiectus. — Johannes Fejervari satis fecit. - Stephanus Viski ductus Varallyainum. — Franciscus Kabai receptus honeste satisfecit. - Samuel Némethi. — Stephanus Peleskei satis fecit honeste.

Admodum reverendus atque clarissimus dominus Stephanus Eszeki ad moderandas scholae Rivulinae habenas introductus 25. die Aprilis 1667.

Thomas P. Leszfalvi satis fecit honeste anno 1667 profectus Patakinum, ibi in Christo occubuit. — Johannes Con. Banyai satis fecit honeste anno 1666. - Michael Maklari. - Andreas Versolgi 1667 19. Maii praeceptor item scholae Mediomontensis rector, Debrecinum profectus est. — Gasparus Akosi anno 1667 dimissus. — Stephanus Tottfalusi satis fecit dimissus. - Petrus Forrai factus praeceptor iterum anno 1669. iter Albam. — Valentinus Markusfalvi satis fecit honeste. — Michael Tarpai satisfecit honeste. -

Georgius Varallyai ductus Varallyainum. - Johannes Paniti satis fecit honeste 1668. - Michael Apati ignominiose amissus. - Paulus Kereszturi anno 1668 furtim discessit az furcifer. — Johannes Banyai. - Johannes Mandoki satis fecit honeste. - Samuel Tiszabecsi satis fecit honeste. — Georgius Vallai 2^{da} vice ingressus. - Stephanus Bökenyi dimissus a nequam. — Petrus Forrai satis fecit honeste exp. - Franciscus Kovasznai praeceptor classis 4^{tae} 1669. die 27 manachus factus. - Nicolaus Sasvari satis fecit. - Michael Szatmari anno 1669. die 30. Aprilis.

Humanissimus ac doctissimus dominus Michael Panyoki introductus ad Regimen huius scholae celebris Rivulinae 1669 die 27 Aprilis.

Franciscus Nagyszöllösi 1669 die 3 Maii. - Johannes

Toronnyai clam discessit. — Nicolaus Szaszvari senior ductus Misztotfalvinum. — Stephanus Egeresi 1669 satis fecit honeste. — Stephanus Mandoki 1669 satis fecit honeste. - Samuel Tiszabecsi 1669 satis fecit honeste. — Franciscus Szöllősi 1669 satis fecit honeste. - Johannes Toronnyai 1669 satis fecit honeste. — Nicolaus Veresmarti 1669 satis fecit honeste. — Stephanus Viski 1669 satis fecit honeste ductus Apainum pro recto . . — Thomas Csekei satis fecit honeste. — Michael Debreczeni 1669 satis fecit honeste. — Johannes V. Kolosvari praeceptor 2 classis satis fecit honeste. - Johannes Marjai 1669 satis fecit honeste. — Stephanus Gacsallyi 1669 satis fecit honeste. — Stephanus Barsi receptus satis fecit honeste. - Stephanus Csuzi 1669 satis fecit honeste. — Stephanus Nemethi 1669 die 29 Januarii ductus Totfalvinum ad rectoriam. - Thomas Nagi satis fecit honeste. - Michael Marjai receptus 1669 satis fecit honeste. - Johannes Szederkenyi ductus ad rectoriam Laposinum. - Johannes Lepsei satis fecit honeste. — Stephanus Peleskei salutavit Albenses. — Johannes Szalaczi 1670 receptus honeste satis fecit. - Michael K. Zolyomi receptus 1670 salutavit Albenses. — Stephanus Banyai senior receptus 1670 satis fecit honeste. — Petrus Varadi 1670 receptus satis fecit honeste. — Andreas Con. Szikszai receptus 1670 satis fecit honeste. — Martinus Ikafalvi contra 1670 satis fecit honeste.

- Stephanus Ordasi receptus 1670 satis fecit honeste. — Franciscus Patóházi venit Albam. — Stephanus Szentbenedeki ductus Apainum pro rectore. — Johannes Kovasznai receptus 1671 iter Debreczinum satis fecit honeste. — Johannes Debreczeni satis fecit exploratoriae.

- Johannes Sz. Peteri ductus ad rectoriam Aranyos Meggyesinum. - Paulus Patóházi satis fecit exploratoriae. — Franciscus Gyarmati receptus 1671 praeceptor factus.

- Stephanus Banyai satis fecit honeste. — Andreas Tecsı receptus 1671 venit in scholam Husztinum. — Michael Enyedi receptus anno 1671 ultima julii satis exploratoriae.

Admodum reverendus atque clarissimus dominus Johannes Enyedi introductus ad regimen scholae celebris Rivulinae anno 1671 die 27 Augusti.

Stephanus Banyai de Felső, senior 1672. — Georgius Szendrei praeceptor primarius. — Michael Berekszaszi anno 1671 ductus Ujvarosinum. — Georgius Ujhellyi satis fecit honeste. - David Szölöskei venit in bellum. - Johannes Nadmellyeki venit in Comarom. — Johannes Teczi contra, senior satis superque fecit. - Johannes Szarmaszagi receptus anno 1671 satisfecit exploratoriae, contra tandem senior creatus.¹

.....
Humanissimus ac doctissimus dominus Joannes Bihari introductus ad regimen scholae Rivulinae anno 1680 die 5 Decembris.

Stephanus Senior Galfalvi anno 1681. 18 januarii. — Martinus Kolosvari denuo receptus 1681. — Matthias Laki 1681. - Balthasar Kibédi denuo receptus obiit. — Stephanus Vallai ductus Ujvarosinum R. - Balthasar Pavai senior. - Sigismundus Huszti 1681 discessit. - Paulus Apati ductus ad rectoriam. — Stephanus senior Ajtai venit Enyedinum honeste. - Paulus Szigethi 1682. 14 Maii ductus rectoratum Muhainum. — Samuel Vasarhelyi ductus Mediomontem rectoratum denuo receptus Rivulini. - Michael N. Borosnyai conductus pro cantoratu Rivuliensi 1684. - Franciscus Körtvélyfái honeste venit Enyedinum. - Michael Baskai ignominiose dimissus. - Stephanus Radnóti 1682. 25. sept. - Paulus Mezei 1683. ductus ad rectoriam Vamfalu.

Clarissimus ac doctissimus vir Stephanus Nanasi solenni eoque consueto ritu inductus est ad moderandam scholam illustrem Rivulianam 1683 die 5 Maii.

Nicolaus Kovasznai 1683 6. m. — Franciscus N. Banyai ductus Desinum pro cantore. — Michael Daroczi 1683. 23. junii satis dimissus honeste. — Samuel (senior) Arkosi

¹ Ezután egy levél (a 38. számmal jelölt) hiányzik.

1683. 22. Aug. - Ladislaus Banyai 1684. 2. martii. - Samuel K. Vasarhelyi 1684. 1. Maii. - Martinus Vamfalusi 1684. 11. Maii.

Humanissimus ac doctissimus dominus Michael Nanasi antecessoris sui frater Germanus (ad finem anni 46 introducti Humanissimi domini Stephani Nanasi filius secundus) introductus est consueto ritu ad scholam hanc regendam anno reparati salutis MDCLXXXIV. 5 Maii suo mansiones suas habuerunt superiores exceptis Francisco Banyai et Michaele Daroczi, reliqui hoc ordine subscribunt.

Stephanus A. Krisbai 1684. 13 junii. - Franciscus B. Hidvégi 1684. 23 junii. - Johannes Szegedi 1684. 28 junii cum venia discessit. — Petrus D. K. Vasarhelyi subscripsit 1684 30 julii. - Petrus M. Diószegi 1685 11 januarii. - Petrus Szilagyi 1685 6. Calendas Mai. - Georgius Szabadszállási anno 1685. 30. maii.

.....1

Clarissimus ac doctissimus vir dominus Samuel Varadi solenni eoque consueto ritu inductus est ad moderandam scholam illustrem Rivulinam anno domini 1685. die 4 Maii, cuius discipline subscripserunt:

Samuel Arkosi senior eo tempore. — Stephanus Radnoti senior. — Ladislaus Banyai. — Martinus Vamfalusi. — Stephanus Krizbai. — Franciscus Hidvégi. — Petrus Vasarhelyi ductus Varalyainum ad rectoriam. — Petrus Dioszegi. — Petrus Szilágyi. - Georgius Szabadszállási apostata factus. - Samuel Budai anno 1685. 20 aug. - Georgius Madarasi anno 1685 31 aug. — Samuel Vasarhelyi anno 1686. 8 januarii.²

Anno 1688. His iisdem legibus et scholae nomina dederunt sub humanissimo domino Michaele P(engős) Sásvári de iisdem Rivulis consueto ritu scholam

1 Leszakítva a lap széle.

2 Kiszakítva a lap alsó széle.

hanc regendam introducto anno superiori 9 Septembris dum colligerimus rudera gymnasii dissoluti ob impetitores apostolice fidei.

Nicolaus Ecsedi subscripsit 9 7^{bris} - Stephanus Ovari subscripsit 9 7^{bris} - Stephanus P. Szokolyai subscripsit 9 7^{bris} - Johannes Becsi subscripsit 9 7^{bris} - Petrus Pavai subscripsit 9 7^{bris} - Andreas Mezei subscripsit 15 7^{bris} - Franciscus Szölösy subscripsit 28 7^{bris} - Nicolaus Zabolai subscripsit 3 febr. a. 1689. - Stephanus Gönczi subscripsit 30 aug. a. 1689.

*Anno nati in carne aeterni filii dei 1692. die 22 Aprilis consueto ritu ad moderandas scholae Rivulinae habenas introductus humanissimus dominus **Andreas Hajdu** dum 4 vice erigeremus rudera gymnasii eiusdem dissoluti.*

Johannes H. Besenyei subscripsit 27 apr. senior. - Demetrius Szilagyí subscripsit 3 maii dimissus miser. - Samuel V. Hunyadi subscripsit 25 aug. - Michael Csengeri subscripsit 25 aug. - Paulus P. Besi subscripsit 14 junii 1693. obiit in domino 1694 11. aprilis. - Michael Banyai subscripsit 30 martii anno 1693. - Stephanus Teci subscripsit 1693 mai 20. - Ego Paulus Csernatoní subieci me legibus Rivulianae anno 1693 die 24 junii, obiit in domino anno 1694. 12. januarii.

Ab anno 1694 subscripsere.

Ego Petrus Mezei subscripsi legibus scholae Rivulinae, anno 1694 die 1 martii. Profectus est Claudiopolim. - Ego Johannes Pataki subscripsi Rivulini. Profectus eodem. — Ego David Radnothi subscripsi in anno 1694. 29 maii profectus Mediomontem.

*Anno 1693. mense Martio introductus est ad gubernium scholae Rivulinae Humanissimus, eruditissimus dominus **Andreas Szölösi** cuius tempore subscripsere legibus studiosi hi:*

Stephanus Teci subscripsit anno 1693 die 20 Maii. - Michael Banyai subscripsit anno 1693 die 30 Martii. - Paulus Tsernatoní subscripsit anno 1693 die 24 Junii. - Petrus

Mezei subscripsit anno 1694 die 11 Martii. - Johannes Pataki subscripsit anno 1694 die 17 Aprilis. - David Koronpai subscripsit anno 1694 die 29 Maii. — Johannes Füleki subscripsit anno 1695 die 5 Februarii. senior scholae in domino mortuus anno 1697 die 30 Novembris.

*Anno 1695 die 21 Aprilis gubernaculis scholae Rivulinae sollenni ritu admotus est Humanissimus dominus **Georgius Felsőbányai** cuius ferulae obtemperarunt omnes suprascripti exceptis tribus prioribus scilicet S. Tecsı, M. Banyai, P. Tsernatoni.*

Item Franciscus Almási subscripsit anno 1695 die 20 Maii, discessit furcifer absque omni valedictione. — Georgius Losonczy subscripsit anno 1695 die 13 Sept. senior factus, honeste profectus est Debrecinum. - Stephanus Aknai subscripsit anno 1695 die 13 7^{bris}.

*Anno exhibitı (tu logu)¹ 1696 die 7 Junii Humanissimus Dominus **Johannes K. Weszprémi** ad gubernium scholae Rivulinae consueto ritu admotus omnes predecessoris sui auditores nanciscitur regendos cuius insuper tempore dictae scholae legibus subscribere incipit obedientiam prestiturus.*

Ego Stephanus Szeki subscribo anno 1697 die 28 Junii.

*Anno 1698 die 22 Maii consueto ritu ad regimen Ill² Scholae Rivulinae introductus H umanissimus Dominus **Georgius B. Váradi**, cuius tempore legibus subscripsere studiosi sequentes.*

Georgius Komaromi anno 1698 die 29 Maii senior factus, honeste valedixit profectusque est Enyedinum. — Petrus M. Vasarhely anno 1698 die 29 Maii profectus Debrecinum. - Ego Stephanus Sz. Györgyi; subscripsit die 4 Junii nolens se legibus scholae subiicere dimissus absque commendatiis. - Martinus Kibedi anno 1698 die 2 Julii. — Ego Sigismundus Duránczki subieci me legibus Rivulinis anno 1699 die 19 (Maii ?) - Ego Thomas Mogyorosi subieci me legibus Rivulinis anno 1699 die 19

1 Görög nyelvű szó.

2 Ki van törölve.

Maii, honeste valedixit profectusque in illustre collegium
Claudiopolitanum reformatorum. — Ego Daniel Sz. Kiralyi
subieci me legibus scholae Rivulinae anno 1699 13 Junii. -

*Anno salutis reparatae 1700 die II. Maii ad
regendas scholae Rivulinae habenas, more recepto,
Humanissimus Dominus **Andreas Hosdati** est prae-
ordinatus. Cuius disciplinae, omnes praedecessoris
sui auditores, obtemperaturi fuissent; sed aliter fatis
placuit. Quocirca eorundem domino obedientissime se
commiserunt. Sequentes hac serie nomina dederunt.*

Ego Michael K. Vasarhelyi sub legibus Rivuli. subiecta
anno 1700 die 28 Aprilis. — Ego Paulus Vécsi subieci me
legibus in anno 1700 die 28 Aprilis. - Ego Johannes
Deési subieci me legibus in anno 1702 die 5 Aprilis. -
Ego Andreas Tsernatonj subscripsi legibus huius anno
1702 die ultima Maii m.p. - [Nunc Ego Michael Szász
subscripsi legibus scholae Rivulinae. Anno 1741 die 7 Novembris
salutavit collegium Patakiense. — Ego Samuel Henter subscripsi
legibus scholae Reformatae Rivulinae. Anno 1741. die 4
Novembris.] — Tempore huius scholae rectoris Volphgangi
Babos honeste salutavit collegium Enyediense Anno 1702 die 29
Aprilis.

*More solito introductus est humanissimus dominus
Matthaeus E. Illyefalvi ad gubernium scholae Rivulinae.*

Ego Martinus Szilágyi subscripsi legibus scholae Rivulinae.
(Amotus e societate.)¹ Anno 1702. die 20 Aprilis. - Ego Joannes
Váradi subscripsi legibus (Más kézzel: Eliminatus, ut furcifer.)
Scholae Rivulinae anno 1702. die 29 Aprilis. - Ego Daniel
Borosnyai subscripsi legibus scholae Rivulinae anno 1702 die 28
Julii etcetera. (Quia sterilis avena erat, dimissus est.)² - Ego
Azarias Albisi subscripsi legibus scholae Rivulinae anno 1702 die
22 Augusti. - Ego Salamon Felseő Bányai subscripsi legibus
scholae Rivulinae anno 1702 die 10 Decembris. Honeste valedixit
et venit Enyedinum.

1 2 Más kézzel.

*Anno 1704. Post collegii Panoletriam caedi ereptus vir Humanissimus **Stephanus Gyula Szigeti** admovetur regimini scholae Nagy Banyaiensis. Anno evoluta exoricas oras salutavit.*

Ego Sigismundus Ecsedi subscripsi legibus scholae Rivulinae anno 1703. die 12 Maii. (Más kézzel: Senior factus, honeste valedixit.) — Ego Samuel Szinyei subscripsi legibus scholae Rivulinae. Anno 1703. die 12 Maii. (Más kézzel: honeste valedixit. Enyediensis.) - Ego Stephanus Diószeghi subscripsi legibus scholae Rivulinae. Anno 1703. die 21 Novembris.

*Anno 1703. die 3 Maii. Humanissimus ac doctissimus illustris vir, dominus **Daniel V. Csávási** Contra-scriba Enyedinus. Consueto ritu, praesentibus amplissimis ac generosis senatoribus, ut et reverendis, ac clarissimis pastoribus, ad gubernium scholae Rivulinae admotus, omnes sui praedecessores discipulos nanciscitur, erudiendos, cuius tempore haec terrae legibus his, obedientiam praestituti, subscribere incipiunt.*

Ego Andreas M. Vasarhelyi subscripsi legibus scholae Rivulinae anno 1704 die 19 Maii. Senior factus, ductus tandem ad rectoriam Varaljainum ac ivit Enyedinum — Ego Thomas Kerecsenyi subscripsi legibus Reformatae scholae Rivulinae anno 1705 die 4Maii. Senior factus triennium honeste salutavit collegium Claudiacum 7 Junii 1710. - Ego Michael Bodoki subscripsi legibus Scholae Rivulinae anno 1705 die 4 Maii. Honestè discedens salutavit collegium Enyediense. — Ego Samuel Szekeresi subscripsi legibus scholae Rivulinae anno 1705 die 31 Julii. Sat honeste. - Ego Nicolaus Rapolti subscripsi his legibus scholae Rivulinae promovea diligentia in omnibus et in studiis et pueris erudiendis. Anno 1706. die 31 Julii. — Ego Ladislaus Egerpataki subscripsi scholae Rivulinae legibus anno 1706. die 27 Marcii. Honestè abivit 16 Junii 1710. - Ego Paulus Viski subscripsi legibus scholae Rivulinae. Anno 1706. 6 Septembris. Honestè discedens salutavit Collegium - Ego Johannes

Segesvari subscripsi legibus scholae Rivulinae anno 1706. 25 Octobris. Ex officio senioratus honeste discedens, salutavit collegium Enyedinum 1710. 16. Septembris. — Ego Johannes Pakai subscripsi legibus scholae Rivulinae anno 1706. 26 Septembris honeste salutavit collegium Claudiopolitanum 1710. 20 Junii. — Ego Samuel Bodoki subscribo scholae Rivulinae. Anno 1707. 12. Marcii, praeceptoratui classis syntactica fidelissime defunctus, honeste salutavit collegium Enyediense. 1710. 16. Septembris. — Ego Johannes Banyai subscribo legibus scholae Rivulinae. Anno 1707. 12. Marcii.

Humanissimus dominus Michael Fodor Bányai collegio Claudiaco exul dum apud Parentes moratur, scholae rector solenni ritu creari meruit. Anno domini 1707. Spes parentum, amor civium, extremum diem clausit anno 1708 circa principium mensis Julii.

Ego Gregorius Gyalai subscribo legibus scholae Rivulinae. Anno 1707 die 5 Junii. Honeste salutavit collegium Claudiacum 1710. 22 Junii. - Ego Franciscus Pécsi subscribo legibus scholae Rivuliensis anno 1709. die 8 Octobris. Sub spatio trium annorum officii senioratus laudabiliter defunctus, salutavit collegium Enyediense. - Ego Johannes Gálffi subscribo legibus scholae Rivulinae Anno 1709 die 23 Octobris. Honeste salutavit collegium Claudiacum. Politicus factus. - Ego Stephanus Técsi subscribo legibus scholae Rivulinae. Anno 1709. die 1 Decembris. 1710. 30 Augusti honeste ivit Halminum patriam vice patris pastorum et simul rectoratum. — Ego Stephanus N. Borosnyai subscripsi legibus scholae Rivuliensis. Anno 1710. die 30 Junii. Syntactici praeceptoratus officio defunctus. Salutavit collegium Enyediense. — Ego Andreas Sárközi subscribo legibus scholae Rivuliensis. Anno 1710 die 30 Junii. - Syntactici praeceptoratus officio defunctus, salutavit collegium Enyediense. - Ego Martinus Ikfalvi subscribo legibus scholae Rivuliensis. Anno 1710. die 30 Junii. Senior et etymologiae praeceptor, collegium Enyediense salutavit. — Ego Johannes Besenyei sum adscitus

coetui scholae Rivulinae anno 1710. die 2 Octobris. Honestè salutavit in celebrem scholam Szigetiensem. — Ego Johannes Küküllővári sum adscitus coetui scholae Rivulinae anno 1710. die 4 Octobris et cum honore salutavit in scholam Szigethiensem. — Ego Stephanus Vásárhellyi sum adscitus coetui scholae Rivulinae anno 1710. 7 Octobris. Ductus rectoratum Mezeinum, ibidemque Tibiscum ingurgitatus. —

Ego Andreas A. Medgyesi subscripsi legibus scholae die 3. Novembris subscripsit et tandem ivit et amplius non rediit.

*Clarissimus ac doctissimus dominus **Stephanus Almasi** dum in Academiis septennium egisset, patriae datus, invitatur ad rectoratum illustris scholae Nagy-banyaiensis. Ubi pie ac zelose sub semestri fungitur 1709 et 1719 dein defungitur officio deo placet, inde patriam Claudiacum repetit.*

Ego Sigismundus Tsernatoni subscripsi legibus scholae Nagybanjensis anno 1710 mensis Decembris. Officio senioratus et classis syntacticae praeceptoratu probe defunctus concessit in illustre collegium Nagyenyediense. 1714 obiit in patriam. — Stephanus Putnoki subscripsi legibus scholae Rivuliensis anno 1711 24 Novembris salutavit collegium Albense. — Ego Johannes Vajai deo favente subscribo legibus Rivuliensis anno 1712. die 30. Aprilis. Officio senioratus salutavit collegium Enyediense. — Ego Michael Vasárhellyi subscripsi legibus scholae Rivuliensis. Anno 1712. die 11 Maii. Salutavit collegium Enyediense.

*In anno 1711 diebus Novembris humanissimi ac doctissimi juvenis domini **Johannis Vitez** Albensis collegii assessoris humeris a generosis senatoribus ac curatoribus ecclesiae, ex ordinatione divina imponitur scholae Rivulinae regimen; quod postquam sub spatio sesquennii invicto ac virili animo gessisset, tandem anno 1717 diebus 12 Aprilis exuto hoc regimine scholae, transit Transylvaniam ad magnates et patronos Saxos, ut ex illis viatico impetrato posset munire viam ad Academias ducentem, quam id feliciter emetiri possit cordi coetus vivet schola Rivulina.*

In anno 1753. diebus ima Maii. Ego Gregorius Szathmari deo favente subscribo legibus Rivuliensis scholae, a qua avertantur per deum omnia mala. Rectoratum Hosszufalvam concessit.

Anno 1712. 23 Maii humanissimus ac doctissimus iuvenis *Samuel Aszalai* contrascriba Enyedinus, consueto ritu, praesentibus amplissimis ac generosis senatoribus, ut et reverendis ac clarissimis pastoribus ad gubernium scholae Rivulinae admotus, omnes sui praedecessoris discipulos nanciscitur erudiendos. Cuius tempore hac serie legibus his, obedientiam praestituri, subscribere incipiunt.

Ego Stephanus Kovátnai subscribo legibus scholae Rivulinae, anno 1713 die 21 Aprilis. Defunctus officio senioratus salutavit collegium Enyediense. - Ego Samuel Pávai subscribo legibus scholae Rivulinae anno 1713. die 21 Aprilis. Salutavit collegium Enyediense. Illinc iterum hanc patriam, ubi civis factus. — Ego Martinus Uzoni subscribo legibus scholae Rivulinae anno 1713. die 16 Maii. Ut fucus monitus, tamen exceptus ... , ut . . . privatus postremo, ut mechus schola eliminatus et nulli vi receptus.

Anno 1716. die 12 Maii humanissimus ac doctissimus iuvenis dominus *Andreas Komlosi* consueto ac solenni ritu, praesentibus amplissimis ac generosis reipublicae Rivulinae senatoribus iisdemque ecclesiae Helveticae confessionis in eadem libera regiaque civitate curatoribus zelotissimis, ut et reverendis ac clarissimis dominis pastoribus ad regimen scholae introductus, eos quorum nomina subsequuntur, partim praedecessoris discipulos nanciscitur, erudiendos, partim recepit ipse, ac subscribi iubet, legibus his obedientiam praestituros.

Ego Johannes de Gálfi subscripsi legibus universitatis. — Ego Laurentius H. Vasarhelyi subscribo legibus scholae Rivulinae anno 1714 die 28 Maii senior factus, tandem salutavit collegium N. Enyediense. - Ego Martinus R. Kibédi subscribo legibus scholae Rivulinae anno 1714. die 28 Maii. Dimissus, ut maechus (?). - Ego Andreas Miszti subscribo legibus scholae Rivulinae. Anno 1715. die

29 Aprilis. Senior. Salutavit collegium Claudiacum. — Ego Moses Besenyei subscribo scholae Rivulinae anno 1715 die 29 Aprilis. Salutavit collegium Claudiacum. — Ego Samuel Burjan subscribo legibus scholae Rivulinae. Anno 1715. die 29 Aprilis. Salutavit collegium Claudiacum. - Ego Georgius Szacsvai subscribo legibus scholae Rivulinae anno 1716. die 2 Maii. - Ego Sigismundus B. Kovásznai subscribo legibus scholae Rivulinae. Anno 1716 die 2 Maii. Senior. - Ego Andreas Bede Borosnyai subscribo legibus scholae Rivulinae die 27. Anno 1717. M . . . — Ego Georgius Dálnoki subscribo legibus scholae Rivulinae die 27 Aprilis 1717. Senior biennius. - Michael Lészfalvi subscribo legibus scholae Rivulinae die 27 Aprilis 1717 . . .

Salutavit collegium Anniacum. Anno 1718. 22 Aprilis. — Ego Johannes P. Vasarhelyi subscribo legibus scholae Rivulinae die 25 Aprilis anno 1718. Salutavit collegium Anniacum exantelata labore. — Ego Samuel Matolcsi subscribo legibus scholae Rivulinae die 23. Salutavit collegium Enyediense. Anno 1718. Per triennium defuncto suo officio praeceptorali honeste salutavit. - Ego Samuel Thordaji subscribo legibus scholae Rivulinae die 25 Aprilis Anno 1718. Politicus nobilis nunc nomine Galambos. — Ego Samuel Budai subscribo legibus scholae Rivulinae die 2. Novembris anno 1718. Salutavit collegium Enyediense. — Ego Johannes Bányai subscribo legibus scholae Rivulinae anno 1719. die 20 Maii. Salutavit collegium Enyediense anno 1721. ibi subscripsit 29. Aprilis. - Ego Andreas Szentgyörgyi subscribo legibus scholae Nagy Banyensis. Anno 1720 die Aprilis. Senior constitutus annum usque 1720. — Ego Petrus Csekei subscribo legibus scholae Rivulinae in anno 1720. die 15 Aprilis. Ex communi suffragio senior factus in anno 1722. - Ego Andreas Várallyai subscribo legibus scholae Rivulinae. In anno 1721 die 28 Februarii.

Humanissimus ac doctissimus dominus *Samuel Szathmari* defunctus Enyedino Rivulinum praesentibus clarissimis ac doctissimis ecclesiae pastoribus; amplissimis ac

circumspectis curatoribus consulibus gubernaculo scholae Rivulinae admotus humanissimi sui praedecessoris auditores obtinuit eosdemque sibi ad obediendum stipulata manu ligavit anno 1719 diebus 9 Maii. Tandem exantelato (laudabiliter) labore scholastico bienni, variorum morborum afflictione consumptus fatis cessit, valedixit et in coelestem Paradisum migravit. 8 Maii. Anni 1721.

Pie, vita defuncto et sic praedecessori praeinominato, successit in idem officium, regimen scilicet inclytae scholae Helveticae confessionis Nagy Banyensis anno 1721. 9^{ebus} Aprilis. Humanissimus ac doctissimus dominus *Gabriel Zágoni*. Qui pro ritu hactenus usurpato, solenniter praesentibus amplissimis ac omnium honorum dignissimis senatoribus in libera regiaque civitate Nagy Bányá, ut curatoribus in eadem, ecclesiae non minus ac gymnasii Helveticae confessionis nec non reverendissimis ac clarissimis pastoribus ecclesiae, cum aliis cuiuscunque status et ordinis, hoc ipso sese delectare volentibus in scholam introductus, inauguratus dextraque iuncta stipulatus ad regimen eiusdem, quo sub biennio viriliter. Munere defunctus, tandem contulit se ad visitanda regna, inquis lycea exotica; cui deus det felices successus, vovet successor.

Ego Martinus Zágoni subscripsi legibus scholae Rivulinae. Anno 1721. die 21 Aprilis Salutavit collegium Enyediense. - Ego Johannes Baratosi subscripsi legibus illustris scholae Rivuliensis. Anno 1721. die 21 Aprilis. - Ego Michael Jantso iisdem verbis et eadem die. - Ego Petrus K. Vásárhellyi subscripsi legibus scholae Rivuliensis. Anno 1722 die 27. Aprilis. Senior constitutus ad annum usque in anno 1724. - Ego Petrus S. Sz. Györgyi subscripsi legibus scholae Rivuliensis. Anno 1722 die 27 Aprilis. — Ego Michael Csernatonii subscripsi legibus scholae Rivuliensis. Anno 1722. die 27 Aprilis. Hinc Enyedinum se contulit ex antelato suo officio. — Ego Michael B. Bányai subscribo legibus scholae Rivuliensis. Anno 1722. die 27 Aprilis. — Ego Josephus Bányai subscribo legibus scholae Rivulinae in anno 1723. die 18 Aprilis. - Ego

Johannes Magyari subscribo legibus scholae Rivuliensis anno 1724. die 24 Aprilis. Officio senioratus defunctus honeste collegium Anniacum salutavit. — Ego Michael Némethi subscribo legibus scholae Rivuliensis anno 1724 die 7 Maii. - Ego Johannes Bányai subscribo legibus scholae Rivulinae anno 1725 diebus 25. Aprilis. — Anno praesenti ego Johannes Budai subscribo N. Bani legibus scholae Reformatae, 1725. die 25. Aprilis. - Ego Petrus Pákei subscribo legibus scholae reformatae 1723 die 13. Aprilis. - Ego Michael Musnai subscribo legibus scholae Rivulinae 1725 die 28 Aprilis. - Ego Alexander Pécsi subscripsi legibus scholae Rivulinae. 1726 die 28 Aprilis. Abivit.

Communi suffragio clarissimorum virorum atque professorum illustris collegii N. Enyediensis ad regimen scholae huius humanissimus atque doctissimus dominus *Gabriel Albisi* electus sicque consueto et solenni ritu anno 1723. primis diebus mensis Aprilis in scholam hancce introductus. Ex antelati satis viriliter ac laudabiliter labore scholastico bienni. Divini impulsus spiritu Academiis petiit

exoticas quod felix faustumque sit, ubi amice tunc religiose novet eius successor, laboris scholastici compos factus. Auditores habuit nos.

Petrum K. Vásárhellyi, A pályinkába fult. — Petrum S. Sz. Györgyi. - Michaelem Csernatoni. — Michaelem B. Bányai. — Josephum Bányai. - Johannem Magyari. - Michaelem Németi.

Humanissimus ac doctissimus dominus *Antonius Pakei* anno domini 1725 illustri collegio N. Enyediensi evocatus, die S. Georgii consueto et solenni ritu in hancce scholam pro rectore introductus, dein scholastico exacto labore maiores Germaniae scholas petiit.

¹ Humanissimus ac doctissimus dominus *Martinus Tövissi*, illustris collegii N. Enyediensis primarius, communi suffragio clarissimorum doctissimorum dominorum professorum eiusdem collegii ad scholae huius regimen electus;

1 Huius vita lerna malorum est.

sique ex illustri collegio supramemorato anno 1728 circa diem Sancti Georgii evocando, consueto et solenni ritu praesentibus dominis clarissimis ecclesiae huius pastoribus, ut et dominis amplissimis curatoribus in scholam hancce die Sancti Georgii pro rectore introductus: eandem exantelato (Satis laudabiliter) labore scholastico biennii a regimine scholastico ad regimen huiusce ecclesiae pastorale ductus. Tandem in officio pastoralis vero pastor, sed lupus cognitus, ex avili Christi eiectus tandem foederis sanguinis contemptorum pro publicano habitus, ubi perfide religioni antea professas contra confidentiam contradice et apostatam cuius rerum non moriuntur. Studiosi togati, quos instituit:

Johannes Budai. — Franciscus Baratosi. — Johannes Csernatfalusi. — Michael Ikafalvi. - Johannes Nyerges satisfaciunt fidibus. Ille officio senioratus, praeceptoratus honeste defuncto collegium N. Enyediense salutavit. - Isti scilicet Csernatfalusi et Ikafalvi coll. Claud. coetuis placuit manere. Ibidem factus senior anno 1738.

Probati moris atque eruditionis humanissimus ac doctissimus dominus *Samuel Matoltsi* ex communi suffragio clarissimorum professorum illustri collegii Albani N. Enyediensis deputatus et ad scholae huius regimen solenni ritu, more consueto introductus circa diem Sancti Georgii anni 1730. postea quam Spartam laudabiliter adornasset; exan. loco demum labore scholastico biennali sociali se addixit vitae, nobilisque huius et regiae civitatis factus est commembrum. Cui deus opituletur, cordicetur vovet, successor laborum.

Ego Samuel Marci subscribo legibus scholae Rivulinae anno 1739. 29 Aprilis. - Ego Stephanus M. Totfalusi subscribo legibus scholae Rivulinae anno 1730. 29 Aprilis. — Ego Josephus Onadi subscribo legibus scholae Rivulinae. Anno 1730. die 20 Novembris. - Ego Georgius Veres subscribo legibus scholae Rivulinae anno 1732 die 22 Maii. - Ego Johannes Ecsedi subscribo legibus scholae Rivuliensis. Anno 1737. die 12 Maii. - Ego Stephanus Szilágyi subscribo legibus scholae Rivuliensis anno 1733

die . . . Medio tempore discessit, ut . . . - Ego Josephus Tsahi subscribo legibus S(cholae) Rivulinae anno 1734 die . . . honeste collegium Anniacum¹ saluta(vit).

Anno exhibiti aeterni filii dei 1737 Humanissimus Dominus *Georgius Bölöni* rector scholae Rivulinae ritu solenni creari meruit, qui postquam munia sua scolastica biennialia invicto ac virili animo sustinisset consortem thalami diligens, adscititius audit huius regiae civitatis.

Anno aerae Julianae 1734 hae D. D. *Franciscus Keméndi* creari meruit rector scholae Rivulianae, qui, cum fructu et emolumento dum praeesse valeret per Wiennium, mutavit habitationis locum, salutavit natale solum.

Hunc virum multum, humanissimum ad doctissimum excepit ab officio frater humanissimus, Humanissimus doctissimus dominus *Andreas Kemendi* anno salutis 1737 circa aequino etiam vernale, ex . . . que viriliter I. anno socium suae vitae deligit, auditque civis regiae huius civitatis. Cui optime vivit successor laborum.

Ego Georgius Magyari subscribo legibus scholae Rivulinae anno 1734. die 6 Maii honeste collegium Anniacum salutavit. - Ego Franciscus Székell subscribo legibus scholae Rivulinae anno 1734. 6 Maii. - Respondent rebus nomina saepe suis. Ego Michael Miskoltzi subscribo legibus scholae Rivulinae. Anno 1734. die 6 Maii. - Ego Andreas Fagarasi subscribo legibus scholae Rivulinae. Anno 1734 die 6-ta Maii. Honeste salutavit collegium Anniacum. — Ego Ladislaus Balanni subscribo legibus scholae Rivulinae.

Anno 1735. 12 Maii. - Ego Michael Kőszegi subscribo legibus scholae Rivulinae anno 1735 die 12 Maii. - Ego Stephanus Kovasznai subscribo legibus scholae Rivulinae. Anno 1736. die 24 Aprilis. Venit in illustre collegium N. Enyediense. - Ego Clemens Etfalvi subscribo legibus scholae Rivulinae. Anno 1736 die 24 Aprilis. Etiam venit in illustre collegium N. Enyediense. — Ego Stephanus

¹ Annia via sive Colonia Annie = Nagyenyed. (Páriz - Pápai: Latin szótár.)

Baczoni subscribo legibus scholae Rivulinae. Anno 1736 die 27 Aprilis usque ad annum studiosus, demum migravit in collegium Enyediense. — Ego Valentinus Tsernatonius subscribo legibus scholae Rivulinae anno 1730. die 22 Maii. Honestè valedictus, factus magister Miszt-Totfalvino. - Ego Gabriel B. Dálnoki subscribo legibus scholae Rivulinae. Anno 1737 11 Maii. - Ego Josephus Vida subscribo legibus scholae Rivulinae anno 1738. die 19 Maii. - Ego Josephus Kolosvari subscribo legibus scholae Rivulinae. Anno 1738 die 14 Maii. — Honestè valedicans. Salutatur illustris schola Szathmariensis. - Ego Stephanus Szeredai subscribo legibus scholae Rivulinae. Anno 1738 die 14 Maii. Honestè valedicans salutavit illustris schola Sziget. - Ego Josephus Enyedi subscribo legibus scholae Rivulinae anno 1739. 9 Maii. — Ego Franciscus Keszeg subscribo legibus scholae Rivulinae anno 1740. 25 Aprilis. - Ego Josephus Papolczi subscribo legibus scholae Rivulinae anno 1740. 22 Maii. Qui tandem rector triennis huius scholae laudabilis 1750. - Apostata mortuus temp. cont.

Ego Josephus Erdélyi subscribo legibus scholae Rivulinae anno 1741. 28 Maii. - Ego Georgius Katona subscribo legibus scholae Rivulinae anno 1742. die 13 Octobris. - Ego Samuel Maklari subscribo legibus scholae Rivulinae anno 1742 die 13 Octobris. - Carius regimen observans coacte. Ego Samuel Fülei subscribo legibus scholae Rivulinae anno 1743 die 6-ta Junii. Venit Szatmarinum. - Ego Johannes Nagy subscribo legibus scholae Rivulinae anno 1743. die 6 Junii. - Ego Michael H. Bodoki subscribo legibus scholae Rivulinae anno 1744. die 23 Aprilis. - Ego Michael Halmagyí subscribo legibus scholae Rivulinae anno 1744. die 11 Maii. - Ego Stephanus Bardi subscribo legibus scholae Rivulinae anno 1745. die 20 Maii. Honestè salutavit collegium Nagy-Enyedinum. — Ego Paulus L. Dálnoky subscribo legibus scholae Rivulinae anno 1745 die 25 Maii. — Carius Regimen observans coacte migravit. Ego Stephanus Kis subscribo legibus scholae Rivulinae anno 1745 die 20 Maii. Legibus scholae observatis, salutavit

collegium Anniacum. — Ego Georgius Kováts subscribo legibus scholae Rivulinae anno 1745 die 20 Maii. - Duobus pro rectore. Vida nat . . . 59. Anno 1746 die 3 Maii. Ego Gabriel Ajtai subscribo legibus scholae Rivulinae rector effectus. Migravit Claudiopolim. — Anno 1747 die 13 Maii ego Nicolaus K. Csernatonii subscribo legibus scholae Rivulinae ... - Ego Ladislaus K. Pávai subscribo in anno 1747 die 13 Maii legibus scholae Rivulinae. - Ego Sigismundus Albisi subscribo legibus N. scholae Rivulinae in anno 1747 die 13 Maii. - Ego Sigismundus B. Albisi subscribo L. Scholae N. Rivuliensi anno 1747. 13 Maii. - Ego Johannes K. Zabolai subscribo legibus scholae Rivulinae in anno 1747 die 13 Maii. - Ego Ladislaus Albert subscribo legibus scholae reformatae Nagy Bánya. Anno 1750 die 23. Aprilis. - D . . . D . . .

scripsit se legibus scholae Rivulinae N. Bányaiensis anno 1750. 23 Aprilis. - Daniel Papolczi subiicit se legibus scholae Reformatae Nagy Bányaiensis. Anno 1750. 25 Aprilis.

Humanissimus, doctissimus dominus *Stephanus Bekő* posteaquam suffragio clarissimorum dominorum professorum Anniacorum in rectorem Rivuliensem delectus fuisset, solenniter scholam introductus 1738. exantelato autem labore scholastico, per triennium continuato, thalami sui sociam quesivit, factusque Rivulinus civis.

Ego Sigismundus Zombori subscribo legibus scholae Rivulinae 1751.

Humanissimus et pietate viri conspectus dominus *Stephanus Maxai*, in rectorem Rivuliensem, per clarissimos Enyedinos professores electus, solenniter per primoris ecclesiae Rivulinae 1740. introductus, ex antelato munere sesquienniae, contagiosae pestilentiae obnoxius, munus suum successori, animam vero deo resignavit, secuto solennis tumulo. Cuius memoria sit benedicta.

Humanissimus ac doctissimus dominus *Wolfgangus Babos*, in rectorem Rivuliensem, per celeberrimos Betleniani collegii professores unanimi voto electus ecclesiae

orthodoxae Rivulinae praesidum beneficii solenniter acceptatus 1741. Spartam suam exornans. Annum cum dimidio explevit, tandem fortunatissimo quod adeptus est, coniugio, viam successori aperuit.

Humanissimus, doctissimusque dominus *Georgius N. Tompai* scholae Rivulinae rector deputatus, illustroque collegio Betleniano valedicens, ad functionem solenniter inauguratus, dum ab anno 1742. Sesquiennium in functionem, summa laude perseverasset, seculari statu, rectorem permutare decrevit.

Humanissimus, doctissimusque dominus *Andreas Óras Fagarasi*, tanquam illustri collegii N. Enyedini assessor primarius scholae Rivulinae factus, inde Academias salutavit.

Aliquis nebulorum foliem huius libri lacerant secundum vice coactus est subscribere post Danielem Papolczi scholae Reformatae N. Banyiensis 1757. - Anno 1753. die 1 Maii. Ego Stephanus Aszalai Pastor Patohaziensis subscripsi legibus scholae reformatae Nagy Banyiensis anno 1753. die 1 Maii. — Ego Johannes Sipos subscripsi legibus scholae Nagy Banyaiensis. — Ego Samuel Matoltsi subscripsi legibus scholae reformatae Nagy Banyiensis. Anno 1753. die 1 Maii. Post biennium venit in illustre collegium Nagy Enyediense. - Ego Andreas Zilahi subscribo legibus scholae reformatae Nagy Banyensis in anno 1755 Domini Mensis 29 Aprilis. - Ego Samuel Jósa subscribo legibus illustris scholae reformatae Nagy Banyaiensis in anno 1755 die 29 Aprilis. Repetiit iter Enyedinum. - Ego Mathaeus Benedek subscribo legibus illustris scholae reformatae N. Banyaiensis in anno 1755. die 29 Aprilis. Regio mandato schola relegatus. Anniam viam honeste remeavit post menses 4 . . . - Ego Samuel Burján subscribo legibus illustris scholae reformatae Nagy Banyaiensis in anno 1755 die 29 Aprilis. Similiter regio mandato est relegatus venitque An . . . iam post menses 4. — Ex oblatione D. P. Joannis Sipos tabulam pictoriam aptatam publico examini obtinet schola reformata Nagy Banyaiensis ab anno 1755 die 29 Aprilis cui deus auxilietur discedenti.

In officium rectoratus praenominato viro clarissimo ad singularem dei et nobilis huius civitatis regiae ablegati vocationem ex ordinatione clarissimorum dominorum professorum collegii N. Enyediensis successit. Vir singularis humanissimus ac doctissimus dominus *Andreas Visolyi* in anno 1747 riteque scholam reformatorem Nagy Banyaiensem introductus die 20 Maii consueta solennitate, qui post annum evolutum Academias salutavit, unde redux factus est pastor Sardiensis in Transilvania.

Huc ordinariam per vocationem in eundem officium scholae rector factus est, humanissimus doctissimusque dominus *Josephus Papolczi* in anno 1748 die Sancti Georgii solenniter introductus, qui tres integros postquam fideliter complevisset annos se statui seculari devovens officium deposuit, indeque sociam thori Szathmarino adeptus, factus eiusdem oppidi civitatis regiae civis.

Dicto legitimam per vocationem e collegio Aniano ad officium rectoratus venit dominus *Alexander Gétz*, qui anno 1751. die sancti Georgii legitime, more solito, scholam introductus, se rectorem stitit ad annorum duos et menses quinque, cui tum ut iurgioso cura scholae inter dicta seculari se statui addixit.

Eiecto hoc, nolentibus curatoribus contra amandati mortem designatus in scholae rectorem, anno 1753. die 4. Septembris. Humanissimus *Moses Salamon*, ab illustri collegio Aniano, qui 13 mensis Septembris solenniter scholam introductus, post annum et menses tres inconsulte excessit.

Huic successit anno 1755. I. Februarii dominus Humanissimus *Alexius Nagy*, qui exantelato hic labore scholastico, duorum annorum et trium mensium intervallo continuante; post multas vicissitudines suas, statui se coniugali applicuit. Anno 1753 diebus

Humanissimus, doctissimusque dominus *Daniel Cs. Papoltzi* in moderatorem florennis scholae Rivulinae per clarissimos Betleniani collegii professores ordinatus et per

eiusdem nobilis scholae Helveticae Confessionis Primarios curatores, solenniter introductus, inauguratus. Anno 1758 mense Junio qui postquam per duos integros annos et menses 6. officio viriliter satisfacisset suo, thori sociam sibi acquirendo, successorri viam stravit.

Humanissimus dominus *Emericus Bogdány* congrua clarissimorum collegii Nagy-Enyedensis professorum voluntate in rectoratum deputatus per antelatos scholae Rivulinae solenni ritu anno 1760 mense 9^{bri} introductus. Qui tandem unico anno completo, solituriam sociali permutavit vitam, factusque praefatae ecclesiae reformatae Rivulinae membrum.

Humanissimus atque doctissimus dominus *Adamus Decsei* ad scholae moderandae habenas legitime a professoribus illustris collegii Albensis Nagy Enyedensis ordinatus, in scholamque introductus Rivulinam, ritu methodoque usitata in anno 1762 primis diebus decembris fideliter XVII. mensium spacio suo defunctus officio deo ita regente vitae suae sociam eligens, pertaesus vitae solitariae factus est civis isthuius regiae civitatis.

Humanissimus atque doctissimus dominus *Michael Szép* communi consensu clarissimorum professorum Nagy-enyedensis ad moderamen scholae reformatae Rivulinae ordinatus, introductusque ritu, methodoque usitata in anno 1762. diebus Aprilis. Qui fideliter suo, sub duorum spatio annorum defunctus, officio deo ita regente pastor Magyar-Láposiensis factus est.

Humanissimus atque doctissimus dominus *Stephanus N.*

Vasarhelyi communi consensu clarissimorum professorum Nagy-Enyedensis ad moderamen scholae reformatae Rivulinae ordinatus, introductusque ritu methodoque usitata in anno 1765. diebus Aprilis. Qui fideliter suo, sub spatio duorum annorum defunctus, officio deo ita regente statui se adplicuit seculari. Hic fuit homo jejunus atque sterilis, quid quod et ventri natus, tandem vagabundus.

De studiosis.

Lex I.

Studiolus jultae statis in scholam nostram missus vel sponte veniens, cum idoneis testimonialibus id ante omnia curabit ut in numerum studiosorum sine longiori mora receptionem suam urgebit, scholae praelatis et inspectoribus obedientiam data dextra promittet, designato sibi loco et gradu contentus erit alias mox gravem magistratus ecclesiastici incurret censuram.

Lex II.

Receptus primo logicam, linguam Graecam, theologiam diligenter discat secundo vitam inculpatam ducat, secus instituens schola eiicitor.

Lex III.

Nemo studiosorum in loco latinitati exercendae destinato vel inter se vel cum studentibus, scholasticis Hungarice loqui audeo, secus facturus toties quoties denarium unum solvat.

A deakokrol.

I. Törvény.

A mi oskolánkban való Deákságra küldettetet vagy önként jövő alkalmas idejü Ifju, legelsőben is azon legyen hogy magát idő halogatás nélkül a Déákok közzé beavattatván az oskola Előljároihoz, Igazgatóihoz, való engedelmességre kéz be adással magát kötelezze és a neki ki mutatott helyel és gradussal megelégedjék, külömben az Ecclesiái kemény fenyítéket el nem kerüli.

II.

Beavattatván a Deákok közzé a Logicát, a Görög nyelvet és Theologiát szorgalmasan tanulja; fegyetetlen életet éljen, ha külömben tselekeszik az oskolából kivettessék.

III.

Senki a Deákok közül a Deák nyelv gyakorlására rendeltetet heljen magyarul beszelleni vagy magok között vagy a tanulo gyermekekkel, ne merészeljen, külömben mind annyiszor valamenyszer azzal megjegyeztetik egy egy pénzig büntettessék.

Lex IV.

Hora ad praeces scholares destinata unus quisque pie comparato, devote canito et servente zelo orato, qui neglexerit toties, quoties denarium unum solvat.

Lex V.

Cum in templo, tum in funeribus deducendis, gestu ad pietatem composito incedito, nemo rideto, vel garrito, indeque in scholam redito, si qui secus fecerit primo: admonitor, secundo: sex denariis mulctator, tertio: degradator, aut consimilis ponderis poena afficitor.

Lex VI.

Singuli vestitu iuxta usitatum praxin decente et decoro utuntur, crinibus nec calamistratis nec oblongis transgressor poenae proxime specificatae subiiciantur.

IV.

Az iskolába való könyörgésre rendeltetett órán ki ki buzgón és kegyességgel meg jelenyen ahitatosan énekeljen és buzgó indulattal könyörögjön, a ki elmulatja ok nélkül, mind annyiszor egy egy pénzig büntetessék.

V.

Senki a Templomba vagy halot késeresi alkalmatossággal ne nevéssen és ne fetsejjen, hanem kegyességre intezet maga viseléssel légyen, és az iskolába tisztességesen vissza menyen, ha ki külömben tselekeszik elsőbben meg intessék, másodsor; hat pénzig meg buntetessék 3: rendből (gradussabol) alab vetessék vagy hasonlo terhü büntetéssel buntetessék.

VI.

Mindennek köntöse a rendes szokás szerint való illendőségü és tisztességes légyen, haja se nem fodorittatot, se nem igen hosszú, a külömben tselekedő a feljebb meg jegyeztetet büntetés alá rekesztetik.

Lex VII.

Nemo toga sine talari schola exeat, vel in templum vel in oppidum nisi peregre proficiscatur, primo deprehensus denaribus, 2-bus mulctator.

Lex VIII.

Nemo armatus incedito, nemo alterius sanguinem effudito, nemo seditionem aut turbam excitato, secus facturus virga caesus, schola eiicitor.

Lex IX.

Studiolus laesus ab urbano sequatur forum urbanum pariter urbanus a studioso laesus forum studiosi si rector scholae causam inter partes dirimere nequiret, tum laesus causam ad pastores et curatores deferre tenetor, sub poena arbitraria.

Lex X.

Nemo vindictam privatam verbis scriptis, manu per se vel per alios usurpato secundo nemo alios calumniator, lubsanato, nemo alterius bona clam auferto,

VII.

Senki toga nélkül az oskolából ki ne mennyen a Templomba vagy a városba, hanem ha a városbol mas hova valo utazasa léssen a ki pedig meg jegyeztetik először két pénzig büntetetik.

VIII.

Senki fegyverrel ne járjon, másnak vérét ki ne ontsa. Zenebonát és háborut ne inditson, különben megverettetvén az oskolából ki vettetik.

IX.

Ha a Deák valamely városi Embertől meg bántatik, keresse azt annak Forumán úgy ha a vársi valamely ember a Deáktól meg bántatik keresse a Deákot az oskolai Forumon holot is ha az Oskola Mester a két fél között való dolgot el nem igazithatná akkor a kereső fel tartozzék a Pap és Curatorok eleiben adni ügyet.

X.

Senki boszszuert boszszut maganoson vagy beszedevel vagy írásaval vagy kezevel, vagy maga vagy más által, ne adjon! 2dszor senkit mást ne szidjon, rágalmaz-

secus facturus caesus schola
eiiciator.

Lex XI.

Studiosi rectoribus ne
praescribunto a laesione
honoris et famae cum in
schola tum extra eam ab-
stineto, defectus pastori
indicato, qui sui inter posi-
tione delectus emendabit, aut
si id efficere non possit, ad
curatores deferet, qui vero
studiosorum secus fecerit
virgis caesus schola
ignominiose eiiciatur.

Lex XII.

Studiosi ad prandium vel
caenam invitati mature
revertuntur emanentes vel
post decimam (nisi lampade
instructi) primo quidem de-
nariis duodecim mulctator,
iterato ausu poena duplicator,
tertio tanquam pertinaciter
inobediens schola eiicitor.

zon és tsufoljon, senki mas-
nak jószágat titkon el ne
repite különben meg ve-
rettetven az oskolából ki-
hajtatik.

XI.

A Deákok a Mesternek
rendet ne szabjanak hire-
ben nevében meg ne sert-
sek. Sem ben az oskola-
ban, sem az oskolán kívül.
Fogyatkozásit mondják be
a papnak a ki magát közbe
téven az hibát orvosolja, ha
penig nem orvosolhattya
terjessze a Curátorok eleibe, a
mely Deak különben
tselekedik megsapattassék és
az oskolából gyalazatosan ki
vettessék.

XII.

Deákok ebédre vagy
vatsorara ki hivattatván ot
sokáig ne mulassanak, a
sokáig mulatok vagy tiz ora
után az oskolában vissza ha
menők (hanemha lámpással
lesznek) eloszor ugyan 12
pénzig büntetessenek. hogyha
többször is azt tselekednék a
buntetés duplicaltassék, 3-szor
pedig mint vakmero és
engedetlen az oskolából ki
vettessék.

Lex XIII.

Prandium et coenam a cibi benedictione auspicantur et gratiarum actione claudunt, cibum sumentes modeste sermonibus honestis iisque latinis sese exercentes, secus facturus tres denarios privator.

Lex XIV.

Occasionibus quibus libet obrietate vomitum vitant, secus facturus primo denariis duodecim tandem 24. mulctator, tertio schola eiicitor.

Lex XV.

Munda scholae, loca nemo excrementis desordare attentet observato a quovis in hunc finem secessu sub poena denariis 6.

Lex XVI.

Nemo saepes scholae transgreditor vel easdem, ut et aedificia et eorum appertinentia populator, imo diligenter curato, transgressor primo denarios 24 solvito, si qui iterum tentaverit. Schola eiicitor, po-

XIII.

Az ebédet és vatsorát asztal áldáson kezdjek s hála adáson végezzék, mértékletesen even tisztességes beszélgetések légyen meg pedig Deákul, a ki külömben tselekeszik három pénzig büntetessék.

XIV.

Akárminemü alkalmazóságokban el távoztassák a részegseget okadast, ha ki külömben tselekeszik elsőben 12 pénzig, 2-szor 24 pénzig, 3-szor az oskolából ki vettetik.

XV.

Az oskoláknak tiszta helyeit senki hasa üresítsevel meg ne fertoztasse, hanem keresse az arra rendeltetett heljet 6 pénz büntetés alatt.

XVI.

Senki az Oskola kerítésit által ne hagyja, azt és egyéb épületeket s azokhoz tartozó eszközöket ne pusztítsa rontsa, hanem inkább szorgalmason gondját viselje az által hágó először 24 pénzig buntet-

pulator vero damnum re-
fundito.

Lex XVII.

Nemo studiosorum in
hortis oppidanorum, non
invitatus aberret fructusque
depopuletor, detectus con-
digne poene subiicitor.

Lex XVIII.

Nemo in coemeterium
templi equum vel alia pecora
inducat, vel induci curet,
secus facturus primo denariis
50 mulctabitur, si iterum
pertinaciter pecus aliquis
induxerit confiscabitur pari
iure gaudebit sepulcrum
commune.

Lex XIX.

Nemo studiosorum in
schola tabaco fumante utitor,
vel alio uti permittitor, secus
facturus denariis tribus
privator.

Lex XX.

Lusum egressi non telo
luctatione, bombardis et
similibus, sed pila vel conis
aut similibus ludunto extra

tetik, ha maszszoris azt
tselekedne az oskolából ki
vettessek a kár tevő pedig
a kart meg fizesse.

XVII.

Senki a Deákok között
a gyümölcsös kertekben hi-
vatlan ne járkaljon és a
gyümölcsöt ne pusztítsa kü-
lomben ha kitudodik illő
büntetése legyen.

XVIII.

Senki a Templom czin-
teremébe lovat vagy egyéb
marhát ne vigyen vagy
vitessen a ki külomben tse-
lekeszik elsőbben ötven
pénzig büntettetik, ha me-
gis, vakmerőképen azt tse-
lekeszi marhája Confiscal-
tassék. [Ide, de értsed a
Temetőkeret is.]

XIX.

Senki a Deákok között
az oskolában ne dohányo-
zon vagy mást dohányozni
ne engedjen, haro (így !)
pénz büntetés alatt.

XX.

Játéki multságra ki
menvén nem nyillal, tegez-
zel küsdessel puskákkal s
több effélékkel, hanem lap-

tempus ludendi nemo ludito,
secus facturus poena arbit-
rariae et prudentiae rectoris
subiicitor.

Lex XXI.

Nemo chartis pictis et
aleis ludito, musica abutitor.
Choreas ducito, secus fac-
turus toties quoties depre-
hendetur. Denarios tres pri-
vator.

Lex XXII.

Nemo otiose et invanum
iurato conviciator, obscenos
sermones usurpato scutilles et
obscaenas cantiunculas!
meretriculis aptiores!
Cantitato fabit, fabulas
nugatorias tractato secus
facturus schola eiiciatur.

Lex XXIII.

Nemo sine venia rectoria
extra oppidum; peregre autem
sine scitu et permissu superior
profiscatur, secus facturo
scolae ulterior inhibitatio
denegabitur.

tával vagy tekével és ha-
sonlo eszközökkel játszodja-
nak a játék rendes idején
kívül pedig senki ne já-
tzodjék.

XXI.

Senki kártyazasal és kotz-
kával ne jatzodjek, szertelen
ne musikáljon se tántzoljon
három pénz büntetés alatt.

XXII.

Senki hivalkodva s hijá-
ba valóra ne esküdjek.
Senki ne szitkozodjek, senki
tragar beszéddel ne beszél-
jen senki szemtelen és faj-
talan enekeket (melyek in-
kab a k . . . khoz illenek)
ne daloljon senki hazug
mesés beszédeket ne gya-
koroljon, a ki ellenben tse-
lekeszik az oskolából ki
vettessék.

XXIII.

Senki az Oskola Mester
engedelme nélkül a Váro-
son kívül meszsze földre
pedig az Elöljáróknak hírek
s akaratyok nélkül ne me-
nyen, a ki különben tse-
lekeszik oskolában való la-
kasa többé nem engedtetik.

Lex XXIV.

Nemo vagabundis hospitium in schola praebet multo minus ex publica mensa cibet, pariter studiosis extraneis huc transeuntibus ultra tridum commorandi licentiam vel saltem conniventer indulgeat.

Lex XXV.

Imo et oppidani (quibus nil negotii necessarii: in schola a frequenti et damnosa scholae visitatione! abarcentur, quales rectori deferre studiosi tenebuntur, qui isthuc abusui obviam eat, sine que hac via cessabitur causa ad curatores deferenda. Secus facientes gravem incurrunt animadversionem.

Lex XXVI.

Studiosi nullum ex cantationibus quibuscumque et funeribus proventum inter se dividere audent. Sed integrum ad manus rectoris administranto, qui suo tempore inter eos dividet. Eidem obnoxio sunt famulorum quoque cantationes secus facturi cantationum et funerum proventu privabuntur.

XXIV.

Senki afféle keringőknek az oskolákban szállast annál inkább a közönseges eledelből etelt ne adjon. Sőt az it által menő idegen oskoliaknak is leg feljeb harmad napnal szállast ne adjon.

XXV.

Sőt a városbeliek is (kiknek semmi szükséges dolgok az oskolában nintsen) el tiltatnak az oskolának gyakori és káros látogatásától kiket tartoznak a Deákok be mondani a Mesternek ha nem orvoslodik pedig a Curatoroknak.

XXVI.

A Deákok semmi cantationibus és halotti temetéskor jaro jövedelmet ne mereszjenek magok között el osztani hanem egeszzen a Mester kezebe adjak ki is annak idejeben el osztja közöttök ide ertetnek a szolgak Cantatiojok is a külömben tselekedök az Cantatio pénztől meg fosztassanak.

Lex XXVII.

Pariter habet conditio cantationum in tribus festis solennioribus anniversariis ex quibus rector scholae iuxta antiquam praxin toties quoties tres florenos hungaricales pro se excipiet, studiosi contra venientes paene iam specificate subiicientur.

Lex XXVIII.

Similiter pecuniarum in rationem puerorum scholasticorum ex funeribus obtinentium perceptio et divisio non penes studiosos, sed penes rectorem manebit, qui pecuniis diligenter annotatis (ratione habita absentium nunc vel alias) suo tempore fideliter easdem eisdem erogabit.

Lex XXIX.

Studiosi schola excedentis a valedicentis comitatio fiat sine explosionibus sclopetorum et strepitui tympanorum secus facturus sclopeto privator. Strepitum vero tympani exerceri curans denarios 50, privator, pariter in schola sclopetorum et tympani usus prorsus tollitor.

XXVII.

Illy mod ala foglaltatnak az Esztendöt szakai három nevezeteseb Innepekben valo. Cantatiok meljeből az oskola mester az eleitől fogva gyakoroltatot szokas szerint mind annyiszor három forintot a maga számára ki veszen.

XXVIII.

Hasonlatos képpen a Tanulo gyermekeknek temetésekről járo penzeknek kezhez vetelek és elosztások nem a Deakokon hanem a Mesteren áll, a ki a pénzt es a temetésen jelen nem lévő éneklő gyermekeket szorgalmatosan fel jegyezven annak idejeben a kiknek mennyi illik hiven ki osztya.

XXIX.

Az oskolából végkeppen elbutsuzo Deáknak ki kesertetése legyen minden puska ropogas es dobolas nélkül a ki külömben tseleszik puskája el vétessek a doboltato pedig ötven penzig buntettesek. Hasonlatoskeppen az oskolaban valo puskazas és dobolas meg tiltatik.

Lex XXX.

Studiosi literas currentes (vulgo cursus) huius superintendentiae et senioratus sine mora eo quo inscriptae exstiterint vel in persona vel (si non tanti fuerint momenti) per idoneum famulum fideliter expediunto sub poena canonica.

Lex XXXI.

Nemo studiosorum sine venia et assensu rectoris discipulos privatim instituendos quocunque tandem praetextu adoptato; secus facturus discipulis privator; Finis.

XXX.

Deákok ezen Superintendentziának és Esperstyenek Currenseit (futo leveleit) kesedelem nélkül vagy magok vagy ha nem olj nevezetes volna a levél materiája, arra alkalmas szolgájok a hova illik el vigyek különben a Canonbeli buntetesbe esnek.

XXXI.

Senki a Deakok között akármely Szin és ki fogas alat különös (privatus) Tanitvant az oskola Mester engedelmé es akaratja nélkül ne tartson és tanitson a ki különben tselekeszik Tanitvanyatol megfosztatik.

Series dominorum subscribendorum ab anno 1756.

Ego Johannes Szász subscribo legibus nobilis scholae reformatae Nagybányaiensis in anno 1756. die 22 Junii. - Ego Stephanus Tsiszer subscribo legibus nobilis scolae reformatae Nagy Banyaiensis anno 1757. die 24 April. — Ego Joannes Szökő subscribo legibus nobilis scholae reformatae Nagy Banyaiensis. Anno 1757. die 24 Aprilis. - Ego Andreas Balo subscribo legibus nobilis scolae reformatae Nagy Banyaiensis. Anno 1758 5^{ta} Januarii. — Ego Ladislaus Málnási subscribo legibus nobilis scolae reformatae Nagy Banyensis. Anno 1758. 6 Junii. — Ego Georgius Heves subscribo legibus N. scholae reformatae Nagy Banyensis. Anno 1760. die 14 Junii. - Ego Stephanus Balog legibus scholae reformatae Nagy Banyaiensis subscribo in anno 1760. die 14 Junii m. p. Honesté salutavit collegium Debreczinum. — Ego Adamus Szabo subscribo legibus N.

scholae reformatae Rivuliensis. Anno 1760. die 20 Junii. - Ego Laurentius Bálint subscribo legibus nobilis scholae reformatae Rivuliensis. Anno 1762. die 20 Junii. - Ego Nicolaus Pataki subscribo legibus nobilis scholae reformatae Rivuliensis. Anno 1764. 30^{ma} Aprilis. — Ego Georgius Serestelly subscribo legibus nobilis scholae reformatae Rivuliensis. Anno 1764. 30. Aprilis. Honeste salutavit collegium Enyediense. —¹ Ego Samuel Kolosvári subscribo legibus nobilis scholae reformatae Rivuliensis. Anno 1765. die 24^{ta} Aprilis. Post biennium, civis Nagy Banyensis. — Ego Johannes Bartok subscribo legibus scholae reformatae Rivuliensis. Anno 1766. die 6^{ta} Maii. — Ego Johannes Szathmári subscripsi illustris legibus scholae reformatae Rivuliensis. Anno 1767. 5 Maii m. p. — Ego Johannes P. Szaldobosi subscribo illustris legibus scholae Reformatae Rivuliensis anno 1767. die 5 Maii m. p, Homo stolidus et factus extorris. — Ego Andreas Balas subscripsi illustris legibus scholae reformatae Rivuliensis. Anno 1767. 5 Maii m. p. — Ego Isacus Kováts subscripsi (igy!) illustris legibus scolae reformatae Rivulensis anno 1768. die 27^{ma} Aprilis. — Ego Josephus Kováts subscribo illustris legibus scolae reformatae Rivuliensis anno 1738 die 27 Aprilis. - Utrique hi probi, honeste remearunt illustre collegium Enyediense 1769. Ego Nicolaus Orban subscribo illustris scholae reformatae Rivuliensis legibus anno 1769. die 1. Maii. Hic ingenii inquieti terrae filius factus 1770. — Ego Moses Benkő subscribo illustris scholae reformatae Rivuliensis legibus in anno 1769. die 1 Maii. Hic occasionum filius existens, tamen repedavit collegium Enyediense 1770. - Ego Josephus Ferentz subscribo illustris scholae legibus reformatae Rivuliensis anno 1770. die 3 Maii. - Ego Gabriel Deső subcribo (igy!) illustris scholae reformatae Rivuliensis anno 1770. die 3 Maii. Hi duo rixosi fuere, tamen salutare. collegium Enyediense 1771. — Ego Petrus Sollyom subscribo legibus illustris scholae reformatae Rivuliensis anno 1771 die 24

1 Egy tanuló neve ki van törölve.

Aprilis m. p. Hic sociam thalami delicens; factus ecclesiae Rivulinae membrum 1773. - Ego Stephanus Tsorja subscribo legibus illustris scholae reformatae Rivuliensis anno 1771. die 24 Aprilis m. p. Hic etiam seculari se adplivit statui Nagypanyae. 1773. — Ego Andreas Benedek subscribo legibus illustris scholae reformatae Rivuliensis, anno 1773 die 17 Maii. - Ego Josephus Fülei subscribo legibus illustris scholae reformatae Rivuliensis anno 1773 die 17 Maii. Dominus Josephus Fülei laudabili virtute tres supra annum menses postquam absolvisset, numerum civium auxit Rivulinae anno 1774. — Ego Antonius Bogdány subscribo legibus illustris scolae reformatae Rivuliensis anno 1774. die 1 Augusti. - Ego Georgius Kosa subscribo legibus illustris scholae reformatae Rivuliensis anno 1774. die 23. Decembris. - Ego Michael Deső subscribo legibus illustris scholae rivuliensis anno 1775. die 25 Aprilis. — Ego Nicolaus Bakó subscribo legibus illustris scholae Reformatae Rivuliensis anno 1775. die 25 Aprilis. — Anno 1777. Ego Josephus Berta subscribo legibus illustris scholae reformatae Rivuliensis die 30 Aprilis. - Anno 1777. Ego Michael Palotai subscribo legibus illustris scholae reformatae Rivuliensis die 30 Aprilis. - Anno 1778 die 8 Maii. Ego Stephanus David subscribo legibus illustris scholae Rivulinae m. p. - Sigismundus Málnási subscribo legibus illustris scholae Rivulinae m. p. Anno die ut supra. — Alexander Pongráz subscribo legibus illustris scholae Rivulinae anno 1779. die 27^{ma} 8-bris m. p. - Franciscus Barta subscribo legibus illustris scholae Rivuliensis anno 1780. die 24^{ta} Aprilis. - Michael' Soldos subscribo legibus illustris scholae Rivuliensis anno 1781. die 1. Maii. — Josephus Szabo subscribo legibus illustris scholae Rivuliensis. Anno 1781. die 1 Maii. — Sigismundus Bene subscribo legibus illustris scholae Rivuliensis. Anno 1782. die 1 Maii. m. k. - Stephanus Virág subscribo legibus illustris scholae Rivuliensis. Anno 1782. Die 1 Maii.

.....1
1 Az Albumban egy oldal (a 67. b.) üres.

**De ordinariis
exercitiis studiosorum
et puerorum.**

Lex I.

Studiosi tam in discendo quam in docendo sint strenui, non negligentes horas institutioni puerorum destinatas, non negligentes cum notabili discentium damno quem in finem incumbit rectori ut communi praeceptori diligens classium inspectio.

Lex II.

Horae pro exercendis studiosis non nisi duae in quovis die praeter diem Mercurii et Saturni instituantur.

Lex III.

Horae antemeridianae horae exercitiis puerorum destinatae hac ordine observabuntur brumali tempore ab hora quinta ad sextam exercitium studiosorum theologicum vel logicum ab hora sexta ad septimam pueri repetita sua primum pronuncibunt mox a praeceptoribus docebuntur quisque iuxta suas classes ab

**A Deákoknak és
gyermeknek tanulási
renderül.**

I.

A Deákok amint az tanulásban úgy a tanításban is szorgalmatosok legyenek nem mulatván el a tanulásra rendeltetett órákat a tanulóknak tapasztalható károokra, e végre tisztiben jár a Mesternek mint közönséges Praeceptornek hogy a Classisokra szorgalmatosan vigyázzon.

II.

A Deákok tanításokra két órák rendeltessenek Szeredán és Szombaton kívül.

Reggeli órák.

III.

A tanuló gyermekeknek tanításokra rendeltetett órák iljen rendelkezessanak meg a rövidebb teli napokon! Ősztől fogva tavaszig öt órától fogva hatig a Deákoknak taníttassék: a Theologia vagy Logica hat órától fogva pedig hetig a gyermekek először letzkejeket elmondván a Praeceptoroktól taníttassanak kiki a maga

hora septima ad octavam
exercitium studiosorum
theologicum vel logicum a
nona ad decimam exercitia
puerorum a decima ad un-
decimam eorundem privata
exercitia aestivo vero tem-
pore ab hora septima ad
octavam docebuntur pueri.

Lex IV.

Die Mercurii et Saturni

hora septima ad octavam
repetitiones et disputationes
puerorum ab octava ad nonam
disputationes studiosorum
theologicae vel logicae a nona
ad decimam styli exercitium a
decima ad undecimam
exercitia privata.

Horae pomeridianae.

Lex V.

Horis pomeridianis a
prima ad secundam exceptio
diebus Mercurii et Saturni,
primo pueri praelectiones
praelectiones (igy!) recitabunt
exercitiiue materiam, calamo
excipient a

tanulasanak Classisa szerint.
Nyoltz oratol fogva kilentzig
ismet a Deakoknak tanit-
tassék Theologia vagy Lo-
gica. Kilentztól fogva tizig
a gyermekek tanittassanak
tíztól fogva tizenegyig (a
kinek vagyon) Privatussa-
nak tanittassék (a hosszabb
napokon pedig) tavasztol
fogva őszig: het oratol fogva
nyoltzig a gyermekek ta-
nítottassanak.

IV.

Szeredán és Szombaton

a gyermekek het oratol
fogva nyoltzig először repe-
títojokat el mondvan az
utan Disputaljanak nyoltz
oratol fogva kilentzig az
Deákok disputaljanak Theo-
logiaból vagy Logicabol ki-
lentz oratol fogva tizig a
gyermekek stylust irjanak,
tíztól fogva tizenegyig a
Privatus tanitványok tanit-
tassanak.

V.

Deljesti orakor penig
egy oratol fogva kettőig
Szeredán és Szombaton ki-
vül először a gyermekek az
elejekben hagyatot letzke-
jeket mondjak el az utan
exertitiumot irjanak. Ket

secunda cultui sacro in templum intereunt a tertia ad quartam exercitiorum praelectio, a quarta ad quintam praeces et privata exercitia.

Lex VI.

Diebus Mercurii et Saturni hora pomeridiana a prima ad secundam cantor ecclesiae in classe maiori pueros in cantu psalmodiarum Davidicorum exercere tenebitur.

Lex VII.

Diebus dominicis a templo matutino catechizationi rectoris aequae studentes intersunt, sub poena pro arbitrario rectoris infligenda.

Lex VIII.

Singulis mensibus in praesentia amplissimorum dominorum curatorum instituantur declamationes iuxta seriem classium constituis idoneis censoribus.

Lex IX.

Singulis annis examina-bilia totidemque solennes

ora után az Templomban mennyenek három oratóriáig fogva negyig az exortitívók olvastassanak el negy óra után ötig a könyörgés jelen legyenek az után a könyörgés végbe menvén az kinek privatus Praeceptor a vagyon privatim taníttassék.

VI.

Szeredán és Szombaton egy oratóriáig fogva kettőig az Ecclesia Cantora a gyermekeket a David Soltárnak notájára tanítani igyekezvén tartozik.

VII.

Vasárnapi reggeli cultus (Isteni szolgálat) után az Oskola Mester Catechizationján az Deákok a Tanuló gyermekek egyaránt jelen legyenek.

VIII.

Minden hónapokon tetes-senek Declamatiók a Tisztelendő Curatorok jelenléteben és alkalmas censorok rendeltessenek.

IX.

Minden esztendőben közönséges examen es Pro-

promotiones instituantur, examinis prioris tempus erit septimana festum paschatis proxime praecedens¹ posterioris vero ultimi Septembris, quorum occasione pro parando convivio nimia pecuniae exactione studentes nego graventur verum a valentioris fortunae parentum filius duodecim denarios at angustioris vero denarios sex accepisse sufficiat quos convivio expediendo insumendes. Rector scholae penes regestrum domino supremo, desuper rationem quoad erogationem reddituro, transponet ipse ad nullam de suo expensam faciendam obligatus.

motio legyen az első examen ideje Husvet előtt való heten a másik pedig Mihály havanak (Szeptembernek) utolsob napjain mely exameni alkalmatosságkor² a szokás szerint való közönséges asztali készültre felettébb való költessel a Tanulok ne terheltessenek, hanem a maga biro Szüleik Gyermekektől tizenket penz vagy többetske sem ártana a szegenyektől pedig tsak hat penz exigaltassék, melj colligált pénzt az Oskola-Mester Laistrom szerint a fő egyházfinak (ki arrol jövendőbe számot ad) által advan költetik az asztalra a Mester pedig a magaeobol semmi költesre nem köteleztetik.

X.

Minden Deak.

X.

Minden Deák.....

3

De regimine studentium.

A Tanuloknak igazgatásokról.

Leges scholae Felsőbányae.

Lex I.

Quia praeceptores debent esse, quasi patres educa-

I. Törven.

Mínthogy a Tanítóknak oljanoknak kel lenniük mint

1 2 Innen kezdve a szöveg át van huzva.

3 Az Albumban 2 üres lap (70. b. és 71.) következik.

tores attendant sibi ne paternum respectum cum tyrannida commutent, atque sic intentionis puerilis nervum incidant, quin blande et comiter eos tractantes addant calcar ad studia eorum eo magis prosequanda igitur plus lenitate quam severitate minis quam plagis instituant. In contumaces virga tenui non fusce, ne livor vel vibices, vel defectus corpori illatus patescant animadvertent secus faciens schola exterminator.

Lex II.

Studiosus a studente male habitus ignominiatus, sub sanatus vel aliquo probro affectus iniuriam illatam mox rectori significabit, qui iniuriatoris poenas ab iniuriante repetere tenebitur, vel causam ad curatores provocabit.

Lex III.

Attendatur quoque, ut pueri in deductione funerum ordinem decorum ob-

egy Anyáknak és Dajkáknak arra vigyázzanak, hogy az Anyai tekintetet kegyetlenkedésre ne változtassak, hogy így a gyermekben való tanulásbeli igyekezetet meg ne gátolják sőt inkább azokkal nyájason és kedvességgel banvan ösztönül legjenek, tanulasoknak serenyen való üzésére, azért inkább igyekezzenek engedelmességekkel és tsendességekkel, fenyitések mintsem plágával tanítani. Az engedetleneket és vakmerőket gjenge vesszözvel nem bottal (hogy a veres heljek és testekben való megromlasok ne tapasztaltassanak) meg vesszözven.

II. Törv.

A Deak midőn valamely tanulotol megbantatik boszszusággal az illetetik tsufoltatik: szidalmaztatik, az rajta eset boszusagot jelentse meg a Mesternek, ki is tartozik azt el igazítani vagy különben az Curatorok eleikbe terjeszteni.

Arra is jól reá kel figyelmezni hogy a gyermekek a temetésre menetelben

servent; cohibitio clamore risu
et rixis pariter in processu ad
sacram aedem.

Lex IV.

Pulvis spirius et similes
noxae in scholam a pueris
allatae, mox illis adimantur et
gravibus minis verberum
adhibitibus ab eiusmodi in-
strumentorum portatione,
qualis est vulgo kolts puska
deterreantur.

Lex V.

Cantaciones eorum in
tribus solennibus festis anni
versariis instituantur iuxta
classes ne singulatim pro-
cedentes oneri magis, quam
laetitiae civium inserviant,
frequenti ianuarum strepitu,
obedientiam detrectantes
comperti cantationis proventu
priventur.

Lex VI.

Egressi quotannis ad rec-
reationem et insimul con-
sectionem scoparum, ne se

illendő rendet tartsanak ne
kialtozzanak: ne neves-
senek, ne veszekedjenek
hasonloképen mikor a Tem-
plomban mennek.

A Tanulok ha vagy pus-
kaport vagy egyéb artalmas
eszközöket visznek az
oskolában, mingyart vetes-
senek el töllök és veréssel való
kemény fenyegetéssel tiltsak el
öket az afféle eszközökkel való
jarasrol! a minemü a Kolts
puska is.

Az három nevezetes Inne-
pekben való Cantatiok ren-
deltessenek Classisok sze-
rint ne hogy mind külön
külön és egyenként járvan
az ajtó sokszori ki nyitással
terhekre legyenek inkább,
mint sem kedvekre a vá-
rosiaknak. A melj gyerme-
kek ezen rendelesnek nem
engedelmeskedne tapasztal-
tatnak. Cantatiojokból gyűlö
jövedelemtől illő hogy meg
fosztassanak.

Ki menven Esztendön-
ként magok multságokra
s egjszersmind seprük tsi-

cum efferant tympanu studiosi curabunt.

nalasokra meg lassak a Deakok hogy a Dob es zászló oljkor ki ne vitessék.

1

.....
Anno 1696 die 26 Aprilis amplissimi coetus Rivuliensis libri inventi in ordinemque digesti hac serie reperiuntur.

Perkinsii operum theologicorum tomus I. - Perkinsii eiusdem tomus alter. — Parci operum theologicorum pars 2^a-Chemnicii harmonia evangelica. — Musculus in Matheum et Gvalther in Marcum. - Zanchius de tribus Elohim. - Calvinus in quinque Mosis libros. - Philippi Melanctonis opera et in epistolas Pauli. - Bellarmini controversiae. - Augustini operum theologicorum tomus IV. - Augustini eiusdem tomus 7. - Augustini eiusdem tomus IX. - Marlortius in Novum Testamentum. - Merceri thesaurus linguae sanctae. - Calepinus undecim linguarum. - Biblia Varadiensia Hungarica. - Szegedi loci communes Danaei opuscula. — Lavaterus in Josuam, Chronica, Proverbia et Ezechielem. - Scapolae lexicon Graeco-Latinum. — Fabricius in Psalmos. Vesthemerus in psalmos. - Zanchius de 3 Elohim. Sculteti annales. - Chemnicii exanimis decretorum pars 3. et 4. eiusdem pars 1. et 2. — Dresserus historicus. Ursini exercitationes. — Bucani ecclesiastes. Sixti fulmen Brutum. — Catechesis Ursini Silesii. — Kekermanni Rethorica Ecclesiastica. — Polani Symphonia catholica. - Bellarmini Controversia de summo Pontifice. - Buxtorffii Grammatica Hebraea. - Musculi Enchiridion Sententiarum. — Goclenii Disputatio Physica. — Johannes de Sacro Busto de sphaera libellus.

- Samuelis Rethoris fortis exercitationes apologeticae. — Riberi Commentarius ad Hebraeos. — Matthiae Martini theologia et commentarius in psalmos. — Aresii catechisatio.

1 Az Albumban ezután üres oldal (a 73. b.) következik. A 74-76. a. oldalig az 1776-1832-ig való rectorok neve van feljegyezve. Utána 9 üres lap (a 76. b-84.) következik.

Vildenbergii Philosophia. — *Terentii* comoediae sex. - *Sarcerius* in praecipuos scripturae sacrae locos. — *Philippi Melanchtonis* Dialectica. — *Lamberti* Exegesis Apocalypseos. — *Bezae* Quaestiones et responsiones. - *Bucani* Locus communis. — *Lossii* Annotationes in evangelia Dominicalia. - *Vigandi* doctrinae Methodus. - *Circhneri* Explicatio praecipuorum capitum doctrinae. - *Simleri* Liber de Deo Filio et spiritu Sancto. - *Bezae* Homiliae in Historiam Resurrectionis Christi. - *Timpleri* Metaphysica. *Richardi* Sermones funebres. — *Ursini* catechisatio. *Solinii* opera theologica. - *Fortii* opera theologica. - *Spinaeus* de tranquillitate animae. - *Kekermanni* Rethorica. - In *Aristotelis* Logicam Commentaria. - *Zooy* Conciones Dominicales. — *Goclenii* Conciliatio philosophica. — *Alstedii* Theologia prophetica. — *Marlorati* Thesaurus Scripturae. *Calvini* Institutiones. - *Balduini* Phosphorus. *Molinaei* Anatome. - *Bessaei* Conciones in Dominicas omnes. — Eiusdem Conciones Anniversariae. *Gesneri* Disputationes. - Censura *Lampadii* Ubiquitatis. *Sibellii* Conciones. - *Petrus Martyr*. *Danaei* Physica Christiana. - Chronicon *Charionis*. *Polani* Symphonia Catholica. - *Theodori Bezae* Praelectiones ad Corinthios.

- *Beminigii* Postilla evangelicorum. *Avenarii* Grammatica Hebraea. — *Volebii* Theologia. *Augustinus* de haeresibus. - *Matthaei Sulpicii* liber unus de ecclesia Christi. - *Prolaei* fasciculus controversiarum. — *Groschii* dialectica. *Georgii Bacmanni* theologia. — *Volebii* theologia. *Philippus Mornaeus* de religione Christiana. — *Losii* Annotationes in Grammaticam *Philippi Melanchtonis*. - *Johannis Piscatoris* Analysis. Logica Evangeliorum. - *Smigletii* nova monstra. — *Dicterici* Analysis Evangelicorum

— *Calvinus* in prophetas minores. *Frobenii* lexicon.

— Concordantia Bibliorum. *Brentii* Commentarius in Leviticum.

— *Cooperi* Thesaurus linguae Romanae. — *Bullingeri* Decades quinque de religionis Christianae capitibus. — *Aretius* in canonicas Pauli epistolas. - *Calepinus* septem linguarum. — *Aretius* in 4 Evangelistas.

- *Virgilius Maro* cum commentariis. - *Piscator* in Genesim, Exodum, Leviticum, numerum et Deuteronomium, Josuam, Ruth et duos Samuelis libros. - *Piscator* in Chron., Regum, Nehemiam et Estheram. - *Piscator* in Jobum, Psalmos, Proverbium, Canticum et Ecclesiasten. — *Calvini* institutiones. *Mylii* Melethemata catechetica. — *Bucani* Theologia. *Parei* castigatio Bellarmini. - *Zanchius* de incarnatione. *Lycosthenis* loci communes. - *Vittakerus* de ecclesia et scriptura. — *Bellarmini* controversiae. *Danaei* isagoge. — *Erasmii Rotherodami* Paraphrastes. - *Semidleri* Sylva Vocabulorum. *Magiri* Physiologia. — *Philippus Melancton* de doctrina Christiana. — *Crellii* isagoge logica. *Bellarmini* controversiae. - *Davidis Parei* Disputatio Aphoristica. - *Timpleri* Physica. - *Danaei* responsio ad Com. et controversiarum Bellarm. — *Castellionis* dialogus sacer. *Culmanni* grammatica Latina. — *Viti Amerbachii* Argumenta de anima. — *Chytreus* in Genesim. *Amesii* Coronis. — *Dyonisii* Chartusiani liber. — *Trelcatii* loci communes. *Homeri* Ilias. *Plinii* libri 3 tribus commentariis. - Catechesis Latinae. Lyrae pars tertia. — *Erasmii* Adagia. Biblia Hebraea. — *Zabarellae* opera in quinque tomos divisa. — Biblia Latina. *Tremellii* Biblia 2. - *Osiander* in 5 libros Mosis, in omnes Prophetas. - *Tossani* opera theologica. Idem in novum testamentum. - *Francisci Junii* paralleli definitiones. - *Barbarossae* Postilla. *Polanus* in Ezechielem - Polemica Theologia *Alstedii*. — *Maresii* foederatum Belgium. — *Ersenii* Systema theologicum. Eiusdem dogmaticum. - *Parei* Irenicum. - Commentarii *Carthoiergehi* (?) in proverbias Salomonis. - *Clutii* sermones dominicales, seu dormi securae. - *Musculus* in Matheum. - *Obenhemii* Promptuarium sacrum. - *Neandri* opus Aureum. *Didacus Masius*. — *Clenardi* institutiones in Graecam linguam. — Eiusdem institutiones. - *Strigelius* in Novum Testamentum. — *Gregerus* de funere Christiano. *Bellarmini* controversiae. — *Scultetus* in Esaiam. Chronica *Charionis*. — *Kekermanni* Rhetorica. — *Timpleri* metaphisica. *Lans-*

bergii Catechesis. — *Zepperi* Politia ecclesiastica. - *Bezae* Praelectiones de praedestinationis doctrina. — *Gualther* in Prophetas minores 3^{bus} voluminibus. Et in acta apostolorum epistola ad Romanos et ad Corinthios. - *Musculus* in Genesim et Psalmos. — *Musculus* in evangelium Johannis. — *Pellecanus* in maiores et minores Prophetas. - *Pellecanus* in libros Veteris Testamenti. - Biblia Latina et acta synodi nationalis Dodracenae. - *Groschii* Theatrum biblicum. *Scultetus* ad Hebraeos. - Colloquium montis Belligarcensis. - *Humi* de persona Christi. *Lipsii* epistolae selectae. — *Perkinsii* catechesis. Postilla Corvini. *Andreas Hyperius*. *Casmanni* mundus immundus. *Hunnii* methodus concionandi. - *Julii Caesaris* Exercitationes. — *Zepperus* de Sacramentis. - Controversia de sacramento poenitentiae. - *Lutherus* ad Galatas. *Aristotelis* Thesaurus. — Antithesis Ubiquitatis. *Kekermanni* Logica. - *Clagii* Prosodia. *Larenii* Pleias. *Rami* Metaphysica. — *Polydori* Adagia *Vergilii*. *Brentii* Homiliae. — *Vollerii* theologia. Annotationes in evangelium. — *Sculteti* deliciae evangelicae. *Kismarjai* Grammaticae duae. - *Spanhemii* epistola. *Trelcatii* Theologia. *Riccii*. - *Snellii* Dialectica. *Coelii Lactantii* Institutiones. — *Polani* Syntagma. Eiusdem tomus 2. — *Parti* commentarius in Genesim. — *Parlus* ad Romanos duobus voluminibus. — *Grossii* Theatrum Biblicum. — *Fai* Enchiridion theologicum. *Mornaei* lieber. - *Alstedii* Encyclopaedia. - *Zanchii* Tractationes theologicae. - *Zabarellae* opera logica Aristotelis. - Biblia *Vatabli* et *Vulgata*. - *Zanchius* de sex dierum creaturis. - *Goclenius* in 8 libros Physices Aristotelis. — *Simonis Pauli* Socrinensis Methodi aliquot locorum. — *Pezelii* Loci theologici. Eiusdem pars 3. - *Taffini*, *Metanoea*. *Augustii* Enchiridion. - *Kekermanni* Logica. *Ovidii Nasonis* opera poetica. - *Philippi Melanchtonis* dialectica. - *Matheus Sutlivius* Hemmingii Postilla in Evang. — *Sohnii* Theologiae tomus 3. — *Bellarmini* controversia generalis de Eucharistia. — Prosodia *Clagii*. Catechesis Latina Palati-

nata. — *Wendelini* Theologia et logica. - *Comaromi Csipkés* Schola Hebraica. - *Porselii* Syntaxis Graecae linguae. — *Vossii* Grammatica Latina. Sermones convivales. — Phrases Linguae Latinae. *Virgilii Maronis* opera. - *Pauli Eberi* logica. *Sallustius*. - *Golii* Grammatica Graeca. — *Hegendorfinis* Sticologia. — *Dastuvik* Elenchus Papisticae Religionis. — *Valteri* Harmonia. *Timpleri* Metaphysica. — Confessio catholica. *Ciceronis* Orationes. - *Kismarjai* grammatica Hebraica. — Logica. — *Lorychii Hadamanni* grammatica. - *Aretii* Theologia. - *Nizelii* Observationes in Ciceronem. - *Svarczii* Metaphysica. Lyrae pars in regum libros. — *Budaei* Commentarius in linguam Graecam. - *Divi Cypriani* Opera. *Eusebii* omnia opera. — Pars Polyantheae. *Marcus Tullius Cicero*. — *Erasmus* Novum Testamentum. — *Horatii* Annotationes. — *Svarczii* Metaphysica. — Lirae pars in regum libros. — *Budaei* commentarius in linguam Graecam. — *Divi Cypriani* opera. — Pars Poliantheae. — *Marcus Tullius Cicero*. — *Erasmus* in Novum Testamentum. — *Philippi Melanchtonis* liber de anima. — *Riccii* Scenae.

Series librorum Scholae Rivulinae secundum thecas alphabetico ordine digestas renovata anno 1699. die 5. Januarii, per Georgium Varadi p. t. s. R.

Theca A. Libros continet 10.

1. Biblia Ungarica Varadina. Szencii. Ex his apostata Tövissi
2. *Zanchius* de 3^{bus} Elohim. **tubum fecit.**¹
3. *Fabricius* in Psalmos Davidis.
4. *Chemnitii* Harmoniae Evangelicae.
5. *Musculus* in Genesim et Psalmos. **non est.**
6. *Parei* operum theologicorum tomus 2. **Continens Comm.**
7. *Zabarellae* opera in 5. Tomos divisa. **in Nov. T. et Schegkius**

¹ A kövérebb betűvel szedett részek nem a rendes kéz írásai, hanem a kézirat javítójától erednek.

8. *Calvinus* in 5. libros Moisis, in 4. **Aristotelis Organon**¹
9. *Perkinsii* tomus 1. **libros.**
10. " " 2.

Theca B. Libros continet 18.

1. *Clenardi* Institutio in linguam Graecam.
2. *Barbarossae* postilla. **Non est.**
3. *Camilli Leonardi* Speculum lapidum.
4. *Petri Bessaei* Conceptus in dominicas.
5. *Johannes Ravisii* Epithetorum opus.
6. *Maresii* Confessio Belgica.
7. Confessio Catholica. **Ab Hungaris Agrinensibus eorumque vicinis exhibita Ferdinando imperatore.**
8. *Johannis Lampadii* Censura ubiunitatis.
9. *Caspari Sibelii* Conciones.
10. *Pro Chemnicio* Disputationes. **contra articulos quosdam concilii Tridentini. Item disputationes Lutheranae adversus Calvinistas.**
11. *Goclenii* Philosophica Conciliatio.
12. *Calvini* Institutio **Theologica.**
13. *Alstedii* Polemica **Theologica.**
14. *Davidis Parei* Irenicum.
15. Acta colloquii montis Belligartensis. **Inter Jac. Andreae et Bezam.**
16. *Strigelii* locorum theologicorum pars 3.
17. *Balduini* Phosphorus. **Hodego Petri Pazmanni oppositus.**
18. Biblia sacra. **Latina antiqua.**

Theca C. Continet libros 14.

1. *Aristotelis* Physica.
2. *Pareus* in epistolas Pauli ad Romanos et Corinthios.
3. *Grossii* Theatrum Biblicum. **Vindicativum.**
4. *Oseander* in 5 libros Moisis.
5. *Tossani* in Novum Testamentum. Pars 2.
6. *Molinaei* Anatome. **Arminiasmi.**

¹ E szó a kéziratban görög betűkkel van írva.

7. *Faji* Enchiridion seu systema Theologica.
8. *Aristotelis* logica.
9. Biblia Latina. Ereditio antiqua sancti Pagnini.
10. *Petri Bessaei* conceptus in Festa Sanctorum.
11. *Polanus* in Ezechielem.
12. *Francisci Junii* Paralleli et defensiones. **Locorum in N. T. diversimodo citatorum.**
13. *Bebelii* Commentaria conficiendarum epistolarum. **Item varia grammatica.**
14. *Mornaei* Responsio ad librum Ebroicensis episcopi de colloquio Fontis-bellaquei.

Theca D. Continet libros 14.

1. *Clenardi* Institutio in linguam Graecam. **Item comparatio dialectorum Hebraicae et Aramicae etc. Bonaventurae.**
2. *Strigelii* notae in Novum Testamentum.
3. *Pareus* in Genesim Moysis.
4. Biblia Latina.
5. *Polani* Syntagma Theologicum.
6. *Cunradi* Dieterici Analysis Evangeliorum dominicalium.
7. *Pareus* ad Romanos et Corinthios.
8. *Scarpus*.
9. Acta Synodi Nationalis Dordrehti.
10. *Clenardi* Institutio in linguam Graecam.
11. *Neandri* opus aureum et scholasticum. **Continens Pythagorae carmina Phocylidis Theognidis Poemata et Gnomologiam.**
12. *Polani* Syntagma theologicum.
13. *Zabarellae* opera logica et physica.
14. *Aristotelis* organon.

Theca E. continet libros 11.

1. *Stephani Szegedi et Petri Martyris* Loci communes.
2. *Gualter* in Acta Apostolorum et Epistolas ad Romanos.
3. *Gualter* in duodecim minores prophetas.
4. *Tremelli* 3^{ta} et 4^{ta} pars Bibliorum.
5. *Nizolius* in Ciceronem.

6. *Musculus* in Matthaem et Gualter in Marcum.
7. *Bullingerus* in **praecipua religionis Christianae capita.**
8. *Aretius* in omnes epistolas divi Pauli **canonicas et Apocalipsim.**
9. *Gualter* in epistolas ad Corinthios.
10. *Zanchius* de tribus Elohim. Item miscellanea eiusdem.
11. Pentateucus Hebraicus.

Theca F. Continet libros 37.

1. *Smiglecius* Nova monstra novi Arianismi.
2. *Calvini* Institutio.
3. *Chemnitii* Concilii Tridentini. **Examinis Partes II.**
4. *Zanchius* de incarnatione.
5. *Chemnitii* concilii Tridentini. **Examinis Pars III. et IV.**
6. *Pezelius* **Argumentorum Theologicorum pars 3. et 4.**
7. *Vittakeri* Praelectiones **Theologicae et Tractatus Scarpri de Justificatione.**
8. *Lamberti Danaei* Isagoges. **Pars IV. et V.**
9. *Casmanni* Mundus immundus. **Christianus suspirans et vademecum.**
10. *Volebii* Theologia.
11. *Francisci Philelphi* Epistolae et *Sallustii* Historiae de Catilinae coniuratione et bello Jugurthino, **item Orationes.**
12. *Riberae* Commentarius in epistolas ad Hebraeos.
13. *Hunnius* de persona Christi. **Providentia et Paedestinatione.**
14. *Bezae* Quaestionum et responsionum Christianorum libellus.
15. Enchiridion *Musculi*. **Catechesis Chytraei. Arbor consanguinitatis Georgii Majoris.**
16. *Keckermanni* Logicae **systematis pars altera, alias gymnasium logicum.**
17. *Erasmi* Apophtegmata.
18. *Frigii* Illustratio Orationum Ciceronis aliquarum.
19. *Bucani* Institutiones Theologicae.

20. *Nonni Panopolitani* Paraphrasis Graeca in Johannem et *Clenardi* Graecae linguae institutio.
21. *Ursini* explicationum pars 3. **de Sacramentis et 4. de Gratitudine.**
22. *Euripidis* tragoediae Latine redditae.
23. *Vitthakerus* de Scriptura. Item de conciliis.
24. *Sancti Martyris Ignatii* epistolae item *Nonni* Paraphrasis in Johannem. **Prudentius Poeta et consolationes Ciceronis.**
25. *Keckermanni* **Rhetorica ecclesiastica et Polani T. de ratione legendi authores.**
26. *Keckermanni* Systema theologica.
27. *Philippus Mornaeus* de veritate religionis Christianae; item de vita et morte.
28. *Sohnii* tomus 3. **continens Exegesim Psalmorum selectorum et locos theologicos.**
29. *Ursini* Catechisationum Pars I.
30. *Zepperus* de sacramentis.
31. *Sculteti* conciones dominicales.
32. *Bezae* Tractatus de polygamia et divortiis.
33. *Munsteri* Grammatica Hebraea.
34. *Keckermanni* Logica.
35. *Leonardi Culmanni* grammatica Latina.
36. *Josias Simlerus* adversus Haereticos. **Pro deitate Filii et spiritus sancti.**
37. *Erasmii* Notae in Novum Testamentum.

Theca G. Continet libros 8.

1. *Calepinus* undecim linguarum.
2. *Thesaurus* linguae Latinae.
3. *Calepinus* septem linguarum.
4. *Thesaurus* linguae Romanae et Britannicae. **Cooperi.**
5. *Dionysii* Grammatica Latina.
6. Biblia Latina *Tremelli.*
7. Commentarius in prophanum Virgilium **Fabricii Chemnicensis.**

8. Expositio maiorum et minorum prophetarum compendiosa **Lyrae**.

Theca H. Continet libros 7.

1. *Aretius* in Novum Testamentum.
2. Enarrationes variorum doctissimorum virorum in omnes orationes *Ciceronis*.
3. *Josephus Historicus* De bello Judaico.
4. *Eusebii* tomus I.
5. *Budaei* Commentarius linguae Graecae.
6. *Cypriani* opera.
7. *Horatius*.

Theca I. continet libros 20.

1. *Brentii* Homiliae XXV. De poenitentia et commentarioli in *Estheram* et *Philemon*.
2. *Alexandri Alesii* catechisatio. Item *Erasmi Sarcerii*, *Calvini* et *Rhegii* Catecheses.
3. *Ulneri* copiosa supellex Germanicae et Latinae linguae.
4. *Chrisostomi Javelli* Metaphysicae **questiones**.
5. *Avenarii* Grammatica Hebraea, cum grammatica Graeca *Loniceri* et prosodia *Gelnecceri*.
6. *Lareni* Sacrarum meditationum pleias.
7. *Windelbergii* **Philosophia naturalis, rationalis et moralis**.
 8. *Aristotelis* Florum libri 3, continentis illustriora ex universis eius philosophis collecta.
 9. *Riccii* in comoedias Terentii Hedufontium et Adelpfos scholiae.
 10. *Dionisii Carthusiani* de 4 hominis novissimis.
 11. Logica *Vendelini*.
 12. *Lucae Trelcatii* theologica institutio.
 13. *Volebii* theologia.
 14. *Trelcatii* theologia.
 15. *T. Livii* historiarum **Romanorum decas prima**.
 16. *Aristotelis* thesaurus **philosophicus**.
 17. *Homerus* **Graeco-Latinus**.

18. *Plinii* tomus 1. \
19. „ „ 2. **Historiarum mundi.**
20. „ „ 3. /

Theca K. continet libros 16.

1. *Oseander* in omnes prophetas maiores et minores.
2. *Oseander* in Josuam, Judicum, Ruth, Samuelem, Regum, Paralipomena.
3. *Oseander* in Estherem, Psalmos, Esdram, Nehemiam, Proverbia, Eccles. canticum canticorum.
4. *Toleti* commentarius in *Aristotelis* logicam et philosophica quaedam capita.
5. *Petri Martyris* commentarii in I. ad Corinthios epistolam **Pauli.**
6. *Tossani* vol. 2. continentia harmoniam Evangeliorum et praelectiones in epistola N. T.
7. *Bzovii* conciones dominicalia.
8. *Alstedii* theologia prophetica.
9. *Nanasi* Szü titka.
10. *Jacobi Greteseri* de funere Christiano opus. **Item anatomae confessionis Augustanae Tanneri.**
11. *Strigelii* Loci theologici.
12. Logica *Aristotelis*.
13. Colloquium Ratisbonense.
14. *Piccolominei* definitiones rerum.
15. *Petri Hispani* logicae **summalae.**
16. *Francisci Philelphi* Epistolae.

Theca L. continet libros 14.

1. *Calvinus* in minores prophetas. **Velleris Annotationes in Samuelis utrisque Matrimoniales causae Klingii et opera Damasceni.**
2. Lexicon Hebraeum *Forsteri*.
3. Concordiae *Bibliorum*.
4. *Brentii* commentarius in Leviticum.
5. Commentarius *Chuonradi* in vetus Testamentum, **exceptis 4 prophetis maioribus et 12 minoribus.**

6. *Chuonradi* commentarius in Esaiam. **et reliquos prophetas maiores et minores.**
7. *Gualteri* Homiliae in Johannem Evangelistam et ad Galathas.
8. *Chirtophori Obenhamii* Promptuarium exemplarum **Scripturae Sanctae.**
9. *Musculus* in Matthaem.
10. Encyclopedia *Alstedii*.
11. *Piscator* in Novum Testamentum.
12. *Zanchius* de operibus 6 dierum.
13. *Zanchius* de statu peccati.
14. *Grossii* Theatrum Biblicum **vindicativum locorum Sanctae Scripturae corruptelis.**

Theca M. continet libros 52.

1. *Danaei* Responso ad tomum 2. contra. Bellarmini **Dialogi sacri Theodoreti.**
2. *Aristotelis* Physica.
3. *Gretseri* Institutio in linguam Graecam.
4. Symphonia *Potani*, seu consensus **dogmatum hodiernae et veteris apostolicae ecclesiae.**
5. *Spinaeus* de tranquillitate animae. **Justitia Christiana peccatorum agnitione et confessione et consolatione ad aegrotos.**
6. *Aretius* Loci communes.
7. *Lansbergii* catechesis.
8. *Bucanus* de formandis sacris concionibus. **Item L. Lavateri conciones.**
9. *Matthias Martinus* **de persona Christi.**
 10. *Perkinsii* catechesis. **Series causarum salutis. Praedestinationis ordo.**
 11. *Lossii* annotationes in grammaticam Philippi Melanchtonis.
12. *Scarfii* Compendium logicae Aristotelicae.
13. *Casi* Dialectica et Ethica.
14. *Plutarchus*.
15. „

16. *Posselii* Syntaxis Graeca.
17. *Vendelini* Theologia.
18. *Schindleri* Sylva vocabulorum.
19. *Polani* symphonia **hodiernae** ecclesiae cum vetere apostolica.
20. *Zepperi* politica ecclesiastica.
21. *Neandri* erotemata sanctae linguae Testimonia veterorum Hebraeorum de Christo.
22. Orationes *Isocratis*.
23. Rhetorica *Keckermanni*.
24. *Liebleri* Philosophia **Aristotelis Hawenreuteri compendium physicae Aristotelicae.**
25. *Gibbonis* Sermones funebres.
26. *Simonis Pauli* Methodi.
27. *Keckermanni* Disputatio Philosophica.
28. *Volebii* Theologica. **Lucii corpus theologicum. Marnixii via veritatis divinae.**
29. *Manutii* Commentarius in epistolas Ciceronis ad Atticum.
30. *Goclenii* problemata logica. **Eiusdem repulsio Vindiciarum Kekermanni.**
31. *Manutii* commentarius in epistolas Ciceronis ad Junium Brutum et ad Q. fratrem, item in orationem pro Sextio.
32. *Selneceri* Physica. **Poema Theognidis Pythag. Phocylid. Tyrtaei. Sol. Home. Hesiodi.**
33. *Rulandi* Synonyma.
34. *Strigelii* notae **in Philippi Melanthonis libellum de anima. Chytraeus de ratione discendi. Vicomercati de anima rationali.**
35. *Aristotelis* Ethicorum etc.
36. *Schindleri* Grammatica Hebrea.
37. *Avenarii* „ „
38. *Terentii* comoediae.
39. Grammatica *Philippi Melanthonis*.
40. *Petri Rami* Metaphysica. **Lalamantii exterarum gentium anni ratio et cum Romano collatio.**

41. *Scultetius*, Deliciae Evangelicae.
42. *Eubani Hessi* commentarius in **Sophoclis Thebaidos Tragoedias. Grammatica Graeca** (cum) Achillis et Ulyssis orationibus).
43. *Hegendorfini* Stichologia seu ratio scribendorum versuum. **Ciceronis Rhetoricalia et epistolae quaedam.**
44. *Eberi* Dialectica.
45. *Henrici Stephani* Epigrammata Graeca. **Julii S. Historiae et Helychius de philosophis.**
46. *Gregorius Horvath et Sebastianus Ambrosius. De ubiuitate certantes.*
47. *Kismarjai* Grammatica Hebraea.
48. „ \
49. „ „ „
50. *Komaromi* /
51. *Spanhemii* Epistola.
52. *Lorichii Damarii* Commentarius grammaticus.

Theca N. Continet libros 51.

1. *Piscator* in Jobum, Psalmos, Proverbia, Canticum et Ecclesiasticum.
2. Biblia Latina **Francisci Vatabli.**
3. *Lycostenis* Loci communes **rerum similibus seu similitudinibus.**
4. *Schultetii* Decas Annalium **Evangelii renovati.**
5. *Bellarmini* disputatio de verbo dei **scripto castigata opera D. Parei.**
6. *Bellarminus* De gratia, castigatus opera D. Parei.
7. *Iusti Lipsii* epistolae.
8. *Rhaetor fortis*, Exercitationes apologeticae pro divina gratia.
9. *Julii Caesaris Scaligeri* de subtilitate tractatus.
10. *Aurellii Augustini* Enchiridion. Summa religionis Christianae capita continens.
11. *Ciceronis* philosophica.
12. *Corvini* postilla.
13. *Carionis* Chronici pars III.

14. *Feugverii Thesaurus in locos communes dogmatum et phraseon Sacrae Scripturae.*
15. *Hieronymi Volphii Isocratis Scripta cum interpretatione.*
16. *Philippi Melanchtonis Corpus doctrinae Christianae.*
17. *Philippi Melanchtonis Rhetorica.*
18. *Drusii Grammatica Hebraea.*
19. *Philippus Melancton in chronicum Carionis.*
20. *Johannes de Sacro Busto, Libellus de Sphaera.*
21. *Bachmani Exercitatio Theologica. Hunnii Articulus de purificatione peccatoris.*
22. *Matthiae Martini Commentarius in psalmum 2. Eiusdem libri de Deo et Jesu Christo. Raveris pergeri causa Dei.*
23. *Jacobi Martini Praelectiones in logicam Keckermanni.*
24. *Snellii Exegesis in Dialecticam Rami et Rhetoricam Talaei.*
25. *Riccii Commentarius in Hesiodum.*
26. *Rudolphi Sermones Dominicales vulgo Dormi secure.*
27. *Melanctonis Dialectica et Rhetorica libri 2.*
28. *Keckermanni Physica Apsychologia et Empsychologia.*
29. *Hunii Methodus concionandi et articulus de iustificatione peccatoris.*
30. *Philippi Melanchtonis Erotemata dialectices.*
31. *Rudolphi Goclenii problemata logica et philophica, disputandi ratio etc.*
32. *Goclenii disputatio physica, analyses et exercitationes ethicae et politicae.*
33. *Timpleri physica.*
34. *Jacobi Martini praelectiones in logicam Keckermanni.*
35. *Bellarmini tomus IV.*
36. *Ciceronis epistolae familiares.*
37. " " "
38. *Philippi Melanctonis Dialectica et Rhetorica.*
39. *Sutlivius de vera Christi ecclesia conciliis monachisque.*
40. *Timpleri Metaphysica.*
41. *Windenbergii Dialectica, Aristotelis, Epitome et apotheo- seos libri III.*

42. *Theodori Bezae* Apologia, **Polani Partes theologicae et Did. de praedestinatione.**
43. *Hemmingii* Postilla.
44. *Keckermanni* Logica.
45. *Diogenis* Historia de vita et moribus philosophorum.
46. *Auli Gellii* Noctes Atticae.
47. *Lutheri* Commentarius ad Galathas.
48. *Francisci Lamberti* Exegesis in Apocalypsim.
49. *Martini Bedae* Axiomata philosophica.
50. *Johannis Claji* Prosodia.
51. *Pauli Szenczi* Illustratio in theologiam Amesii.

Theca O. Continet libros 53.

1. *Piscator* in Numerum, Deuteronomium, Josuam, Judicum, Ruth et 2. Samuelis.
2. *Piscator* in Chronicum, Estherem, Regum et Nehemiam.
3. *Piscator* in Genesim, Exodum et Leviticum.
4. *Bellarmini* tomus 2.
5. „ „ 3.
6. *Scultetius* in Esaiam **conciones.**
7. *Timpleri* Metaphysica.
8. *Crellii* Isagoge logica.
9. *Ursinus*, **Exercitationes theologicae.**
10. *Bellarmini* de summo pontifice **controversia.**
11. *Sculteti* Idea concionum **in Esaiam.**
12. *Bellarminii* de sacramento Eucharistiae **controversia.**
13. *Sohnii* Theologi **Scripta Methodica et theses de plerisque locis theologicis disputatae.**
14. *Keckermanni* Logica **praecognita et metaphysicum systema.**
15. Grammatica Hebraea **Martinio-Buxtorfiana et S. Amania de lectione Libris Sanctis.**
16. *Piscatoris* in Matthaum et Marcum **nominanter in L. Mat. 16. 18. analysis.**
17. *Danaei* Disputatio de rerum creatarum origine.
18. *Sutlivius* de pontifico Romano **et Whitakerus de peccato originali.**

19. *Timpleri* Metaphysica.
20. *Proteratii* Metanoëia.
21. *Dresseri* Isagoge historica. **Eiusdem de festis Christianorum. Judeorum et Ethnorum liber.**
22. Biblia sacra vulgata.
23. *Magiri* Physiologia.
24. *Joachimi Fortii* Grammatica, Rhetorica, Dialectica, Mathematica, Divinationes etc.
25. *Meisneri* Meditationes sacrae in evangelia dominicalia.
26. *Magiri* Physica **Bartholini** Ench. Metaph. *Timpleri* Metaphysica cum notis **Goelenii**.
27. *Milii* Melethemata catechetica in catechesim **Heidelbergensem**.
28. *Hyperii* de theologia seu studio theologico libri III. et **Frejtagii de esculentorum . . . facultatibus**.
29. *Beza* de praedestinatione et **L. Lavaterus de spectris**.
30. *Keckermanni* logica.
31. *Cicero* ad Atticum et ad **Q. Fratrem**.
32. *Polydori Vergilii* Adagia.
33. *Keckermanni* Rhetorica.
34. *Philippi Melanchtonis* in epistolarum Ciceronis libros IV. commentarius.
35. *Lactantii Firmiani* **Divinarum Institutionum** libri VII. Carmine de phoenice pascha passione.
36. *Bellarmini* tertii tomi 4^{ta} controversia **indulgentiae; quinta controversia de extrema unctione, ordine et matrimonio**.
37. *Jacobi Grossii* Dialectica et **Philippi Melanchtonis Dialectica**.
38. *Lossius* in **Evangelia Dominicalia**.
39. *David Chytraei* Enarratio in **Genesim et Exodum**.
40. *Kirchnerii* Explicatio capitum doctrinae coelestis.
41. *Hemmingii* Postilla seu enarratio **Evangeliorum Dominicalium et Festualium**.
42. *Johannis Ludovici* de anima et vita libri tres. **Amerbachii, Philippi Melanchtonis et Gesneri De anima**.

43. *Erasmi* Paraphrases in epistolas Pauli et omnes **canonicas.**
44. *Erasmi Sarcerii* nova Methodus in praecipuos Scripturae Sacrae locos.
45. *Bezae* Homiliae in **Historiam Resurrectionis Domini.**
46. *Bucani* **Institutio Theologica.**
47. *Wigandius*, **Methodus doctrinae Christianae.**
48. *Valtheri totius Sacrae Scripturae* **Harmonia.**
50. (igy!) *Vossii* Grammatica Latina.
51. *Rami* Dialectica.
52. *Smetius.*
53. *Gastii* Convivalium sermonum tomi III.

Theca P. Continet libros 12.

1. *Danaei* opuscula omnia.
2. *Musculus* in evangelium Johannis.
3. *Philippi Melanchtonis* opera in epistolas ad Romanos, **Corinthios, Colossenses, Timotheum et nonnulla alia.**
4. *Erasmi* Adagia.
5. *Gualteri* Homiliae in prophetas quos vocant minores.
6. Biblia Latina S. Pagnini et F. Vatabli cui accessit index **propriorum nominum.**
7. *Scapulae* Lexicon Graecum.
8. *Philippi Melanchtonis* operum pars 2^{da} **Continet enarrationes in aliquos libros V. T. et nonnulla alia.**
9. *Gualterus* in Minores Prophetas.
10. *Westemeri* Commentarius in omnes psalmos Lavateri **in Ezechielem, Gualtheri in epistolam ad Galatas.**
11. *Zanchius* de tribus Elohim.
12. *Lavaterus* Josuam, Chronica, Proverbia et Ezechielem.
.....1

Catalogus librorum in bibliotheca illustris scholae Rivuliensis anno 1723 die 22 Maii inventorum,

1 A lap szélén: Th Q. Ez után az Alumban a 96-98. a. oldalak üresek.

*eodemque tempora opera H. D. Gabrielis v. Albis P.
T. rectoris ibidem hoc ordine digestorum.*

Sedis primae.

- Lib. 1. Dictionarium *Calepini*.
- Lib. 2. „ „
- Lib. 3. Opera *Chrisostomi*.
- Lib. 4. *Augustini* tomus primus.
- Lib. 5. Dictionarium *Calepini*.
- Lib. 6. Biblia Latina *Erasmii* vetustissima.
- Lib. 7. *Marloratus* in Novum Testamentum.
- Lib. 8. Concordantia Bibliorum R. D. T.
- Lib. 9. Commentarius in Novum Testamentum *Parei*.
- Lib. 10. *Zanchius* de tribus Elohim.
- Lib. 11. Prodomus R. triumph. *Alstedii*.
- Lib. 12. Biblia Italica.
- Lib. 18. *Musculus* ad Philippenses, Colossenses etcetera.

Sedis secundae.

- Lib. 1. Loci communes *Szegedi et Martiris*.
- Lib. 2. *Gualter* in acta Apostolorum.
- Lib. 3. *Gualter* in Esaiam. Item ad Corinthios 1. X. 2.
et Johannem Epistulae bis.
- Lib. 4. Pars tertia Bibliae.
- Lib. 5. *Nizolius* in Ciceronem.
- Lib. 6. Concio *Fabricii* in Psalmis bis.
- Lib. 7. Decades *Bulingeri*.
- Lib. 8. *Camierus* de homine corrupto.
- Lib. 9. *Gualter* in epistolam primam ad Corinthios.
- Lib. 10. *Perchinsii* thomus primus (1 k.) secundique
diverso volumine.
- Lib. 13. Syntagma Theologiae *Polani*.
- Lib. 14. Biblia Hebraica saltem.¹
- Lib. 15. *Johannes de Regiomonte* de triangulis.
- Lib. 16. Cronica Hungarorum.
- Lib. 17. Institutio Graeca *Cleonardi*.
- Lib. 18. *Horatius* Explicatus.

¹ Az Alumban ugyanez hébertül is meg van.

Sedis tertiae.

- Lib. 1. Grammatica Graeca *Clenardi*, ter.
- Lib. 2. *Pareus* ad Romanos et primae ad Corinthios, bis.
- Lib. 3. Theatrum Biblicum *Grossii*.
- Lib. 4. Domin. *Petri Bessae*.
- Lib. 5. Syntagma Theologiae *Polani* thomus primus.
- Lib. 6. Analysis *Demetrii Dieterici*.
- Lib. 7. *Pareus* ad Romanos et ad primam Corinthios.
- Lib. 8. Logica in Porphyrium et Aristotelem.
- Lib. 9. Acta synodi Dodractenae.
- Lib. 10. *Hejdani* Corpus Theologiae.
- Lib. 11. *Piscatori* in Novum Testamentum R. D. T.
- Lib. 12. Syntagma *Polani* thomus primus.
- Lib. 13. *Zabarello* opera logica.
- Lib. 14. Biblia Latina cum Annectibus *F. Junii et Ireni*.
- Lib. 15. *Calvinus* Hungaricus.
- Lib. 16. Syntagma *Scarprii*.
- Lib. 17. Enchiridion Theologiae *Antonii Fajii*.
- Lib. 18. Florus explicatus.

Sedis quartae.

- Lib. 1. Aeconomia *Victii*.
- Lib. 2. *Vitichii* consensus veritatis.
- Lib. 3. *Oseandri* Pentateuchus.
- Lib. 4. Epiteta *Johannis Ravisii*.
- Lib. 5. Anatemata Arminiasmi, *Molindi* eiusque vindicat pervulgum.
- Lib. 6. *Ursinus*.
- Lib. 7. Commentarius in proverbia Salomonis.
- Lib. 8. Commentarius *Polani* in Ezechielem.
- Lib. 9. Disputationes *Hocstateri*.
- Lib. 10. Carmina Variorum Per *Neandrum* collecta.
- Lib. 11. Paralellia *Francisci Junii*.
- Lib. 12. Theologia *Polani Alstedii*.
- Lib. 13. Irenicum *David Parei*. **Nemzetes Gálfi János Uramnál.**
- Lib. 14. Colloquia montis Belligartensis.
- Lib. 15. Szü titka. **B. Debreczeni Sz. János Uramnál.**

- Lib. 16. Responsia de colloquio fontis Bellagarcensis.
- Lib. 17. Grammatica Graeca *Clenardi. jelen van.*
- Lib. 18. Opera Theologia *Tossani.*
- Lib. 19. Exegesis confessionis ecclesiae Belgicae *Maresii.*
- Lib. 20. Theologia *Pezelii.*
- Lib. 21. Concilium *Phil. Gloclenii* conciliator Philosophicus.
- Lib. 22. Liber de variis nugis D. R. *Tövissi.*

Sedis quintae.

- Lib. 1. *Ursinus.*
- Lib. 2. Loci communes *Bucani.*
- Lib. 3. Lib. *Camill. Leonardii.*
- Lib. 4. *Vendelini* Theologia.
- Lib. 5. *Sculteti* conciones in Esaïam.
- Lib. 6. *Timpleri* metaphisica. + **NB. Deest diu.**
- Lib. 7. Regnum dei in extremum. **Némethi** + **Deest diu.**
- Lib. 8. Turris Babel.
- Lib. 9. *Vendelini* logica.
- Lib. 10. Aphorismi Coloppenburgii. + **deest diu.**
- Lib. 11. Catechesis *Melanchtoni.*
- Lib. 12. Opera Theologia *Söhni.*
- Lib. 13. Systema Theologiae *Keckermanni.* bis.
- Lib. 14. Corpus Theologiae *Melantoni.*
- Lib. 15. Phosphorus veri Cathol.
- Lib. 16. Opera *Ovidii Nasonis.*
- Lib. 17. *Ursinus.*
- Lib. 18. *Ursinus.*
- Lib. 19. Analysis Evangelii *Mathei Piscatoris.*
- Lib. 20. Institutio *Calvini.*
- Lib. 21. Rhetorica *Keckermanni.*
- Lib. 22. Systema Theologiae *Keckermanni* Supra vide.

Sedis sextae.

- Lib. 1. *Terentius.*
- Lib. 2. *Urizanus* Methodus doctrinae Christianae.
- Lib. 3. *Cicero* de amicitia, Senectute et paradoxis.

- Lib. 4. Paelectio *Snellii* in dialogum *Rami*.
- Lib. 5. Sermones convivales.
- Lib. 6. *Morneus* de veritate religionis.
- Lib. 7. *Rami* Dialectica.
- Lib. 8. Logica *Keckermanni*.
- Lib. 9. Grammatica Latina *Vossii*.
- Lib. 10. Colloquium *Erasmi* rhetor.
- Lib. 11. Idea concionum *Sculteti* et *Esaias*.
- Lib. 12. *Lactantius*.
- Lib. 13. *Sylrandi* de libro concilii.
- Lib. 14. *Vollebii* Compendium Theologiae.
- Lib. 15. *Amesius* de casibus conscien.

Sedis septimae.

- Lib. 1. Biblia Latina.
- Lib. 2. *Melanchtonis* Rhetorica.
- Lib. 3. Systema Theologiae.
- Lib. 4. Exegesis *Lapat.* in *Apocalipsin*.
- Lib. 4. *Johannis Clavii* Rhetorica.
- Lib. 6. *Petri Rami* Dialectica.
- Lib. 7. Axioma *Philippi Bedae*.
- Lib. 8. Logica *Keckermanni*.
- Lib. 9. *Drusii* opus. grammatica Hebraica.
- Lib. 10. Grammatica Graeca *Petri Caroli*.
- Lib. 11. Vestibulum Germ. Cl.
- Lib. 12. Calendarium cum *Csengetyu*.
- Lib. 13. Rudimenta.
- Lib. 14. Catechesis Latina.
- Lib. 15. B. Arist. *Arnoldi*.
- Lib. 16. *Bellarmini* opus in Tom.
- Lib. 17. Methodus *Alstedii* Metaphisicae.
- Lib. 18. Fragmenta Com. *Julii*.
- Lib. 19. Dialectica *Rami*.
- Lib. 20. Biblia Hungarica.
- Lib. 21. Biblia Latina.
- Lib. 22. *Beza*.

- Lib. 23. *Beza*.
- Lib. 24. *Logici Claubergii*.
- Lib. 25. *Catechesis Latina*.

Ex pia collatione dominae Sarae Nánási relicta dum esset post clarissimi piae memoriae Johanni Deesi domini Samuelis Kőszegi anno 1724.

Sedes octavae.

- Lib. 1. *Conciones in psalmos Fabricii*.
- Lib. 2. *Commentarius Calvinii in epistolam Pauli*.
- Lib. 3. *Homilia Gualterii in 1. Pauli ad Corinthios*.
- Lib. 4. *Praxis medica Rivenii 2.*
- Lib. 5. *Fernelii de morbis universalibus*.
- Lib. 6. *Svetonii duodecim Caesares*.
- Lib. 7. *Dissertationes ethicae Burnathi*.
- Lib. 8. *Grammatica Latina Renii*.
- Lib. 9. *Huberi observationes iuris humanicum*.
- Lib. 10. *Praecept. aeconomia Pol.*
- Lib. 11. *Praeterii de unica dei essentis et tribus personis*.
- Lib. 12. *Cornelii Nepotis de vita imperatorum*.
- Lib. 13. *Anatomi dominici Patavini*.
- Lib. 14. *Maresii refutatio fabulae prae Adamiticae*.
- Lib. 15. *Bellarmini thomus secundus et tertius*.
- Lib. 16. *Iggeret oblatum Cl. Steph. Kolosvári*.

Catalogus librorum in Bibliotheca scholae Rivulinae anno 1737. die 5 Novembris opera pastoris Stephani Kolosvari et hum. Andreae Kemendi rectoris, administrante domino Michaelae Elek ecclesiae cantore recensitorum.

- Lib. 1. *Calepini Lexicon*.
- Lib. 2. „ „
- Lib. 3. „ „
- 4. *Opera Chrysostomi*.
- 5. *Augustini tomus primus*.

Libri, quos testamentali dispositione sua haeccae ecclesiae Reformatae Nagy Banyaiensis obtulit Josephus Nemethi tempore rectoris huius scholae Volphgangi Babos in anno currentis 1742.

Dissertatio de gubernatione ecclesiae.

Medulla Amesii.

Szü titka in scriptis autenticis.

Ravisius psalterium Latinum in scriptis.

Liber genesis scripta.

De syllabis tractatus.

Examen concilii Tridentini catechisationi in scripta de regimine ecclesiae.

Dissertatio theologia.

De regimine ecclesiae dei spectantium.

.....1

Memoriale.

Amplissimus Senatus Liberae Regiaeque Civitatis Rivuli Dominarum ad seriam clarissimi viri domini *Stephani Eszéki* scholae suae intra revolutionem binorum integrorum annorum regentis instantiam omnia Divi *Augustini* opera in voluminibus quindecim manualibus existentia et habita mediante concambiali eaque vicissitudinaria ac mutua permutatione ex bibliotheca scholae suae prae expressae dedit, elargitus est atque transtulit, quandoquidem praemissa divi *Augustini* opera bibliotheca in prae articulata in aliis voluminibus maioribus prostent habeanturque, pro certis aliis quibusdam libris scholaribus, sequenti serie insinuandis.

1. est Systema Theologicum *Essenii* in voluminibus duobus.
2. *Joannis Maccovii* collegium ac loci communes Theologici.
3. *Altingii* Theologia Elenctica nova. Item Exegesis Augustanae Confessionis eiusdem.
4. *Joannis Scharpii* Cursus Theologicus.

1 Ezután az Albumban 10 üres lap (102. b — 111.) következik.

5. *Spanhemii* Syntagma Disputationum Theologicorum.
6. *Vendelini* Theologia Christiana editio nova.
7. *Alaresii* Exegesis confessionis Belgicae.

Actum et celebratum ex annuentia et commissione incltyi senatus praementionati medio prudentium atque circumspectorum dominorum *Stephani Enyedi* ac *Joannis Csengeri* Juratorum Senatorum, nec non *Georgii Dioszegi* iurato patriae suae notario: die 20 Aprilis, Anno dei hominis 1669. In schola Rivulina.

I. D. m. p.

Anno Domini 1729. die 22 Aprilis. Tetzett az Nagi Banyai Reformata Ecclesianak és Scholanak Curatorinak ezen következő öt punctumokat az schola mesternek instructiójára felírni, az melyek szerint kellessek magat viselni.

1^{mo}. Mivel az predikatorokra bizattatott az scholanak inspectioja mint fő Curatorokra, tehát az schola mester minden scholai dologban az papoktul dependenter legyen, és semmi új dolgot magatul ne inditson, paragr. 2^{do} legis scholae et canone eccl. 24. et 40. Az papok absentijába az templomban fungályon és ha midőn valahova akar utra menni, az papoknak hirt agjon.

2^{do}. Az Banyai Mester fizetése ha Rhetoricat és Poesist nem tanit, hanem csak hat hét syntaxistat, fizetése 70 frt, nem több.

3^o. Ha Generale funus vagyon, az scholával együtt magának is illő kimenni es fizetése ad minus egi marias, ha pedig particulare, annyi classist agjon, a mennyit kérnek, ha magát is hyják, menyen, ha nem hijjak, otthon legyen és fizetést ne kívánjon.

4^o. Az deákokkal és gjermekekkel imide amoda való járással az időt ne töltesse, hanem az szokott órákon tanitson, az templomot kivált vasárnap gyakorolja, az gjermekeket procuralvan, hogy az templomból el ne menjenek es ne gonoszkodgyanak.

5^o. Az coetus könyveit szorgalmatosan procurálja, ne

vesztegesse, sőt annak idejébe azokról számot adván, successorának szám szerint által agya.

.....1

Leges in usum scholae Rivulinae conceptae.

Prioribus non quidem antiquatis sed auctis et in alium ordinem digestis; immutato enim hactenus usurpato docentium et discentium ordine necesse est, ut praesenti statui, studiorumque methodo leges conformentur, publicaue autoritate sancitae posteris commendentur.

De pietate et humanitate.

I.

Pietatem erga Deum justitiam erga proximum, temperantiam erga se ipsum omnia et singula scholae membra colunto.

II.

Universi scholae nostrae cives, tam docentes, quam discentes amplissimo senatui, clarissimis ac multum reverendis ecclesiae pastoribus debitam obedientiam exhibento. Secus facturi pro qualitate et quantitate facti a rectore scholae et officialibus condigna poena afficiantur.

De studiosis.

I.

Studiosi ut discipulos decet, rectorem scholae debita observantia venerentur, ipsi in omni re honesta eaque literaria obedientiam praestent.

II.

Nullus, licet commendatus, sine praevio examine a rectore coram praeceptore supremae classis et seniore instituendo in scholam recipitor, receptus iuxta profectum in certam classem deducitor; ii vero qui aliquot annos

1 Ezután az Albumban 2 üres lap (a 113. b. és 114. a.) következik.

alibi in scholis transegerunt nondum tamen principia grammatica vel saltem mediocriter norunt rejiciuntur, qui autem ex receptis se fucos esse ostenderit, aliquoties moniti nec tamen studiis intenti sunt, alumnia cedant.

III.

Studiosus elemosina vivens in scholam receptus ante annum (nise gravissimis de causis) sine rectoris consensu ne discedito, qui discesserint, proscriptionis notantur infamia.

IV.

Studiosus vero qui propriis sumptibus vivere volunt, praecedente lege teneri aequum esse non iudicavimus, nostris tamen legibus quae pietatem studiorumque rationem et mores concernunt, si scholae cives haberi velint, subiecti sunt.

V.

Conspirationes, coniurationes et inordinati confluxus in omnibus scholis prohibentur si qui secus facere praesumpserint, caesi schola nostra eliminabuntur. Si quo tamen consursu in casu necessitatis, eoque honesto, opus fuerit, venia id fiat demandantur.

VI.

Amorem, fraternitatem, humanitatem in vicem colant, nec quisquam existimationem aliorum verbis deprimat, nec inter condiscipulos rixas aut turbas det, strepitusque excitet. Nemo digladiationes provocationesque ad arma tentare ausit, sed quisque tranquillitati studeat. Iniuriam vero ne vindicet, sed ultionem iudici et foro committat. Secus facere qui praesumpserint, quantitate et qualitate facti diligenter expensa, aut ignominiose schola ejiciuntur, aut magistratus animadversioni committantur.

VII.

Nocturnas emansiones ultra horam publici pulsus omnes et singuli ex aequo scholam nostram incolentes

diligenter caveant; nec conversationes in urbe nec in gratiam civium opera rustica cum studiorum nisi in numerum fucorum censi volunt, frequentent. Abnoctantibus vero bis vel ad summum ter sive fuerint alumni sive non ulterius scholae nostrae ius non conceditur, sed diligenter inquisita re pro ratione facti vel tantum relegentur, vel caesi turpiter exturbentur. Prima vice abnoctantibus unius septimanae labor oeconomicus imponitur. Cum iis vero qui altera vice tentare ausi fuerint, agendum quid sit, circumstantiae facti rectorem et officiales monebunt. Post duodecimam noctis horam nulli aditus in scholam pateat, ante duodecimam vero possunt intromitti, sed iuxta horarum differentiam poenam consuetam et gravem animadversionem incurrunt, qui autem aliquoties moniti ad undecimam usque temere emanere tentaverint, schola nostra exterminabuntur.

VIII.

Si quis commessionibus et computationibus, in schola vel extra scholam deditus fuerit, nec piis admonitionibus locum dederit sed porro pergat, eum schola nostra ferre nunquam debeat.

IX.

In colloquio, corporis habitu et vestitu decorum quivis abservet, turpiloquio, convitiis, obsceniis, cantationibus, scurrilitate abstineant, habitu indecentes, rasuras capitis deformes, (jileas in cornua discissos post habeant)¹ animadversio in tales. Rectoris et officialium prudentiae committuntur.

X.

Peregre aliqui profecturi, si unum alterumve diem certam et urgentem ob causam abesse velint, a Rectore, vel eo absente ab officialibus scholae veniam impetrent; ultra concessum vero tempus temere emanentes; pro ratione morae puniantur.

1 A zárjelbe tett szavak az Alumban át vannak huzva.

XI.

Nemo Rectore inscio, vel locum mutare, vel functionem aliquam capessere, vel denique studiis renuntiare ausit, sed Rectoris venia, honestaque ratione sibi rebusque suis consulat; secus facturi publica deprecatione coetum sibi concilient et proposito suo, nisi Rectoris et studiosorum favor accesserit, excidant.

XII.

Ad usitatas ecclesiae Ceremonias pie confluant, ubique autem; sed praecipue in ecclesia in conspectu Dei viventis, Angelorum et Fidelium, graviter ac modeste se gerant, ut pietatis et humanitatis studiosi vere et sint et habeantur.

XIII.

Funerum deductio a studiosis, qui Alumni haberi volunt, fiat, eâ tamen horâ, quae omnium studiosorum profectui minime officiat; quod ut commodius fieri possit, Rectori scholae incumbat, horas funeri deducendo dare, Pueri et adolescentes, a deductione funerum excipiuntur.

De docentibus et praeceptoribus classicis.

I.

Rector scholae caeterique praeceptores religioni reformatae addictissimi sunt: prudentemque non solum studiorum humanorum, sed etiam religionis morumque rationem haberent.

II.

Praeceptores classici annui legibusque subjecti sunt, omnes a rectore scholae dependeant, quem debita observantia reveantur, nihilque ipso inscio vel invito in modo docendi immutent, addant vel omittant.

III.

Barbarie et crudelitate consueta omissis non verberibus sed placidis potius cohortationibus ignominiose exilii

aliarumque poenarum metu discipuli ad studendum excitandi ut tenellorum ingenia alliciantur magis quam poenarum asperitate abalienantur, in contumaces vero absit ut moderata castigatione praeceptores prohibeantur; imo qui placidis admonitionibus castigationibusque adhibitis in meliorem frugem se recipere noluerint, schola nostra tanquam ingeniorum pestes eliminantor.

De classibus in genere.

I.

Nullus in schola tollerandus sive parvus sive magnus, sive nobilis, sive ignobilis, qui constanter certae classi publicae lectioni interesse non teneatur.

II.

Lingua latina perpetuo exerceatur, nec vernaculae usus, nisi ubi necessitas postulaverit, permittatur.

III.

In singulis classibus repetitio quotidiana hebdomadaria diligenter vigeat.

IV.

Singulis septimanis semel ad pronuntiationem alacritatem aliaque commoda inde emersura censoribus constitutis ipsoque praeceptore censente in qualibet classe declamationes fiant.

V.

Singulis annis bina examina et sollennis promotionis status instituantur: unius tempus sit septimana pascam proxime praecedens, alterius vero sint ultimi dies septembris.

VI.

Nullus ex inferiore in superiorem classem promoveatur nisi ordinarium suae classis pensum praedidicerit.

VII.

Diebus Dominicis in omnibus classibus iuxta captum discipulorum studia pietatis exerceantur catechizationes instituantur, psalmi decantentur, dierum Mercurii et Saturni horis pomeridianis feriae concordantur.

De lectionibus et discipulis.

I.

In infima classe praeceptor docebit accuratam lectionem et scriptionem idque ex alphabeto et vestibulo item quinque capita catechetica hungarice.

II.

In secunda classe inculcentur rudimenta Alstedii secundum omnes partes, quibus addendae fundamentales definitiones grammaticae et vestibulum catechesis minor vernacula lingua primum deinde latina memoriae mandanda, in hac vero classe discipuli diligentissimi sunt ad pronunciationem rectam et distinctam assefaciendi singulis septimanis unica saltem hora primae species arithmetices doceantur.

III.

In tertia classe urgeantur universa grammatica, id est doctrina prosodiaca, etymologiaca, syntactica, prout piae memoriae Alstedius in sua grammatica complexus est; janua linguae latinae ex qua artificiosi styli concipiendi et catechesis maior latina, nec selectae Ciceronis epistolae negligendae: item arithmeticae species plenius exercendae.

IV.

De superibus classibus, poetica; nimirum et rhetorica nondum quidquam certo statutum.

V.

Rectoris est superiores disciplinas prout discipulorum captus postulaverit publice (licebit et privatim) diligenter

docere; ita tamen ut ex praecipuis eius curis sit classes frequentissime visitare, methodumque docendi identidem suggerere eamque ut praeceptores diligentissime curent, invigilare.

De libellis et methodo docendi.

I.

Libri semel publico consilio recepti docendique modus nullatenus sine expresso curatoris scholae consensu immutentur.

II.

Habeant discipuli libellus exercitiorum in quibus omnia a se composita et praeceptore correcte describant distincte tum ut se ipsos illinc corrigere, tum ut illos in publico examine demonstrare possint.

III.

Lectiones in classibus prudenter subordinentur ne quod una manu aedificatum est, altera destruat: et ubique tam praecepta quam praxis sedulo urgeantur: exercitia autem singulis classibus convenientia quam maxime vigeant: omniaque praecepta Genesi et Analysisi obsignentur, imprimantur. Nec satis sit in scholis tantum discere, sed praeceptorum cura sit, etiam domestica exercitia, praecipue scriptionem, stylosumque translationem ipsis imponere.

IV.

Quia aemulatio ingeniorum discipulorumque stimulus est, perpetua sit inter illos concertatio pro loco aliisque praerogativis.

V.

Rector scholae et praeceptores summa industria collaborent, ut quo facilius, utilius et prudentius fieri potest, suos auditores informet.

VI.

Quia rector scholae communis praeceptor est, adeoque omnium classium inspectio ipsi demandatur, singulis diebus

lectionibus publicis non nisi ternas impendant horas, si vero altiores disciplinae, sub professionem eius veniant binas. Praeceptores in qualibet classe, a septima hora matutina neque ad tertiam quadrantem decimae horae, a prima pro-meridiana, usque ad quadrantem quartae, diligentissime suos discipulos informant. Caveant sua negligentia discipulos gravissimae animadversionis et si aliquoties moniti non se correxerint, ab officio remotione fraudentur.

De privatis praeceptoribus.

I.

Stante classico studiorum praeceptoribusque publicis rite fungentibus non multum privatorum praeceptorum opera discentes indigent; consuetudinem tamen hactenus receptam non improbamus, ut eo magis pauperes studiosorum turbae prospectum eanturque discipulorum autem beneficia non tam extorqueant, quam accipiant.

II.

Rectore inscio nemo pueros privatim docendos suscipiat vel susceptum alteri commendet.

III.

Privati praeceptores nihil aliud agant, quam tractata et audita in classibus exigant.

IV.

Quilibet ratione profectus aequales habeat discipulos.

De consuetudine.

I.

In societatibus omnia jura tabulis mandari non solent: sed consuetudini ab antiquo multum tributum fuit, utpote: alteri juris civili parti itaque quae hactenus, in schola nostra observata non tamen legibus inclusa, consuetudini commendantur.

II.

Poenas hactenus in usu habitas, quas praefatis legibus non anneximus consuetudini committendas putamus, ita tamen ut secundum conscientiam et aequitatem officiales scholae procedant; si poena exasperari vel mitigari debeat, communi suffragio. Ne vero consuetudo in curia oblitteretur, rariores casus, eorumque decisiones et poenae in usum publicum consignentur.

De officialibus scholae.

Seniore et contrascriba.

I.

Senior, contrascribae tanquam collegae suo debitum honorem exhibeat, contra-scriba autem seniore tanquam superiorem se in scholae regimine agnoscat et quicquid ad societatis promotionem facit, in eo sancta quadam conspiratione uno sint animo.

II.

Bona communitatis eo ordine, quo hactenus consuetudo obtinuit, fideliter curent, colligant, conservent et dispensent.

III.

Si quid a scholae civibus indecore committatur, sive expresse legibus interdictum, sive non; a seniore justo tempore provocentur, ut iuxta meritum dignam animadversionem sustineant; si autem transgressoribus explicite in legibus posita est, vel consuetudine observata fuit, tam executioni mandent. Si vero casus difficultatis aliquid habeat, sine rectoris consilio nihil deliberent.

IV.

Quovis semestri, senior praesente rectore, contrascriba et supremae classis praeceptore exactissimam de omnibus libris coetus reddat rationem. Si quod vero dam-

num eius in curia coetus patiatuŕ aestimatione, rei perditae facta ad assem usque satisfaciatur, de triginta vero florenorum in manus eius commissorum summa singulis mensibus rationem reddere teneatur.

*De Oeconomis.
Exploratoribus et Cocis.¹*

De oeconomicis, exploratoribus et coquis statuimus, ut a seniore vel eo absente, contrascriba cum sui laboris initium fecerit plenam instructionem accipiunt. Ita autem se gerant, ut nil nisi bonum publicum, scholaeque dignitas ex eorum officiis emergant.

Poenae transgressorum.

I.

Negligentes caeremoniarum sacrarum Dominicis diebus denarios 25. pro festis autem diebus denariis tribus mulctabuntur.

II.

Negligentes precum in schola vespertinarum pariter denariis tribus mulctabuntur.

III.

Subterfugientes deductionem funerum pari poena mulctabuntur.

IV.

Negligentibus praelectionum, aliorumque exercitiorum duo nummi detrahentur.

V.

Contumeliosi, convitatores, intempestive strepitores, rixosique denariis 20 mulctabuntur.

VI.

Seditiosi, diglatiantes, private vindictae ultores, turbarum exercitatores, ignominiose ex albo studiosorum eraduntur.

¹ Így!

VII.

Noctu extra scholam emanentes, vinoque immoderate indulgentes primum mulcta denariorum 25 puniuntur, secundo 50, tertio schola eliminabuntur.

VIII.

Qui autem ad nonam neque horam emanserint tribus nummis mulctabuntur, qui ad decimam sex, qui ad undecimam novem, qui ad duodecimam, duodecim etiam denarios pondunto.

Haec tamen omnia ita, si testibus non contemnendis honestam emansionem, ac nocturnam commorationem testati fuerint.

IX.

Functionem aliquam rectore inscio suscipientes locumque certa sine causa mutantes, ignominiose in numerum fugitivorum censebuntur.

X.

Qui vero intempestive, nulla idonea causa habita chorum ingrediuntur, denarios 2. solvunt.

XI.

Mussitantes, chachimosque indecenter excitantes in locis sacris, vel alio quovis loco inconvenienti den. 69 mulctabimus.

XII.

Ordinariam sacrorum Bibliorum lectionem subterfugientes, vel indicando minus segnes den. 5 priventur.

XIII.

Qui plagam temere abiecerit den. 20. deponunt. Catalogum in locum solitum non ferentes, denarios 3 mulctabimus.

XIV.

Aliorum immoderate immodestoque factorum, poena penes communem praeceptorem erit.

Senioris officia.

1.

Senior sit exploratae fidei, probitatis exemplar, pius, sobrius, pacis amans et per omnia disciplina observans.

2.

Commoda quae hinc inde studiosis largiuntur, recipiat, vel recipienda curet diligentissime.

3.

Ea commoda studiosis suo tempore elargiantur iustissime.

4.

Si qui desides et scurae, contumeliosi, seditiosi reperti, eos ex officio admoneat, contumacem si quis se praestiterit, cum carpat, se reprehendat et mulcta poenae afficiat.

5.

Senior vicesimam partem pecuniarum ex cantationibus, astationibus, deductionibus funerum et redempturis corrasarum sibi sumat, nihil autem ex pecunia illa quam civilis munificentia anni versarie iuventuti scolasticae administrat. Insuper ab oneribus scholasticis immunis esto.

6.

Senior invigilare ad utraque aures ex officio debet, coniurantes ad desolationem et desertionem scholae, tum vero contra honestatem et praeceptorem commune aliquid molientes animadvertat, multo magis vero solus haec facere caveat, alios talia tentantes et tentaturos admoneat serio, hortetur indesinenter, sin minus profecerit, rectori scholae mature aperiat, requiritur.

7.

Privationes transgressorum ab omnibus secundum legum postulatam aequae in communem Coetus divisionem ipso die privationis exigat.

Officia Contrascribae.

I.

Contrascriba tamquam fidelissimus collega senioris partem tamen pecuniarum cum suo seniore habere non potest.

II.

Contrascriba omnia, quae communis societatis est, adeoque totius scholae existimationem, salutem et incolumitatem concernunt, debito quodam administrationis iure post seniore ad se pertinere arbitretur. Ac proinde ea fide diligentia rem communem procuret; quam ipse rectori scholae universoque coetui data dextera fidei ipsius tessera coram universa fratrum congregatione adeoque in conspectu Dei Maximi promisit.

III.

Ad contra-scribam pertinet nummos astationis et cantationis, diligenter inspicere, monetasque adulterinas a bonis seiungendo sibi reservare. Reliquas ad Seniore in publicum aerarium transmittere fideliter numerum earum assignando. Eiusdem et officium, absentes a Choro et generalium funerum deductione et aliis exercitiis scholasticis observare, quorum privationes ex legibus publicis, scholae facile peti possunt. Ipsius est etiam officium singulis septimanis ab oeconomis diligentem exigere rationem eamque tempore divisionis ad seniore deferre et transgressores loco ac tempore una cum seniore privare etcetera.

Officia oeconomi.

I.

Primum omnium, oeconomus summo assurgere mane hibernoque tempore audita statim tertia excitatorium dare, obsecratam portam reserare et aperire, ac eius custodiam ordinario committere portario studiose debet.

II.

Postea dare signum in templum in funus processus tam commilitonum quam puerorum curare, custodesque ex officio monere, ut pueros inter procedendum recte dirigant, et a clamore cohibeant, solus vero a verberibus et ab alaphis in ipso actu processionum propter malam vulgi opinionem se debet continere.

III.

Deinde destinata vespertinarum precum horam sextam videlicet bono fine consilio ubique locorum in scholis bene constitutis observatam animadvertere, observare, eaque audita studiosos bonarum artium dato signo ad easdem convocet praeces iisque peractus portam curiae obserare ipsi incumbit fideliter, signo primum etiam illud tempus hora octava indicando.

IV.

Postremum munditiam aedium publicarum et totius curiae bis in septimana die Mercurii et Sabbathi adhibere diligenter debet, numerumque scoparum ipsi traditarum observare ipsis non postremum erit officium.

V.

Illis quicumque post octavam horam portae curiae claudendae destinata schola emanere ausi fuerint quota hora et quando ingrediuntur, contrascribae ex officio fideliter indicabit.

VI.

Oeconomiam perfunctorie gerentibus temereque se se apponentibus 25 denariorum mulcta imponitur.

VII.

Qui communitatem et curiam diebus Mercurii et Saturni a sordibus scopis munda re neglexerit totidem solvunto.

VIII.

Defoedatores scholae pari poena punientur.

VIII.

Negligentes horarum solitarum oeconomi totidem deponunto.

X.

Oeconomus ultimo die officium suum si non resignaverit sequenti etiam hebdomada eodem fungatur officio.

XI.

Ad extremum officium suum oeconomatus iuxta hos ordines intra spacium unius septimanae absolvens oratiuncula ligata sive soluta propria sua arte composita et memoriae fideliter mandata vel si maluerit capite uno vel pluribus ex sacris Bibliis ex memoria recitatis claudat et sic subsequenti suo commendet officium etcetera.

De Dependuntia Scholae.

Ut omnes scholae nostrae cives a rectore suo dependent, ita universum scholae nostrae corpus ab amplissimo senatu iure patronatus dependere volumus. Ab sit autem ut reverendos ac clarissimos Pastores ecclesiae a scholae inspectione remotos velimus, quasi imo ad scholae nostrae directionem uberius incrementum eorum consilio nos usque aperte declarem. Rogamus etiam eos, quaecumque praefatis legibus continentur, sine amplissimi senatus consensu nihil eorum immutari, vel omitti patiantur, sed sedulo tam docentes quam discentes ad eorum obedientiam hortentur. Si vero intricatus aliquis in scholae regimine casus suboriatur, consiliis rectorem ne graventur. Rectoribus autem in perpetuum demandamus, ne ultra praenominatas leges iurisdictionem aliquam usurpent; casuum leges has superantium magistratus huius loci a maioribus accepta libertate graves ob causas sibi reservavit, quod tantum abest, ut scholae libertati dignitati deroget; ut potius contra perversos, disciplinaeque scholasticae

contemptores hoc facto stabiliatur hunc tamen ordinem observabimus; personam scholasticam, donec rectori scholae eius causam declarari curavimus, nostrae iurisdictioni non subiiciemus.

At si maior fuerit casus, quam ut rector scholae legibus circa illum uti possit, magistratus iurisdictioni comittatur.

Formula iuramenti qua Senior et contrascriba scholae, ad sua officia fideliter fungenda obligantur.

Ego N. N. huius reipublicae literariae communi suffragio electus Senior, (contra-scriba) promitto et iuro Deo meo qui est Pater, Filius et Spiritus sanctus, quod legum¹ (modo praelectarum et suo modo explicatarum) ero pro virili custos et observator, imo ab omnibus custodiri, observari, diligenter et serio absque personarum respectu mandabo. Scholae huius civibus et rectori scholae fidelis ero; bona eorum quantum possum, sine iactura curabo et suo tempore iustissime distribuam, seditiosos, scurras, obloquentes et ad desertionem scholae coniurantes observabo, rectori scholae mature aperiā, secus minime faciam. Ita me Deus trinus et unus adiuvet.

Fiscus

anno 1649 mense Aprilis.

Triginta florenos integros usque ad assem confiscavimus in usum publicum eumque perpetuum coetus nostri scholastici, quos mutavimus ex vineae cuiusdam coetus nostri scholastici venditione. Iudicis primarii et reverendorum quoque approbatu usi consilio quorum erogationem per manus senioris et rationem perpetuo volumus his legibus cautum.

Item anno 1661.

Postquam *Joannes Varadi* alumnus scholae huius in Domino occubisset bonis ipsius in florenis triginta

¹ A lap szélén: In hoc libro contentarum.

transmutatio, atque ex iisdem fl. 10 in alumnorum scholae cum in ultima vitae linea procurantium rationem divisioni datis ex favore et consilio circumspecti viri domini *Stephani Petri* p. t. iudicis primarii inclitae huius civitatis et reverendorum dominorum *Pauli Sellyei ac Stephani Nanasi* concionatorum in ecclesia hac confiscati sunt, reliqui viginti floreni in publicum usum coetus scholastici, quarum pecuniarum usum tamen, iisdem, quibus reliquos triginta florenos in eorundem usum confiscatos, cautum esse voluerunt.

I.

Ne unquam senior florenos duos illi expendat, sed valorem rei alicuius emendae, libri, pilei, coturnorum et infra duos florenos expendat, nec usquam res talis emi potest.

II.

Hinc vel obulum ad vinum ulli, cave exhibeas.

III.

Respectus personarum nullus sit, cum contentu pro sua prudentia senior cui dabit et quantum, agnoscat.

IV.

Senior accuratissime invigilet ne cum defectu expensum, neque numerum adulterinum recipiat, quo pertinet etiam non recipere quinariorum Rivulini efformatos *Lisibon garassa* vocatos, si quidem quinquaginta isti floreni ad obulum usque usuales puri et casti fuerunt isto tempore quo deposuimus.

V.

Non est ullus, cui parcat senior, scilicet ut quempiam schola emittat, nisi prius debitum solvat.

VI.

Ubi autem vel obulus defuerit, senior scholae prius quam dependat, non emittitur, vel si adulterinis fuerit

appositus etiam castus exigitur quod diligentissime et fide bona observandum ire, ad contrascribam pertinere scimus.

Anno 1651.

Statuit Sancta Synodus, ut singulis, mensibus, praesertim autem tempore valedictionis suae senior scholae praesente rectore, contrascriba et collaboratore primario exactissimam de omnibus libris coetus reddat rationem; id autem anticipet divisionem pecuniarum tunc hinc inde collectarum, tum a senatu levatarum. Quod si autem propter in curiam aut aliam inanem praetensionem id facere neglexerit, contrascriba et collaborator divisione careant toties, quoties id fecerint, senior vero officio remoto redeat in pristinum statum. Si autem iustam de singulis libris rationem reddere non potuerit, iuxta inventariorum collationem apud Reverendos Dominos Pastores instituendam non dimittatur, donec plenarium iuxta aestimationem sive censuram Reverendorum Dominorum Ministrorum satisfecerit.

Finis legum.

Subscriptio Judicis et totius Senatus. Nos Judex, Senatus cum universitate liberae regiaeque civitatis Nagy-Banya posteris nostris consulere volentes, consignamus, quod anno 1651 inchoatum in schola nostra classium docendi ordinem, anno vero praesente 1654 sollemniter receptum confirmatum approbemus, nec immutatum volumus, imo pro virili conservaturos, aucturos nisi publicum aliquod malum (quod Deus avertat,) nos impediat, promittimus. De classicis praeceptoribus providebimus, eorumque constituta salutaria iusto tempore erogabimus et si discipulorum profectus desideraverit, de superioribus quoque classibus erigendis, earumque praeceptoribus conquirendis conducendis solliciti erimus. Leges vero, quas ad scholae nostrae directionem conspiciendas volumus, easque publicatas graviterque sancitas in praesentiarum exhibemus, tam a docentibus, quam a discentibus ob-

servari, secundum illam auctoritatem quam deus nobis huius loci Magistratui concessit, serio praecipimus. Nec quicquam earum immutari, nisi urgentibus de causis, expressoque curatorum consensu permittimus, si a rectore moniti, communitatis consiliis ea etiam Scholae nostrae prospiciemus.

Finis.

Anno Domini 1678 die 17 Novembris.

Ex testamentali legatione piae memoriae iuvenis *Samuelis Kazai*, postquam in Domino occubisset, confiscati sunt in usum huius scholae floreni 50 praesentibus reverendis ac clarissimis viris Dominis *Stephano Szétsi* concionatore huius ecclesiae, *Matthaeo Petri* concionatore Girott-Tót-falviense.

Anno eodem die 23. Decembris confiscati sunt in usum publicum scholae floreni 38 ex venditione vini per testamentum legati a prudentissimo domino *Michaele Talpas*, praesentibus dominis reverendo ac clarissimo domino *Stephano Szécsi* nec non dominis aedilibus *Ladislao Szabó* et *Samuele Deák*. Faciunt in summa fl. 88. Ex quibus usum coetus empta sunt Biblia fl. 8 dr. 50, supersunt fl. 79. den. 50.

Formula¹ iuramenti, qua studiosi nostri neosubscripti ad debita sua officia fideliter fungenda obligantur.

Ego N. N. promitto et iuro Deo meo qui est Pater Filius et Spiritus Sanctus me vitam piam, sanctam et legibus scholae conformem, in studiis diligentiam, in moribus pietatem et probitatem culturum curatoribus rectori obedientiam praestitutum, sic me Deus unus et trinus adiuvet.

NB. Modum seu formam, quae nunc viget, coquia obtinuit ad calcem anni currentis 1725. die 11 Novembris que sit feliciter durare possit per longam aetatem fac sit deus.

1 Ez már XVIII. századi irás.

*Formula iuramenti rectoris.*¹

Ego N. N. promitto et iuro Deo meo qui est Pater, Filius et Spiritus sanctus quod leges in hocce Albo Scholastico contentas quas nimirum moderni temporis ratio exigit et observari suadet, sancte et pie pro virili tam ipse observabo, quam etiam per subordinatos mihi respective scholae cives sedulo ac diligenter observari faciam, signanter seditiosos scurras et quoquo modo bonis moribus ac legibus scholae contravenientes ecclesiae huiusce curatoribus deferam, nec quidquam in docendi ratione aut aliis scholae ordinibus citra nutum et assensum predicatorum ecclesiae curatorum immutabo. Sic me Deus unus et trinus adiuvet.

.....2

Catalogus

*Rectorum Nobilis Scholae Reformatae Rivuliensis
ab anno 1633.*

Clarissimus *Stephanus Tasnádi.*
Humanissimus *Stephanus Debreczeni.*
H. *Stephanus Totfalusi.*
Cl. *Stephanus Syderius Debretzeni.*
„ *Mathias Göntzi.*
H. *Paulus Pastorius Kovásznai.*
Cl. *Michael Vilmányi.*
„ *Michael Paniti.*
H. *Stephanus Nánási.*
Cl. *Andreas Csehi.*

H. *Stephanus Horti.*
„ *Johannes Püspöki.*
Cl. *Stephanus H. Kolosvári.*
„ *Johannes Püspöki.*
H. *Andreas Bajtsi.*
Cl. *Andreas Kotsinus Bajtsi.*

1 XVIII. századi írás.

2 Az Alumban a következő oldal (a 130. a.) üres.

- Cl. *Michael Sárközi.*
„ *Stephanus Eszéki.*
H. *Michael Pányoki.*
- Cl. *Johannes Enyedi.*
„ *Michael Pányoki.*
H. *Johannes Váradi.*
„ *Johannes Bihari.*
Cl. *Stephanus Nánási.*
H. *Michael Nánási*
Cl. *Samuel Váradi.*
H. *Michael Pengő Sásvári.*
„ *Andreas Hajdu.*
„ *Andreas Szőlósi.*
„ *Georgius F. Bányai.*
„ *Johannes K. Veszprémi.*
„ *Georgius D. Varadi.*
„ *Matheus Illyefalvi.*
„ *Andreas Hosdati.*
„ *Daniel Csávási.*
Cl. *Stephanus Gyula Szigeti, ascendens academi-
am, tandem iterum rector reditus
factus deinde Pastor Mediomonte, ul-
timo Professor Alba. N. Enyedensis et
episcopus Transsylvaniae.*
H. *Michael Fodor.*
Cl. *Stephanus Almási.*
- H. *Johannes Vitéz.*
„ *Samuel Aszalay.*
„ *Martinus Vásárhelyi.*
- H. *Andreas Komlosi*
„ *Samuel Szathmári.*
„ *Gabriel Zágoni.*
„ „ *Albisi*
„ *Antonius Pákei.*
„ *Martinus T. Spinoza.*
- H. *Samuel Matoltsi* civis Bányaiensis factus.
„ *Georgius S. Bölönyi* „ „ „

- H. *Franciscus Keméndi* civis Banyaiensis factus.
„ *Andreas* „ „ „ „ „
„ *Stephanus Bikön* „ „ „ „
„ *Stephanus Maxai*, in pestilentia exivit vitam
suam Rivulini.
„ *Volfgangus Babos*, civis factus, politico se statu
addixit.
„ *Georgius T. Nagy* ibidem civis factus.
„ *Andreas Órás Fogarasi* academias salutavit.
„ „ *Visolyi* academias salutavit.
„ *Josephus Papoltzi* civis Szathmariensis factus.
„ *Alexander Gétz* politico se statui addixit.
„ *Moses Salamon* magister Nagyborosiensis factus.
„ *Alexius Nagy* civis Banyensis factus.¹

1 A rectorok névsora az Albumban a 134. a. oldalig terjed 1865. évig.
- Az után van még az Albumban 40 számozatlan üres lap.



Betűsoros név- és tárgymutató.¹

Akademia (belgiumi-) 134 (göttingai-) 134 135 148 (holland-) 148
(külföldi-) 3 13 24 33 50 130 131 132j. 133 136 147 148 149 (leydai-) 138j.
139j. (-ra menendők) 48 135 (németországi) 109 132
148 149 (német- és holland-) 34.
Albisi Gábor rector. 36 111 137 149.
Album. 3. 111.
Almási István rector. 35 137 149.
Alstedius. 57.
Alumnium (frankfurti királyi-) 34.
Amsterdam. 92.
Andala. 34.
Apafi. 7.
arany. 131 133 139j. 140.
Aristoteles 32 (-i bölcselet) 58.
articularis hely 10.
Aszalai Sámuel rector 9 35 149.
Asszonypataka 4.
Babos Farkas rector 36.
Bajcsi András rector 31 92 133 148.
Balázs Deák Ferenc 107.
özv. Balogh Istvánné, Miskolczi Ilona 107.
Balsarátai Vítusz János 4 22 89 90.
Bánrévi János végrendelete 105.
Bányai Fodor Mihály rector 35.
Baraszló 148.
Batávia 32 145.
Batízi András 1.
Báthor 48.
Báthori Zsófia 30.
Bazin 23 23j.
Bécs 145.
Bekő István rector 36.
Belga 147, Belgium 136 138 148.
Beregszász 24.

¹ A könyvtár-katalogusról, a deákok névsoráról és a függelékről nem készíttettem tárgymutatót,
j. = jegyzet.

Bessenyei András deák 13 56.
Bethlen Gábor 130.
„ János 32.
biblia 148, (magyar-) 132.
Bihari P. János 33 146 148 149.
Bologna 90.
bor (iskolái) 106 132.
Boros Kata, Pávai Andrásné végrendelete 107.
bőjt 101 106.
Bőkényi István 92, (Bökinyi -) 109.
Bölöni György rector 36.
Budavára visszavétele 14.
bursa (wittenbergi magyar -) 94.
Buzinkay Mihály rector 29 30 92 112.
Callovius P. Sámuel rector 25.
cantor 94 100 107.
céh (borbély -) 14.
Cicero 57.
Cimereslevél 90.
cinterem 12 13 50 53.
coetus 8 9 14 22j. 39 94 95 110 110j.
collaborator 49 95 99 110.
Comenius Ámos János 59.
contrascriba 35 39 49 94 95 97-102 110 110j.
coquia 14 26 101 104, coquus 101 102.
curator 13.
Csávási V. Dániel rector 34.
Csécsi János 92.
Csehi András 142j. 148 (- rector) 28 141 142.
Csehy János végrendelete 107 (- Sámuel) 136 149.
Csekei Pál 134 148.
Csernatoni István 149.
Csernatonyi József 35.
Csiba Márton (Tejfalvi -) 24.
Csongorádi Máté végr. 107.
Csötörtöki János (Joannes Csötörtöki) 67 183
Csulyai György 106.
Danczka 137 141.
Daróczi Bálint rector 25.
Deák Sámuel 108.
deák (öreg -) 6 7 14 105 106.
De . . . István nagybányai bíró 13.
Debrecen 16 23 51 94, (- i Gelle János) 148, (- Syderius István
rector) 25 137 138j. 139j. 148.
Decanus 100.

Decsi János 109.
Deés 33.
Demosthenes 57.
Derecskei Demeter 1.
Dézsi István kovács 104.
dézsmabuza 107.
Dike Dániel 27j.
Diósi András 136 149.
Diószegi István 143.
Dombegyház 89.
Drágfy (- Gáspár) 2 22, (- ak) 1.
Ecsed 16 29.
egyetem (amsterdami -) 33, (angol -) 130, (frankekerai -) 25 27 28
33 36 91 131 136, (göttingai -) 33, (heidelbergi -) 130,
(holland -) 130 131, (külföldi -) 130 149j., (leydai -) 25 31
33, (német -) 130, (utrechtii -) 30 31, (wittenbergi -) 23
90 130.
egyház (nagybányai prot. —) 2 3 5, (nbai ev. ref. -) 6 11 13 16
27 40.
eklézsia (nbai -) 49.
ellenreformatio 5 6.
Elszinor (Danzig külvárosa) 137.
énekek (Halotti -) 23.
Enyedi István 134j. 135 136 146 147 149, (- János) 134j. 134 135
142 143 145 146 148, (- János rector) 33.
Eperjes 143 143j.
Erdély 24 35 61 90 91 (- ország) 5 6.
Erdőd 1 2 22 90.
esperes 32 57 106.
Eszéki István 149, (- rector) 17j. 25 32 110 111.
Európa 138.
Evlia Cselebi 5.
explorator 102.
Fagarasi Órás András 149, (- rector) 37 137.
felirat 12 13.
Felsőbánya 5 6 34.
fogadó 7j.
Fogaras 92.
főiskola (schola) 2 4 7-13 16 24 34 104 105 130, (angol -) 130, (deb-
receni -) 33 100 103, (gyulafehérvári ref. -) 29, (gy.-fehérv.
n.-enyedi -) 36, (helvétiai -) 130, (holland -) 130, (kolosvári -)
51, (n.-enyedi -) 36 51, (pataki -) 22j. 51 58 100 103,
(sz.-udvarhelyi -) 32, (váradii -) 51.
Franekera 34-36 139-141 142j. 147-149.

Frankfurt 34.
Frisia 139-141.
Gaál Erzsébet, özv. Varjasi Jánosné 106.
gallus 147.
Gaudimelus Dávid 35.
Debreczeni Gelle János 133.
Geödy atya 6.
Géresi Mihály 131 148.
Géressy Mihály rector 25.
Germania 137.
Gernyeszeg 107.
Gétz Sándor rector 37.
Gidófalvi István 91 149.
Giródtótfalu 6.
G. Tótfalusi István 149.
Goodvin Tamás 27j.
Gönczi János 149, (- M. János rector) 25, (- József) 104j.,
(- Mátyás rector) 25.
Göttinga 134j.
Grabarics Jakab inspector 9.
Gröningen 91.
gyászévtized 6.
Gyula 90, (- fehérvár) 35.
háború (30 éves-) 130.
Habsburgok 5 6.
Had. Szabó 108.
Haeresis 48.
Hamburgum 148.
Harácsék-ház 12.
Heidelberg 25 58 130.
helytartótanács 10 11.
hispanus 147.
Hodászi 142, (- Miklós) 149, (- Miklósné) 106.
Homeros 57.
Horti István 28 39 92.
Hunyadi István 13, (- Pál) 91.
Illetőség 61.
inquisitio 9 11.
iskola (- épület) 13, (— ház) 13, (- szervezete, módszere) 51, (trivialis -) 10
51, (felsőbányai ref. -) 48, (goldbergi -) 94, (nagybányai r. k. elemi -)
13, (nagyenyedi ref. -) 34, (sárospataki -) 94, (szatmári ref. -) 34,
(szepsii -) 23.
Isokrates 57.
ispotály 104.

Jakszit Péter özvegye 90, (- Anna) 90.
Jeremiás István 13.
jezsuiták 6 8 9 11 13 110, (- iskola) 10.
Kádas Márton 131, (- né, Zászlótartó Kata) 131.
kalongya 108.
kálvinisták 13.
kapcsoskönyv 2.
Kaposi Sámuel 92.
kapu (Hid -) 9, kapus 103.
kard 13 56.
III. Károly 9.
Károlyi László báró 7.
Kassa 24.
katholikusok 6 9 10.
Kazai Sámuel 107 110.
Kazinczy Ferenc 8, (- János) 8.
Keckermann 23 58.
Kémendi András rector 36, (- Ferenc rector) 36.
Kenézlő 30.
Kereszturi Sz. Bálint 91.
kollegium 94 106, (gy.-fehérvári -) 35, (kolozsvári ref. -) 35.
Kolozsvár 16 27j. 33, (- i István) 109.
koltspuska 53.
Komáromi József 35.
Komlósi András rector 35.
Kopácsi István rector 2-4 21 22 90, Kopátz István 22j.
Kovácsnai Pastorius Pál rector 26.
kőből 106.
Köleséri 148.
könyvek 96 110j., könyvtár 8 9 92 99 110 111, (- katalogus) 4 111,
(- statisztikája) 111, (- története) 109-111.
könyvei (coetus -) 16 95, (parochia -) 109.
Kőrösfői Korposs István 107.
körte (oskolai -) 23.
Kőszegi Sámuel 109.
Kővárvidék 107.
köztanítók 37 51.
labanc 34.
lakoma 132.
lapátbuza 7 106.
Leleszi János 138 139j. 140 148.
lelkipásztor (nagybányai -) 28, (szepsii -) 23.
Lenkes Pál nagybányai jezsuita plébános 9.
Lévai János 133j. (- rector) 24.

Leyda 138 146 148 149.
I. Lipót 6 8.
Lisibon garassa 95.
London 91.
Lugdunum 145.
Lukács N. Papné 106.
lutheránusok 9.
Luxemburg 147.
Magyarkékes 8.
magyar nyelv használata 52.
Magyarország 5 6 139j.
Maksai István rector 36.
malom 107.
Máramarossziget 27 133.
Margithai M. Miklós sz.-váraljai rector 48 133j.
Marosvásárhely 53j.
Matoltsi Sámuel rector 36.
Matrix illustris scholae Rivulinae 3 4 61 111.
Megyesi Pál 132.
Melanchton 22 58 90.
mestergerenda 12.
mészárosok 14 106.
Mezőlaki János 134 148.
Miksa 90.
Miskolczi Helena 135, (- Ilona, özv. Balogh Istvánné) 107.
missio 6.
Miszttótfalu (Alsó -) 92, (- s i Kis Miklós) 92.
Nagybánya 1 2 4-6 8 22 23j. 24-26 34 36 36j. 37 58
90 92 95 107 137 138 141-143 145 146 149.
Nagy Elek rector 37.
Nagyenyed 16 34-37 92, (- i assessor primarius) 37, (- tanári szék) 34.
nagytemplom 6 9.
Nánási István 26 27j. 148, (id. -) 33 133, - (- Lovász István rector) 33
61 132, (- Sára) 109.
Német György 107, (- ország) 131 143j.
Németi (t. i. Szatmár -) 34.
Némethy József 109.
Némethi Ötvös Pál 56.
Nimet György végrendelete 135.
Nógrádi Mátyás 30.
Nyirő Erzsébet, Szigeti Ferencné 131.
oceán 137.
oeconomusok 98 100-103.

- oláh 138.
Olaszteleki Máthé 109.
Onadi József 92.
Orosz Ádám 8.
Öltözet 55-56.
Pákei Antal 149, (— rector) 36 137.
IV. Pál Pápa 90.
Pányty Mihály rector 26.
Panyiti Mihály 132 148.
Pányoki Mihály rector 33 133 149.
pap (beregszászi -) 25, (debreceni -) 23 91, (gönci -) 23, (felső-bányai -) 34, (fogarasi —) 29, (gyulafehérvári —) 29, (kereszturi -) 23, (kövesdi —) 29, (liszikai —) 90, (máramarosszigeti —) 34 133, (második -) 11, (nagybányai -) 24 26-29 27j. 33 132
133, (németi -) 34, (ref. -) 9, (sárdi -) 37, (szamosujlaki -) 31, (szatmári -) 32 34, (szepsii -) 23, (szinér-
váraljai -) 25 34, (udvarhelyi -) 32, (váradai —) 23, papok
8 11 16.
Pápai Páriz 92.
Papolczi József rector 37.
Pareus Dávid 130, (- Fülöp) 23.
particulája (Schola Rivulina -) 48.
Patak 16 58.
Patavium 90.
patronatus (iskolai —) 13, patronusok 48 131 139.
Pávai Andrásné, Boros Kata végrendelete 107.
Pázmány Péter 5.
Perényi 22j., (- Gábor) 22 90, (- Péter) 22.
pesti commissio 9.
pestis 6.
philosophia 11, (- i tanulmányok) 10.
Photilides 57.
piac 12 50.
Plutarchos 57.
polgár 36 104 130.
Pósházi 30.
posta 145.
posztó (lazur -) 26 132.
praeceptor 3 14 15 37-38 99, (- es privati) 37.
predicator 13 16 24 25 49 50 56 107 134, (deési -) 33, (kolosvári -)
33, (nagybányai -) 24, (váradai -) 109, (zilahi -) 33.
professor (kolosvári theologiae -) 34.
püspök (erdélyi ref. -) 35 92 106, püspökség (egri -) 13, (tiszántúli -) 57,
(- i János rector) 29.

Pythagoras 57.
rabság (pogány —) 136.
Rákóczi (I. - Ferenc) 30, (- József) 35, (- Zsigmond) 23.
rector 3 4 13-15 22-24 95 104 110, (- ok életrajza) 21-37, (- ok esküje) 15 16, (- ok fizetése) 17, (- ok névsora) 17-21.
reformált hit 109, reformatio 1 2 40, reformátusok 9 110.
rendelet (királyi - 1749. X. 21.) 11.
resolutio Carolina 10 11.
Révész Imre 5.
rhetorica 11.
Rivulus dominarum (Asszonypataka, Nagybánya) 4 22.
Ruckschlosz Dániel rector 4 23 23j.
Sacrobusco (Joannes de -) 58.
sajtó 131.
Salamon Mózes rector 37.
Sárfői Mihály 148, (- rector) 31 134.
Sárospatak 4 16 22 30 32 90, (- i ref. főiskola) 23, (- i tanár) 23.
Sásvári Pengős Mihály rector 34.
schola Rivulina 3 4 13 16 22 39 51 89 111 131 136 137, (- épülete) 12.
senior 39 94-98 100-102 110j., (- esküje) 95, (- ok névsora) 96-97.
Spankau 6.
Steinberger Miklós 23j.
superintendens (erdélyi-) 34.
synodus (báthori generális-) 48, (krasznai partialis-) 50, (1651. n.-bányai egyházmegyei —) 39, (1647. nagybányai partialis —) 49.
számadások (városi -) 105.
Szamosujlak 31.
számtartó 102.
szászok 1 35.
Szatmár 6 16 33-34 132, (- vármegye) 1, (- i ref. iskola) 34.
Szatmári András 149, (- Sámuel rector) 35.
„ Pap János rector 33, (- Mihály) 34, (- Sámuel) 149.
szegények (házi —) 135.
Szent (- Dávid zsoltárai) 57 59, (- györgyi Tamás) 149, (- háromságról nevezett r. k. plébánia templom) 12, (- István templom) 91, (- Mártonról nevezett ág. hitv. templom) 12, (- vérképe) 131.
Szentpéteri János 29.
Szentyel Mihály (Veresgyházi -) 27j.
szepesi kamara 6 9 110.
Szepsi István rector 24 90, (- János) 149, (- Csombor Márton) 24 90 91.
Szigeti Ferenc 131, (- né, Nyirő Erzsébet) 131, (- Gyula István rector) 34 136 149.
Szilágyi János rector 26.

Szilágyság 1.
Szilvásujfalu 23.
Szinérváralja 6 34 48 133j.
H. Szokolyai István 149.
szombathus 106.
szőlő (fendellyi -) 107 135, (Szentvérképe -) 131, (veresvizi méhkeres -)
107.
Szőlősi János 30.
Sztáray Mihály 22.
„Szű titka” 26 133.
táblajáratás 14.
Talpas Mihály 107 110.
tandij 56.
tanító 13, (- fizetése) 38, (gönci -) 91, (- k névsora) 38, (telkibányai -) 91.
tankönyvek 58-59.
tantárgyak 56-58.
tanterem (új -) 13.
tanulók 94 130, (- száma) 88-89.
tartományok (fries -) 131.
Tasnády István 131 148, (- rector) 25 131.
Técsi István 109.
Teleki Mihály 7 107.
temető 12.
theologia 35.
Tilly 130.
tiszteletes (Bökinyi István, Kolosvári István, Olaszteleki Máthé) 109.
toga 56 94.
Tolnai János 29.
Tolnai Dali János 58.
tolvajok (tengeri -) 137.
Tompai N. György rector 36.
Torony (Szent István -) 24.
Tótfalusi 148, Tóthfalusi István rector 25.
török (- veszedelem) 7, (- ök) 89.
törvénycikk (1715. XX., 1723. LXX.) 9.
törvény (iskolai -) 12 13 15 37 39 56 58 59 91 94 99 102, (1651. évi -)
102 103, (- fejezetei) 40 41, (- forrásai) 41, (- nagybányai,
debreceni) 41 45, (- sárospataki, nagybányai) 46 47,
(-gyűjtemény I. 1651.) 39 48, (-gyűjtemény II. 1654.) 39 40,
(régibb -gyűjtemény) 40, (- története) 39 40.
Tövissi Márton rector 36 36j.
Trajectum 147.
Transilvania 106.
Trotzendorf Bálint 94.

tudósok (lipsiai -) 34.
Tunyogi László 35.
Ujfalusi András 25.
Ujfalvi Katona Imre rector 4 23.
Ujhelyi Gergely 109 132 148.
Ultrajectum 134.
utca (Magyar-) 7j., (Vár -) 12.
Utrecht 32 36 91 148 149.
Váczi András 30.
vámбуza 106.
Várad 16, (- i György rector) 111, (- y János) 133 148, (- i János végrendelete) 106, (- i János rector) 31, (- i Sámuel rector) 33.
Váry István 149.
varietas (Europica -) 24 90 91.
özv. Varjasi Jánosné, Gaál Erzsébet 106.
város 9 13 14 27j. 38 39 50 104 105 109 130-136 134j. 139j.,
(- i hatóság) 11 13 51 111, (- háza) 12, (- lakosai) 101,
(- i tanács) 13 14 27j. 40 104j. 105-107 131 134 136 137 138j.
141-143 142j. 143j. 147j.
vásárbíró 13.
Vásárhelyi Márton rector 35, (— Péter) 149.
Veress Mihály plébános 2 109.
Veresviz 107.
Vetthési Z. István rector 17j. 25.
vigil 103.
Vilmányi Mihály rector 26.
Virgilius 110.
Visolyi András 149, (— rector) 37.
Vitéz 149, (- rector) 35 137.
Vitranga 147.
Vitzius 147.
Vratislavia 23j.
Wan der Wajen 147.
Wesselényi-féle összeesküvés 6.
Wiski Pál 149.
Wittenberg 22 23j. 94 130.
Zágoni Gábor rector 35 137 149.
Zászlótartó Kata 131.
Zilah 33.
zsinat (báthori -) 132j., (erdődi -) 1 22 22j., (1651. évi -) 95,
(várad köz -) 57.